

אֵשָׁא עֵינֵי

כְּחֵה הַגְדוֹל שֶׁל הָרִאָה
וְהַשְׁפָּעָתָה עַל כָּל חַיֵּי הָאָדָם

נֶעֱדָךְ בְּסִיעָתָא דְשְׁמַיָּא ע"י

יִשְׂרָאֵל שְׁלֹמֹה

בֶּן אֲמוּנֵי דְרַב מֵאִיר שְׁלֹמֹה זצ"ל

כל זכויות ההדפסה שמורות

למכון תורה ודעת

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, להמחזיז, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לסדר או לקלוט בכל דרך ובכל אמצעי אלקטרוני אופטי מכני או אחר, כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, בין ארץ בין בחו"ל.

תגובות הערות בכל עניני הספר
יתקבלו בברכה בכתב בלבד
ע"פ הכתובת:

מכון תורה ודעת
מאור חיים 51/5, צפת.

סדר ועימוד, עיצוב גרפי
עמרים יוסף קדוש
055-668-44-12

להזמנות: 052-7613148
מחיר מיוחד למפיצים לזיכוי הרבים

MOSHE BRANDSDORFER

RABBI OF

HEICHAL HORO'OH

JERUSALEM

3 ZONNENFELD ST., TEL. 972-2-5322775
HOME: 972-2-5370033

משה בראנדסדארפער

אב"ד ור"מ היכל הוראה ירושלים

נשיא בתי ההוראה "היכל הוראה" בארץ הקודש
מסדר אאמ"ר מרן ה"קנה בשם" ו"ע

מחבר ספרי "היכל הוראה" תשובות והוראות
פעילות "ק ירושלים תובב"א

בס"ד יום רביעי כ"ב סיון תשפ"א לפ"ק

מה מאוד שמחתי לראות את הספר החשוב **"ישמחו במלכותך"**
על שמחה וקדושת יום שב"ק ובעוד ענייני השבת היו"ל ע"י הרה"ג ר'
ישראל שלמה שליט"א המוסר שיעורים מידי יום ביומו ברחבי הארץ
ומקרב בני ישראל לשמים בדברי חיזוק בעבודת ה' מעיה"ק צפת ת"ו.

ייסד דבריו ע"פ דברי חז"ל וספרי חסידות ומבואר ומוסדר
בטוטו"ד באופן מופלא ביותר והוסיף ספר זה לכמה וכמה ספרים
חשובים שקיבל את הסכמת גדולי ישראל עליהם ובודאי יאיר עיני
המעייין בה.

אשר ע"כ אצרף את ברכתי ואף ידי תיכון עימו להפיץ חיבור זה
ברבים לזכות בהן בני ישראל לשמירת שבת כהלכתה ולהרבות כבוד
התורה וכבוד שמים בתוך נחת והרחבת הדעת ולהגדיל תורה ולהאדירה
אכ"ר.

וע"ז באעה"ח למען כבוד התורה ולומדיה

משה בראנדסדארפער

הסכמה זו נתנה לספר ישמחו במלכותך

**בִּי תִקְדְּמוּנוּ בְּרִכּוֹת טוֹב
תְּשִׁית לְדַאשׁוֹ עֲטָרַת כּוֹז**

להצלחת מורנו ורבנו
גדול מזכה הרבים
בארץ ובעולם

הרב **אמנון יצחק** שליט"א

יהי רצון שיזכה להמשיך
בכל מפעליו הברוכים
להגדיל תורה ולהאדירה
ולהשיב את ליבם של ישראל
לאביהם שבשמים וללמד טועים בינה
והקב"ה ירחיב גבול כבוד הרב
מתוך בריאות איתנה, נחת
שמחה ואריכות ימים ושנים,
אמן כן יהי רצון.

אליהו יצחק הי"ו בן אורה יהנותן בן ניסן הי"ו בן ענת
מיכאל סקריצקי הי"ו בן חוה שי קדושים הי"ו בן מרים
יוחאי כהן הי"ו בן סילביה שרון אביב יצחק הי"ו בן שיפרה
חיים ויטאל הי"ו בן רחל יעקב ברקולי הי"ו בן חוה
שלמה לוי הי"ו בן יפה
יזכו לזרע חי וקיים מהרה אמון.

אימי מורתי סילביה שרון בת שמחה ז"ל
ואבי מורי בן ציון בן אסתר
בריאות איתנה ותשובה שלמה מעליא.

יעקב אביהו בן סילביה שרון מעיין בת סילביה שרון
בתאל בת סילביה שרון
תשובה שלמה מהרה.

הדסה בת חיה רונית
פרי בטן מהרה בריאות שמחה ויראת שמים.

מיכל שמחה ואביגיל בנות הדסה
יזכו לתיקון המידות, כיבוד הורים ובריאות איתנה.

יעקב דרעי בן ירדנה
שיזכה לבריאות איתנה אריכות ימים ושנים טובות.

יוחאי בן סלביה שרון
שיזכה לתשובה מעליא ותיקון המידות שמחה בעבודת
השם והצלחה בזיכוי הרבים
ולכל עם ישראל יזכו לגאולה השלמה
מהרה בזכות שמירת העיניים והפה אמון.

הצלחה ותשובה מעליא לכל קהילות פז בארץ ובעולם.

אהרון מרציאנו בן סבריה
שיזכה לכתר תורה והצלחה בכל

טוביה קדוש בן גלית
יזכה לזיווג הגון וכשר מהרה

אוריאל יפת בן תקווה
יזכה לזיווג הגון וכשר מהרה

ישראל טוביה מלכה בן אליס ז"ל
יזכה לזיווג הגון וכשר מהרה

אוריאל משה בן רוני אהרון
יזכה לזיווג הגון וכשר מהרה

ישי גינסר בן אברהם
הקב"ה יזכה אותנו לכל מילי דמיטב אמן

שלומי צעירי בן רינה
זיווג הגון וכשר מהרה

הצלחה גדולה לעמותת בצדקה תכוני

ארז איתן בן נעמי הקב"ה
ימלא משאלות ליבו לטובה אמן

מאור דביר בן מינה
הקב"ה ימלא משאלות ליבו לטובה אמן

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

אליס מלכה בת פרלה ע"ה

שמחה כהן בת זוהרה ע"ה

פנחס כהן בן חנה ז"ל

יעקב כהן בן מסעודה ע"ה

יפת בן אברהם וחביבה ז"ל

יונה בת יוסף וסלמה ע"ה

מנוחתם עדן

רוח ה' תניחם בגן עדן,

הם וכל בני ישראל

השוכבים עמהם

בכלל הרחמים והסליחות, אכ"ר.

המזכרה ה' לטובים

להצלחת איש החסד היקר

אברהם בן גאולה

וזוגתו מרת

שמחה סימי בת מרסל

והילדים ליאל, עילאי, אליון, יהלי שלום והילי

בני שמחה סימי

שיצליחו בכל מעשה ידיהם, נחת שמחה
וברכה, קירבת אלוקים מתוך בריאות עושר
ואושר ויזכו לראות בקרוב בביאת גואל
ברחמים

ולעילוי נשמת

רבי שלום בן זמירה
וגאולה גוליה בת נינה

ת. נ. צ. ב. ה.

תָּכֵן הָעֵינִימִים

הַקִּדְמָה..... כה

פָּרָק א - סוּד הָעֵינִימִים

- 1..... כְּחָה הַגָּדוֹל וְהַעֲצוּם שֶׁל קִדְשֵׁת הָעֵינִימִים
- 2..... מֶה סוּדוֹ שֶׁל הָאֶרֶץ.....
- 2..... אֵיזוֹ חֵיהַ מִתֵּה מִיַּד כְּשֶׁלּוֹקְחִים אֶת עֵינֶיהָ.....
- 3..... עַל מִי אוֹמֵר הַקֶּבֶץ "הָ אֶתָּה שְׁלִי".....!
- 4..... תַּחֲלַת הָעֲבוּדָה.....
- 5..... עֲקֹר הַגְּבוּרָה.....
- 5..... עֲקֹר עֲבוּדַת הַיָּצֵר הָרַע.....
- 5..... מֶה יִשְׁאַלּוּ אֶת הָאָדָם בְּשָׂמִים.....
- 6..... סוּד הָעֵלְיָה הָרוּחָנִית.....
- 6..... כְּלִי כֶסֶף וְזָהָב הַמְּלֵאִים עֶפֶר וְחוֹל.....
- 7..... מִי יִהְיֶה עוֹר בְּעוֹלָם הַבָּא.....
- 8..... מַדּוּעַ בְּכָל הַתְּמוּנוֹת הַיְּפוֹת הִיא זָבוּב שְׁחוֹר.....
- 10..... הַיָּצֵר הָרַע דּוֹמָה לְזָבוּב.....
- 10..... הַחֲשָׁבוֹן פְּשוּט.....
- 11..... סִפּוֹר נוֹרָא.....
- 11..... חוֹבָה הַלְכָתִית.....

|אשׂא עיני|

- 12 מי חַיֵּב לְשַׁלֵּם עַל הָעֵז
- 13 תִּבְטֹל אֶת הַשְּׁעוֹר תּוֹרָה
- 13 אָלֶף טְבִילוֹת לֹא יִטְהַרוּ אוֹתוֹ
- 14 עֲקֹר הַבְּחִירָה - בְּעֵינִים
- 16 עֲקֹר הָעֲבוּדָה
- 16 יֵדַע שֶׁבִּנְפֹשׁוֹ הוּא
- 17 מַדּוּעַ הַצְּדִיקִים נִקְרָאִים "עֵינֵי הָעֵדָה"
- 18 מַדּוּעַ דּוֹקָא מְחִיצוֹת בֵּיתוֹ מַעֲדוֹת עָלָיו לְמַעַלָּה
- 19 מַדּוּעַ לֹא רָצָה הָרֵב שְׂיָבִיאוּ לוֹ אֶת הַתְּרוּפּוֹת
- 20 אִין קֹץ לְשִׁכְרוֹ
- 21 מַעֲיִן עוֹלָם הֵבֵא יוֹם שַׁבַּת מְנוּחָה
- 22 עַם סָגְלָה
- 22 סִבַּת הַגְּלוּת
- 23 מִי יִזְכֶּה לְרֹאוֹת אֶת הַגְּאֻלָּה בְּעֵינָיו

פֶּרֶק ב - ג' ל' עֵינֵי וְאִבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ

- 28 וְהָאֵר עֵינֵינוּ
- 30 מַדּוּעַ בְּדוֹרֵנוּ אִין הַצְּלָחָה בַּתּוֹרָה וְהַתּוֹרָה לֹא נִשְׁמֶרֶת בְּלִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם
- 31 מַדּוּעַ יָכוֹל הָרֵב לִבְרֹר אֶת סוּגִיַּת 'תִּקְפוֹ כֹּהֵן'
- 31 הַפֶּסֶדֶת אֶת כָּל הַיּוֹם
- 32 "הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֵּן"
- 32 מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה
- 33 קִבְּלָה בְּיָדֵי מַרְבוּתִּי - "בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ"
- 33 קִבְּלָה בְּיָדוֹ מַרְבוּתִּי הַשּׁוֹמֵר עֵינָיו יִזְכֶּה לְהִרְבִּיץ תּוֹרָה
- 34 סוּדָם הַגָּדוֹל שֶׁל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל
- 34 מַדּוּעַ נִבְחַר הָרֵב לִהְיוֹת הַמְּשֻׁגָּח
- 35 בְּמָה תִּלָּה הָרֵב אֶת סוּד הַצְּלָחָתוֹ בְּיָשִׁיבָה

|תנן הענינים|

- 36 סוד צמיחתו של גדול הדור.
- 36 סודה של המשפחה החשובה.
- 37 סוד ההצלחה בשיבה.
- 37 סוד העליה בעבודת השם העובר מדור לדור.
- 38 מדוע שנה הרב מדרשו בכל השנים.

פרק ג - מעשה אבות סימן לבנים

- 43 קדשת העינים בצלם של אבותינו הקדושים.
- 43 אברהם אבינו.
- 44 אברהם אבינו אף בגיל מאה שמר על עינו מכל משמר.
- 45 יצחק אבינו.
- 46 יעקב אבינו.
- 46 כיצד ראה יעקב את בני יוסף לאחר שהתעור בסוף ימיו.
- 47 מדוע משש הרבי את דרכו באפלה כשהנר היה דולק.
- 47 מדוע לא ראה הרבי את כד החלב.
- 48 מדוע שמח יעקב כשראה את בני יוסף.
- 49 מדוע פחד יעקב מעשו, הרי הקיפוהו מלאכים לשמרו מכל רע.
- 50 יוסף הצדיק - בן פרת עלי עין.
- 51 על מה שבח יעקב אבינו לפני מותו את יוסף הצדיק.
- 52 בשכר שלא הסתפל על האצעות של מצרים - זכה לאצעה בתורה.
- 52 בשכר שמירת העין היה יוסף נבדד בכל עין.
- 53 בשכר קדשת הראיה - אוכלים קדשים קלים ממקום שרואים את המשכן.
- 53 השומר עינו - הקלפות בורחות ממנו.
- 54 בשכר שמירת העין אין עין הרע שולטת בו.
- 55 מה טבו אהליה יעקב ששמרו עיניהם במדבר.
- 55 משה רבנו התניח בשמירת עינו ביותר.
- 56 מדוע זכה משה להתגלות השם אליו.

|אשׂא עיני|

- 57 דוד המלך - יפה עינים וטוב ראוי
- 57 מדוע דוד המלך עושה תשובה מיחדת על פגם העינים
- 58 העינים גורמות לאדם את כל החטאים
- 59 תקון העינים - תשובה עם דמעות
- 60 ארחץ בדמעותי אשׂמורות עיני
- 60 הגר זכתה להתגלות מלאך ה' אליה
- 61 באיו זכות נצל נח מהמבול
- 62 מלך בפי' תחזינה עיניך
- 63 מקום השׂראת השׂכינה הוא בעינים

פרק ד - בחשיכה באורה

- 67 החטא הקדמון - חטא הראיה
- 67 כשנסגרות העינים הגשמיות, נפתחות עיני השׂכל
- 69 עיני הבשר מחשיכות לראות את האור העליון
- 70 כל הנשמות היו כלולות באדם הראשון
- 70 חטא הראיה מעורר את החטא הקדמון
- 71 השומר עיניו - עולה למדרגת אדם הראשון קדם החטא
- 72 השומר עיניו זוכה לכל ההשפעות
- 73 מדוע אדם הראשון צם דוקא מאה שלשים שנה
- 73 מדוע לא היו המצרים עורים
- 74 מדוע לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן
- 75 כיצד ראה הצדיק העור את כל משפחתו
- 76 מדוע נקרא העור "סגי נהור"
- 77 כחשיכה באורה
- 78 ההבדל העקרי בין בהמה לאדם
- 78 בלעם לא ראה בעיניו
- 79 האדם נברא לראות מראות אלקים

תכן הענינים

80	עין רוחנית פתוח עין גשמית
80	פי כל עין לך תצפה
81	המקדש ראיתו זוכה לראות עד פסא הכבוד
82	מדוע מסתכלים דוקא דרך השחור שבעין
83	מדוע אמר לו רב נחמן לאכל מלח כדי שיבין את למודו
83	מדוע רגילים לסגר את העינים בשעת צער
84	מי שיש לו עינים פתוחות זוכה לראות את חסדי ה' תמיד
85	על ידי שמירת העינים יראה רק טוב בכל אחד מישראל
86	מדוע כה השתוקק משה לראות את ארץ ישראל
87	עינים להם ולא יראו
88	מרחוק ה' נראה לי
89	הפיר על כלי שנקנה מגויים אם נטבל
89	ראית חלול שבת - פגם לנפש
90	עצה ראשונה - אם ירצה יכול בקלות להעביר את המטבע מהעינים
90	עצה שנייה - תורה לשמה
91	עצה שלישית - שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה
91	עצה רביעית - עין לא ראתה אלקים זולתך
92	עצה חמישית - הצדיקים נקראים "עיני העדה"
92	עצה ששית - קבלת שבת בכבוד וקדשה
93	עצה שביעית - מדבר שקר תרחק
93	עצה שמינית - פאר תחת אפר
94	עצה תשיעית - אחר הפעלות נמשכים הלבבות
95	עצה עשירית - המנדד שנה מעיניו זוכה לקדשת העינים
95	עצה אחת עשרה - כיצד ינצל האדם מעורון רוחני
96	לא יצליח בתורה
96	אין הברכה שורה במה שעניו רואות
97	רפואת העינים - הסתכלות בציצית

אשא עיני

- 97 רפואת העינים - ראית כוס הקדוש ונרות השבת.
- 98 עצה שנים עשרה - תקוני העינים

פרק ה - עיניך ברכות בחשבון

- 103 המקדש את עיני ממשיר בעיני ברכה וקדשה
- 104 עיניך הקדושות של רות המואביה
- 104 מדוע המצרע הולך דוקא לכהן שיבדק את נגעו
- 105 כחו הגדול של אהרן הכהן לרפאות בהסתכלותו
- 106 יעקב אבינו רצה להחזיר בתשובה את עשו על ידי ראיתו הקדושה
- 107 כיצד נצחו ישראל את עמלק
- 107 הצדיקים פועלים בראיתם ישועות בכל העינים
- 108 הצדיק מסיר את ארס הנחש בעיניו
- 109 צדיקים מחזירים בתשובה בעיניהם הקדושות
- 109 הצדיק עוקר במבטו את רוח הטמאה
- 110 מדוע הילדים לא רצו לאכל מאכלי אסור
- 111 הצופה לרשע וחפץ בהצדקו
- 112 מדוע יעקב אבינו חבק ונשק את בני יוסף לפני שבברכם
- 113 מדוע הביאו את כל דברי המשכן אל משה רבנו
- 113 כיצד ספרו את כל מעשי המשכן
- 114 מדוע בקש הרב לראות את כל חדרי הבית
- 115 משה רבנו המשיך בראיתו את קדשת ארץ ישראל
- 115 משה רבנו פעל בראיתו את הארץ שקדשתה הגדולה לא תפקע ממנה לעולם
- 116 משה רבנו המשיך גדלה לישראל בעיניו הקדושות
- 116 בראש השנה יכול האדם לזכות לתקוני העינים בשלמות
- 117 ימי ראש השנה - העינים של כל השנה
- 118 מדוע לא החזירו את רמת הגולן לערבים
- 119 הראיה מקבלת כחה מהנשמה

|תנן הענינים|

- 119הדרך והעצה לזכות לך על ידי ראית הטוב בעם ישראל
120מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב
121טוב עין הוא יברך

פרק ו - סוד הברכה והשמירה

- 125הבטחת הנביא - על ידי שמירת העינים זוכים לנסים ונפלאות
126על ידי שמירת העינים זוכים לשמירה מכל רע
127ישועת ה' כהרף עין
127השם צלך
128יצרנהו פאישון עינו
129השומר עיניו מתבטלות מעליו כל גזרות רעות
130שמר את העינים והציל את כל האוטובוס
131מקור הברכה והשפע
132הבטחת הנביא על ידי שמירת עינים זוכה לפרנסה ברוח
134הגלגל שהתהפך בזכות שמירת העינים
135טפול שנים ללא תשלום
136מה פרסם העשיר בסוף התשעים יום
138קבל על עצמו לשמור עינים וקבל מאה אלף שקל
139הילד שמצא כסף
140זוכה לאריכות ימים
141הרב לא הסתפל על פני עורו דינו הרשע וזכה במשפט
142מדוע רץ הרב מתחת לספסל
143על ידי שמירת עינים נצל מעין הרע
143מדוע רב האריך ימים ארבע מאות שנה
145זוכה להנצל מעורון
145סגלה להנצל מפחלת השכחה

אשא עיני

- 145 נחת מהילדים.....
- 146 שלום בית.....
- 146 זוכה למחילת עוונות.....
- 147 הפל חברים בראיה.....
- 148 מדוע הדמעות יורדות דוקא מהעינים.....
- 148 סגלה לחולה.....
- 149 הרופא שהגיע לשיבה.....
- 150 מדוע מלאך הפנות מלא עינים.....
- 151 שמר את עיניו ונצל מתאונת דרכים.....

פרק ז - לעינינו עשקו עמלנו

- 157 הבטחת הנביא - זרעו יגדל.....
- 158 בשכר שיוסף לא הסתפל על האצעות של מצרים - זכה זרעו לאצעתה בתורה.....
- 159 מדוע נראית דמות קטנה בתוף העין.....
- 160 תשתפכנה אבני קדש.....
- 163 עטרת זקנים בני בנים.....
- 163 מדוע יבוא אליהו הנביא להשפין שלום בין האבות לבנים.....
- 164 לא הרמתי את הראש בבית הדין.....
- 165 מדוע נעצר קרב באמצע הרחוב.....
- 166 חנוך הבנים - גם כי יזקין.....
- 167 כיצד החל הבן להבין את תלמודו.....
- 168 ישועת ה' כהרף עין הקבלה שהצילה את עיני הילד.....
- 169 מדוע עבד כנעני יוצא בטרן ועין.....
- 170 מדוע נענשו כנען שהצרעה תסמא את עיניהם.....

פרק ח - כח הראיה

- 175 מדוע ספר תהלים פותח בגנות הישיבה במחצת הרשעים והלצים.....
- 177 מדוע פסק הרמב"ם שעדיף לגור במדבר, הרי יכול ללמוד מוסר.....

|תנן הענינים|

- 179מדוע רצו חכמים לגנוז את קהלת הרי נאמר שם שהכל הכל הבליים
- 181מדוע הבגדים מכבדים את האדם
- 181אפלו הראיה בגנות החוטא עלולה להשפיע לרעה
- 182כחם של הבגדים לשחד אף את הדינים
- 183מדוע העדים צריכים להרג בעצמם את החוטא
- 184השפעת הראיה אף על אנשים גדולים במעלה
- 185פיצד זכו אליהו ואלישע לדרגתם המפלגת
- 186ראית סודם השפיעה על לוט
- 186מדוע נתן יעקב לעשו את הדורון - עדר עדר לבדו
- 187מה היה חטאו של משה רבנו בהפאת הסלע
- 188מדוע רצו ישראל לאכל בשר - הרי במן היו להם את כל הטעמים
- 189ראית האדרת השפיעה על עכו למעל בחרם
- 189ראית העינים הופכת את המאוס לזהב
- 191חטא העגל - השפיע על ישראל שלא מחו
- 192מעשה ידי אדם
- 193היצר הרע - דמיון גמור
- 193מדה טובה מרבה
- 194ראיות קדושות - משפיעות קדשה
- 194סגלות ראית הציצית
- 194סגלה לכעס
- 194סגלה לבטל את היצר הרע
- 195סגלה לרפואה ועין הרע
- 195סבת העליה עם ילדי ישראל לבית המקדש
- 196מצות העליה לבית המקדש בשלשת הרגלים
- 196סגלת ראית פני צדיק
- 197מועילה לזכרון
- 197בנדאי יזכה לישועות

אשא עיני

198	זוכה לשמחה ונצל מהתאוות.....
198	מועילה להבנת הלמוד
198	זוכה לישועות נפלאות.....
198	ינצל מכל פגע רע
199	ראית סכין המילה - סגלה לבנים.....
199	ראית אתרוג - רפואה לעינים.....
199	ראית השמים - סגלה לבטל שנאה.....
199	ראית השמים - המתקת הדינים

פרק ט - דוממות העינים

204	בעינים ישנו רמז לאיברי של האדם ולכל העולם כלו
205	מדוע השומר את עיניו מראות ברע זוכה ורואה פני שכינה
206	כל הראיות נחקקות בעיני האדם
206	המסתכל על הטמאה נפשו מתחלפת לנפש טמאה
207	מדוע המסתכל בעבודה זרה אין תפלתו נשמעת ארבעים יום
208	מדוע החליף הרב את המלצה הקבוצה

פרק י - עין טובה

213	חשיבות ומעלת העינים
213	סבה ראשונה - בעין הקטנה רואים דברים גדולים
214	סבה שנייה - העין משפן לשכינה
214	סבה שלישית - הראיה קודמת לשמיעה
215	סבה רביעית - הראיה הנה למרחק רב
215	סבה חמישית - הראיה יכולה להכיל דברים רבים יחדו
216	סבה ששית - תמונה אחת שנה אלף מלים
216	סבה שביעית - השפעת הראיה יותר מהשמיעה
216	סבה שמינית - גדול כחה של הראיה להבנת הלמוד
216	סבה תשיעית - העין אינה נחה מפעלתה

|תכן הענינים|

217	סִבָּה עֲשִׂירִית - הָעוֹר חָשׁוּב כְּמֵת פִּי הַחַיִּים תְּלוּיִים בְּעֵינַיִם.....
217	סִבָּה אַחַת עֶשְׂרֵה - רְגִישׁוּתָהּ הַגְּדוֹלָה שֶׁל הָעֵין.....
218	סִבָּה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה - הָרְאִיָּה מִחֻבֶּרֶת אֶת הָאָדָם לְדַבֵּר שֶׁהוּא רוֹאֶה.....
218	סִבָּה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה - הָעֵין הָעֲלִיּוֹנָה בְּיוֹתֵר.....
218	חֲשִׁיבוּתָהּ הָעֲצוּמָה שֶׁל הָרְאִיָּה.....
219	הַנֶּאֱתָה הָעֲצוּמָה שֶׁל הָרְאִיָּה.....
219	פָּגֶם הָרְאִיָּה - אֵינוֹ נֶחֱשָׁב בְּעֵינֵי הָאָדָם.....
219	פָּגֶם הָרְאִיָּה - מִצּוֹי בְּכָל עֵת וְרָגַע.....
220	פָּגֶם הָרְאִיָּה - פָּגֶם הַנֶּפֶשׁ.....
220	פָּגֶם הָרְאִיָּה - מִמְּשִׁיךְ רוּחַ טִמְאָה.....

פֶּרֶק י' - קִבְּלַת הַתּוֹרָה

223	נְבוֹאָת אֶהְרֹן הִכְהֵן בְּמִצְרַיִם עַל שְׁמִירַת הָעֵינַיִם.....
224	מֹשֶׁה רִבְּנוֹ נִבְחַר לְגָאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל.....
225	מִדּוּעַ לֹא נָתַן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִצְרַיִם מִכָּה אַחַת גְּדוֹלָה.....
225	כָּל יִצְיָאֵת מִצְרַיִם הָיְתָה בְּזִכּוֹת רֵאִית פְּנֵי מֹשֶׁה רִבְּנוֹ.....
226	שְׂבָעִים נְפֻשׁוֹת כְּמִנְיֵן עֵין.....
227	בָּלָק וּבִלְעָם קָנְאוּ בְּמַעֲלַת יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשַׁת הָעֵינַיִם.....
228	הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי קִבְּלַת הַתּוֹרָה - עַל קִדְשַׁת הָעֵינַיִם.....
228	מִדּוּעַ צָוָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם לִפְנֵי מִתֵּן תּוֹרָה.....
229	עַל יְדֵי קִדְשַׁת הָעֵינַיִם זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת אֶת הַקּוֹלוֹת.....
230	עַל יְדֵי קִדְשַׁת הָעֵינַיִם הִתְרַפְּאוּ כָּלֶם.....
231	מַעֲשֵׂה אָבוֹת סִימָן לְבָנִים.....

פֶּרֶק י"א - לְרֵאוֹתֶם בְּלֵבְךָ

235	שְׂאֵלָה רֵאשׁוֹנָה.....
-----	--------------------------

|אשׂא עיני|

- 235שְׂאֵלָה שְׁנִיָּה
- 236שְׂאֵלָה שְׁלִישִׁית.....
- 236שְׂאֵלָה רְבִיעִית.....
- 236שְׂאֵלָה חֲמִישִׁית.....
- 237שְׂאֵלָה שְׁשִׁית.....
- 237שְׂאֵלָה שְׁבִיעִית.....
- 237שְׂאֵלָה שְׁמִינִית.....
- 237שְׂאֵלָה תְּשִׁיעִית.....
- 237שְׂאֵלָה עֲשִׂירִית.....
- 238 .. קִדְשָׁתָם שֶׁל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה מְשַׁפִּיעָה עַל כָּל הָרוּאָה לְתַקֵּן אֶת הָעֵבֶר וּלְהַצִּילוֹ לְעֵתִיד ..
- 239מִדּוּעַ בְּגִירוֹת חֲנֻכָּה יֵשׁ דְּרָגוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁל הַדּוֹר
- 240תִּקּוּן עַל הָעֵבֶר וְשִׁמְרָה עַל לְעֵתִיד
- 241בְּכַח הַהִסְתַּכְּלוּת עַל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה - זֹכָה לְקִדְשֵׁי הָעִינִים כָּל הַשָּׁנָה כָּלָה.....
- 242הַטִּבֵּעַ הַזֶּה מְכַסֶּה לְאֻלְקוֹת.....
- 242הַהִבְטָחָה עַל גִּירוֹת חֲנֻכָּה הַחֲנָה לִימֵי הַשׁוֹכְבִּי"ם.....
- 244מִצְוֹת חֹדֶשׁ, שִׁבְתָּ וּמִיָּלָה מְסַמְּלוֹת אֶת כָּח הָרְאִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.....
- 245מִדּוּעַ לֹא עָשׂוּ חֲכָמִים זָכַר לְנֶס הַמֶּלֶחֶמָה.....
- 246נִצְחֹן הַיָּנִים עַל יְדֵי קִדְשֵׁי עֵינֵיהֶם שֶׁל הַמַּכְפִּים.....
- 247מָה הַשִּׁבְחַת הַגָּדוֹל בְּכָךְ שֶׁנִּצְחָנוּ הַטְּהוֹרִים אֶת הַטְּמֵאִים.....
- 247הַשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו שֶׁמוֹר מִכָּל צָרָה וְצוּקָה.....
- 249מִדּוּעַ הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּגִירוֹת הַחֲנֻכָּה הִיא סִגְלָה לְזִכְרוֹן.....
- 249עַל יְדֵי הַהִסְתַּכְּלוּת בְּאוֹר הַגִּירוֹת זֹכָה לְאוֹר הַתּוֹרָה.....
- 251חַג הַחֲנֻכָּה - כְּנֶגֶד יוֹסֵף הַצַּדִּיק.....

פָּדָק יב - מִי הָאִישׁ הַמְּלֵךְ הַכֹּזֵב בִּיקְרוֹ - פּוֹדִים

- 257מָה הִיְתָה מִזְמַנְתָּם הַסְּמוּיָה שֶׁל אַחֲשׁוּרוֹשׁ וְהַמֶּן?.....

| תכן הענינים |

מדוע המגלה מספרת על פסווי המטות - חור כרפס ויתכלת אחוז בִּחְבְּלֵי בּוץ ואֶרְגָּמֹן?	259
כיצד זוכים יִשְׂרָאֵל לְשִׁמְיָהּ וְהַגָּנָה מְשֻׁמִּים?	260
מדוע עָשָׂה אֲחִישֹׁרוּשׁ אֶת סְעוּדָתוֹ בְּחֹצֵר בֵּיתוֹ?	261
מדוע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיט הַתְּבַטָּלָה הַגִּזְרָה עַל יִשְׂרָאֵל?	261
סוּדָה שֶׁל וְשִׁתִּי הָרָשָׁעָה	262
בְּשִׁבְתָּ - חוֹזֵר כֹּחַ הָרֵאָה לְיִשְׂרָאֵל	263
מֵהֵיכָן הָיָה כָּל כָּחוֹ שֶׁל הָמֶן	264
מדוע הִנֵּס הָיָה דּוֹקָא עַל יְדֵי אֶסְתֵּר הַמִּלְכָּה	264
כיצד אֲחִישֹׁרוּשׁ נִהְפָּךְ לְאוֹהֵב יִשְׂרָאֵל	265
מדוע קָבְלוּ אֶת הַתּוֹרָה מִכֹּדֶשׁ בְּפוּרִים	265
מדוע בְּפוּרִים הִתְגַּדְּרוּ כֹה הִרְבֵּה גוֹיִם	266
אֶדֶר - מִזֵּל דָּגִים	266
מדוע אֶסְתֵּר הִסְכִּימָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִמְכְּרוּ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת	268
מדוע בְּפוּרִים הַגִּזְרָה הִתְהַפְּכָה לְגִמְרִי	268
מדוע כָּל הַהִתְחַלּוֹת מְפוּרִים	269
כיצד כֹּחַ הַצָּדָקָה גָּבֵר עַל כְּכֹרוֹת הַכֶּסֶף	269
מדוע הִמְתִּיקוּ אֶת הַדִּין עַל יְדֵי הַזָּעָקָה גְּדוֹלָה וְנִמְרָה	270
מִתִּי הַחֲלָה מִפְּלִתוֹ שֶׁל הָמֶן הָרָשָׁע וְהַתְּבַטָּלָה הַגִּזְרָה	270

פָּרָק יג - גִּצּוֹת וּסְגֻלוֹת לְשִׁמְיַת הָעִינִיִּים

עֲצָה רִאשׁוֹנָה - הָרָגֵל נֶעֱשֶׂה טָבַע	275
מִרְעִיבו שָׁבַע	276
עֲצָה שְׁנִיָּה - מְקוֹמוֹת שְׁמוּרִים	276
עֲצָה שְׁנִיָּה - מִדַּת הַסִּקְרָנוֹת	277
עֲצָה שְׁלִישִׁית - שִׁכְרוֹ הָעֵצוּם וְהַנוֹרָא	277
עֲצָה רְבִיעִית - יְהוֹלָמִים יְקָרִים	278

אשא עיני

- 278 עצה חמישית - הנאותיו של האדם קצובות בראש השנה.
- 279 מדוע מיד לאחר שהפסיק לדבר פוליטיקה נפקד בבו זכר.
- 280 עצה ששית - בקדש פנימה.
- 281 מדה טובה מרבה.
- 281 עצה שביעית - החלונות נועדו להאיר את הבית ולא להחשיך.
- 282 מוטב שתעמד בחוץ ותביט פנימה.
- 283 עצה שמינית - אם בחקתי תלכו.
- 285 עצה תשיעית - בראתי תורה תכלין בענינה של אותה מצוה.
- 286 עצה עשירית - תורה מגנה ומצילה.
- 287 עצת התפלה - על מה הבטיח יעקב אבינו שיעשר את כל ממונו.
- 288 על מה התפלל האמורא בסיום כל תפלה.
- 289 רחוב של עיר - גיא צלמות ומקום מסכן.
- 289 הכח היחיד.
- 290 עצה אחת עשרה - הבטחה מיחדת.
- 290 עצה שתים עשרה - שמירת הדבור - סגלה לשמירת העינים.
- 292 עצה שלש עשרה - והנה כהל ממולי.
- 292 עצה ארבע עשרה - לזכר שכל כחו לראות הוא רק מהשם יתברך.
- 293 הכרת הטוב על כח הראיה.
- 294 אין עוד מלבדו.
- 295 עצה חמש עשרה - הקונס עצמו - יזכה לשמירה מיחדת מהשמים.
- 297 עצה שש עשרה - שמחת המצוות הדרך להתעלות.
- 298 מדוע כה שנח הרב ליבוביץ.
- 299 עצה שבע עשרה - ציינו הקדוש של יוסף הצדיק.
- 300 תפלת "העבר עיני" ארבע שעות.
- 300 עצה שמונה עשרה - ציינו הקדוש של התנא רבי מתיא בן חרש.
- 302 עצה תשע עשרה - אל תתירו את הקשר.
- 303 עצה עשרים - הסתכלות על הציצית תועלת גדולה.

|תנן הענינים|

304	הבטחת התורה - סגלת הציצית.....
305	ההסתכלות בציצית מסיירה את החשך הגדול.....
306	סגלה לרפואת העינים לספר את חוטי הציצית.....
307	עצה עשרים ואחת - למה נבראה המדרכה.....
308	עצה עשרים ושנים - בזכות יוסף הצדיק.....
309	עצה עשרים ושלש - מדוע הלך הרב תמיד עם משקפי שמש.....
310	עצה עשרים וארבע - מדוע הרב בקש מהעמודים לזוז.....
311	עצה עשרים וחמש אין אדם שומע לי ומפסיד.....
313	עצה עשרים ונש - ראית דברים טמאים ממשיכה טמאה על העינים.....
314	עצה עשרים ושבע - כל אדם חזוי בו.....
315	מדוע הרב בקש מתלמידו גמיות.....
316	עצה עשרים ושמונה - מלחמת קדש.....
317	דרכי המלחמה.....
318	עצה עשרים ותשע - מחשבות שמחות.....
318	עצה שלשים - קננית ההרגל.....
319	הסדקים בעכרר.....
320	עצה שלשים ואחת - הפרת הטוב על העינים.....
321	מדוע ותר הצבור על מיליוני דולרים.....
323	עצה שלשים ושנים - זריזות בדרך.....
323	סגלות נפלאות לשמירת העינים שאו מרום עיניכם.....
324	אמירות מסגלות.....
325	רק בעיניך תביט.....

שיעור התפלה

329	תפלה נפלאה לשמירת העינים.....
-----	-------------------------------

הַקְדָּמָה

הִנֵּה כַּאֲשֶׁר חִפֵּץ הָאֱדָם לְהִתְקָרֵב אֶל הַקֹּדֶשׁ וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַחַת הַשְּׂאֵלוֹת הַמְטְרִידוֹת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַתְנֵי הֵנָּה, כִּיצַד נִתֵּן לְהִתְגַּבֵּר עַל הַיֵּצֶר הָאוֹרֵב בְּכָל עֵת לְפִתְחָנוּ וּמִנְסָה לְהַכְשִׁילָנוּ עַל כָּל צַעַד וְשֹׁעַל, וְכִיצַד זֻכִּים לְהִתְעַלּוֹת בְּאַמֶּת בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם, וַיֵּמָּה הוּא סוּדָם הַגָּדוֹל שֶׁל הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר הִצְלִיחוּ לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת בְּסֵלָם הָעוֹלָה בֵּית קָל, לְהִתְקַדֵּם מִדְּרָגָה לְדְרָגָה בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּבִמְדוּת טוֹבוֹת, וּלְהַפְנִס לְכָל שְׁעָרֵי הַקֹּדֶשׁ. שְׂמָא סוּד גָּדוֹל יֵשׁ לָהֶם אוֹ שְׂמָא אִיזוֹ סְגֻלָּה מִיַּחַדַּת יֵשׁ לָהֶם, אֲשֶׁר עַל יְדָהּ הֵם נִצְחוּ אֶת יִצְרָם וְגִבְרוּ עֲלֵיו, וְזָכוּ לְכָל הַמַּדְרָגוֹת בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם.

הַתְּשׁוּבָה לְכָךְ נִמְצְאָת בְּדִבְרֵי חַז"ל, הַמְּגַלִּים לָנוּ שֶׁכִּנְיָסְתוּ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע לְלִבּוֹ וּמָחוּ שֶׁל הָאֱדָם הֵנָּה רַק דֶּרֶךְ הָעֵינִיִּם, כִּי עֵין רוּאָה וְלֵב חוֹמֵד, אֲבָל כַּאֲשֶׁר הָאֱדָם שׁוֹמֵר עַל עֵינָיו מִכָּל מְשָׁמֵר לְבָלִי לְרֹאוֹת וּלְהִבִּיט בָּמָה שְׂאֶסְרָה הַתּוֹרָה, מִבְּטָח לוֹ בְּהִבְטָחָה גְּמוּרָה שֶׁיִּנְצֵל מִיָּד יֵצְרוּ הָרַע הַמְּבַקֵּשׁ לְהַפִּילוֹ בְּכָל רֶגַע שְׂדוּד תַּחַת יָדָיו, כִּי רַק דֶּרֶכָם שֶׁל הָעֵינִיִּם יָכוֹל לָבוֹא וּלְחַדֵּר לְלִבּוֹ שֶׁל הָאֱדָם הַיֵּצֶר הָרַע הַמְּבַקֵּשׁ בְּכָל עֵת לְהַמִּיתוֹ מִיַּתַּת עוֹלָם וּמְבַקֵּשׁ לְהַכְשִׁילוֹ עַל כָּל צַעַד וְשֹׁעַל, כִּפִּי שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל: 'בְּכָל יוֹם וְיוֹם יֵצְרוּ שֶׁל אָדָם מִתְּחִלַּת עֲלִיו וּמְבַקֵּשׁ לְהַמִּיתוֹ', וְאַלּוֹ הַשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו נִמְצָא כָּל גּוֹפּוֹ שְׁמוֹר בְּקִדְשָׁהּ.

וְכָתְבוּ הַקַּדְמוֹנִים (חסד לאברהם עין הקורא נהר סו, ועוד), שֶׁלְכָל אָדָם יֵשׁ שְׁתֵּי עֵינִים, יֵשׁ אֶת הַבֶּשֶׂר הַגִּשְׁמִיּוֹת שֶׁבֵּהֶן רוּאָה הָאֱדָם רַק

אֵשׁא עֵינִי

דְּבָרִים גְּשָׁמִיִּים, וַיֵּשׁ לוֹ גַּם עֵינַיִם פְּנִימִיּוֹת אֲשֶׁר הֵן נוֹעְדוּ לְרֹאוֹת מַרְאוֹת אֱלֹקִים וּמַרְאוֹת רוּחָנִיִּים, וְעֵינָיו הַגְּשָׁמִיּוֹת שֶׁל הָאָדָם הֵנָּה רַק לְבוֹשׁ וּמִכְסָה לְעֵינָיו הַרוּחָנִיּוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, אֲשֶׁר הֵן עֶקֶר רְאִיתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וּבִהֵן רוֹאֶה כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת מַרְאוֹת רוּחָנִיִּים וּדְבָרִים גְּדוֹלִים, אֲלֵא שֶׁהַמִּסְתָּכָל בְּמָה שֶׁאֲסָרָה תוֹרָה וּבְכָל הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה, בְּכֶךָ הוּא סוֹתֵם אֶת עֵינָיו הַרוּחָנִיּוֹת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְרֹאוֹת אֶת כָּל הַרוּחָנִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בִּבְרִיאָה כָּלָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְבּוֹנֵן בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה וּלְהִבִּין אֶת מַעֲמָקֶיהָ, עֵינַיִם לוֹ וְלֹא יֵרָאוּ, וְהוּא מִתְהַלֵּךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּסוּמָא בְּאַפְלָה. וּכְפִי שֶׁסּוּגֵר הָאָדָם אֶת עֵינָיו מִכָּל הַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה הַמְדַמּוֹת וְתַאווּתָיו, כֶּךָ נִפְתָּחוֹת עֵינָיו הַפְּנִימִיּוֹת הַרוּחָנִיּוֹת לְרֹאוֹת וּלְהִבִּין בְּאַמָּת אֶת כָּל הַמִּתְרַחֵשׁ בְּעוֹלָם.

וְזֶה הוּא סוּדָם הַגָּדוֹל שֶׁל הַצַּדִּיקִים, אֲשֶׁר עַל יְדוֹ הֵם הַמְרִיאֵי וְנִסְקֵי לְדַרְגּוֹת גְּבוּהוֹת וּפְסָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁהֵם הִשְׁכִּילוּ וַיִּדְעוּ שֶׁכָּל כָּחוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא בְּשִׁמְרִית עֵינָיו בְּקִדְשָׁה גְדוֹלָה, אֲשֶׁר הִיא הַמִּפְתָּח וְהַשְּׁעָר לְכָל הַמַּדְרָגוֹת בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּבְכָל הָעֲנִינִים, וְהִיא אֲשֶׁר עֲמִידָה לָהֶם וּפְתָחָה לָהֶם אֶת כָּל הַשְּׁעָרִים לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת וּלְזַכּוֹת לְכָל הַמַּדְרָגוֹת בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

וְכֵן כּוֹתֵב הַרָאב"ד (בעל נפש שער הקדושה): הָרֹאשׁ לְכָל הַגְּדִירִים הוּא לְשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו, כִּי הַשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו אֵין הַיֵּצֵר מִתְגַּרֵּה בּוֹ וְאֵין הַטְּמָאָה שׁוֹלְטָת בּוֹ. וּמִדָּה זֹאת הִיא אֲשֶׁר עֲמִידָה לַצַּדִּיקִים לַעֲלוֹת מִמַּדְרָגָה לְמַדְרָגָה בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם.

בְּסִפֵּר זֶה נִלְמַד, מִדּוֹעַ לְרִאִיָּה יֵשְׁנוּ כַּח כֹּה עֲצוּם וּמִכְרִיעַ עַל כָּל מַדְרָגָתוֹ וְקוֹמָתוֹ הַרוּחָנִית שֶׁל הָאָדָם - הֵן עַל הַהֲצִלָּה בְּלִמּוּד תּוֹרָה, וְהֵן עַל פְּנִיַת הַתְּפִלָּה, וְהֵן עַל עֲבוּדַת הַמִּדּוֹת, וְכֵן בְּכָל הָעֲנִינִים בְּעִבּוּדַת

הַשֵּׁם. כְּמוֹ כֵּן נִלְמַד כִּיצַד מִשְׁפִּיעָה שְׁמִירַת עֵינָיו שֶׁל הָאָדָם הַשֹּׁפֵעָה
יִשְׁיֶרָה עַל כָּל תַּחֲוִימֵי חַיָּיו - הֵן עַל פְּרִנָּסָתוֹ, עַל חֲנוּךְ יִלְדָיו, וְעַל כָּל
אַרְחוֹת חַיָּיו, וְהֵן עַל כָּל דְּרָגָתוֹ הַרוּחָנִית שֶׁל הָאָדָם לַעֲתִיד לָבוֹא.

יַחַד עִם זֶה יִקְבַּל הַקּוֹרֵא כָּלִים וְעֲצוֹת נִפְלְאוֹת, סִגְלוֹת עֲצוֹמוֹת
וְהַדְּרָכוֹת מִיַּחֲדוֹת, מִבְּאֵרִם שֶׁל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת זִיע"א, אֲשֶׁר עַל יָדָם
יָכוֹל כָּל אֶחָד בְּכָל דְּרָגָה וּבְכָל מַצָּב שֶׁהוּא, בְּכָל זְמַן וְעַתָּה, לִזְכּוֹת
לְשְׁמִירַת הָעֵינַיִם בְּשָׁלְמוֹת. כְּאֲשֶׁר כָּל זֹאת מְשֻׁלָּב בְּסִפּוּרִים נִפְלְאִים
עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת עַד דּוֹרֵנוּ אָנּוּ.

סֵפֶר זֶה נִכְתָּב מִתּוֹךְ שִׁיחוֹת וְשַׁעֲוִירִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּמַהֲלָךְ הַשָּׁנִים לִפְנֵי
חֲבֵרִים מְקֻשְׁבִּים מְקַהְלִים רַבִּים וּמְגֻנִּים, וְהֵם אֲשֶׁר בְּקִשְׁוֹנִי לַחֲקֹק
אֶת הַדְּבָרִים עָלַי גָּלִיוֹן לְמַעַן יִשְׁמְרוּ הַדְּבָרִים בְּזִכְרוֹנָם וְיִשְׁאֲרוּ יָמִים
רַבִּים לְהַחֲיוֹת עִם רַב, וְהוּא יוֹצֵא לְאוֹר לְעֵלּוּי נְשִׁמַּת אֲמִינוֹר הָרַב
מֵאִיר שְׁלֹמֹה זצ"ל, אֲשֶׁר בְּשִׁיחוֹתָיו הַרְבּוֹת בְּרַחֲבֵי הָאָרֶץ, הָיָה מְעוֹרֵר
רַבּוֹת עַל חֲטִיבוּתָהּ וּמַעֲלָתָהּ שֶׁל שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, כְּאֲשֶׁר כָּל מִי שֶׁשָּׁמַע
אֶת דְּרָשׁוֹתָיו בְּנוֹשֵׂא זֶה אֲשֶׁר בָּעַר בְּקִרְבּוֹ בְּאֵשׁ קִדְּשׁ, הַדְּבָרִים שֶׁיֵּצְאוּ
מִלֵּב טְהוֹר נִכְנָסוּ לְלִבּוֹ וְשָׁנוּ אֶת דְּרָכּוֹ וְהִחֵל לַעֲלוֹת עַל דֶּרֶךְ הַמַּלְאָךְ.
וְכֵן לְעֵלּוּי נְשִׁמַּת אֲמִי הַצִּדְקָנִית עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם, אֲשֶׁר מְסֻרָה נִפְשָׁה
לְהַרְבּוֹת טְהָרָה וּקְדוּשָׁה בְּקִרְבָּהּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהַשִּׁיב אֶת לְבוֹתֶיהֶן
לְאַבְיָנוּ שְׁבֻשְׁמִים. וְיִהְיֶה רָצוֹן שִׁיְהִי מְלִיצֵי יֵשׁוּר עַל הַמִּשְׁפָּחָה וְעַל כָּל
בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְתִחְיֶינָה עֵינֵינוּ בְּקִרְבּוֹ בְּשׁוֹב הַשֵּׁם לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים, אָמֵן.

פֶּדָה א

סוֹד הָעֵינַיִם

פָּרָק א

סוד העינים

בְּחַה הַגְּדוֹל וְהַעֲצוּם שֶׁל קִדְשֵׁת הָעֵינִים

אחת המִתְנֻנּוֹת הַגְּדוֹלוֹת בְּיוֹתֵר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָתַן לְכָל אֶחָד, הִנֵּה כַח הָרְאִיָּה וְהַהִסְתַּכְלוּת אֲשֶׁר עַל יָדוֹ יִכּוֹל כָּל אָדָם לִרְאוֹת כָּל דָּבָר שְׂרוּצָה בְּעוֹלָם. וְהִנָּאת הָרְאִיָּה כֹה גְדוֹלָה וְעֲצוּמָה, עַד שֶׁרְבוּתֵינוּ ז"ל הִשּׁוּוּ אֶת הָעוֹר שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה לְמַת, וְאָמְרוּ (נְדָרִים סד) שֶׁהִסּוּמָא חֲיָיו אֵינָם חַיִּים וְהוּא חָשׁוּב כְּמַת.

וְהִנֵּה, כְּאֲשֶׁר אָנוּ מִתְבּוֹנְנִים בְּחִשְׁבֹּתוֹ הָעֲצוּמָה שֶׁל נוֹשֵׂא הָרְאִיָּה, יָדוּעַ הַפֶּתָגֵם "תְּמוּנָה אַחַת שְׁוֶה יוֹתֵר מֵאַלְף מַלִּים", אָבֵל בְּהִתְבּוֹנְנוֹת עֲמָקָה יוֹתֵר עַל נוֹשֵׂא הָרְאִיָּה, אָנוּ רוֹאִים שֶׁכֹּחַ שֶׁל הָרְאִיָּה הֵנוּ גְדוֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכֹּפִי שֶׁאָנוּ רְגִילִים לַחֲשֹׁב, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַקְדָּמוֹנִים שֶׁהָרְאִיָּה אֵינָה יוֹצֵרֶת רֶשֶׁם בְּלִבָּד עַל הַצּוֹפֶה, אֲלָא הִיא יוֹצֵרֶת הַתְּחַבְּרוֹת לְנוֹשֵׂא שֶׁאָנוּ מְסַתְּכִלִּים עָלָיו, חֲבוּר אֲשֶׁר לוֹ הַשְּׁלֻכוֹת מִרְחִיקוֹת לְכַת עַל כָּל עֲתִידָנוּ, בְּיוֹדְעִין וּבִלְאִי יוֹדְעִין.

אשׂא עיני

כְּדָגְמָא נִפְלְאָה לְכַחַה הָעֲצוּם שֶׁל הָרֵאָה, הִבִּיאוּ גְדוּלֵי הַדּוֹרוֹת
(עץ חיים שער ח פ"א, שפתי כהן פ' תזריע ועוד) אֶת עוֹף הַבַּיִת יְעֵנָה, שֶׁלֹּאֲחֹר
שֶׁהָיָא מְטִילָה בִּיצִים, בְּהִסְתַּכְלוּתָהּ עָלֶיהֶן בִּלְבַד הָיָא מְחַמֶּמֶת
אוֹתָן, עַד אֲשֶׁר בּוֹקֶעֶת הַבִּיצָה וְנוֹלֵד אֶפְרוּחַ חֲדָשׁ לְעוֹלָם, וּמִשּׁוּם
כֵּן חָיָה אֲשֶׁר תִּפְרִיעַ לָהּ בְּאֻמְצָע הַתְּבוּנָנוּתָהּ בִּבִּיצָה, הִיא תִּהְרַג
אוֹתָהּ תִּכְפֹּי וּמִידָּ, בְּרַב כְּעֶסֶה עַל אֲשֶׁר הִיא מִפְרִיעָה לָהּ בִּכְפֹּי.

מַה סוֹדוֹ שֶׁל הָאֲרִיָּה

כֵּן גַּם מֶלֶךְ הַחַיּוֹת - הָאֲרִיָּה. כָּל כַּחוֹ לְשִׁלֹּט עַל טֶרְפוֹ הוּא כְּאֲשֶׁר
הוּא מְתַבּוֹנֵן בְּטֶרְפוֹ, וּבְעֵינָיו הוּא מְשַׁלֵּט עָלָיו אֵימָה וּפְחַד, וְכִתְּבוּ
בְּעַל הַ"שְׁלִטִי גְבוּרִים" זִיע"א (דף מו ע"ב) וְהַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים פֶּלְאָגִי
זִיע"א (יפה ללב שו"ע או"ח סימן א), שֶׁכִּתְּבוּ הַחוֹקְרִים שֶׁכְּאֲשֶׁר יֵשִׁים
הָאָדָם בְּגֵד עַל עֵינָיו שֶׁל הָאֲרִיָּה, שׁוֹב לֹא יוּכַל הָאֲרִיָּה לַעֲשׂוֹת לוֹ
מְאוּמָּה, וּבִדְרֹךְ זֶה נִצְלוּ אֲנָשִׁים רַבִּים מִמָּוֶת בְּטוֹחַ עַל יְדֵי הָאֲרִיָּה.
וְרָמְזוּ לָכֵן: אֲרִיָּה - אוֹתִיּוֹת רֵאָה, וְזֹאת לְסִמּוֹל אֶת כֵּן שֶׁכָּל כַּחוֹ
הָעֲצוּם שֶׁל הָאֲרִיָּה נוֹבֵעַ מִהֲרֵאָה וְהִסְתַּכְלוּת עַל טֶרְפוֹ, אֲשֶׁר בִּכְפֹּי
הוּא יוֹצֵר מְאֻזֵּן אֵימָה, כִּי כַּחוֹ רַב בְּעֵינָיו לְהִפְחִיד וּלְהַשְׁתִּיק אֶת
קֶרְבָּנוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל לְבַרֵּחַ לוֹ וּבִכְפֹּי הוּא בָּא אֵלָיו וּמְמִיתוֹ.

אֵיזוֹ חַיָּה מִתָּה מִיד כְּשֶׁלּוֹקְחִים אֶת עֵינֶיהָ

דְּגָמָא נּוֹסֶפֶת מִהַחַיּוֹת הִבִּיאוּ גְדוּלֵי הַדּוֹרוֹת (מגלה עמוקות פ'
ואתחנן, והגר"י אייבשיץ מאמר יהונתן על הגדה של פסח ועוד), מִהַחַיָּה הַטְּמֵאָה
בְּיוֹתֵר - הַחֲזִיר, אֲשֶׁר כָּל כַּחַה הוּא בְּעֵינֶיהָ, וְלָכֵן כְּאֲשֶׁר מְסַמְּאִים
אֶת עֵינָיו שֶׁל הַחֲזִיר, הוּא מֵת תִּכְפֹּי וּמִידָּ, וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁכָּל כַּחוֹ

סוד העינים

שֶׁל הַחֲזִיר טָמוּן בְּעֵינָיו, וְכַאֲשֶׁר נוֹטְלִים זֹאת מִמֶּנּוּ, נוֹטְלִים אֶת כָּל כָּחוֹ וְלֹכֵן הוּא מֵת מִיָּד.

וְהִנֵּה הַחֲזִיר, אֲשֶׁר הֵנוּ הַחֲפִיָּה הַטְּמָאָה בְּיוֹתֵר, הֵרִי הוּא מְסַמֵּל אֶת כָּח הַסְטֵרָא אַחֲרָא וְהַקְלָפוֹת, וְלֹכֵן חֲזִיר גִּימְטְרִיא קְלִיפָּה, וּבִזְהָ יִשְׁנֻ רָמָז שְׁכָל כָּחַ שֶׁל הַסְטֵרָא אַחֲרָא הַמְּשׁוּלָּה לַחֲזִיר, בָּא עַל יְדֵי הָרָאיוֹת הָאֲסוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִיַּצֵּלָן, וְלֹכֵן נֶאֱמַר בַּפְּסוּק (תהילים פ יד): "יִכְרַסְמֶנָּה חֲזִיר מִיַּעַר", כַּאֲשֶׁר לְפִי הַמְּסֻרֶּת הָעִי"ן הִיא גְדוּלָּה יוֹתֵר מִכָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְזֹאת לְרָמָז שְׁכָל כָּחַ שֶׁל הַקְלָפָה הוּא מִפְּגָם הָעֵין, וְכִשְׂתִּקְנוּ זֹאת יִשְׂרָאֵל, יִזְכּוּ מִיָּד לְהִגָּאֵל. עַד כָּאן דְּבַרְיָהֶם הַקְדוּשִׁים.

עַל מִי אוֹמֵר הַקֶּבֶ"ה "אַתָּה שְׁלִי"!

וּכְתָבוּ חַז"ל שֶׁשְּׁמִירַת הָעֵינִים בְּקִדְשָׁהּ הִיא עֶקֶר עֲבוֹדַת הָאֱדָם בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁדִּרְשׁוּ חַז"ל (ירושלמי ברכות א ה) עַל הַפְּסוּק (משלי כג כו) "תִּנָּה בְּנִי לִבָּהּ לִי וְעֵינָיו דְּרָכֵי תַצְרֶנָּה": "אִמֵּר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם אַתָּה נּוֹתֵן לִי לִבִּי וְעֵינָיָה, אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁאַתָּה שְׁלִי".

וּבְאֵרוֹ חַז"ל (מדרש רבה במדבר י, ו) עַל פְּסוּק זֶה, שֶׁהִטַּעַם שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִבְּקֵשׁ בְּעֶקֶר מֵהָאֱדָם אֶת הַלֵּב וְהָעֵינִים, מִפְּנֵי שְׁבָהֶם תְּלוּיָהּ כָּל שְׁמִירַת קְדוּשָׁתוֹ שֶׁל הָאֱדָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (במדבר טו לט-מ): "וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם... וְהִיתֶם קְדוֹשִׁים". וְלֹכֵן אֶת זֶה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִבְּקֵשׁ מִכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיִּשְׁמֹר בְּכָל כָּחוֹ מִמֶּשׁ.

וְכֵן כָּתַב הַזֹּהַר הַקְדוֹשׁ (שמוות דף ריח): כָּל אִיבְרֵי הַגּוֹף אֵינָם הוֹלְכִים אֶלָּא אַחֲרֵי הָעֵינִים, וְהָעֵינִים הֵם הַמְּנַהִיגִים שֶׁל כָּל הַגּוֹף.

אשא עיני

וּכְתָבוּ חַז"ל (מדרש רבה שיר השירים ו ט): רמ"ח איברים יש באדם, וכלן הולכין אחר העינים.

והאדם מפיטסבורג זצ"ל אמר רמז נפלא לך, שלכן "קדשת עינים" בגימטריא "מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא", וזאת לרמז שהשומר עיניו בקדשה הרי הוא בחלקו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, וממילא לא יחסר לו מאומה, וכן על ידי כך יזכה להתעלות בשלמות מדרגה לדרגה בעבודת השם.

וכן אמרו צדיקים, שכיון שכאשר זוכה האדם לשמר על קדשת עיניו, הקדוש ברוך הוא אומר עליו "אתה שלי", הוא זוכה להיות ממש בחלקו של הקדוש ברוך הוא בעצמו, וממילא בודאי שהקדוש ברוך הוא ימלא את כל משאלותיו בכל הענינים, ולכן הוא זוכה לכל מה שהוא צריך, ברוחניות ובגשמיות, כי הקדוש ברוך הוא אומר עליו: "אתה שלי", שפרשו - אתה באחריותי בלבד ועלי כל מחסורך ומשאלותיך.

תחלת העבודה

וּכְתָבוּ הַקְדְּמוֹנִים, שְׁלֹכֵן תַּחֲלַת עֲבוֹדַת הָאָדָם צְרִיכָה לְהִיטֵב בְּשִׁמְרַת עֵינָיו בְּכָל הַכּוּחוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרֶאֶב"ד (בעלי הנפש שערי קדושה שער ד) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: הָרֹאשׁ לְכָל הַגְּדִירִים, שִׁישְׁמֹר הָאָדָם אֶת עֵינָיו מִכָּל מַה שֶּׁאֵינוֹ שָׁלוֹ.

וכן כתב הרה"ק ר' שלמה מרדומסק זיע"א (תפארת שלמה פ' מסעי) על הפסוק "אִיֹּה הַקְדְּשָׁה הִיא בְּעֵינַיִם עַל הַדֶּרֶךְ", שֶׁהוּא בֹא לְרִמּוֹ שֶׁכָּל קִדְּשָׁתוֹ שֶׁל הָאָדָם תְּלוּיָה בְּשִׁמְרַת עֵינָיו בְּקִדְּשָׁה וּבִטְהָרָה.

עקר גבורה

וכל גבורת האדם במלחמת היצר היא בשמירת עיניו בקדושה גדולה, כמו שכתב בעל ה"בן איש חי" זיע"א (בן יהודע סוטה ח), ש"ראיה" גימטריא "גבורה", וזאת לרמז שעקר גבורת האדם במלחמת היצר היא בראית עיניו, שבזה כל מלחמת היצר להכשיל את האדם חס ושלום, כי זה הפתח שדרכו נכנס היצר אצל האדם, עד כאן דבריו.

עקר עבודת היצר הרע

ועל כך עקר התגברות היצר על האדם, כמו שכתב ה"כתב סופר" זיע"א (פ' בראשית), שזה מרמז בפסוק (בראשית ד ז) "לפתח חטאת רבץ", לרמז שהיצר הרע יושב ורובץ בפתח העינים ומנסה בכל כחו להפיל את האדם, מפני שעקר עבודתו הוא להכשיל את האדם בפגם העינים, רחמנא ליצלו, כי על ידי כך יאבד האדם את כל קדושתו ויפל מדחי אל דחי.

וכן כתב ה"חפץ חיים" (שמירת הלשון פרק ד), שהעין היא הפתח הראשון אשר דרכו נכנס היצר הרע לאדם.

מה ישאלו את האדם בשמים

וזה עקר עבודת האדם בעולם, כמו שספר הרה"ח רבי שלמה שפיגל שליט"א, שנשא את נקדת הרה"ק רבי שלמה מזועהל זצ"ל ואכל כמה שנים בחג הפסח בבית זקנו הרבי מזועהל, ששם נהגו לא לאכל שרויה בפסח, ובאחת השנים רצה לנסע

אשא עיני

לְאָבִיו לַחַג הַפֶּסַח, וּבֵבִית אָבִיו לֹא נִהְגוּ לְהַחֲמִיר בְּאֲכִילַת שְׂרוּיָה בַּפֶּסַח, וְשָׂאֵל אֶת הָרַבִּי מִזִּיעָהֵל כִּיצַד יִנְהַג בְּאֲכִילַת שְׂרוּיָה בְּבֵית אָבִיו כִּיּוֹן שֶׁכָּבֶר כְּמֹה שְׁנַיִם נִהַג לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ בְּאֲכִילַת שְׂרוּיָה בַּפֶּסַח, הִשִּׁיב לוֹ הָרַבִּי בְּזֶה הַלְשׁוֹן: בְּשָׁמַיִם לֹא יִשְׁאָלוּ אֶת הָאָדָם מִדּוּעַ לֹא נִהְגַּת בַּחֲמֶרָה זֹה אוֹ זֶה, אֲלֵא בְּשָׁמַיִם יִשְׁאָלוּ אֶת הָאָדָם, הֲאֵם הִיִּיתָ נֹזֶהר בְּשִׁמְרִית הָעֵינַיִם וְהָאֵם נֹזֶהרְתָּ לֹא לָגֵרִם צֶעַר לְאַף יְהוּדִי (מִפִּי הַרַ"ח הַנ"ל. הוּבָא בַּסֵּפֶר קְדוּשַׁת עֵינַיִם פֶּרֶק טו סְעִיף סֵא).

סוד העלייה הרוחנית

וּבִכְךָ תִּלְוִיָּה כָּל עֲלִיתוֹ שֶׁל הָאָדָם מִדֶּרֶגָה לְדֶרֶגָה בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם וְכָל קִדְשָׁתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבָּאָר הַ"חִפֶּץ חַיִּים" זִיע"א (שִׁמְרִית הַלְשׁוֹן חֶלֶק ב פֶּרֶק ב) אֶת הַטַּעַם שֶׁכִּפְּלָה הַתּוֹרָה אֶת הַפֶּסֶק "לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי" (בַּמִּדְבָּר כֹּא מ), אֵף עַל פִּי שֶׁכָּבֶר כְּתִבָּה הַתּוֹרָה בַּפֶּסֶק הַקּוֹדֶם "וְרָאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'", שְׂזֹאת כִּדִּי לְרַמֵּז לְאָדָם שֶׁכָּל קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת תִּלְוִי בִּכְךָ שִׁישְׁמֹר הָאָדָם אֶת עֵינָיו וְלֹא יִתּוֹר אַחֵר לִבְבוֹ וַעֲיָנִיו.

כלי כסף וזהב המלאים עפר וחול

כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר עַל עֵינָיו, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, הוּא דּוֹמֶה לְאָדָם אֲשֶׁר כָּל בֵּיתוֹ מְלֵא בְּבוֹץ וְחוֹל רֶב, וְהוּא חִפֶּץ לִפְאֹר אֶת בֵּיתוֹ וְלָכֵן הוּא מְכַנֵּס לְתוֹכוֹ כְּלֵי זָהָב וְנָאִים וְיָפִים, שֶׁבּוֹדָאֵי שֶׁאֵין בֵּיתוֹ נִהְיָ יָפָה וּמִפְּאֹר בִּכְךָ כָּלֵל, אֲלֵא קֹדֶם צְרִיךְ הָאָדָם לְנַקּוּת אֶת בֵּיתוֹ מִכָּל הַבוֹץ וְהָעֶפֶר, וְרַק אַחֵר כֵּךְ יִכְנִס לְבֵיתוֹ אֶת כְּלֵי הַכֶּסֶף הַזָּהָב הַיְקָרִים וְכֵךְ בֵּיתוֹ יִהְיֶה מִפְּאֹר.

סוד העינים

וכך גם בענין זה, רק לאחר שהאדם נזהר לשמור את עיניו שלא לפגם בהן, ואז הוא עוסק בתורה ובמצוות, הוא זוכה להיות קדוש לה' על ידי התורה והמצוות, אבל אם חס ושלום הוא פוגם בעיניו, לא יועילו לו כלל כל התורה והמצוות לקדש את נפשו.

זה הטעם שכפלה שוב התורה את הפסוק "ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים" לאחר הפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", וזאת כדי לרמז ולומר לאדם שכל התורה והמצוות יועילו לאדם לקדשו ולרוממו לעלות בדרגות הקדשה רק אם יקים את הנאמר קדם ולא יתור אחר עיניו אלא ישמר עליהן בכל כחו, שעל ידי כך יזכה להתקדש מאד על ידי התורה ומצוותיה ויהיה קדוש לה' אלקיו.

ומסים ה"חפץ חיים": "ואשרי המתבונן בזה, ויטב לו בזה ובבא", עד כאן דבריו.

מי יהיה עור בעולם הבא

והנה אנו רואים שחז"ל החמירו בעיון פגם הראייה כמעט יותר מכל העברות שבתורה, וכתבו שמי שפוגם בעיניו חס ושלום אין לו חלק לעולם הבא, כמו שכתבו חז"ל (ברכות סא) וזה לשונם: כל העובר אחרי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא. והקשו על כך המפרשים, שלכאורה קשה מאד, מדוע רק מפני שאדם זה אינו שומר על עיניו, הוא מפסיד בכך את כל חלקו לעולם הבא אף אם הוא עסק בתורה ובמצוות בכל ימי חייו?

ובאר ה"בן איש חי" זיע"א (בן יהודה ברכות סא), שהסבר לכך הוא, מפני שבעולם הבא אין הנאת אכילה ושתיה כלל, אלא ישנה

אשא עיני

רק הנאת הראיה בלבד, והיא להתענג לחזות בנעם זיו השכינה, כמו שכתבו חז"ל (ברכות יז): עולם הבא אין בו אכילה ושתייה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה.

והנה ישנו כלל, שבאותו אבר שפגם בו האדם, יהיה בו פגם גם בעולם הבא. וזה הטעם שכל מי שלא שמר על עיניו בעולם הזה אין לו חלק לעולם הבא, כי הוא יהיה ממש עור בעולם הבא, ולא יוכל להביט באור ה' ובנעם זיו השכינה, ולכן לא יוכל לזכות לראות את נעם אור השכינה הקדושה, ולנצח יהיה אדם זה כה, ויצטר צער נצחי.

כלומר, שאין זה ענש בלבד, אלא זאת מציאות הנגרמת מאליה כתוצאה מפגמי העינים של האדם, הגורמים לאדם להיות עור לנצח נצחים.

וכן כתב ה"חפץ חיים" זיע"א (שמירת הלשון פרק ל), וזה לשונו: אם לא היה נזהר בעודו בחייו בזה העולם בכח הראיה שלו, והיה הפקר אצלו להביט במה שאסרה תורה, ידע בברור כי לעתיד לבוא יהיה כמו סומא ולא יוכל להביט באור ה'. עד כאן לשונו.

מדוע בכל התמונות היפות היה זבוב שחור

משל למה הדבר דומה?

משל לאדם שקנה מצלמה משכללת מאד וחפץ היה להתפרנס מכך, ונסע שנים רבות בכל רחבי תבל וצלם את כל האתרים והמקומות הכי יפים בכל העולם, כשבכונתו לפתח את כל

סוד העינים

התמונות ולמכרן ולהתעשר מכף עשר רב. לאחר כמה שנים הלך לחנות "פוטו" ובקש שיפתחו לו את כל אלפי התמונות מרהיבות העין שצלם במשך כל השנים בפורמט גדול, שיוכל למכרן. ואכן, לאחר כמה ימים הודיעו לו שכל התמונות שלו מוכנות, ושיבוא לקחתן.

לשמחתו הרבה לא היה גבול, והוא הביא ארגזים רבים כדי שיוכל להכניס את כל התמונות הרבות בתוכם. והנה מסתכל בעל החנות בתמונה הראשונה, והוא רואה שעל כל התמונה מצלם זבוב שחור מת. הוא הסתכל אף בתמונה הבאה, וכך גם היה בה, וכן היה גם בתמונה השלישית, והרביעית, וכך הסתכל בעל החנות בכל אלפי התמונות הגדולות, וראה שבכלם יש תמונה ענקית של זבוב שחור מת. פנה אליו בעל החנות ושאל אותו, האם הנך חובב זבובים ומשום כך צלמת כל הזמן זבוב שחור מת? והוא ענה לו מיד: מה פתאום! וכי ירדתי מדעתי שאצלם זאת שנים כה רבות? וכי בשביל כך טרחת לנסע בכל העולם? הרי אני צלמתי את הדברים הכי מעניינים בעולם...

בראותו כך, בקש ממנו בעל החנות שיביא שוב את המצלמה לבדק שמא התרחשה איזו תקלה בפתוח התמונות, וכשבדק את המצלמה ראה שעל העינית של המצלמה היה דבוק זבוב שחור מת, ולכן בכל אלפי התמונות שצלם במשך שנים רבות היתה דמות של זבוב שחור מת. כשראה זאת האיש פרץ בבכי מר, בראותו שכל עמלו שנים רבות הלך לטמיון, ושמחתו נהפכה לתוגה, ואת הנעשה כבר לא יכלו להשיב.

הַיָּצֵר הַרַע הַדּוֹמָה לְזָבוּב

והנמשל הוא -

הנה כל אדם נשלח לעולם הזה כדי ללמוד הרבה תורה ולעשות הרבה מצוות ומעשים טובים, וזאת כדי שעל ידי כך יזכה האדם לנצח נצחים לזכות לחיות ולראות בנעם זיו השכינה ולהתענג על ה' וזיו שכינתו, אשר אין קץ לתענוג הנפלא והנורא הזה.

אבל כאשר האדם יעלה לאחר מאה ועשרים שנה לעולם העליון - אם לא שמר את עיניו ופגם בהן והיה הולך אחר יצרו, הדומה לזבוב (ברכות סט), ונדבקו כל המראות האסורים בעיניו להחשיף את אור קדשתו, כשיגיע לעולם האמת יראה כי לריק יגע, ולנצח לא יראה אור בהיר בשחקים, כי הפגם בעיניו לעתיד יהיה סומא ממש חס ושלום, ולא יוכל לראות מאומה, כמו שכתבו ה"חפץ חיים" וה"בן איש חי", ולא יהיה קץ לצער הגדול.

הַחֲשָׁבוֹן פְּשוּט

וראשית כל יש לזכור, כי שמירת עינים אינה מומדת החסידות אלא מעקר הדין ממש, כמו שספר הגאון רבי שלום כהן שליט"א, שאביו הרה"ג המקבל רבי אפרים הכהן זצ"ל היה רגיל תמיד לומר בדרשותיו שהחשבון פשוט, וכאשר האדם הולך ברחובה של עיר אשר בה מצויים המכשולים - או שהוא חוזר לביתו עם מאות עברות של "ולא תתורו" אם הוא לא שמר על עיניו כראוי חס ושלום, או שהוא חוזר לביתו עם מאות מצוות של קיום מצוות לא תעשה "ולא תתורו" אם הוא זכה לשמור על עיניו בקדשה ובטהרה (גליון קול סיני אלול תשנ"ג).

ספור נודא

ספר הגה"ח רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, שנכתב פעם כאשר נכנס אברהם תלמיד חכם לאדמו"ר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זצ"ל, והרבי הפך את פניו ממנו ולא רצה להביט בפניו, והוא תמיה בלבד על כך, משום שהיה אברהם זה תלמיד חכם. אז פנה אליו הרבי מלעלוב ואמר לו: הנה אם מזדמן לאדם נסיון האם לאכל איזה מאכל שאינו פשוט חס ושלום או לאו, והוא לא עמד בנסיון זה ונכשל חס ושלום ואכל את המאכל שאינו פשוט, בודאי שהנו נחשב כרשע, כך זה גם כאשר מזדמן לאדם נסיון של שמירת העינים והוא לא עמד בזה, סיים הרבי את דבריו. כי הרבי הרגיש מיד כי אברהם זה נכשל בשמירת עיניו, ולכן הפנה את ראשו ממנו, כי הנכשל בחטא ועוון חס ושלום, הרי הוא נחשב רשע, וכתבו חז"ל שאין להסתכל בפני רשע (ארחות אהרן - שמירת עיניים).

וכן כתב רבנו יונה בספרו "שערי תשובה" (שער ראשון אות ו), שהרגיל בעוון זה הוא נחשב למומר לעברה אחת והוא עם רשעים נמנה, והביאו זאת הרבה אחרונים להלכה (החיד"א - מדבר קדמות מערכת מ אות נב, ובעל השבט הלוי בצוואתו ועוד הרבה).

חובה הלכתית

ובודאי שיטתנו חייב הלכתי ללכת ברשות הרבים במקום שמצויות נשים כשראשו ועיניו למטה כדי שלא יכשל בראיות אסורות חס ושלום, כמו שפסק הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצ"ל, וזה לשונו: "ויש חיוב על כל אדם להביט כפי האפשר למטה

כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּשׁוּק וְכו', וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁפּוֹגַע בְּנָשִׁים". עד כאן לשונו
(שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סימן מ).

מִי חַיֵּב לְשַׁלֵּם עַל הָעֵז

וְאֵת חֲמִירַת הַדִּבְרֵי בְּעֵינֵי חַז"ל אֵנוּ לוֹמְדִים מִהַסְפּוֹר הַמוֹבָא
בְּגִמְרָא (בבא קמא מח), בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁעָלְתָה לְאַפּוֹת לֶחֶם בְּבֵיתוֹ שֶׁל
אָדָם אֶחָד, וְכִיוֵּן שֶׁהִיא נִכְנָסָה לְאַפּוֹת שָׁם, יֵצֵא בַּעַל הַבֵּית מִבֵּיתוֹ,
בְּכַדִּי שֶׁלֹּא יִכְשַׁל לְרֹאוֹת אֶת הָאִשָּׁה בְּשַׁעַת לִישַׁת הַבָּצֶק, וְנִכְנָסָה
הָעֵז שֶׁל בַּעַל הַבֵּית לְבֵית וְאָכְלָה אֶת הַבָּצֶק וּמֵתָה מִכָּף.

וְחַיֵּב רַבָּא אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת לְשַׁלֵּם אֶת כָּל דָּמֵי הָעֵז שֶׁמָּתָה
מִהַבָּצֶק, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁהָאִשָּׁה לָשָׂה אֶת הַבָּצֶק הִיא מְרִימָה
קֶצֶת אֶת שְׂרוּוּלֶיהָ וּמַגְלָה קֶצֶת אֶת זְרוּעוֹתֶיהָ, וְלִכֵּן הִיא בַּעַל הַבֵּית
חַיֵּב לְצִאֵת מִשָּׁם, כְּדִי שֶׁלֹּא יִכְשַׁל לְרֹאוֹתָהּ כֹּף, וְלִכֵּן בִּשְׁעָה זֹאת
עָלֶיהָ מְטֻלָּת חֻבַּת הַשְּׂמִירָה שֶׁל כָּל מֶה שֵׁישׁ שָׁם, וּמִשּׁוֹם כֹּף
הִיא הֵיטָה צְרִיכָה לְשַׁמֵּר עַל הָעֵז שֶׁלֹּא תֹאכַל אֶת הַבָּצֶק, וְלִכֵּן הִיא
חַיֵּבֶת לְשַׁלֵּם אֶת דָּמֵי הָעֵז שֶׁמָּתָה.

וְכֵן פֶּסְקוֹ הַשְּׁלַחַן עָרוֹךְ (חו"מ סימן שצ"ג סעיף ג), וְהַרְמַב"ם (הלכות
נזקי ממון פ"ג ה"ד), שֶׁבְּאִפֶּן כִּזָּה הָאִשָּׁה חַיֵּבֶת לְשַׁלֵּם אֶת דָּמֵי הָעֵז,
כִּיוֵּן שֶׁבַּעַל הַבֵּית חַיֵּב לְצִאֵת מִבֵּיתוֹ בִּשְׁעָה זֹאת (וּמִשּׁוֹם חֲשַׁשׁ יְחֻד הִיא
יְכוֹל לְהַשְׁאִיר אֶת הַדָּלֶת פְּתוּחָה).

וְלוֹמְדִים אֵנוּ מִכָּף שֶׁבְּזִמְן חַז"ל הָיוּ הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים בְּחֻבַּת
שְׂמִירַת קִדְּשַׁת הָרְאִיָּה שֶׁל הָאָדָם, עַד שֶׁהוּא הִיא חַיֵּב לְצִאֵת
מִשָּׁם. וּמִסְפּוֹר זֶה אֵנוּ לוֹמְדִים אֶת חֻבַּת הַשְּׂמִירָה הַמְטֻלָּת עַל
הָאָדָם בְּכָל עֵת.

תבטל את השעור תורה

את חשיבותה העצומה ואת חמרתה הרבה של שמירת העינים אפלו תמורת בטול תורה ברבים, נוכח מהספור הבא: פעם נגש הרה"ג רבי אליהו מן שליט"א לגאון הגדול רבי יעקב ישראל קניבסקי, ה"סט"פ"ר זצ"ל, ושאלו מה לעשות, היות והוא מוסר שעור קבוע בישיבה בפתח תקוה, ובדרפו מבני ברק לפתח תקוה ישנם נסיונות רבים בשמירת העינים. והשיב לו הרב: ס'טויג נישט די גאנצע מעשה. כלומר, לא משתלם כל הספור. אבל, הוסיף הרב, יש לי עצה בשבילך, קח משקפי שמש ותצבע אותם מבפנים בטוש שחר וכך תוכל לנסע ללא חשש (קדושת החיים עמוד תעד).

מכך אנו לומדים שאף לזכות את הרבים בלמוד התורה, שאין למעלה ממנו, כי תלמוד תורה פנגד כלם, ובפרט תלמוד תורה דרבים, אבל אם זה גורם לנסיונות בשמירת העינים - אין זה משתלם כלל אף אם יתבטל כל השעור תורה דרבים בגלל זה.

אלף טבילות לא יטהרו אותך

ומעשה היה עם הרה"ק רבי יואל מסאטמור זצ"ל, שפעם כאשר שמע שבחורים ששהו במחנה קיץ, הלכו לחפש טרמפים בערב שבת כדי לנסע לטבל במקוה לכבוד שבת, ענה ואמר: אלף טבילות לא יטהרו את האדם מראיה אחת טמאה שראה. ורק אם יקבל אדם על עצמו שלא יסתכל בשום פנים ואפן בתוך היושבים ברכבים, יוכל לנסע כך (ישראל קדושים פ"ג מח).

וכן היה מעשה באחת השבתות, כאשר ראה הרה"ק רבי

אשא עיני

יואל מסאטמר זצ"ל קבוצת חסידים ואנשי מעשה מתלמידיו משוחחים ביניהם, ושאלם על מה הם דברו, אחד החסידים אמר לרבי שהם חזרו על מה שמונבא מצדיקים, שכאשר האדם נדון למעלה לאחר פטירתו, מניחים על מאזני המשקל בכף הזכות את כל הדרכים שעליהן הוא נסע לצדיקים, ואנחנו יכולים גם לומר שאצלנו יוסיפו את הגשר הגדול של ויליאמסבורג עם כל הרפכות והמשאיות שעליו, ובודאי יהיה לנו תועלת גדולה מכך. השיב לו הרבי: האם אתם יודעים אולי כמה שוקל וכמה הוא כבד משקלה של ראייה אחת אסורה?! (זכר צדיק לברכה עמוד 634).

עקר הבחירה – בעינים

וכתב מוהרנ"ת זיע"א (מילה ה ב), שכל עבודת האדם בעולם הוא לשמור את עיניו בקדשה גדולה, ולכן התורה מתחילה מהמלה "בראשית", כי בה רמזו כל ענין העינים, כי המלה "בראשית" מרכבת מהאותיות בת - המרמז על הבת עין - ומהאות ש' שבה יש שלשה קוים המרמזים על שלשת הגונים שיש בעין, וזאת כדי לרמז לאדם שראשית עבודתו בעולם הוא בענין של שמירת עינים מפל הבלי עולם הזה.

ולכן גם התורה מסיימת במלים "לעיני כל ישראל", וזאת לרמז שכל קיום התורה כלה תלוי ועומד בקדשת העינים.

והוסיף מוהרנ"ת (שלוחין ג, וכלאי בגדים ד), שעקר בחירתו של האדם לבחור בטוב הוא בשמירת העינים, וזה הן על פי הפשט כמו שכתבו חז"ל על הפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", כי עין רואה והלב חומד, ולכן על ידי שמירת העינים

סוד העינים

האדם שמור מכל העברות שבתורה, והן על פי סודם של דברים, על פי מה שכתב האריז"ל שעקר השבירה היא באור העינים, וכל החטאים שבתורה הם בחינת שבירת כלים, ועקר כח הבחירה הוא על ידי סוד השבירה כידוע.

ולכן כל הבחירה של האדם היא בשמירת העינים, להסתכל בעיניו רק להשם יתברך, כמו שכתוב (תהילים כה טו) "עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי", ולא להסתכל כלל על כל דמיון תאוות העולם הזה והבליו אשר בזה תלוי כל מדרגתו של האדם בעולם.

ומוסיף עוד מוהרנ"ת (תפילין ה), שלכן רבי נחמן מברסלב בספר "ספורי מעשיות" מעשה יא, מספר על שבעת הזקנים הקדושים אשר פרשו עצמם בתכלית השלמות מכל הבלי עולם הזה, כאשר בקר הוא רמז על שבעה צדיקים נוראים שכל אחד מהם התיחד במעלה מיוחדת, בקדשת העינים, האזנים והפה וכו', כאשר הראשון שבהם היה מיוחד במעלתו בקדשת העינים ביותר בקר שלא הסתכל מעולם בהבלי העולם הזה.

והטעם שהזקן הראשון בספור זה הנו הזקן אשר לא ראה מעולם שום דבר מהעולם הזה, מפני שמעלה זו כוללת את כל המעלות שלו, כי עקר עבודת האדם בעולם הוא לקדש את עיניו ביותר ולהתרחק מכל הסתכלות על דמיון התעתועים של הבלי עולם הזה החולף ועובר כהרף עין ממש, המדמה ומרמה את האדם בדמיונותיו על ידי פגם העינים בהבלי ודמיונות העולם הזה.

והוסיף בעל ה"דברי חיים" זיע"א, שזה רמזו בפסוק (דברים יא כו):

אשא עיני

"ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה", לרמז שעקר הבחירה של האדם בעולם היא בענין הראיה בקדשת העינים.

ובבבך הסבירו צדיקים את הפסוק (קהלת ב יד) "החכם עיניו בראשו", לרמז שתחלת עבודת האדם היא בשמירת העינים.

ועוד רמזו צדיקים בזה (שפת אמת פר' פנחס), שהחכם עיניו שמורות בתוך ראשו, ולא מוציא אותן החוצה. ועוד בארו צדיקים בזה (דברי ישראל פר' אמור), שבבבך מרמז שעל ידי שמירת העינים זוכה האדם לראות את הנולד, לראות מראשו מה יהיה בסופו.

עקר העבודה

וכן כתב הגאון הקדוש רבי יעקב אבוחצירא זיע"א (גנזי המלך לא), שהאדם בתחלת תשובתו לפני המקום צריך לעבד על שמירת עיניו מכל משמר, וזה מרמז בתבת "בראשית" - ראשי תבות: תקון ברית שמור ראית אשה, וזאת לרמז, שכאשר האדם חפץ לעשות תשובה על מה שחטא בפגם הברית, העקר הוא שיקבל על עצמו לשמור את עיניו בקדשה כראוי, כי אם אינו שומר את עיניו כראוי, שוא שקד שומר ולריק כל גיעתו, ועל ידי כך בודאי ישוב לסורו הרע, כי מצא מין את מינו ונעור, ועל ידי כך יחזר היצר הרע לשלט בו. ולכן עקר תקון הברית הוא לשמור את עיניו כראוי, ועל ידי כך יזכה לתקון נפשו בשלמות.

ידע שבנפש הוא

וכן הפליג בבבך הרה"ק רבי שמואל מליובוויטש, הרש"ב זיע"א (קונטרס העבודה אות ב, הקדמה לעבודת התפילה), ואף שדרכו בעבודת השם

היתה בדרך של התבוננות והשגות כידוע, דבר רבות על קדשת העינים, אשר היא המפתח לכל עבודת השם ובלעדיה לא ישיג האדם מאומה בכל עמלו, וזה לשונו: "כל מי שחושש לנפשו, יגדיר את עצמו בחוש הראיה, ואם הדבר קשה לו, יתגבר על עצמו בתקף ועז, וידע שממש בנפשו הוא, ואם לא יגביר את עצמו בזה - כל עבודתו כאין וכאפס נחשב, ולא יפעל דבר בכל יגיעתו ועבודתו, ואדרבה - רחמנא ליצלו, ירד מטה מטה.

ואפלו אם נראה לו שזה לא משפיע עליו, אף על פי כן ידע שזה משפיע עליו ועושה רשם וחקיקה גדולה בנפש, אף אם אין זאת מרגיש בשעת מעשה, אלא יגדיר עצמו בחוש הראיה, ובזה יציל את נפשו מן הרע, ואז תהיה עבודתו רצויה ויפעל ישועות בנפשו, ויעלה מעלה מעלה". עד כאן לשונו.

מדיע הצדיקים נקראים "עיני העדה"

וכתבו הקדמונים, שהצדיקים נקראים בתורה (במדבר טו) "עיני העדה", משום שעקר מעלתם היא בקדשת עיניהם בקדשה ובטהרה גדולה לבלי להסתכל בשום דבר אסור, שעל ידי כך הם זוכים להעפיל ולהעלות למעלתם העצומה, ולכל המדרגות בקדשה.

ולעמית זה אפלו הצדיק הגדול ביותר אשר לא ישמר על עיניו, עלול הוא לאבד את כל מדרגותיו חס ושלום, כמו שבאר בעל ה"דברי שלום" זיע"א (פ' בלק) את הפסוק (במדבר כד ז) "אשר מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עינים", שבו מרמז שאפלו מי שרואה מראות אלקות - "נפל וגלוי עינים", הוא נופל מכל מדרגותיו והולך

לְגִיהֶנָּם אִם הֵנוּ הוֹלֵךְ גְּלוּי עֵינִים, לֹלֵא שְׁמִירַת הָעֵינִים, אֲשֶׁר עַל יְדֵי כֶּךָ הוּא עֹלֹל לִפְל מִכָּל וְכָל, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, בְּאֵין עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ, כְּמוֹ שִׁכְתְּבוּ חֲז"ל: כָּל הַמְרָצָה מַעוֹת מִיָּדוֹ לִיָּדָה אֶפְלוּ יֵשׁ בּוֹ תוֹרָה כְּמוֹשָׁה רַבֵּנוּ, לֹא יִנָּקָה מִדִּינָהּ שֶׁל גִּיהֶנָּם.

מִדּוּעַ דּוֹקָא מְחִיצוֹת בֵּיתוֹ מַעֲדוֹת עָדִיו לְמַעֲלָה

וּמִבְּאֵר מוֹהֲרַנ"ת זִיע"א (הַלְכוֹת שׁוֹתְפוֹת בִּקְרָקֵעַ ד'), שֶׁעַל פִּי זֶה אֶפְשָׁר לְבְּאֵר מִדּוּעַ כָּתְבוּ חֲז"ל שֶׁלְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל הָאָדָם מְחִיצוֹת בֵּיתוֹ מִמַּעֲדִים עָלָיו עַל הַחֲטָאִים שֶׁעָבַר לִפְנֵי הַמָּקוֹם. וְלִכְאוּרָה מִי שֶׁעָבַר עֲבָרָה בַּחוּץ אוֹ בַּשָּׂדֶה, מִי יַעֲיֵד עָלָיו לִפְנֵי הַמָּקוֹם, וְהָרִי אֵין שָׁם מְחִיצוֹת שִׁיעִידוֹ עָלָיו?

אֲלֹא מִבְּאֵר מוֹהֲרַנ"ת זִיע"א, שֶׁכָּל הַחֲטָאִים וְהַעֲוֹנוֹת בָּאִים עַל יְדֵי פֶגַם הָעֵינִים, כִּי עֵין רוֹאָה וְלֵב חוֹמֵד, כְּמוֹ שִׁכְתְּבוּ חֲז"ל, וְלִכֵּן צִוְּתָהּ הַתּוֹרָה אֶת הָאָדָם "וְלֹא תַתּוֹרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם".

וּמִשּׁוּם כֶּךָ מְחִיצוֹת הָאָדָם, דּוֹקָא הֵן, אֲשֶׁר מַעֲדוֹת עָלָיו לְאַחַר פְּטִירָתוֹ, וְזֹאת עַל כֶּךָ שֶׁלֹּא נִשְׁאָר בְּתוֹכָן אֲלֹא הַסְתּוֹבֵב בַּחוּצוֹת, וְעַל יְדֵי כֶּךָ פֶּגַם בְּעֵינִים, וְעַל יְדֵי זֶה נִכְשָׁל בְּעֲבֵרוֹת.

מִפְּנֵי שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת מְחִיצוֹת הַבָּתִּים בְּשִׁבִּיל שְׁבִהָן יְהִיָּה הָאָדָם נִסְתָּר בְּרֵב הַזָּמָן, וְזֹאת כְּדֵי שִׁישְׁמֹר עַל יָדָן מִהֲזִק פֶּגַם הָעֵינִים הַמַּצּוּי בַּחוּצוֹת, וְלִכֵּן כְּאֲשֶׁר הָאָדָם לֹא נִשְׁאָר בֵּין מְחִיצוֹת בֵּיתוֹ וַיֵּצֵא מֵהֶן לֹלֵא צָרָה, עַל כֶּךָ הוּא עֲתִיד לְהִתְבַּע לְיוֹם הַדִּין.

וּמוֹסִיף מוֹהֲרַנ"ת זִיע"א, שֶׁלִּכֵּן בָּרָא ה' שְׁתֵּי מְחִיצוֹת עַל הָעֵינִים,

סוד העינים

שֶׁהַן הָרִיסִים וְהַעֲפָפִים (כְּמוֹבֵא בְּרִשׁ"י עַל הַפֶּסוּק "שְׁמַרְנִי כְּאִשּׁוֹן בֵּת עֵין").
וְזֹאת כִּדִּי שִׁיִּסְגְּרֹן מִיַּד כְּשֶׁצְרִיךְ, וְעַל יָדֵן יִשְׁמֹר הָאָדָם אֶת עֵינָיו,
אֲשֶׁר בְּכָף תְּלוּיָה כָּל שְׁמִירָתוֹ שֶׁל הָאָדָם מִחֻטָּאִים וְעוֹנוֹנוֹת.

כְּמוֹ כֵּן, לְכָל אֶחָד יֵשׁ שְׁלֹשׁ מַחֲצוֹת בְּמַחוֹ, וְזֹאת כִּדִּי שֶׁעַל יְדֵי
מַחֲצוֹת הַמַּחוֹ יִשְׁמֹר הָאָדָם אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ מִמַּחֲשָׁבוֹת אֲסוּרוֹת חֹסֶה
וְשָׁלוֹם, וְכָל זֶה כְּלוּל בְּמָה שֶׁפִּתְּבוּ חַז"ל שֶׁמַּחֲצוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם
מַעֲדוֹת עָלָיו לְאַחַר פְּטִירָתוֹ עַל כָּל מַעֲשָׂיו.

מְדוּעַ לֹא רָצָה הָרַב שִׁיבִיאוּ לוֹ אֶת הַתְּרוּפּוֹת

וְכֵן מְסַפֵּר עַל הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי זָאב צ'צ'יק זצ"ל (תּוֹרַת זָאב
זַבְחִים, בַּהֲקִדְמָה), שֶׁפָּעַם אַחַת בְּאַחַד מִיָּמֵי חַל הַמוֹעֵד פֶּסַח, נִחְלַשׁ
בְּחֻלְשָׁה גְּדוֹלָה בְּלֵב, וְהָיָה זָקוּק מְאֹד לְאִיזוֹ תְּרוּפָה. הַדְּבָר קָרָה
בְּלִילָה כְּאֲשֶׁר בִּתְּי הַמֶּרְקַחַת הָיוּ כְּבֵר סְגוּרִים. כְּאֲשֶׁר נֹדַע זֹאת
לְאַחַד מִתַּלְמִידָיו, הוּא מִיַּד הִתְקַשֵּׁר אֵלָיו וְאָמַר לוֹ שֶׁהוּא מוֹכֵן
לְהַשִּׁיג לוֹ אֶת הַתְּרוּפּוֹת בְּבֵית מֶרְקַחַת תּוֹרָן בְּרַחוּב יְפוֹ.

וְהִנֵּה הַפֶּתַע הַתַּלְמִיד כְּשֶׁשָּׁמַע שֶׁרַבִּי זָאב מֵהֶסֶס אִם יֵלֶךְ, הוּא
חָשַׁשׁ שֶׁמָּא אֵינּוּ רוֹצֶה לְהַטְרִיחוֹ, לֵכֵן הִסְבִּיר לוֹ שְׂאִין לוֹ שׁוּם
טְרַחָה בָּכֶּה. כְּשֶׁרָאָה שֶׁהוּא עֹדֵן מֵהֶסֶס, שָׁאַל: אוּלֵי הָרַב חוֹשֵׁשׁ
לְחַמֵּץ בְּתְרוּפּוֹת? וְהוּא הִסְבִּיר לוֹ שֶׁזֶה פְּקוּחַ נֶפֶשׁ וְלֵכֵן אֵין לְחַשֵּׁשׁ
מִזֶּה, אֶף עֲדֵין רָאָה שֶׁרַבִּי זָאב מֵהֶסֶס. הוּא הִחַל לְהִגְבִּיר אֶת
הַפְּצְרוֹתָיו שֶׁהוּא מוֹכֵן לְלַכֵּת וּמְדוּעַ הָרַב מְסַרֵּב.

עָנָה רַבִּי זָאב וְאָמַר לוֹ: "אָמַר לָךְ אֶת הָאֱמֶת, הָרִי בֵּית הַמֶּרְקַחַת
הוּא בְּלֵב רַחוּב יְפוֹ, וְעוֹד צְרִיךְ לְהִגִּיעַ לְשֵׁם בְּאוֹטוֹבוֹס, וּבּוֹדָאִי אֵי

אשא עיני

אפשר לשמור כראוי על קדשת העינים בדרך, ואיני יכול שבגללי תכשל בשמירת העינים, והיות שאני רואה שרצונך עז והדבר גובל בפקוח נפש ממש, לכן אם תבטיחני שתשמור על קדשת עיניך כל הדרך באפן שלא תכשל בשום ראיה אסורה, אתה יכול ללכת. אבל תזכר את התנאי!" התלמיד הבטיחו והביא לו את התרופה הביטה, ומיד כשנכנס, לא נגע אפלו בתרופות, ושאלו: "האם קימת את התנאי?" ומשהשיב לו כן, נחה דעתו, ורק ואז השתמש בתרופות.

אין קץ לשכרו

ויבאר הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל זיע"א (הוב"ד בספר מגן אברהם פ' שלח), שבפסוק (במדבר טו לט) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי", התורה מרמזת לאדם שישמור על קדשת עיניו מכל משמר, מפני שכל שכר התורה והמצוות תלוי בכך, כי הפוגם בהן אין לו חלק לעולם הבא, והוא יהיה כמו עור בעולם הבא, כי לא יוכל לראות בנעם ה' ולבקר בהיכלו, והשומר מכל משמר אין קץ לשכרו, ולנצח נצחים יזכה לנעם זיו השכינה.

ועל פי זה ביאר הרה"ק בעל ה"תפארת שלום" זיע"א (תפארת שלום ד"ה מעין) את הפיוט "מעין עולם הבא", כלומר שעל ידי שמירת העין בקדשה, זוכה האדם לעולם הבא, אשר הוא תלוי בשמירת העינים בקדשה גדולה.

ועל פי זה פרש בעל ה"דרך אמונה" זצ"ל (פ' לך לך) את הפסוק (תהילים קיג ה-ו) "המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ",

וזאת לרמז שמי שמשפיל עיניו בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא מגביה את ישיבתו בעולם הבא לראות בזיו השכינה.

מעין עולם הבא יום שבת מנוחה

וכתב בעל ה"בית אברהם" זיע"א (פ' בראשית), שבשכר שמירת העינים זוכה האדם לנעים אור השבת, וזאת מפני שיום השבת הוא מעין עולם הבא, כמו שכתבו חז"ל שהשבת היא אחד מששים בגן עדן, ולכן בשכר שמירת העינים, גם בעולם הזה זוכה השומר עיניו לאור שמחת השבת ולענג ונעים השבת אשר היא מעין עולם הבא, ורמז יש לך בפסוק (שמות טו טז) "ראו כי ה' נתן לכם את השבת", לרמז שאור השבת תלוי בקדשת העינים. עד כאן דבריו.

ואפשר לבאר, שמשום כך תקנו חז"ל להדליק נרות שבת בכניסתה של השבת, וזאת מפני שידוע שכתוב בספרים שעל ידי הסתכלות בנרות השבת מתקן האדם את מה שפגם בהסתכלות אסורות, ולכן תקנו חז"ל להדליק נרות בכניסת השבת וזאת בכדי שגם מי שפגם בעיניו במשך ימות השבוע, רחמנא ליצולן, כאשר מגיעה השבת יסתכל על נרות השבת, ושב ורפא לו, ועל ידי כך יזכה אף הוא לאורה הגדול של שבת המלכה.

ואפשר להוסיף, שזה הטעם שכתבו חז"ל (ברכות מג), שמי שפגמו עיניו יתרפאו עיניו בהסתכלות בנרות השבת קדם הקדוש. והנה כל כהות העינים נהיה על ידי פגם העינים, כמו שכתבו חז"ל (תנא דבי אליהו זוטא פ"ג), ולכן על ידי שמסתכל בנרות שבת הוא מתקן זאת, ושב ורפא לו.

עם סגלה

וְכָתַב הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה קוֹרְדֵּיבֵירוֹ זִיע"א (ספר השורשים שורש איש), שֶׁהֵטַעַם שֶׁהָעֵין נִקְרָאת "אִישׁוֹן", מִפְּנֵי שֶׁבָּה נִרְאָה אָדָם קָטָן, וְהוֹסִיף בְּעַל הַ"רְאשִׁית חֲכָמָה" (שער הקדושה פ"ח), שֶׁזֶה בָּא לְרִמּוֹז שֶׁכָּל מַהוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם מְשַׁתְּקֶפֶת וְנִרְאִית בְּתוֹךְ עֵינָיו, וְכַפִּי שֶׁעֵינָיו שֶׁל הָאָדָם קְדוּשׁוֹת וְשִׁמּוּרוֹת יוֹתֵר, כֵּן כָּלֹ קְדוּשָׁה וּמְרוֹמָם יוֹתֵר, וְלָכֵן הָעֵין נִקְרָאת "אִישׁוֹן", מִלְּשׁוֹן אִישׁ - לְרִמּוֹז שֶׁבָּעֵין מְשַׁתְּקֶפֶת כָּל מַהוּתוֹ הַפְּנִימִית שֶׁל הָאָדָם.

וְהִנֵּה כָּל מַעֲלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל תְּלוּיָהּ בְּשִׁמְרִית עֵינֵיהֶם בְּקִדְשָׁהּ, שֶׁעַל יְדֵהָ הֵם זֹכִים לְהִיּוֹת הָעַם הַנִּבְחָר מִכָּל הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַרֵה"ק רַבִּי שְׁלֹמֹה מִזְרִיעֵהֶל זִיע"א, שֶׁעַל שֵׁם כֵּן נִקְרָאִים יִשְׂרָאֵל "עַם סִגְלָה", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים", מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בַּפְּנִים שֶׁל הָאָדָם כְּעֵין סִגּוֹל - שֶׁזֶה שְׁתֵּי הָעֵינַיִם וְהַפֶּה, וְכֹאשֶׁר הָאָדָם שׁוֹמֵר בְּקִדְשָׁהּ, הֵרִי הוּא כָּלֹ שְׁמוֹר, וְזֶה כָּל כֹּחַם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם שׁוֹמְרִים תָּמִיד עַל עֵינֵיהֶם וּפִיהֶם.

וְאָמַר הַ"שׁוֹמֵר אֲמוּנִים" זִיע"א: "כָּל הַשׁוֹמֵר עֵינָיו בְּרוּחַב קָטָן, נֹחֵשׁ בַּשְּׂמִים כְּמִי שֶׁסִּים מִסְכֶּת קִטְנָה, וְכָל הַשׁוֹמֵר עֵינָיו בְּרוּחַב גָּדוֹל, נֹחֵשׁ בַּשְּׂמִים שֶׁסִּים מִסְכֶּת גָּדוֹלָה".

וְכֵן אָמַר הַ"חִפֵּץ חַיִּים" זִיע"א: "מִי שֶׁהִיָּה בּוֹרְשָׁא וְלֹא בָקָר בּוֹרְשָׁא (כְּלוֹמַר שֶׁשְׁמֹר עֵינָיו בְּעִיר גָּדוֹלָה כְּמוֹ וְרִשָּׁא), נִהְיָה לוֹ מִכָּן קֶרֶן לְעוֹלָם הַבָּא".

סִבַּת הַגְּלוּת

וְהוֹסִיפוּ עוֹד חַז"ל (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי יִשְׁעִיהָ פֶּרֶק מֵאוֹת תְּמָה) שֶׁכָּל גְּלוּתָם

שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא בְּגִלְל פָּגֶם הָעֵינִים. וְזֶה לְשׁוֹנֵם: חֲטָאוּ בְּעֵין - כְּמוֹ שִׁכְתוּב (ישעיה ג טז): "וּמִשְׁקְרוֹת עֵינַיִם". וְלָקוּ בְּעֵין - כְּמוֹ שִׁכְתוּב (ישעיה נב ח): "עֵינֵי עֵינֵי יִדְדָה מַיִם". וּמִתְנַחֲמִים בְּעֵין - כְּמוֹ שִׁכְתוּב "כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאוּ בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן".

וּבְעוּוֹן זֶה הִיָּתָה גְלוּת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שִׁכְתְּבוּ בַעַל ה' שִׁפְתָּ אֲמַת "זִיע" א (ויחי תרנ"ח) וּבַעַל ה' חֲקַל יִצְחָק" זִיע" א (פ' ויגש), שִׁישׁ רָמֹז לְכָךְ שִׁכְתְּבוּ גְלוּ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם נֶאֱמַר בַּחֲז"ל שֶׁנִּסְתְּמוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכִשְׁיָצְאוּ מִמִּצְרַיִם אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשְׁה (שמות ג ז): "רְאֵה רְאִיתִי אֶת עֲנֵי עַמִּי", וְזֹאת לְרִמּוֹז שֶׁבְּזָכוֹת שָׁעַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם קִדְּשׁוּ אֶת עֵינֵיהֶם, כִּךְ הִתְעוֹרַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְרִאוֹת בְּצַעֲרָם וּלְגַאֲלָם, וּבְזָכוֹת כִּךְ נִגְאָלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם.

מִי יִזְכֶּה לְרִאוֹת אֶת הַגָּאֻלָּה בְּעֵינָיו

וְכֵן פִּרְשׁ הַרַ"ק רַבִּי אֶהֱרֹן רֵאטָה זִיע" א (טה"ק מאמר שמירת עיניים פ"ו) אֶת הַפֶּסוּק (ישעיה נב ח) "כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאוּ בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן", כְּלוּמַר שֶׁבְּכִךְ מְרִמֶּז שֶׁכָּל אֶחָד כָּפִי שְׁמִירַת עֵינָיו, כִּךְ הוּא יִזְכֶּה לְרִאוֹת בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן וּבְנִחְמַת צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם, כִּי מִי שֶׁלֹּא שָׁמַר עֵינָיו חֹס וְשָׁלוֹם, לֹא יוֹכֵל לְרִאוֹת אֶת כָּל הַמְּחֹל לְצַדִּיקִים שִׁיְהִיָּה אַז, כְּמוֹ שִׁכְתְּבוּ חֲז"ל שֶׁלְעֵתִיד לְבֹא כָּל אֶחָד מִרְאֵה בְּאֶצְבָּעוֹ וְאָמַר "זֶה ה' קוֹיֵנוּ לו".

וְלִכֵּן תִּקְנוּ אֲנָשִׁי כְּנִסַּת הַגְּדוּלָּה, לְבַקֵּשׁ תְּמִיד עַל הַגָּאֻלָּה הָעֵתִידָה בְּרִאִית הָעֵינַיִם, הֵן בְּתַפְלַת שְׁמוּנָה עֶשְׂרִה - "וְתִחְזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבָךְ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים", וְלֹא כְּתוּב "וְנִזְכֶּה וְנִחְזֶה בְּשׁוֹבָךְ לְצִיּוֹן", וְכֵן בְּקִדְּשָׁה שֶׁל שַׁבָּת - "וְעֵינֵינוּ תִּרְאֶינָה מְלֻכּוֹתֶךָ", וְכֵן

אֵשׁא עֵינִי

בְּתַפְלַת מוֹסָף שֶׁל רִגְלִים - "וְהִרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוּ וְשִׁמְחָנוּ בְּתַקְוָנוּ", וְכֵן
בְּאַמִּירַת "וּבֹא לְצִיּוֹן" - "וְנִזְכֶּה וְנַחֲתִיה וְנִרְאֶה וְנִירָשׁ טוֹבָה וּבִרְכָּה".

וְכָל זֹאת כְּדֵי לְרַמֵּז שְׁלֻעַתִּיד לָבוֹא רַק מִי שֶׁשָּׁמַר עֵינָיו בְּקִדְשָׁה
גְּדוֹלָה יִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת שְׂמִיחַת הַגָּאֹלָה וְהַמְּחֹל לְצַדִּיקִים שִׁיְהִיה
לְעֵתִיד לָבוֹא, וְעַל כֵּן אָנוּ מְתַפְלְלִים וּמִבְקָשִׁים שֶׁנִּזְכֶּה לְשִׁמּוֹר אֶת
עֵינֵינוּ בְּקִדְשָׁה, וְעַל יְדֵי כֵּן נִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הַגָּאֹלָה בְּעֵינֵינוּ. אָמֵן.

פֶּדָה ב

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה
נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

פרק ב

גל עיני ואביטה גפלאות מתורתך

הנה כאשר האדם שומר על עיניו בקדשה וטהרה, הוא זוכה לזכור את כל דברי התורה אשר הוא לומד ואינו שוכחם, אלא נשארים דברי התורה להיות חקוקים במוחו וטמונים בלבו, כמו שכתבו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק ו), וזה לשונם: כל אדם שיש בו תורה, והוא נשמר מכל חטא ועוון, אומר לו הקדוש ברוך הוא: ברוך אתה, ותהיה לך קרת רוח בעולם, וישמרו ויטמנו דברי תורה בפיה לעולם.

ובאר בעל ה"ישועות יעקב", שעל ידי שיהיה שמור מכל חטא ועוון, יהיו דברי תורה שנונים בפיו ולא ישכחם, אלא יזכה לזכרון בתורה.

ועל ידי פגם העינים, האדם שוכח את תלמודו, כמו שכתבו חז"ל (ילקוט משלי פרק ו) על הפסוק (משלי ו לב) "נאף אשה חסר לב": אמר רב זבידא, מהו "חסר לב"? שהקדוש ברוך הוא מסיר חכמה מלבו, ואין חכמה אלא תורה, שהיא מחכימת פתי.

וכתבו חז"ל (ילקוט שמעוני דברים רמז תתלו), שהחוטא בעיניו בראית

אשר עיני

אסור, אף הוא נקרא נואף, כי אסור "לא תנאף" הוא אף בעינים, שנאמר (איוב כד טו): "ועין נאף שמרה נשף".

וכתב המגיד מבריסק זצ"ל (ספר מחזה עיניים פרק ט) שלכן מצינו בחז"ל שרוב יוסף ורב ששת, אשר הם היו הגדולים ביותר בכח זכרונם מכל בני דורם, היו סומים בעיניהם. רב יוסף היה נקרא סיני (ברכות טד), וכן רב ששת היה בקיא מכלם, כמו שכתבו חז"ל בכמה מקומות (עירובין צז, זבחים צו).

ובאר בעל ה"בן איש חי" זיע"א בשם הרה"ק רבי שמשון מאסטרופולי זיע"א (שנה א פ' בא), שהטעם לכה הוא, מפני שעל ידי שמירת העינים מתבטלת מאדם קלפת "ריב", אשר היא המשפחה מהאדם את תלמודו, ולכן "עינים לב" גימטריא "רבי", וזאת לרמז שכל השומר את עיניו בקדושה וטהרה, יזכה לזכור את כל תלמודו, ובזכות כך יזכה להיות רבי ויזכה ללמוד וללמד את התורה הקדושה. עד כאן דבריו.

והאר עינינו

ומובא הרבה בספרים הקדושים (מדרש האתמרי עמוד שז, דבש השדה אות קעג ועוד הרבה), שבשמירת עיניו של האדם תלויה כל הצלחתו של האדם ועליתו בתורה, הן בהבנת הדברים והן בזכרון התלמוד וכו', והן בהרגשת מתיקות וערבות התורה הקדושה.

ומשום כך, תמיד כאשר תקנו חז"ל להתפלל על ההצלחה בלמוד התורה הקדושה, הם מזכירים את העינים, הן בברכת "אֶהְבֶּת עוֹלָם" אומרים "והאר עינינו בתורתך", ולא "והאר לבנו" בתורתך, וכן בתהלים מבקש דוד המלך: "גל עיני ואביטה נפלאות

גל עיני ואביטה נפלאות מחוררתך

מתורתך", כך גם בזהר הקדוש נאמר פַּעַמִּים רבות הלשון "תא חזי".

וכל זאת משום שכל הצלחתו ועליתו של האדם בתורה, וכך גם כל הבנתו של האדם בפנימיות התורה, תלויה ועומדת בקדשת עיניו של האדם אשר על ידה הוא זוכה שהשם יאיר את עיניו בתורה הקדושה.

ומובא מהקדמונים (שו"ת גינת ורדים או"ח כלל ב סימן טו), שזה אחת הסבות שההלכה נפסקה תמיד בשלחן ערוך, בדיני ממונות החמורים, תמיד כמו רב, כמו שכתבו חז"ל (בכורות מט), וזאת מפני שהנהגתו הקדושה של רב היתה שלא להוציא את עיניו מארבע אמותיו, ועל ידי כך זכה לכוון תמיד לאמתה של תורה.

ומספרים חז"ל (ברכות יז), שכאשר היו נפרדים החכמים האחד מרעהו, היו מברכים איש את רעהו: עפעפיך יישירו נגדך ועיניך יאירו במאור תורה. ופרש בעל ה"שבט מוסר" זיע"א (מדרש האתמרי עמוד שיז), שהם התכוונו לומר בכך, שעל ידי שתשמור את עיניך מלהביט בכל דבר רע, תזכה שעיניך יאירו במאור התורה, כי העוונות הם מסך המבדיל להבין את התורה, ועל ידי שעפעפיך יישירו נגדך, תזכה שעיניך יאירו במאור התורה, ותזכה להבין את כל התורה הקדושה.

וכן אמרו הרבה צדיקים (שפע חיים פ' בא תשמ"א, טהרת ישראל שער הטהרה אות פא ועוד הרבה), שכל הזכרון בתורה תלוי בשמירת העינים, והוסיפו שרמז לכך יש בסמיכות הפסוקים (דברים לו לט-מ) - "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם - למען תזכרו", ובכך מרמז

אשׂא עיני

שְׁכַל זְכוֹן הָאָדָם בַּתּוֹרָה תְּלוּי וְעוֹמֵד בְּשִׁמְרֵת עֵינָיו בִּקְדֻשָּׁה וְטַהֲרָה כְּרָאוּי.

וכן כתב ב"לקוטי מוהר"ן" (לז), שֶׁע' גִּימְטְרִיָּא שִׁבְעִים, וְזֹאת לְרִמּוֹז שְׁכַל הַשּׁוֹמֵר עֵינָיו בִּקְדֻשָּׁה, יִזְכֶּה לַהֲשִׁיג אֶת כָּל הַשְּׁבָעִים פָּנִים אֲשֶׁר יֵשׁ בַּתּוֹרָה.

מְדוּעַ בְּדוֹרֵנוּ אֵין הַתְּלָחָה בַּתּוֹרָה וְהַתּוֹרָה לֹא נִשְׁמָרֶת בְּלִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם

זֶה הַסֵּפֶה לִירִידַת הַדּוֹרוֹת הַגְּדוֹלָה שֶׁאֵנוּ רוֹאִים בְּדוֹרֵנוּ, כְּמוֹ שֶׁהִיא מַעֲשֶׂה כְּאֶשֶׁר בַּחֲדָשׁ אֱלּוּל תשס"ז, נִכְנָס אֶחָד מֵהֶרָאשִׁי יְשִׁיבוֹת וּמְרַבִּיצֵי תּוֹרָה הַחֲשׂוֹבִים אֶל הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵל הַלֵּוִי וּוֹאזְנֶר זצ"ל וּבִקְשׁ מִמֶּנּוּ בְּרָכָה שִׁיזְכֶּה לַהֲרַבִּיץ תּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְהַשִּׁיב לוֹ הָרַב וּוֹאזְנֶר זצ"ל: הִנֵּה תּוֹרָה בְּרַבּוּי וּבִכְפּוּמֹת כְּפִי שִׁישׁ בְּדוֹרֵנוּ עוֹד לֹא הִיא כְּזֶה בְּכָלֵל יִשְׂרָאֵל, אוֹלָם בְּאִיכוֹת, לְצַעֲרֵנוּ הִיא יְרוּדָה מְאֹד. וְאִמְרָתִי כְּמָה סְבוּת לָזֶה, וְאַחַת מֵהֶן - וְהִיא הָעֵקֶר - מִפְּנֵי חֲסֵרוֹן שִׁמְרֵת עֵינַיִם, שֶׁלֹּא נִזְהָרִים בְּשִׁמְרֵת הָעֵינַיִם כְּרָאוּי.

אֲנִי זוֹכֵר לִפְנֵי שָׁשִׁים שָׁנָה שֶׁאָמַר לִי הַגָּאוֹן בַּעַל הַ"דַּעַת סוֹפֵר", רַב הָעִיר פְּרֶשְׁבוּרְג, כְּאֶשֶׁר הוּא הָיָה כְּבָר בְּגִיל שְׁמוֹנִים, שֶׁכְּאֶשֶׁר הוּא צָרִיךְ לְצֹאת לָרְחוֹב, רוֹטְטוֹת יָדָיו וְרָגְלָיו מִפֶּחַד שֶׁלֹּא יִכָּשֶׁל חֵס וְשָׁלוֹם בְּשִׁמְרֵת הָעֵינַיִם. וְאֵת זֶה הוּא אָמַר אָז, וְהַיּוֹם - שֶׁרַחֲמָנָא לִיְצִלֵן הַמַּצֵּב הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּרוּעַ, וּבִפְרָט בַּשָּׂדֶה הַתְּעוּפָה וְכִדּוּמָה - כִּי־צַד יְכוּלָה הַתּוֹרָה לִהְיוֹת שְׁמוּרָה אֲצֵל הָאָדָם?! הָאֵם פֶּלֶא הוּא שֶׁלֹּא צוֹמָחִים גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים?! סִיִּם הָרַב

גל עיני ואביטה נפלאות מחורחך

וואַזנר אַת דְּבָרֶיךָ (על פי עדות בנו הגאון הרב אליהו וואזנר שליט"א, הובא בספר קדושת עיניים פרק ט"ו).

מדינע יכול הרב לברר את סוגית 'תקפו כהן'

ספר אחד מתלמידיו של הגאון רבי חיים ברים זצ"ל, שפאָשר בקר אביו בארץ הקדש, הוא רצה שהרב ילך לברר, כי חשב שתהיה מכף תועלת גדולה לישיבה הקדושה, אבל כאשר שמע הרב שאביו מתאכסן ב"מלון פלאזה" שברחוב יפו, ענה ואמר לו שאינו יכול לברר את אביו מפני שאינו דורך ברחוב יפו. "אתה מכיר את גאון פלוני?" שאלני הרב, "דע לך שפחו הגדול נובע מכך שהוא לא עבר מעולם ברחוב יפו, ולכן קל לו לברר את סוגית 'תקפו כהן', כי לא היה מעולם ברחוב זה" (שנות חיים ח"ב עמוד 454).

ספר הגאון רבי יעקב גרינברג זצ"ל, שפאָשר הלך עם הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, והוא הגיע לרחוב אשר היתה בו כנסיה נוצרית, שם את ידו על עיניו ואמר: "זה מפריע להבנת רבותינו הראשונים, הרמב"ן והרשב"א" (משנת רבי יעקב ח"א בהקדמה).

הפסדת את כל היום

כאשר היה הגאון רבי מנצור בן שמעון זצ"ל מגיד שעור בישיבת "פורת יוסף", אחר אחד התלמידים לשעור בבקר, ובשעור שהיה אחר הצהריים, ביר אצלו הרב מדוע אחר בבקר, והוא ענה לו שהפסיד את האוטובוס, וכששאלו הרב מה עשה עד שהגיע האוטובוס הבא, ענה לו: טילתי באזור. וכששאלו על מה

אשא עיני

הסתכלת, ענה: על הפסל של הכנסייה. פנה אליו רבי מנצור ואמר לו: על ידי הראיה האסורה שראית היום הפסדת את כל היום, תאמר ודוי ותתחרט, ומחר יהיה ה' שוב בעזרך להבין את דברי התורה (קדושת עיניים, פרק טו אות שיט).

וכך אמרו גדולי ישראל, ה"בית ישראל" מגור צ"ל (קדושת עיניים, פרק טו אות תלח), והגאון רבי אהרן קוטלר צ"ל, שבהסתכלות אחת שאינה כהגון עלול האדם לאבד את כל מה שהוא קנה בלמוד שש של זמן שלם בישיבה.

"הוא מדומים ישכן"

וכתב בעל ה"שומר אמונים" זיע"א (טהרת הקודש שער שמירת העיניים), שכאשר האדם זוכה לשמור את עיניו בקדושה וטהרה, הוא זוכה למלכות ולגדלה, כל אחד לפי בחינתו ומדרגתו ושרש נשמתו ולפי תפקידו בעולם, כמו שנאמר בנביא (ישעיה לג טו-יז): "ועצם עיניו מראות ברע, הוא מדומים ישכן, מצדות סלעים משגבו, מלך ביפו תחזינה עיניו".

מדה כנגד מדה

וכן כתבו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק לט), שכל מה שיוסף הצדיק זכה להיות מלך במצרים, מפני שהנהגת השם יתברך היא מדה כנגד מדה, ולכן בשכר שיוסף לא הרים את עיניו לראות את בנות מצרים כאשר הן זרקו עליו את תכשיטיהן כדי שיוסף יסתכל עליהן - בשכר זאת זכה יוסף, מדה כנגד מדה, להיות פרה ורבה בכל עין, כלומר שהיה נחשב בעיני כל, והיה נכבד וגדול בכל עין שהיתה רואה אותו.

גל עיני ואביטה נפלאות מחורתיך |

וכן כתב הזהר הקדוש (בראשית דף צג), שכל מי ששומר הברית זוכה למלכות וגדלה, כמו יוסף הצדיק שזכה למלכות בזכות שהיה שומר הברית.

קבלה בידי מרבתי – "בי מלכים ימלכו"

וכתב על כף בעל ה"שומר אמונים" זיע"א (טהרת הקודש עמוד צג): קבלתי מרבתי, שכל מי ששומר הברית זוכה למלכות, ומבטח לו או שיזכה להיות מרביץ תורה ברבים, או שיזכה להשפיע קדשה ויראת שמים ברבים, שאף זה נקרא בחינת מלכות, כמו שכתבו חז"ל (ברכות נז), או שבזכות כן יזכה לבן אשר יאיר את עיני ישראל בתורתו וקדשתו או בעבודת השם, ויתקדש שמו ויתברך על ידו בעולם, או שיזכה שבעולם העליון יהיה לו בחינת מלכות על יתר הנשמות שם. עד כאן דבריו.

קבלה בידי מרבתי השומר עיניו יזכה להרביץ תורה

וכן היה אומר הגאון הרב שמשון פינקוס זצ"ל, שקבלה בידי מרבתי, שכאשר שני תלמידי חכמים יושבים ועוסקים בתורה בהתמדה גדולה, זה לצד זה, כל עלייתו של האדם לגדלה לזכות להרביץ תורה תלויה במדת טהרתו וקדשתו, אשר על ידה הוא זוכה ללמד וללמד, ולהיות מנותני התורה ומפעתיקי השמועה, אשר כל זה תלוי במדת קדשתו וטהרתו.

והרבה מגדולי ישראל תלו את כל סבת עלייתם בעבודת השם

וזכיתם להרביץ תורה ללמד וללמד, בזכות שנזהרו בשמירת העינים במסירות נפש כל הימים.

סודם הגדול של גדולי ישראל

וכן השיב בעל ה"חתם סופר" זיע"א (אורחות הסופר פרק א) לחברו שלמד עמו בישיבה בשנות הבחירות, שנגש אליו ושאלו: הרי כל השנים בישיבה למדנו יחד, ומדוע יצא ממני מה שיצא, ורבנו זכה להיות רבן של כל ישראל? והשיב לו ה"חתם סופר": הנה כפאשר היינו שבים בעגלה יחדו לבית הורינו, אתה היית מסתכל בדרך מהחלון אל ההרים והבקעות והנוף, ואלו אני כל הדרך שמרתי את העינים ולא הסתכלתי החוצה כלל, וזו הסבה שזכיתי לכל זה.

וכן ספר הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א, שכפאשר שאלו את ה"חזון איש" זיע"א כיצד זכה לכזו הצלחה מפלגת בתורה יותר מהרבה אחרים שעמלו בתורה, השיב שעל ידי שמירת העינים זוכים לפנימיות התורה (בואו שעריו בתודה עמוד קא).

ומספר, שכפאשר היה ה"חזון איש" זיע"א מתגורר בויילנא, היו מתלנים אליו אחיניו, אשר היו עדין ילדים קטנים, בלכתו מהבית לבית הכנסת ומבית הכנסת לבית, והוא היה עוצם את עיניו ואומר להם: ברצוני לשחק עמכם כמו עור'. וכך הם היו מוליכים אותו, ורק לאחר זמן הם הבינו שהוא עשה כך בגלל גדל מעלת שמירת העינים (מעשה איש ח"ד עמוד קע).

מדוע נבחר הרב להיות המושגי

ספר הגה"צ רבי נתן מאיר ווקטפויגל זצ"ל, אשר כהן כמושגי בישיבתו של הגאון האדיר הרב אהרן קוטלר זצ"ל:

גל עיני ואביטה נפלאות מחורחך

"הנה בזמנו היה רבים וטובים ממני, ואני תולה את מה שהרב קוטלר זצ"ל בחר בי להיות משגיח בישיבתו הקדושה, רק בכך שהייתי נזהר בשמירת העינים בכל כחי, כי לאשתי הרבנית הייתה מדרשה לבנות, וכאשר הן היו מגיעות בשבת לאכל את סעודות השבת בביתנו, היו שאלות אותי הרבה שאלות בעבודת השם ובהנהגה, והייתי מחזיב להשיב להן, ואף על פי כן מעולם לא הרמתי את עיני להביט ולראות את אחת מהן חס ושלום, וכך שמרתי את עיני בכל כחי, ואני תולה את מה שלקח אותי הרב קוטלר לכהן כמשגיח בישיבתו הקדושה, רק בזכות זאת ששמרתי את עיני בכל כחי תמיד, ובזכות שמירת העינים היה לי מה לומר (בדרשות), וכך יצאו ספרים אלו "קבץ שיחות" לאור עולם, שכלם הם פרי של שמירת העינים", סיים הרב (קונטרס "לקט רשימות").

במה תלה הרב את סוד הצלחתו בישיבה

ספר הגאון רבי אשר אריאלי שליט"א, מראשי ישיבת מיר המעטירה בעיר הקדש ירושלים תובב"א, אשר זכה להעמיד אלפי תלמידים, ולשעוריו הנפלאים יצא מוניטין רב, כאשר צבור גדול בא לשמע את שעוריו המרתקים והחזקים, והנה באחד הימים נגש אליו אחד התלמידים ושאלו: 'למדנו רבנו, כיצד זכה הרב ששעוריו מתקבלים באפן כה עצום, עד שרבים כל כך צמאים לשמע את דבר ה' אשר בפיו? השיבו ראש הישיבה ואמר לו:

"האמת אגיד ולא אכחד, כי גם אני בעיני תמהתי על כך, וחפשי בעצמי מה סוד ההצלחה הגדולה הזו, עד שהחלטתי כי סבת הדבר היא במה שעשיתי בימי בחורתי, כאשר למדתי בישיבת מיר, והיה נהוג בזמנו שהבחורים מקבלים דמי כס

להוצאותיהם מהנהלת הישיבה, ואני שמרתי את כל הכסף ולא השתמשתי אתו כלל לצרכי, אלא שמרתי אותו כדי שאוכל לנסע ולחזר לביתי במונית, בכדי שלא אצטרך לנסע בתחבורה הצבורית אשר בה המכשולים מצויים, וכך אזכה לשמור את עיני מכל מיני מראות אסורות, ולעניות דעתי, אמר הראש ישיבה, "ההשקעה הזאת אשר עשיתי כדי לשמור את עיני בקדשה ובטהרה, היא אשר עמדה לי ששעורי ימצאו חן בעיני בני התורה" (מתוך חינוך בשמחה להגר"י זלברשטיין שליט"א).

סוד צמיחתו של גדול הדור

וכך ספר אחד מנכדיו של הגה"צ רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, שכאשר הרהיב עז ושאל את זקנו שאלה שבערה בו זמן רב, והיא - מה סוד צמיחתו של הסבא בעל "שבט הלוי"? בתחלה לא רצה לענות לו, אבל לאחר שהבין שיהיה דבר זה לחזוק, הסכים, ואלו היו מלותיו המבהילות: "דע לך שבמשך שלש שנים רצופות היו לי מלחמות קשות וגדולות בעיני קדשה, ובעזרתו יתברך התגברתי על כלם".

וכך אמר פעם בעל "שבט הלוי" לבנו הגאון רבי אברהם אליהו שליט"א, שבצעירותו כאשר התגורר בעיר וינה, היה עליו ללחם רבות על עיני קדשה וטהרה (מתוך ספר שבט הלוי בלבד, פרק שמירת העיניים).

סודה של המשפחה החשובה

וכך ספר הגאון רבי אברהם אליהו וואזנר שליט"א, שכאשר

גל עיני ואביטה נפלאות מחורחך

הוא נכח באחד מבקוריו של אביו בעל "שבט הלוי" זצ"ל, אצל הגאון הקדוש רבי מאיר אבוחצירה זיע"א, פנה אביו לרבי מאיר זצ"ל ואמר לו: אני מבקש מכבודו שיגיד לי במה זכתה משפחתכם החשובה והרוממה, למעלה גדולה ונשגבה זו להיות מיחדים במהותכם ומעלתכם. בתחלה התחמק רבי מאיר זצ"ל מלענות לו, אבל כשאבי הפציר בו ואמר לו: אולי אף על פי כן יאמר כבודו מקצת מן המקצת? ענה רבי מאיר ואמר לו: במשפחתנו הקפידו על טבילה במעין מים חיים, ומאד הקפידו על שמירת העינים. (קדושת עינים פרק טו אות שצה)

סוד ההצלחה בישיבה

וכן ספר הגאון רבי יהודה עדס שליט"א ראש ישיבת "קול יעקב", שפעם נכנס אל הגאון הקדוש רבי מאיר אבוחצירה זיע"א ושאלו, מה יש לומר לבחורים בתחלתו של הזמן בישיבה כדי שיצליחו בלמוד התורה, והשיב לו הרב: "תאמר להם ששמירת העינים והפה - זה סוד ההצלחה".

סוד העליה בעבודת השם העובר מדור לדור

וכן ספר אחד מגדולי ראשי הישיבות בדורנו שליט"א (תפארת בחורים עמוד יז), שכאשר עשה בר מצוה, אביו, שהיה אחד מגדולי דורו, הכניס אותו לחדר ואמר לו: דע לה, פי מקבל אני מאבי שהיה איש אלקים וקדוש ובעל רוח הקדש גמור ומהצדיקים המפרסמים, ואבי מאביו, שקבלו איש מפי איש מהזקנים עד

מִשָּׁה רַבִּנוּ, שֶׁכָּל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכָל עֲלִיתוֹ שֶׁל הָאָדָם וְגִדְלוֹתוֹ תִּלְוֶיהָ בְּשִׁמְרֵת הַקִּדְשָׁה.

מִדְּוַע שְׁנֵה הָרֵב מִדְּרָכּוֹ בְּכָל הַשָּׁנִים

וְכָךְ מִסְפֵּר בְּסִפּוֹר "מִדְּרָכֵי הַחַיִּים" עַל הַגָּאוֹן רַבִּי מִיכָל יְהוּדָה לְפָקוּבִיץ זצ"ל רֹאשׁ יְשִׁיבַת פּוֹנוּבִיז', שֶׁבְּמִשְׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת הָיָה נוֹהֵג לְבַקֵּר אֶת אִמּוֹ פַּעַם בְּשָׁבוּעַ בְּכָל יוֹם שְׁשִׁי, וּלְעֵת זְקֻנוֹתוֹ הֵחֵל לִפְתּוֹעַ לְבַקֵּרָה מִדֵּי יוֹם, וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּהוּ בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה מִדְּוַע הוּא שְׁנֵה אֶת הַנְּהַגְתּוֹ וְהֵחֵל לְבַקֵּר אֶת אִמּוֹ מִדֵּי יוֹם, הִשְׁיב לָהֶם שֶׁעַד הַיּוֹם לֹא הָלַךְ כָּל יוֹם, מִפְּנֵי שֶׁחָשַׁשׁ מִשְׁמִירַת הָעֵינַיִם (וְזֹאת אִף עַל פִּי שְׁאִמּוֹ הַתְּגוּרָה בְּרָחוּב בְּעַל שֵׁם טוֹב, וְהוּא הַתְּגוּרָר בְּרָחוּב וִילְקוּמִיר, שְׁנֵה מְרַחֵק שֶׁל מִסְפָּר רְחוּבוֹת בְּלִבָּד), אֲבָל לְאַחַר שְׁנֵהיָה לוֹ קְטָרְקֻט בָּעֵין, שׁוּב אֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ מִכָּךְ, וְלָכֵן הוּא הוֹלֵךְ לְבַקֵּר אֶת אִמּוֹ מִדֵּי יוֹם.

וּמוֹבָא בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהֵנָּה כָּתוּב חז"ל שֶׁכָּל מָה שֶׁאַרְעַ לְיוֹסֵף - אֶרֶץ לְצִיּוֹן וְלִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְרָמַז לָכֵךְ - "צִיּוֹן" גִּמְטְרִיא "יוֹסֵף", וְלָכֵן כָּמוֹ שִׁיּוֹסֵף הִצְדִּיק עֲבַר נְסִיוֹנוֹת רַבִּים בְּמִדַּת הַקִּדְשָׁה, לִפְנֵי שֶׁהוּא עָלָה לְגִדְלָה וְזָכָה לְמַלְכוּת, כֵּךְ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים לִפְנֵי שִׁיבּוֹא מִשִּׁיחַ צִדְקָנוֹ וְתִתְגַּלֶּה מַלְכוּת הַשֵּׁם בְּכָל הָעוֹלָם כָּלוּ, עָקַר נְסִיוֹנָם שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה בְּמִדַּת הַקִּדְשָׁה, וּמִי שֶׁיַּעֲמֹד בְּנְסִיוֹנוֹת קָשִׁים אֵלּוּ אֲשֶׁר יִהְיוּ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, הוּא אֲשֶׁר יִזְכֶּה לִרְאוֹת בְּשׁוּב ה' לְצִיּוֹן, וְעֵינָיו תִּרְאֶינָה בְּמַלְכוּתוֹ שֶׁתִּתְגַּלֶּה בְּמַהֲרָה.

וְכָךְ הוּא גַם אֲצֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁלִּפְנֵי שֶׁהוּא זָכָה לְמַלְכוּת וְגִדְלָה הַשְׂכִּיחוֹת לוֹ לְפִי בְּחִינָתוֹ וּמִדְּרָגָתוֹ וּלְפִי תַּפְקִידוֹ וְשִׁרְשׁ נְשִׁמָּתוֹ, הוּא עוֹבֵר נְסִיוֹנוֹת וּקְשָׁיִים בְּמִדַּת הַקִּדְשָׁה וְהַטְהָרָה, וְכָל

גל עיני ואביטה נפלאות מחורחך

מִי שִׁיעֲמֹד בְּנִסְיוֹנוֹת אֱלֹהִים, הוּא אֲשֶׁר יִזְכֶּה לְכֹל מִה שֶׁהוּא צָרִיךְ
לְזָכוֹת בְּעוֹלָם, וְיִזְכֶּה לְמַלְכוּת וּגְדֻלָּה לְפִי בְּחִינָתוֹ וְתַקּוּנוֹ בְּעוֹלָם,
וּלְפִי שְׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ וְתַפְקִידוֹ בְּעוֹלָם.

ה' יִזְכֶּנּוּ לְשִׁמּוֹר אֶת עֵינֵינוּ בְּקִדְשָׁהּ וְטַהֲרָהּ, וְנִזְכֶּה לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד,
לְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם, אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה
בְּאַהֲבָה, אָמֵן.

פֶּדָק ג

מַעֲשֵׂה אָבוֹת
סִימָן לְבָנִים

פרק ג

מעשה אבות סימן לבנים

קדשת העינים בצלם של אבותינו הקדושים

הנה מעשה אבות סימן לבנים, ועלינו להתבונן מה עשו אבותינו הקדושים שעל ידי כך הם מוצאו חן בעיני השם, וכיצד הם זכו שבחר בהם השם לקרב אותם אליו ולהתגלות אליהם.

וגלו חז"ל שהנהגתם הקדושה של האבות הקדושים היתה בשמירת עינים מפלגת מאד לבלי להביט בכל דבר רע, אשר בגלל כך בחר בהם ה' לקרבם אליו ולהתגלות אליהם.

אברהם אבינו

והנה כל האבות הקדושים הצטיינו בשמירת עיניהם בקדושה וטהרה גדולה ועצומה מאד, וזאת החל מראש האמה, אברהם אבינו עליו השלום, אשר שמר את עיניו בקדושה מפלגת מאד, עד שאפלו באשתו לא הסתכל מעולם, כמו שנאמר בתורה שכאשר

אֵשָׁא עֵינִי

בֹּא אַבְרָהָם אָבִינוּ לְמִצְרַיִם, אָמַר לְשָׂרָה אֲמִנּוּ (בראשית יב א): "הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יִפֶּת מְרָאָה אֶתְּ", וְכָתְבוּ עַל כָּף חֲז"ל (בבא בתרא טו), שֶׁמֶכֶף לִוְמָדִים שֶׁלִּפְנֵי כֵן הוּא מַעֲוֹלָם לֹא יָדַע זֹאת, כִּי מַעֲוֹלָם לֹא הִסְתַּכֵּל אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶפְלוּ עַל אִשְׁתּוֹ.

וְכָתְבוּ עוֹד חֲז"ל (מדרש תנחומא ה), שֶׁאֵף בְּשָׁעָה זוֹ שָׁאֵמַר אַבְרָהָם לְשָׂרָה "הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי" וְכו', לֹא הִסְתַּכֵּל עָלֶיהָ, אֲלֵא שֶׁעָבְרוּ בְּדַרְכָם לִיד הַנֶּהָר, וְדַמּוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה הִשְׁתַּקְפָּה מִהַנֶּהָר, וְאַבְרָהָם אָבִינוּ רָאָה אֶת מְרָאָה בְּבוֹאָתָהּ שֶׁהִשְׁתַּקְפָּה מִהַנֶּהָר.

וְכָתַב הַחִיד"א (חומות אנך פרשת וירא), שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ לֹא הִסְתַּכֵּל מַעֲוֹלָם מִחוּץ לְאַרְבַּע אַמּוּתָיו, אֲלֵא הָרִים אֶת עֵינָיו רַק כְּשֶׁהָיָה זֹאת לְצַרְךָ מִצֹּהַ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר: "וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר נִאֲחָז בְּסִבָּךְ בְּקִרְנָיו".

וְעַל פִּי זֶה בֵּיאוּר בַּעַל הַ"כְּלִי יָקָר" (פרשת לך לך), שֶׁלִּכֵּן אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם (בראשית יג יד-טז) "שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה שָׂם וְכו', קוּם הִתְהַלֵּךְ בְּאַרְץ וְכו' כִּי לֶךְ אֶתְנַנֶּה", וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה תַּמִּיד מִשְׁפִּיל אֶת עֵינָיו כְּלָפִי מִטָּה, עַד שֶׁצִּוָּה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂרִירִים אֶת עֵינָיו לְרֹאוֹת אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלִכֵּן זָכָה אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁהִתְגַּלָּה אֵלָיו ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (בראשית יח א): "וַיֵּרָא אֵלָיו ה'", וְזֹאת בְּזִכּוֹת שֶׁשָּׁמַר תַּמִּיד אֶת עֵינָיו שֶׁלֹּא לְהִבִּיט בְּמִרְאוֹת אֲסוּרוֹת. עַד כָּאן דְּבָרָיו.

אַבְרָהָם אָבִינוּ אֵף בְּגִיל מַאֲהַ שָׁמַר עַד עֵינָיו מִכָּל מִשְׁמֹר

וְהוֹסִיף בַּעַל הַ"יֵּטֵב לֵב" זִיע"א (פרשת וירא), שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ זָכָה

מעשה אבות סימן לבנים

שהתגלה אליו השם, מפני ששמר תמיד את עיניו מכל משמר, ואף כאשר היה בגיל מאה בדרגות גבוהות וזכה לדרגת הנבואה כאשר התגלה אליו ה', אף על פי כן אנו רואים שהוא שמר על עיניו מכל משמר שלא להרימן שלא לצרה, ורק כאשר רצה לקיים מצוות הכנסת אורחים הרים את עיניו, כמו שנאמר (בראשית יח ב): "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו", והנה אפלו שהם היו סמוכים וקרובים אליו, לא ראה כלל עד שהרים את עיניו ורץ לקראתם, כמו שנאמר: "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו", וזאת מפני ששמר את עיניו שלא להרימן שלא לצרה אפלו כשהיה לעת זקנתו.

והתורה הדגישה וכתבה כמה פעמים, שכאשר אברהם אבינו היה צריך לראות איזה דבר לצרף מצוה, הוא הרים את עיניו לראות זאת, כמו שנאמר כמה פעמים בתורה "וישא אברהם את עיניו", וזאת כדי ללמדנו שאברהם אבינו היה תמיד הולך כשהוא משפיל את עיניו למטה, כדי שלא יראו עיניו מראות אסורות חס ושלום, ובזכות כך זכה שהתגלה אליו ה' יתברך.

יצחק אבינו

וכן אנו מוצאים אצל יצחק אבינו עליו השלום שנאמר עליו (בראשית כב טז) "וישא עיניו וירא והנה גמלים באים", והנה התורה הדגישה וכתבה שבשעה שראה את הגמלים הרים יצחק את עיניו הקדושות, כדי ללמדנו שיצחק אבינו שמר את עיניו בכל עת שלא להרימן שלא לצרה, וזאת כדי שלא להכשל במראות אסורות חס ושלום, ורק בשעה זאת הרים יצחק את עיניו וראה את הגמלים.

יַעֲקֹב אָבִינוּ

וכן אָנוּ מוֹצְאִים אֶצֶל יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם שֶׁנֶּאֱמַר עָלֵינוּ (בראשית לג א) "וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה יֶעֱשׂוּ בָּא", וְזֹאת כִּדְּי לְלַמְּדֵנוּ שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ הָיָה הוֹלֵךְ תָּמִיד בְּשָׁחוֹת עֵינָיִם וְלֹא הָיָה מוֹרִים אֶת עֵינָיו שֶׁלֹּא לְצָרָה.

כִּיצַד רָאָה יַעֲקֹב אֶת בְּנֵי יוֹסֵף לְאַחֵר שֶׁהָתַעֲזַר בְּסוּף יָמָיו

הִנֵּה הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת, שֶׁכַּאֲשֶׁר יַעֲקֹב אָבִינוּ רָאָה אֶת בְּנֵי יוֹסֵף הוּא שָׁאַל מִי הֵם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית מח ח): "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה", וְלְכַאוּרָה כִּיצַד רָאָה אוֹתָם יַעֲקֹב, הָרִי עֵינָיו כְּבָדוֹ מִזְקָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּבָה הַתּוֹרָה בְּהַמְשָׁךְ (שם פס' י): "וַעֲיֵנֵי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוֹ מִזְקָן לֹא יוֹכֵל לִרְאוֹת", וְאִם כֵּן, כִּיצַד הוּא רָאָה אֶת בְּנָיו שֶׁל יוֹסֵף?

אֲלֹא בְּאֵרוֹ גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת (גדולת יהושע ח"ב ענינים אות מז, ברכת אברהם פר' בחוקתי, שיח שרפי קודש על התורה פ' ויחי), שֶׁהַצְּדִיקִים אֲשֶׁר שׁוֹמְרִים תָּמִיד אֶת עֵינֵיהֶם, הֵם זֹכִים לְמַדְרָגָה נִשְׁגָּבָה שְׂאִינָם יְכוּלִים לִרְאוֹת בְּעֵינֵיהֶם הַקְּדוּשׁוֹת כָּלֵל אֶת כָּל הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה, אֲלֹא הֵנָּה יְכוּלִים לִרְאוֹת בְּעֵינֵיהֶם רַק דְּבָרֵי קִדְּשָׁה וְטְהָרָה וְרַק פְּנֵיהֶם שֶׁל אֲנָשִׁים צְדִיקִים, כְּמוֹ שֶׁמְסַפֵּר עַל צְדִיקִים רַבִּים שֶׁבְּסוּף יָמֵיהֶם הָיוּ רוֹאִים רַק דְּבָרִים שֶׁל קִדְּשָׁה לְגִדּוֹל מַדְרָגָתָם.

מדוע משיש הרבי את ידכו באפלה כשהנר היה דולק

כמו שמספר (רמתיים צופים פ"א אות מז) על הרה"ק רבי נחום מטשורנוביל זיע"א בעל ה"מאור עינים", שפעם אחת בליל שבת הדליק גוי את הנר בביתו, וכשהגיע לביתו משיש את דרכו בחשך ובאפלה, עד שנתקע ראשו בקיר וקבל מכה חזקה בראשו, וכאשר שאלו אותו בני הבית מדוע אינו רואה, הרי יש אור גדול בבית, השיב להם הרבי: אולי הדליקו את הנר באסור, כי חז"ל אסרו להדליק את הנר על ידי גוי (שבת קכב), ומשום כך אינו רואה כלום. ובררו ומצאו שאכן נכבה הנר בליל שבת, והגוי הדליקו ללא ידיעתם. וזה כאמור, כי על ידי שקדש הרבי את עיניו, לא היה באפשרותו לראות את האור שנדלק באסור בשבת קדש.

מדוע לא ראה הרבי את כד החלב

וכן מספר (עטרת זקנים מערכת הרבי רבי שמעלקא) על הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א, שפעם הכין לו אחד מתלמידיו, שהיה גביר גדול, קבלת פנים מפארת בביתו, והרבי רצה לשתות, ושאל אותו הרבי היכן החלב, והראה לו הגביר את כד החלב שעמד על השלחן. לאחר כמה רגעים שאל אותו הרבי שוב היכן החלב, והבין הגביר שיש דברים בגו, ורץ החוצה ושאל את בעלת הבית מי הכין את החלב, ופרצה האשה בבכי ואמרה לו בבשת פנים, שכיון שהיתה עסוקה מאד, לכן לא עמדה ליד המשרתת הגויה בשעה שחלבה את החלב.

אשא עיני

ושב הגביר בחזרה לשלחן, ושאל את הרבי: מדוע שאל הרבי כמה פעמים על החלב, הרי כד החלב היה עומד ממולו על השלחן. השיב לו הרבי, שזה כתוב מפרש בשלחן ערוך (יור"ד סימן קטו ס"א):

'חלב שחלבו עכו"ם - ואין ישראל רואהו'. כלומר, שכאשר החלב נחלב על ידי גוי, אין היהודי יכול לראותו, כי מי שמטהר ומקדש את עיניו לבלי לראות בהן דברים אסורים חס ושלום, זוכה שעניו מתקדשות ואינן רואות דברים שאסורים למאכל, ולכן עיני לא ראו את כד החלב, ומשום כך שאלתי כמה פעמים היכן נמצא החלב.

וכן מספר על בעל ה"דברי חיים" זיע"א (קדושת ציון ויחי), שבסוף ימיו פהו עיניו ולא היה רואה מאומה, אבל היה לומד בספרים הקדושים כהרגלו בקדש, וכששאלוהו על כך אמר שאינו רואה כלום, אבל את האותיות הקדושות הוא רואה כרגיל.

ולכן הדגישה וכתבה התורה "ועיני ישראל כבדו מזקן" - ותרגם אונקלוס: 'קרן מסיבו, שפרושו הוא שעניו נהיו יקרות על ידי הזקנה, והוא לא יכל לראות בהן את הבלי העולם הזה.

מדוע שמח יעקב כשראה את בני יוסף

ומפני כך שמח מאד יעקב אבינו כאשר ראה את בניו של יוסף הצדיק, ואמר ליוסף (בראשית מח יא): "ראה פניך לא פללתי והנה הראה אותי אלקים גם את זרעך", וכונתו היתה לומר לו:

חשבתי שאחרי שנים כה רבות שאתה נמצא בארץ מצרים הטמאה, כנראה שלא נשארתי בצדקותי ותמתי, ולכן בודאי שלא

מעשה אבות סימן לבנים

אוכל לראותה, כי אינני יכול לראות פניהם של רשעים, "והנה הראה אתי אלהים גם את זרעך", והנה זכיתי שלא רק שראיתי אותה, ומכך הבנתי שהנך צדיק, אלא אני זוכה לראות גם את בניה, וכיון שאני רואה אותם בודאי גם הם צדיקים, ועל כן שמח מאד יעקב אבינו עליו השלום בראותו שכל זרעו צדיקים.

מדוע פחד יעקב מעשו, הרי הקיפוחו מלאכים לשמרו מכל רע

הנה התורה מספרת שכאשר שמע יעקב שעשו בא לקראתו, פחד מאד, כמו שנאמר (בראשית לב ח): "ויירא יעקב מאד ויצר לו", ולכאורה מדוע פחד יעקב מעשו, הרי יעקב אבינו היה מקף אלפי מלאכים קדושים אשר עמדו סביביו והקיפו אותו לשמרו מכל רע ומכל צרה.

אלא באר בעל ה"דברי ישראל" זיע"א (פרשת וישלח), שזאת מפני שיעקב אבינו היה ירא ומפחד מאד שלא יצטרך להסתכל בפני עשו הרשע בעת הפגשו עמו, מפני שאסור להסתכל על פני אדם רשע (מגילה כח), ואכן הוא נצל מכך, כמו שכתב הזהר הקדוש (בראשית קעא), שהשכינה הקדושה עברה לפנייהם ויעקב השתחוה לשכינה הקדושה, ועל ידי כך נצל יעקב שלא יראה את פני עשו הרשע ולא יביט חס ושלום בפני רשע, אלא ראה רק את השכינה הקדושה.

ועל פי זה באר בעל ה"בני יששכר" זיע"א (אגרא דכלה פרשת וישלח), כיצד שבח יעקב את עשו באמרו לעשו (בראשית לג י) "כי על כן ראיתי פניך כראת פני אלקים", ולכאורה כיצד השונה אותו לכך

אשא עיני

(ורש"י באר שיעקב התכונן בכך על המלאך של עשו. ועין בשאר המפרשים שבארו כל אחד על פי דרכו).

אלא הבאור לכך הוא, שכונתו היתה לומר לעשו, מה שאני מסתכל בפניך אף על פי שאסור להסתכל בפני אדם רשע, זאת מפני שאיני רואה אותך כלל, אלא אני רואה רק את השכינה הקדושה אשר היא עברה לפנינו, ולכן אני מסתכל עליך כי אני רואה אותך כלל.

יוסף הצדיק – בין פרת עלי עין

וכן אנו רואים שחז"ל כתבו והדגישו בכמה מקומות, שיוסף הצדיק זכה לכל מדרגותיו הגבוהות והעצומות, הן ברוחניות שזכה יוסף הצדיק להיות מרפבה לספירת היסוד אשר דרפה יורד כל השפע הרוחני והגשמי לכל הבריאה כלה, אשר מכך השתלשל שהוא זכה לפרנס את כל העולם כלו בשנות הרעב ולהציל בתבונתו וחכמתו את כל העולם כלו ממוות ומחרפת רעב, כמבאר בזהר הקדוש.

וכן בגשמיות, כל מה שזכה יוסף למלכות ועשירות ולעוד מעלות רבות, כמו שכתבו חז"ל במדרש, היה כל זאת בזכות ששמר יוסף את עיניו מכל משמר לבלי להביט בהן במראות אסורות, וחז"ל כתבו והדגישו רבות בהרבה מקומות את מעלתו המפלגת של יוסף הצדיק בשמירת עיניו הקדושות מכל משמר, אשר היא אשר הביאה אותו לכל מעלותיו המפלגות והעצומות ברוחניות ובגשמיות.

וזאת החל מכך שיוסף לא הרים מעולם את עיניו לראות את

מעשה אבות סימן לבנים

אשת אדונו פוטיפר, ואף כאשר היא שמה לו מוט של ברזל תחת זקנו, בכדי שאם הוא ירכין את ראשו, הברזל יהא מכה אותו, וכך יהיה מוכרח להרים את עיניו להביט בה, ובכל זאת יוסף לא הרים את עיניו להביט בה, כמבאר בחז"ל (תנחומא וישב ח).

וכתבו עוד חז"ל, שבגדים שלבשה אשת פוטיפר בבקר - לא לבשה בצהרים, בכדי שיוסף ירים את עיניו להסתכל עליה, ואף על פי כן מעולם לא הרים יוסף הצדיק את עיניו הקדושות לראות אותה כלל.

על מה שבח יעקב אבינו לפני מותו את יוסף הצדיק

וכך גם כאשר הכתירו את יוסף הצדיק למשנה למלך, והובילו אותו במרכבת המשנה בכל רחובות מצרים, ובנות מצרים היו זורקות עליו תכשיטים וטבעות מזהב, כדי שירים את עיניו ויסתכל עליהן, ויוסף לא הרים את עיניו הקדושות כלל וכלל לראותן ולהסתכל עליהן.

ועל כך שבחו יעקב אבינו באמרו (בראשית מט כב): "בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור", כמו שדרשו חז"ל (ילקוט שמעוני ויחי רמז קסא).

וכתבו עוד חז"ל (תרגום ירושלמי ויחי), שהיו בנות המלכים ובנות השלטונות של מצרים אומרות אחת לחברתה: זה הוא האדם החסיד יוסף שלא הלך אחר עיניו ואחר מחשבות לבו המוציאות את האדם מהעולם.

בשכר שלא הסתכל על האצעות של מצרים – זכה לאצעה בתורה

וכתבו על כך חז"ל (בראשית רבה פרשה צח יח), שבשכר שיוסף
שמר את עיניו שלא לראות את בנות מצרים כאשר הן צעדו על
חומות מצרים וזרקו עליו טבעות ונזמים כדי שירים את עיניו
ויראה אותן, כמו שנאמר "בנות צעדה עלי שור", בשכר זאת נתן
הקדוש ברוך הוא לבנותיו אצעה, כלומר פרשה בתורה, שזה
פרשת בנות צלפחד שהיו מזרעו של יוסף.

כמו כן בשכר שמירת עיניו בקדשה זכה יוסף למלכות, כמו
שכתבו חז"ל (מדרש ילמדנו בראשית מט א) וזה לשונם: עינים שלא רצו
לזון ממה שאינו שלו, זכה למלכות.

בשכר שמירת העין היה יוסף נכבד בכל עין

ובארו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק לט), שהטעם שיוסף הצדיק זכה
למלכות, הוא מפני שהנהגת השם יתברך היא מדה כנגד מדה,
ולכן בשכר שיוסף לא הרים את עיניו לראות את בנות מצרים
כאשר הן זרקו עליו את תכשיטיהן כדי שיוסף יסתכל עליהן והוא
לא הרים את עיניו אפלו פעם אחת.

בשכר זאת זכה יוסף מדה כנגד מדה להיות פרה ורבה בכל
עין, כלומר שהיה נחשב בעיני כל והיה נכבד וגדול בכל עין
שהיתה רואה אותו.

בשכר קדשת ה'איה – אוכלים קדשים קלים ממקום שרואים את המשכן

וּכְתָבוּ עוֹד חַז"ל עַל יוֹסֵף הַצַּדִּיק (במדבר רבה יד יח), וְזֶה לְשׁוֹנָם:
הוא השפיל את עיניו מן המצריות ומן אשת פוטיפר, אמר הקדוש
ברוך הוא: **עלי לשלם שכר אותה העין**. ולכן, אף על פי שבבית
המקדש היו אוכלים קדשים קלים רק בתוך החומות, זכה יוסף
בשכרו שבמשכן שילה אשר היה בחלקו בארץ ישראל, היו
אוכלים קדשים קלים מכל מקום שהיו רואים בו את המשכן, כמו
שכתבו חז"ל (זבחים יח).

השומר עיניו – הקלפות בודדות ממנו

ובאר בעל ה"אבני נזר" זיע"א (הובא דבריו בשם משמואל פ' ראה
שנת תרעח), שהטעם שיוסף זכה לכהן בזכות שמירת העינים, הוא
מפני שהסבה שמתר לאכל קדשים קלים רק בתוך החומות של
ירושלים, היא משום שיש לעשות מחיצה בפני החיצונים כדי
לאכל את הקדשים, ובתוך החומות של ירושלים לא היו כלל כל
החיצונים והקלפות, וזאת לגדל קדשתה העצומה של ירושלים
עיר הקדש, ומשום כך היה מתר רק שם לאכל את הקדשים קלים.

אבל בזכות ששמר יוסף הצדיק את עיניו בקדשה גדולה,
זכה שבמשכן שילה שהיה בחלקו לא היו שולטים כל החיצונים
והקלפות מכל מקום שהיו רואים את המשכן, ואת זאת קבל
יוסף בשכרו על כך ששמר את עיניו, וזאת מדה כנגד מדה –
כשם שיוסף הצדיק לא רצה להתקרב ולהדבק למה שלא ראוי

לו, בַּזְכוּת כֶּךָ אֵף הוּא זָכָה שְׁשׁוּם דְּבָר רַע לֹא יוּכַל לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו וּלְהִדְבֵּק בּוֹ, וּמִשׁוּם כֶּךָ מְכַל מְקוֹם שֶׁהָיוּ רַק רוּאִים מִשָּׁם אֶת מִשְׁכַּן ה' שֶׁהָיָה בְּשִׁילָה, אֲשֶׁר הוּא הָיָה בְּחֻלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף, הָיָה נּוֹפֵל פֶּחַד וְאִמָּה עַל כָּל כַּחוֹת הַחִיצוֹנִים וְהַקְּלָפוֹת, וְהֵם הָיוּ בּוֹרְחִים מִשָּׁם, וְלָכֵן הָיָה מְקוֹם זֶה רָאוּי לְאֲכִילַת קִדָּשִׁים.

בְּשֹׁכֵר שְׁמִירַת הָעֵין אֵין עֵין הָרַע שׁוֹלֶטֶת בּוֹ

וּכְתַבּוּ עוֹד חֲז"ל (בְּרֻכּוֹת כ) עַל הַפֶּסוּק (בְּרֹאשִׁית מו ט כב) "בֵּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֵּן פֶּרֶת עָלֵי עֵין", שֶׁבְּשֹׁכֵר שְׁשָׁמֵר יוֹסֵף אֶת עֵינָיו, מִדָּה כְּנֻגָּד מִדָּה אֵין עֵין הָרַע שׁוֹלֶטֶת בּוֹ וּבִזְרָעוֹ עַד עוֹלָם, וְזֶה לְשׁוֹנָם: עֵין שְׁלֹא רָצְתָה לְזוֹן מִמָּה שְׁאִינוֹ שָׁלוֹ, אֵין עֵין הָרַע שׁוֹלֶטֶת בּוֹ.

וְכֵן כְּתַבּוּ עוֹד חֲז"ל (הוֹבָא בַּחוּמוֹת אָנָּךְ לַחִיד"א פ' ויחי), שֶׁבְּשֹׁכֵר שְׁשָׁמֵר יוֹסֵף אֶת הָעֵין, בָּא מְלֶאךָ וּלְמַדּוֹ בְּלִילָה אֶחָד אֶת כָּל הַשְּׁבָעִים לְשׁוֹן. וּכְתַבּוּ עוֹד חֲז"ל (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי וִיחִי רַמִּז קסא), שֶׁבְּשֹׁכֵר שְׁלֹא הִסְתַּפֵּל יוֹסֵף עַל בְּנוֹת מִצְרַיִם כְּאֲשֶׁר בְּקִשּׁוֹ לְרֹאוֹת אֶת פָּנָיו, זָכָה לִירֵשׁ שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְאֵף לַעֲתִיד לְבֹא עֲתִידִים בְּנֵי יַעֲקֹב לִפְלֵל בִּידֵי זָרָעוֹ שֶׁל יוֹסֵף.

וְהִנֵּה מְכַל דְּבָרֵי חֲז"ל אֵלּוּ, אֲשֶׁר הִדְגִּישׁוּ בִּיּוֹתֵר אֶת שְׁמִירַת עֵינָיו שֶׁל יוֹסֵף יוֹתֵר מְכַל הַנְּסִיווֹת הָאַחֲרִים שִׁיוֹסֵף עָמַד בָּהֶם, אָנוּ לוֹמְדִים אֶת גְּדֹל חֲשִׁיבוּתָהּ הָעֲצוּמָה שֶׁל שְׁמִירַת הָעֵינִים בְּשָׁמִי מְרוּמִים, אֲשֶׁר עַל יָדָהּ זֹכָה הָאָדָם לְכָל מַה שֶׁצָּרִיךְ לְזָכוּת בְּכָל הַתַּחֲוִמִּים וְהַמִּישׁוּרִים, וּבִידָהּ לְהַבִּיא אֶת הָאָדָם לְכָל הַבְּרָכוֹת וְהַטּוֹבוֹת בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת.

מעשה אבות סימן לבנים |

מה טבו אהליך יעקב ששמרו עיניהם במדבר

וכן כתבו חז"ל (ילקוט שמעוני פרשת בלק רמז תשעא), על הפסוק (במדבר כא ה): "מה טבו אהליך יעקב", וזה לשונם: בשעה שירדו ישראל למצרים היו צנועים כל אחד ואחד בתוך אהלו, שנאמר (שמות א א) "איש וביתו באו".

ראובן לא היה מביט על אשתו של שמעון, ושמעון לא היה מביט על אשתו של ראובן, וכל אחד מִיִּשְׂרָאֵל היה צנוע בתוך אהלו, ואפלו כשהיו ששים רבוא במדבר, היו צנועים מאד, ולא היה אחד מהם פותח את פתח אהלו כנגד פתחו של חברו, אלא כל אחד היה פותח את פתח את פתח אהלו מצד אחר, כדי שלא יפשל לראות מראות אסורות חס ושלום, ובזכות כך זכו ישראל שהקדוש ברוך הוא השירה עליהם את שכנתו במדבר.

משה רבנו התנחל בשמירת עיניו ביותר

הנה משה רבנו התנחל בשמירת עיניו ביותר, כמו שכתב רבנו בחיי (פרשת בהעלותך) על הפסוק (במדבר יב א): "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", שבאורו הוא שהתורה העידה על משה רבנו שבענותנותו הגדולה מעולם לא הסתכל אפלו על אשתו ולא ידע כלל כיצד היא נראית, כמו שנאמר אצל אברהם אבינו (בראשית יב יא): "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את", ודרשו חז"ל (בבא בתרא טז): ללמד שאברהם לא הסתכל מעולם על

שָׁרָה. וְכֵן נָהַג מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְלֹא הִסְתַּכֵּל מַעוֹלָם עַל אִשְׁתּוֹ, וְעַל כֵּן מִשְׁבַּחַת אוֹתוֹ הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה שֶׁהוּא הָיָה עָנוּ מְכַל הָאָדָם שֶׁעַל פְּנֵי הָאָדָמָה.

וְכֵן בָּאָר בַּעַל הַסֵּמ"ק (מִצְוָה ל) אֶת הַפְּסוּק "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנוּ מֵאֵד", וּבִאֲוֵרוֹ הוּא, מִפְּנֵי שֶׁהָעָנוּ אֵינָנו רוֹדֵף אַחֵר תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה אֲלֵא מִסְתַּפֵּק בְּמוֹעֵט, וְאֵלּוּ הִגָּאָה שֶׁנִּפְשׁוּ רַחֲבָה, רוֹדֵף בְּיֹתֵר אַחֵר תַּעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם הַמְדָּמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל (אֲבוֹת פֶּרֶק ה' מִשְׁנָה כב) עַל תַּלְמִידֵי שֶׁל אַבְרָהָם אַבִּינוּ, שֶׁסִּימְנִיָּהֶם הֵם רוּחַ נְמוּכָה וְנִפְשׁ שְׁפֵלָה, הֵפֶךְ מִתַּלְמִידֵי שֶׁל בַּלֵּעַם הָרָשָׁע שֶׁסִּימְנִיָּהֶם הֵם רוּחַ גְּבוּהָה וְנִפְשׁ רַחֲבָה.

מִדְּוַע זָכָה מֹשֶׁה לְהִתְגַּלּוֹת הַשֵּׁם אֵלָיו

וְכֵן כָּתַב הָאֲרִיז"ל (סֵפֶר הַלִּיקוּטִים לַהֲאֲרִיז"ל), שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו בַּקְדָּשָׁה גְדוֹלָה, וּבִשְׂכַר זֹאת הוּא זָכָה שֶׁהִתְגַּלָּה אֵלָיו ה' בְּמִרְאֵה הַסֵּנָה, וְזֶה מְרָמָז בַּפְּסוּק (שְׁמוֹת ג' ד): "וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרֹאוֹת", כְּלוֹמַר שֶׁרָאָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת שְׁמִירַת עֵינָיו שֶׁל מֹשֶׁה בַּקְדָּשָׁה גְדוֹלָה וּבִשְׂכַר זֹאת הִתְגַּלָּה אֵלָיו.

וְלִכֵּן 'סָר' בְּגִימָטְרִיָּא שְׁתֵּי פְעָמִים 'עֵין', לְרַמֵּז שֶׁשְּׁמוֹר מֹשֶׁה עַל שְׁתֵּי עֵינָיו, וְכֵן 'סָר' בְּגִימָטְרִיָּא עֶשֶׂר פְּעָמִים שֵׁם הוֹי"ה, וּבִכְךָ מְרָמָז שֶׁהַשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו מִתְקַן לְמַעַלָּה אֶת כָּל עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, שֶׁהֵן עֲשָׂרָה שְׁמוֹת הוֹי"ה בְּרוּךְ הוּא, וְאֵלּוּ הַפּוֹגִם בְּעֵינָיו פּוֹגֵם בְּכָל הַסְּפִירוֹת הַקְּדוּשׁוֹת וּבְכָל עֲשָׂרָה שְׁמוֹת הוֹי"ה בְּרוּךְ הוּא וּבְכָל הָעוֹלָמוֹת כָּלָם, וּמִפְּנֵי שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ שְׁמַר עַל עֵינָיו בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת, זָכָה שֶׁהִתְגַּלָּה הַשֵּׁם אֵלָיו בְּמִרְאֵה הַסֵּנָה וְצוּה אוֹתוֹ לְגַאֵל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל.

דוד המלך - יפה עינים וטוב ראי

הנה דוד המלך עליו השלום הצטין מאד בשמירת עיניו, כמו שכתב הזהר הקדוש (חלק ב דף קא), וזה לשונו: דוד המלך עליו השלום היה תמיד משפיל את עיניו לארץ מאימת בוראו.

וכן כתב בעל ה"ראשית חכמה" (שער הקדושה פרק ח אות כג), שאנו לומדים מכך שדוד המלך אמר (תהילים קכא) "אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי", שדוד המלך היה תמיד הולך כשעיניו למטה, ולכן היה צריך להרים את עיניו כדי להביט על ההרים.

וכמו שם שמירת עיניו המפלגת נקרא דוד המלך (שמואל-א טז יב) "יפה עינים וטוב ראי" (חסד לאברהם פרשת נח).

וכך גם אנו רואים שדוד המלך בספר תהלים מפליג רבות במעלת שמירת העינים, ובדבריו של דוד המלך בתהלים אנו מוצאים הבטחות וסגולות עצומות ונפלאות למי שזוכה לשמור את עיניו בקדושה ובטהרה.

וכך אנו רואים שדוד המלך מבקש ומתחנן לפני בוראו (תהילים קיט קלו): "העבר עיני מראות שוא בדרך חייני", ובאר ה"אבן עזרא", שבפסוק זה טמונה הבטחה נפלאה לאריכות ימים ושנים טובות לכל השומר את עיניו, וזה לשונו: פי יאריכו ימי מי ששומר עיניו.

מדיע דוד המלך עושה תשובה מיוחדת על פגם העינים

וכך אנו רואים שדוד המלך עורר תשובה מיוחדת על פגם

אשׂא עיני

העינים, כמו שֶׁאָמַר (תהילים קיט קלו): "פִּלְגִי מַיִם יִרְדּוּ עֵינִי עַל לֹא שְׁמָרוֹ תוֹרָתְךָ".

וְהִנֵּה בַּפְּסוּק זֶה הִקְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים כְּמָה קוֹשִׁיּוֹת.

א. לְכֹאזְרָה הָיָה צָרִיךְ לִכְתּוֹב: פִּלְגִי מַיִם "יִרְדּוּ מֵעֵינִי" וְלֹא "יִרְדּוּ עֵינִי".

ב. כְּמוֹ כֵּן צָרִיךְ לְהַבִּין מִדּוּעַ נֶאֱמַר בַּפְּסוּק "עַל לֹא שְׁמָרוֹ תוֹרָתְךָ", וְלֹא נֶאֱמַר "עַל לֹא שְׁמִרְתִּי תוֹרָתְךָ".

ג. וְעוֹד קֶשֶׁה, מִדּוּעַ נִזְכָּר בַּפְּסוּק שְׁמִירַת הַתּוֹרָה דּוֹקָא עַל עֵינַיִן שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, וְלִכְאזְרָה מָהוּ הַקֶּשֶׁר בֵּין שְׁמִירַת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה לְאִיבֵר הָעֵינַיִם?

הָעֵינַיִם גּוֹרְמוֹת לְאָדָם אֶת כָּל הַחֲטָאִים

וּבִבְאֵר רַבֵּנוּ יוֹנָה ע"ה (שערי תשובה שער א אות טו), שֶׁהֵטַעַם שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּתַב "פִּלְגִי מַיִם יִרְדּוּ עֵינִי 'עַל לֹא שְׁמָרוֹ תוֹרָתְךָ' וְלֹא כָּתַב "עַל לֹא שְׁמִרְתִּי תוֹרָתְךָ", כִּי כִּנְתָּו בְּכָף הָיָא עַל מָה שֶׁלֹּא שְׁמָרוֹ הָעֵינַיִם עֲצָמָן אֶת הַתּוֹרָה, כִּי עַל יְדֵי פֶגֶם הָעֵינַיִם נִכְשַׁל הָאָדָם בְּכָל הָעֲבֻרוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל (בית יוסף סימן א): עֵינַי רוֹאֶה וְלֵב חוֹמֵד, וְאָמַר הַחֶכֶם: אֵין חוֹצֵץ בִּפְנֵי הַתְּאֻהָה כַּעֲצִימַת הָעֵינַיִם.

וְלִכֵּן תִּקְוָנוּ הוּא שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל כֵּף וַיִּבְכֶּה בְּדַמְעוֹת, כִּי פֶגֶם הָעֵינַיִם מִתְּכַפֵּר בְּדַמְעוֹת אֲשֶׁר יוֹרְדוֹת מֵהָעֵינַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהָעֵינַיִם הֵן גֶּרְמוֹ לוֹ לְחֲטֹא, וּמִפְּנֵי כֵּךְ אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הוֹרְדָתִי בְּעֵינֵי פִלְגִי מַיִם עַל שֶׁהֵן לֹא שְׁמָרוֹ אֶת תּוֹרָתְךָ, כִּי הָעֵינַיִם הֵן אֲשֶׁר גֶּרְמוֹ לִי לְחֲטֹא, וְלֹא לְשֹׁמֵר אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

תקון העינים – תשובה עם דמעות

והנה באר בעל ה"חתם סופר" זיע"א (דרוש לז' אב), שלכל אדם ישנן שתי עינים, יש את עיני השכל אשר דרכן משיג האדם דברים רוחניים, ומבין את עמק וסודות התורה הקדושה, וכן יש לכל אחד עיני בשר הגשמיות, והן תלויות אחת בחברתה, כי כאשר פותח האדם את עיניו הגשמיות לראות בהן את הבלי העולם הזה, נסתמות עיניו הרוחניות, ועל ידי כך נסתמות עיניו לראות את סודות התורה, ונעלמים ממנו כל מעינות החכמה אשר היה צריך להשיג במוחו ולבו.

ולכן תקונו הוא לבכות בעיניו הגשמיות בדמעות אשר יוצאות מעמק לבו, ובזאת יכפר לו מה שלא השיג את סודות התורה.

ומשום כך אמר דוד המלך "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך", כי על ידי דמעות עיניו יכפר לו מה שלא שמר את עיניו חס ושלום.

ועל פי זה באר הרה"ק רבי יואל מטאטמר זיע"א (דברי יואל דרשת "כל נדרי"), מדוע נאמר פלגי מים "ירדו עיני" ולא נאמר "ירדו מעיני", וזאת מפני שהעינים ממש היתה להן ירידה על ידי פגם העינים, כי האדם היה ראוי לראות בעיניו מראות אלקות אם היה שומרן כראוי.

והוסיף בעל ה"דברות חיים" זיע"א (פ' שלח), שהטעם שאמר דוד המלך "על לא שמרו תורתך" ולא אמר "על לא שמרתי תורתך", כי על ידי פגם העינים יוצאות העינים מרשותו של האדם ועוברות לרשות הסטרא אחרא, רחמנא ליצלו, כמבאר בזהר הקדוש (פרשת

אֲשָׁא עֵינִי

פיקודי רסג), וְעַל יְדֵי שְׂאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל פָּגַם הָעֵינִים וּבֹכָה בְּדַמְעוֹת עַל כֵּךְ, הוּא מִתְקֵן זֹאת, וְעֵינָיו חוֹזְרוֹת לְרִשּׁוֹת הַקִּדְשָׁה.

אֶרְחֹץ בְּדַמְעוֹתַי אֲשִׁמּוּדוֹת עֵינִי

וְאָמְרוּ צְדִיקִים, שְׁלֹכָן יֵשׁ לְאָדָם לְבַקֵּשׁ מֵהֶשֶׁם יִתְבַּרֵּךְ שִׁיזִכְהוּ לְבָכוֹת לְפָנָיו, וְלִהְיוֹרִיד דַּמְעוֹת אֲשֶׁר בִּהֵן יֶרְחֹץ אֶת פְּגָמֵי עֵינָיו, וְשֵׁב וּרְפָא לוֹ, וְעַל יְדֵי שִׁיתְפַּלֵּל עַל זֶה, יִזְכּוּ אוֹתוֹ לְכָךְ מִן הַשָּׁמַיִם.

וְהוֹסִיפוּ עוֹד צְדִיקִים, שְׂכַאֲשֶׁר הָאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כּחוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל פָּגַם הָעֵינִים, וְרוֹאִים בַּשָּׁמַיִם שֶׁהוּא צָרִיךְ אֶף לְבָכוֹת בְּדַמְעוֹת בְּכַדִּי לְרַחֵץ אֶת פְּגָמָיו בְּדַמְעוֹת עֵינָיו, יִתְּנוּ לוֹ מִשְׁמַיִם הַתְּעוּרוֹרוֹת לְהוֹרִיד דַּמְעוֹת עַל כֵּךְ וְיִזְכּוּ אוֹתוֹ לְבָכוֹת עַל זֶה, וְזֹאת מִפְּנֵי שְׂכַאֲשֶׁר הָאָדָם עוֹשֶׂה כָּכָל יְכָלָתוֹ בְּשִׁלְמוֹת, הוּא זֹכֶה שִׁסִּיעוּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם לְהַשְׁלִים אֶת תְּשׁוּבָתוֹ וְזִכּוֹ, לַעֲלוֹת בְּמִסְלָה הָעוֹלָה בֵּית קָל לְהִתְקַרֵּב לְבוֹרְאוֹ בְּשִׁלְמוֹת.

הִגֵּר זִכְתָּהּ לְהִתְגַּלּוֹת מִלֶּאֱךָ ה' אֱלֹהֶיהָ

וְכָתַב בְּעַל ה' שֵׁם מִשְׁמוּאֵל זִיע"א (פֶּרֶשֶׁת לך לך), שֶׁאֵף הִגֵּר אִשָּׁת, אֲבִרָהּ שְׁמוּצָאָה הִיָּה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר הִיָּתָה עֲרוֹת הָאֶרֶץ, וְהִיא אֵף עַל פִּי כֵן שְׁמָרָה אֶת עֵינֶיהָ מִכָּל מִשְׁמֵר שֶׁלֹּא לְהִסְתַּכֵּל בְּמִרְאוֹת אֲסוּרוֹת, בְּזִכּוֹת כֵּךְ זִכְתָּה לְהִנָּשֵׂא לְאֲבִרָהּ אֲבִינוּ, וְכֵן זִכְתָּה שֶׁנִּגְלָה אֵלֶיהָ מִלֶּאֱךָ ה' וְדִבֵּר עִמָּהּ, וְזֶה מִרְמָז בְּפָסוּק (בראשית 16 טז) "וַיִּמְצָאָהּ מִלֶּאֱךָ ה' עַל עֵין הַמַּיִם בְּמִדְבָּר עַל הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר". וְהִנֵּה שׁוּר זֶה מִלְשׁוֹן הַסִּתְּפָלוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קָרוֹב", וּבְפָסוּק זֶה מִרְמָז שֶׁהִגֵּר זִכְתָּה לְכָל זֶה בְּזִכּוֹת שֶׁשְׁמָרָה אֶת עֵינֶיהָ

מעשה אבות סימן לבנים

מהסתכליות אסורות, אשר בזכות כף זכותה להתגלות מלאך ה' אליה, וכן זכותה להנשא לאברהם אבינו עליו השלום.

באיזו זכות נצל נח מהמבול

כתבו בעל ה"יטב לב" זיע"א (פרשת נח), ובעל ה"משמרת איתמר" זיע"א (פרשת נח), ובעל ה"דברי שמואל" זיע"א (פרשת בראשית), ובעל ה"בית אברהם" זיע"א (פרשת בראשית), שהטעם שנח מצא חן בעיני ה' להציל אותו ואת כל זרעו מהמבול הנורא שהיה בימיו, היה זאת בשכר שנח שמר את עיניו בדור המבול לבלתי הביט בכל המראות האסורות אשר היו בדורו, ובזכות כף מצא חן בעיני ה' להצילו מהמבול.

ולומדים זאת מכף שהתורה שבחה אותו שהוא מצא חן בעיני ה' מיד לאחר שהיא כתבה על אנשי דור המבול שהם פגמו בעיניהם, ולקחו להם נשים מכל אשר בחרו ויצר מחשבות לבם היה רק רע כל היום, כמו שכתוב (בראשית ו ב, ז): "וַיֵּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹקִים אֶת בָּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בָּחֲרוּ, וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה". ולכן נגזר עליהם להמחות במבול. והנה מיד לאחר מכן נאמר בתורה (בראשית ו ח): "וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה'שם", וזאת ללמדנו שבזכות שנח שמר את עיניו מכל משמר, לכן מדה כנגד מדה הוא מצא חן בעיני השם להצילו מהמבול.

והוסיף בעל ה"יטב לב" זיע"א (פרשת נח), שכל השומר עיניו להסתכל בעיניו רק על דברים קדושים בלבד, בשכר זאת מסתכל עליו הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה להצילו מכל רע, ולכן

אשא עיני

נֹאמַר בַּתּוֹרָה "וְנָח מִצָּא חֵן בְּעֵינַי" ה", וְכָךְ גַּם אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: "כִּי אַתָּה רֵאִיתִי צָדִיק לְפָנַי", לְרַמֵּז שְׂבֻזְכוֹת שֶׁשָּׁמַר נָח עַל עֵינָיו הַצִּילוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִהִמְבּוּל וְהַסְתַּכַּל עָלָיו רֵאִיָּה לטוב, מִפְּנֵי שֶׁכָּל הַשּׁוֹמֵר עֵינָיו, מְסַתַּכַּל עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה רֵאִיָּה לטוב לְשָׁמְרוֹ מְכַל רַע.

וְהִנֵּה, אִף כָּל זָרְעוֹ שֶׁל נָח נִצְלוּ בְּזֻכוֹתָיו שֶׁל נָח אֲבִיהֶם מִהִמְבּוּל, וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו, בְּשִׁכָּר זֹאת נִצָּלִים אִף בָּנָיו מְכַל רַע וּמְכַל נֶזֶק, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרֵּה"ק רַבִּי אוּרִי מְסֻטְרֵלִיֶּסֶק זִיע"א (אִמְרֵי קָדוֹשׁ אוֹת לַח): **הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו יַחֲיוּ בָנָיו, וְיִגְדְּלֵם בְּלֹא צָעַר, וְיִצִּיל אוֹתָם עַל יְדֵי זֶה מִמִּקְרֵי הַזֶּמֶן.**

וּמִכַּף אָנוּ לוֹמְדִים שֶׁכָּל הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו, מוֹצֵא חֵן בְּעֵינֵי ה' לְהַצִּיל אוֹתוֹ מְכַל רַע. וְאַפְלוּ בְּשַׁעַת מַגָּפָה חֵס וְשְׁלוֹם, יַעֲשֶׂה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּעֵין תַּבַּת נֹחַ וְיִצְלִיֵּהוּ וְיִשְׁמְרֵהוּ מְכַל צָרָה וְצוּקָה וּמְכַל נֶגַע וּמַחֲלָה.

מִלֵּךְ בִּפְיוֹ תַּחֲזִינָה עֵינֶיךָ

וּכְתַבּוּ בַּעַל הַ"שְּׁפַת אֱמֶת" זִיע"א (וִיקָהֵל תִּרְנַד), וּבַעַל הַ"יֵּטֵב לֵב" זִיע"א (פֶּרֶשֶׁת וִירָא), שֶׁהֵטַעַם שֶׁכָּל עַלִּיתוֹ שֶׁל הָאָדָם בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם תַּלְוִיָּה בְּשִׁמְרֵת הָעֵינַיִם, מִפְּנֵי שֶׁכָּאֲשֶׁר שׁוֹמֵר הָאָדָם אֶת עֵינָיו לְבָלִי לְפָגֶם בָּהֶן אֵלָּא לְהַסְתַּכַּל בָּהֶן רַק אֵל הַשֵּׁם לְבָדוֹ, כֵּן אִף הַשֵּׁם מְסַתַּכַּל אִף וְרַק אֵלָיו לְבָדוֹ, וּבְשִׁכָּר זֹאת הַשֵּׁם מִתְגַּלֶּה אֵלָיו.

וְכֵן כָּתַבּוּ חַז"ל (וִיקָרָא רַבָּה כִּג יד, מִסַּכַּת דֶּרֶךְ אֶרֶץ רַבָּה פֶּרֶק א'): רַבִּי מְנַשֵּׂיָא בֶּן בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי אוֹמֵר, כָּל הַרוֹאֶה דְּבַר עֲרוּהָ וְאִינוֹ זֶן אֶת עֵינָיו מִמּוֹנוֹ, זֹכֶה וּמִקְבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה

מעשה אבות סימן לבנים

לג טו-יז): "ועצם עיניו מראות ברע, הוא מרומים ישכן, מלך ביפיו תחזינה עיניך".

כלומר, על ידי שעוצם האדם את עיניו מראות ברע, זוכה להתגלות פני השכינה ולהתקרב להשם. יתברך באמת.

מקום השראת השכינה הוא בעינים

טעם נוסף לכך הוא על פי דברי הזוהר הקדוש (תיקוני זוהר דף יח), המבאר שפשם שבבית המקדש היתה השראת השכינה הקדושה על שני הכרובים בין ידי הארון בקדש הקדשים, כך היום מקום השראת השכינה על כל אדם הוא על שתי העינים, אשר הן חשובות כמו שני הכרובים שהיו בבית המקדש, ועליהם נאמר (שמות כה ב) "והיו הכרובים פרשי כנפים למעלה", כלומר שפותחים את עפעפי העינים כלפי מעלה. ולכן כאשר האדם שומר על עיניו בקדושה וטהרה, נאמר על עיניו "ופניהם איש אל אחיו", ועל ידי כך הוא זוכה שהשכינה הקדושה באה ושוה עליו.

הי רצון שנזכה ללכת ולצעד בדרכיהם של אבותינו הקדושים, ונזכה לשמור את עינינו בקדושה וטהרה גדולה, ובזכות כך תחזינה עינינו בשוב השם לציון ברחמים, בגאולה השלמה במהרה בימינו, אמן ואמן.

פֶּדָק דַּ

פְּחֵשִׁיכָה פְּאוֹרָה

פרק ד

מחשיכה כאורה

החטא הקדמון – חטא הראיה

כְּאֲשֶׁר אָנוּ מִתְבוֹנְנִים בְּרֹאשִׁית הַיְצִירָה, כְּשֶׁבְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן לָמַד תּוֹרָה בְּגֵן עֵדֶן, וּמִלֵּאכֵי הַשָּׁרֵת הָיוּ צוּלִים לוֹ בָּשָׂר, וְכָל הָעוֹלָם כָּלוּ הָיָה מְשָׁלָם, וְהָיָה הַתְּקִנָּה הַנִּחָשׁ בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן וְחִפְץ הָיָה בְּכָל כּחוֹ לְהַפִּילוֹ, הוּא עָשָׂה זֹאת עַל יְדֵי שְׁפָתָה אֶת חוּהַ לְהַסְתַּפֵּל בָּמָה שֶׁהָיָה לֹא הִרְשָׁתָהּ, כִּמּוֹ שֶׁמִּסְפַּרְתַּת הַתּוֹרָה (בראשית ג 1): "וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֵאָוָה הוּא לְעֵינַיִם וְנִחְמָד הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל, וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתֵּתֶן גַּם לְאִשְׁתָּהּ עִמָּהּ וַיֹּאכְלוּ".

וּמִיָּד אַחֲרַי כִּף מִסְפַּרְתַּת הַתּוֹרָה שֶׁנִּפְקְחוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל אָדָם וְחוּהַ, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (בראשית ג 2): "וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם".

כְּשֶׁנִּסְגְּרוּת הָעֵינַיִם הַגְּשָׁמִיזוֹת, נִפְתְּחוּת עֵינֵי הַשֶּׁכֶל¹

וְהִקְשָׁה עַל כִּף הָרִמְב"ם (מו"נ ח"א פ"ב), כִּיצַד יִתְכַּן שְׁלֹאֲחַר

שָׁאֵדֶם הָרָאשׁוֹן וְחֹהָה חֲטָאוֹ בְּחֲטָא אֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת, הֵם הַחֲכִימוּ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֵם הָיוּ לִפְנֵי הַחֲטָא, וְהָרִי הַחֲטָא מִפִּיל וּמוֹרִיד אֶת הָאָדָם מִמִּדְרָגָתוֹ הָרָאשׁוֹנָה, כִּידוּעַ.

אַלָּא בְּאֵרוֹ בַּעַל "הַמְקָנָה" (מסכת קידושין בהקדמה), וְהַ"חֲתָם סוֹפֵר" (תורת משה בראשית), וְהַ"תַּפְּאֶרֶת שְׁלֹמֹה" (תורה ליקוטים), שֶׁלְּכָל אָדָם יֵשׁ שְׁתֵּי עֵינַיִם, יֵשׁ אֶת הָעֵינַיִם הַגְּשְׁמִיּוֹת שֶׁבִּהְיוֹתָ רֹאֶה דְּבָרִים גְּשְׁמִיִּים, וְיֵשׁ לְכָל אָדָם עֵינַיִם פְּנִימִיּוֹת רוּחָנִיּוֹת, שֶׁהֵן עֵינֵי הַשֶּׁכֶל אֲשֶׁר נֹעֲדוּ לְרֹאוֹת בִּהְיוֹת דְּבָרִים רוּחָנִיִּים וּמִרְאוֹת אֱלֹקִים.

וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם פּוֹתֵחַ אֶת עֵינָיו הַגְּשְׁמִיּוֹת וּמִסְתַּכֵּל בִּהְיוֹת בְּמַה שֶׁאֲסָרָה הַתּוֹרָה, בְּכֹךָ הוּא פּוֹגֵם בְּעֵינָיו, וְעַל יְדֵי כֹךָ נַחֲשָׁכוֹת עֵינָיו הַפְּנִימִיּוֹת הַרוּחָנִיּוֹת, וְשׁוֹב אֵינּוּ יָכוֹל לְרֹאוֹת בִּהְיוֹת מִרְאוֹת רוּחָנִיִּים.

וְהִנֵּה אָדָם הָרָאשׁוֹן לִפְנֵי הַחֲטָא, הָיָה רֹאֶה וְצוֹפֶה בְּרֹאֵה רוּחָנִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל (חגיגה יב), שָׁאֵדֶם הָרָאשׁוֹן לִפְנֵי הַחֲטָא הָיָה רֹאֶה מְסוּפֵי הָעוֹלָם וְעַד סוֹפּוֹ בְּאוֹר הַגָּנוֹז לְצַדִּיקִים לַעֲתִיד לְבוֹא.

וְלֵאחֶר שֶׁחֲטָא אָדָם הָרָאשׁוֹן וּפָגַם בְּעֵינָיו לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶׁאֲסָרָה לוֹ הַתּוֹרָה, נַחֲשָׁכוּ עֵינָיו הַרוּחָנִיּוֹת, וְעַל יְדֵי כֹךָ נִפְתָּחוּ עֵינָיו הַגְּשְׁמִיּוֹת לְרֹאוֹת אֶת כָּל תַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַבְּלִי. וְזֶה הַפְּרוֹשׁ "וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם", לְרַמֵּז שֶׁנִּפְתָּחוּ עֵינֵיהֶם לְרֹאוֹת אֶת כָּל הַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה וְתַאֲוֹתָיו.

וְזֶה פְּרוֹשׁ הַפְּסוּק אֲשֶׁר נֶאֱמַר לַעֲתִיד (ישעיה ט א): "הָעַם הַהֲלֹכִים בַּחֲשֹׁךְ רְאוּ אוֹר גָּדוֹל", כִּי דוֹקָא מִי שֶׁסָּגַר אֶת עֵינָיו וַחֲשִׁיכֵן לְבָלִי לְהִסְתַּכֵּל בִּהְיוֹת עַל כָּל תַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַבְּלִי, הוּא יִזְכֶּה לְאוֹרָה הַגָּדוֹל שֶׁל הַגְּאֻלָּה שֶׁתִּהְיֶה בְּמַהֲרָה.

וכן כתב הזר הקדוש (בראשית לו ע"ב) על הפסוק "ותפקחנה עיני שניהם", שלאחר החטא נפתחו עיניהם לראות את תאוות הבלי העולם הזה.

עיני הבשר מוחשיכות לראות את האור העליון

והוסיף ה"חתם סופר" (תורת משה בראשית) בשם בעל "ההפלאה" זצ"ל, שלפני החטא היו עיני הבשר הגשמיות של אדם וחוה כמעט סגורות, ואלו העינים הרוחניות שלהם היו מאירות, כי עיני הבשר של האדם הם המוחשיכות את האדם להשיג את האור העליון, וכפי שהאדם סוגר את עיני הבשר שלו לבלי לפגם בהן בראיות אסורות חס ושלום, כך נפתחות עיניו הרוחניות להשיג את סודות התורה ומעמקיה, וכמו שכתוב (תהלים קלט יב): "ולילה כיום יאיר - פחשיכה באורה", שפרושו, שפכל שיש יותר חשך בעיני הבשר הגשמיות של האדם, כך יש יותר אור בעיניו הרוחניות להשיג את האור הרוחני של התורה הקדושה ואת סודותיה.

ולכן לפני החטא, כאשר לא היה לאדם וחוה יצר הרע, לא היה שם שום בושח ופירות דבר, והראיה - שמתחלה דבר ה' עמם והם לא התבישו כלל, אבל לאחר החטא כאשר נכנס להם יצר הרע, נהיה אותו מקום ערוה, ולכן התחבאו האדם ואשתו, והקדוש ברוך הוא תפר להם עלה תאנה כדי שלא יתבישו.

וכל זאת החל בראית העינים של חוה להסתכל בעץ, כמו שנאמר: "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל", כי ראית העינים היא אשר גרמה לכל החטא הקדמון.

כל הנשמות היו כלולות באדם הראשון

והנה כתב האריז"ל, שכל הנשמות היו כלולות באדם הראשון, ולכן כאשר אדם הראשון חטא באכילת עץ הדעת, השתתפו עמו יחד כל הנשמות כולן, ומשום כך בשם שהפגם הראשון של כל הנשמות היה בחטא הראיה, כך הנסיון הראשון והעקרי של כל אחד בעולם הזה, הוא לשמור על ראיתו ועל קדשת עיניו בתכלית השלמות, מפני שעל ידי כך הוא מתקן את חלקו בחטא עץ הדעת, שנגרם כתוצאה מחטא הראיה, וממילא זוכה לתקן את נפשו בשלמות.

חטא הראיה מעורר את החטא הקדמון

וכתב על כך בעל ה"שומר אמונים" (טהרת הקודש מאמר שמירת עיניים), שכיון שתחלת הפגם בעץ הדעת היה בפגם הראיה, כמו שכתוב (בראשית ג ו): "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל", וכך פתה הנחש את חנה בענין הראיה, שעל ידי החטא יפתחו עיניהם ויכלו לראות יותר, כמו שכתוב שם (בראשית ג ה): "ונפקחו עיניהם", מכך אנו לומדים שכל קנאתו של היצר הרע בהם הייתה בשביל מעלתה העצומה של הראיה הזכה שהיתה להם, שהיה אדם הראשון רואה מסוף העולם ועד סופו באור הגנוז.

ולכן כל מי שפוגם בעיניו לראות חס ושלום מראות אסורות, הרי הוא מעורר את הפגם הקדמון של חטא הראיה, ודבק בעץ הדעת טוב ורע, ואלו כל המקדש את עיניו לבלי לפגם בהם, הרי הוא דבק בעץ החיים, שהוא מקור כל השפע והברכה, כמובא בזה הקדוש. עד כאן דבריו.

השומר עיניו – עולה למדרגת אדם הראשון קדם החטא

כתב האריז"ל, שאדם הראשון בחטאו, אשר היה כתוצאה של פגם הראייה, גרם ערוב של כל הטוב והרע בעולם, וכל עבודתנו במשך כל ימי חיינו היא לברר את הטוב מהרע, ובכך לתקן את חטאו של אדם הראשון.

ויבאר הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זיע"א (נפש החיים שער א פרק 1), שבאורו של ערוב הטוב והרע הוא, שהתערבו כל הטוב והרע בעולמות, וכן התערבו כל כחות הטוב והרע שישנם באדם, וכתוצאה מכך נגרם לאדם שיהיה פעם טוב ופעם רע, והוא משתנה ומתהפך תמיד בדרכיו ובכל ארחותיו. וזהו עץ הדעת טוב ורע, כאשר לפעמים גובר חשקו ותשוקתו לעבודת השם כראוי, ולפעמים הוא נופל לתאוות העולם הזה ולכל מיני תשוקות נפולות, רחמנא ליצלין, ואינו מצליח להתגבר על יצרו כראוי ולנצחו תמיד ולעבדו יתברך כראוי, אלא לפעמים הוא גובר על יצרו ולפעמים להפך, חס ושלום, וכל זאת נגרם לאדם כתוצאה של ערוב הטוב והרע, הגורמים לאדם להיות פעם טוב ופעם רע, חס ושלום. עד כאן דבריו.

והנה, כיון שכל ערוב הטוב והרע היה על ידי פגם הראייה, אשר הוא אשר גרם לחטא אכילת עץ הדעת, לכן כאשר האדם שומר את ראייתו לבלי לראות ברע, חס ושלום, על ידי כך הוא עולה למקום של אדם הראשון קדם החטא, והוא אחוז בסוד "עץ החיים" שבתוך הגן, וממילא הוא זוכה להיות טוב בכל דרכיו תמיד, כמו

אשׂא עיני

שְׁהִיָּה לִפְנֵי הַחֹטָא, וְעַל יְדֵי כֹּךְ הוּא זֹכֶה מִמִּילָא לְהַתְּעִלוֹת תַּמִּיד בַּעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ וּלְהַתְּקַרֵּב לַהֶשֶׁם יִתְבָּרֵךְ כְּרָאוּי.

וְכָל נְפִילוֹתָיו וִירִידוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם נִגְרָמוֹת רַק עַל יְדֵי חֹטָא הָרָאִיָּה, אֲשֶׁר עַל יְדֹו הוּא מַעֲוֵרֵר שׁוֹב אֶת זְהֻמַּת הַחֹטָא הַקִּדְמוֹן שֶׁתְּחַלְתּוֹ הָיָה בְּפָגֶם הָרָאִיָּה, וְעַל יְדֵי כֹּךְ הוּא דִּבֵּק בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע, וְזֶה הַגּוֹרֵם לוֹ לִהְיוֹת פַּעַם טוֹב וּפַעַם רָע, וּכְתוּצָאָה מִכֹּךְ הוּא נּוֹפֵל בְּכָל פַּעַם מִכָּל מַדְרָגוֹתָיו, בְּאֵין עוֹזֵר וְסוּמֵן. אָבֵל הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו כְּרָאוּי, הֲרִי הוּא מִתְּעַלֶּה בְּכָל עֵת מַדְרָגָה לְדִרְגָּה בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם.

הַשּׁוֹמֵר עֵינָיו זֹכֶה לְכָל הַהִשְׁפָּעוֹת

וְהִנֵּה, לְאַחַר שֶׁחֹטָא אָדָם הָרָאשׁוֹן, נִקְנְסָה מֵיָּתֶה עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ. וְאִפְשָׁר לְבָאֵר שֶׁזֶּה הַטַּעַם שֶׁאֲמָרוּ צַדִּיקִים, שֶׁכָּל הַשּׁוֹמֵר עֵינָיו בִּקְדֻשָּׁה מְבֹטָח לוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לְאַרְיִכוֹת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, וְיִזְכֶּה לְשַׁפְּעַ שֶׁל פְּרִנְסָה בְּרוּחַ וּלְשִׁמְחָה גְּדוֹלָה וּלְכָל טוֹב בְּכָל הָעֲנִינִים כַּמּוּבָא בְּסִפְרֵים, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁלְאַחַר הַחֹטָא הַקִּדְמוֹן שֶׁעָקְרוּ הָיָה חֹטָא הָרָאִיָּה, הַתְּקַלֵּל אָדָם הָרָאשׁוֹן בְּמֵיתָה, וְכֵן הַתְּקַלֵּל בְּקַלְלַת הַפְּרִנְסָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג יט): "בְּזַעַת אֶפֶיךָ תֹּאכַל לֶחֶם", וְכֵן הַתְּקַלֵּל בְּקַלְלַת הָעֲצָבוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג יז): "בְּעֲצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה".

וּמִשּׁוֹם כֹּךְ, כָּל הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה, הוּא מִתְּקֵן בְּכֹךְ אֶת הַחֹטָא הַקִּדְמוֹן שֶׁעָקְרוּ הָיָה פָּגֶם הָרָאִיָּה, וְלִכֵּן הוּא נִצֵּל מִכָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלוּ, כִּי עַל יְדֵי כֹּךְ הוּא עוֹלָה לְמָקוֹם שֶׁל אָדָם הָרָאשׁוֹן קִדְּם הַחֹטָא, וּמִמִּילָא הוּא זֹכֶה לְכָל הַבְּרָכוֹת וּלְכָל הַהִשְׁפָּעוֹת.

מדוע אדם הראשון צם דוקא מאה שלשים שנה

והנה כתבו חז"ל (עירובין יח), שאדם הראשון היה חסיד גדול, ולאחר שראה שבחטא נקנסה מיתה לכל העולם כלו, צם והתענה מאה שלשים שנה רצופות כדי לתקן חטא זה.

ובאר בעל ה"בן איש חי" בספרו "בן יהודה" (עירובין יח), שהטעם שאדם הראשון צם דוקא מאה שלשים שנה, מפני שהחטא הקדמון של אכילת עץ הדעת החל מפגם העינים, כמו שנאמר (בראשית ג ו): "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים", ולכן צם אדם הראשון מאה שלשים שנה, אשר זה בגימטריא "עין", וזאת כדי לתקן את חטא הראיה, וכיון שנתקנה העין, נתקנים ממילא כל חטאי האדם, כי העין הוא הסרסור והשליח המביא לאדם את כל החטאים. עד כאן דבריו הקדושים.

מדוע לא היו המצרים עורים

והוסיף עוד ה"חתם סופר" זיע"א, שעל פי זה אפשר לבאר מדוע עשה הקדוש ברוך הוא את מכת חשך במצרים, וזאת בכדי שיהיה חשך למצרים ואור לישראל, ויכלו כל ישראל לראות את כל האוצרות אשר נמצאים בבתי המצרים.

אך הרי היה יכול הקדוש ברוך הוא להכות את כל המצרים בסנורים ולעשות אותם עורים לכמה ימים בלבד כשם שה' הכה בסנורים את אנשי סדום עד שנלאו למצא את הפתח, ואז היו

אִשָּׁא עֵינִי

רוֹאִים כָּל יִשְׂרָאֵל אֶת הָאוֹצְרוֹת שֶׁיִּשְׁנָם בְּבֵית הַמִּצְרִים, וּמִדּוּעַ הִיא צָרִיךְ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִבִּיא אֶת מַכַּת חֹשֶׁךְ?

אֵלָּא הַבְּאוּר לְכָךְ הוּא, מִפְּנֵי שֶׁכָּל אָדָם אֲשֶׁר אֵינוֹ רוֹאֶה בְּעֵינָיו הַגִּשְׁמִיּוֹת אֶת כָּל הַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה, מִיָּד נִפְתָּחוֹת עֵינָיו לְרֹאוֹת בְּעֵינָיו בְּרוּחָנִיּוֹת מֵרֹאוֹת רוּחָנִיִּים וּקְדוּשִׁים, וְאִם הַמִּצְרִים הָיוּ עוֹרִים בְּמִשְׁךְ כְּמָה יָמִים, הֵם הָיוּ זֹכִים לְרֹאוֹת בְּעֵינֵיהֶם מֵרֹאוֹת אֱלֹקִים, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא רָצָה לָתֵת מִתְּנָה גְדוֹלָה וַעֲצוּמָה כְּזֹאת לַמִּצְרִים, לָכֵן הוּא עָשָׂה אֶת מַכַּת חֹשֶׁךְ לַמִּצְרִים, אֲשֶׁר בּוֹ יֵשְׁבוּ הַמִּצְרִים בַּחֹשֶׁךְ כְּמָה יָמִים, וְאַדְרָבָּה, גַּם בְּיָמִים אֵלּוּ הֵם מִצְמָצוּ בְּעֵינֵיהֶם וְהִתְאַמְצוּ לְרֹאוֹת בְּעֵינֵיהֶם כָּכָל יְכָלָתָם.

וּמִכָּאֵן אָנוּ לוֹמְדִים, שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהָיוּ הַמִּצְרִים שְׁקוּעִים בְּטִמְאַה נִזְרָאָה, בַּהֲיֹוֹת אֶרֶץ מִצְרַיִם עֲרוֹת הָאֶרֶץ וְסִמְלֵי הַטִּמְאַה וְהַזְהָמָה, אֲבָל אִם הֵם הָיוּ שׁוֹמְרִים עַל עֵינֵיהֶם מִכָּל מִשְׁמֵר בְּמִשְׁךְ כְּמָה יָמִים, הָיוּ נִפְתָּחוֹת עֵינֵיהֶם לְרֹאוֹת מֵרֹאוֹת רוּחָנִיִּים, וְקָל וְחִמֵּר כָּל אֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׁמַת ה' בְּקִרְבּוֹ, וּלְכָךְ הוּא נֹוצֵר, שְׂאִם הוּא יִשְׁמֹר אֶת עֵינָיו יִזְכֶּה לְרֹאוֹת מֵרֹאוֹת אֱלֹקִים וְיִזְכֶּה לְדַרְגּוֹת מַפְלְאוֹת מְאֹד, כִּי עֵינֵי הָאָדָם הֵנּוּ רַק לְבוֹשׁ לְעֵינַיִם הַרוּחָנִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל יָדֵי נִשְׁמַת ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ, וְכָל הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו זֹכֶה מִמִּילָא לְרֹאוֹת רוּחָנִיּוֹת וְלְרֹאוֹת מֵרֹאוֹת קָדֶשׁ.

מִדּוּעַ לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה אֵלָּא לְאוֹכְלֵי הַמֶּן

וּמִבְּאֵר עוֹד הַ"חֲתָם סוֹפֵר" זִיע"א (תּוֹרַת מֹשֶׁה פֶּר' בַּהֲעֻלוֹתָךְ), שֶׁזֶּה הַטַּעַם שֶׁנִּתְּנָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אֶת הַמֶּן לִפְנֵי קִבְלַת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל שֶׁלֹּא נִתְּנָה תּוֹרָה אֵלָּא לְאוֹכְלֵי הַמֶּן, וְזֹאת

|כחשיכה כאורה|

מִפְּנֵי שֶׁהֶמֶן שִׁירַד מִשָּׁמַיִם הָיָה מְאֹכֵל רוֹחָנִי, וְאָף עַל פִּי שִׁטְעָמוֹ
בּוֹ אֶת כָּל הַטְּעָמִים שֶׁבְּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חֲז"ל (יומא עד), אֲבָל לֹא
רָאוּ בּוֹ שׁוֹם דְּבַר בְּעֵינַיִם הַגְּשְׁמִיּוֹת, וְעַל יְדֵי כֹף הָיוּ יִשְׂרָאֵל רְאוּיִם
לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כִּי לֹא הִתְגַּשְׁמוּ יִשְׂרָאֵל בְּרֹאֲתָם אֶת הֶמֶן, וְעַל
יְדֵי כֹף הִתְחַזְּקָה רְאִיתָם הַרוֹחָנִית שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהֵם יָכְלוּ לְהַבִּין אֶת
הַתּוֹרָה וְאֶת סוּדוּתֶיהָ.

זֶה הַטַּעַם שֶׁנֶּאֱמַר עַל הֶמֶן (במדבר יא ז): "וְהֶמֶן כְּזָרַע גֵּד הוּא -
וַעֲיִנו כְּעֵין הַבְּדֹלֶח", וְזֹאת לְרִמּוֹז שֶׁעַל יְדֵי אֲכִילַת הֶמֶן זָכוּ כָּל יִשְׂרָאֵל
שֶׁהִזְדַּכְּכָה רְאִיתָם לְרֹאוֹת בְּרֹאֲיָה רוֹחָנִית בְּרוּרָה לְמַרְחוֹק, כְּמוֹ אָדָם
הַמִּסְתַּכֵּל בְּצִלּוּחִית שֶׁל בְּדוּלַח צָלוּל, מִפְּנֵי שֶׁכָּאֲשֶׁר מִמַּעַט הָאָדָם
אֶת רְאִיתוֹ בְּעֵינָיו גְּשְׁמִיּוֹת, מִתְחַזְּקֶת רְאִיתוֹ הַרוֹחָנִית.

וְסֹפֵר בְּעַל הַ"חֲתָם סוֹפֵר" זִיע"א (הגה לתורת משה פרשת בא) עַל
הַרְה"ק רַבִּי פִּנְחָס הוֹרוֹוִיץ בְּעַל הַ"הַפְּלָאָה" זִיע"א, שֶׁהָיָה גֵּאוֹן
מִפְּלֶג וְזָכַר אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה בְּעַל פֶּה, וּבִסּוּף יָמָיו הָיָה סִגִּי נְהוּר,
וְהָיָה רָגִיל לומר עַל עֲצָמוֹ תַּמִּיד אֶת הַפֶּסוּק "כִּחְשִׁיכָה כְּאוֹרָה", כִּי
מַעַת שֶׁהִפְסִיק לְרֹאוֹת בַּחוּשׁ הַגְּשְׁמִי, נִפְתָּחוּ לוֹ הַשְּׁגוֹת מִפְּלָגוֹת
בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

וְכֵן הָיָה מַעֲשֵׂה עִם בְּעַל הַ"דְּבָרֵי חַיִּים" זִיע"א, שֶׁבִּסּוּף יָמָיו
אָמַר שֶׁנִּחְלַשׁ כַּח רְאִיתוֹ עַד שֶׁאִינוּ מְכִיר אֲנָשִׁים, וְרַק בִּסְפָּרִים
הַקְּדוּשִׁים הָיָה יָכוֹל לְקַרֵּא וּלְעֵין בָּהֶם (קדושת ציון פ' ויחי).

כִּיצַד רָאָה הַצַּדִּיק הָעוֹד אֶת כָּל מִשְׁפָּחָתוֹ

וְכֵן מִסְפֵּר (טהרת הקודש מאמר שמירת עיניים פרק א) עַל הַגֵּאוֹן בְּעַל
הַ"שָּׁמֶן רוֹקַח" זִיע"א, שֶׁבִּסּוּף יָמָיו כְּמָה שָׁנִים לִפְנֵי פְטִירָתוֹ הָיָה

עוֹר, וּמִמֶּשׁ לִפְנֵי הַסְתַּלְקוֹתָיו מִהֶעוֹלָם הוּא בִקֵּשׁ לֶאֱסֹף אֶת כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ וְאֶת כָּל בְּנָיו וְכָל יוֹצְאֵי חֲלָצוֹ וּנְכֻדָּיו, חֲתָנָיו וְכִלּוֹתָיו, וּכְאֲשֶׁר בָּאוּ כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ לִפְנָיו, הוּא פָּנָה וְאָמַר לָהֶם: בּוֹאוּ בְנֵי וְאֲנִי אֲרָאָה לָכֶם שֵׁשׁ בּוֹרָא עוֹלָם, אֲשֶׁר הוּא אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת, וְכִדִּי לְהַשְׁרִישׁ בָּכֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַזֹּאת, לְמַעַן תִּסְפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן.

וְהוּא עָנָה וְאָמַר לָהֶם: תִּדְעוּ בְנֵי, כִּי כִּמוֹ שֵׁשׁ לְכָל אָדָם חוּשׁ הָרְאוּת הַגִּשְׁמִית אֲשֶׁר בְּכחוֹ הוּא רוֹאֶה הַכֹּל, כִּי יֵשׁ לְכָל אָדָם חוּשׁ הָרְאוּת הָרוּחָנִית אֲשֶׁר דִּרְכוֹ הוּא גַם רוֹאֶה הַכֹּל, וְכִשְׁהַצִּדִּיק רוֹאֶה, הוּא רוֹאֶה לִפְנָיו הַכֹּל. וְאִזּוּ הוּא הַתְּחִיל לְחַשֵּׁב וּלְפַרֵט לִפְנֵיהֶם אֶת צוּרָתָם וְאֶת תֵּאֶר בְּגָדֵיהֶם וְכַפְתּוּרֵיהֶם וְאֶת פְּנֵיהֶם, וּפִרְט אֶף אֶת כָּל מֶה שֶׁהָיָה בְּבֵית לִפְנֵיהֶם, וְכֹלָם רָאוּ וּנְבַהֲלוּ מִכַּח קִדְשָׁתוֹ הָעֲצוּמָה וְהַמְפֹלָגָת.

וְהִנֵּה, הַצִּדִּיקִים שָׂרְאוּ אֶת כָּל מֶה שֵׁשׁ לִפְנֵיהֶם בְּכַח הָרְאִיָּה הָרוּחָנִית, זָכוּ לָכֶךָ אֶף וְרַק מִכַּח קִדְשָׁת עֵינֵיהֶם, שֶׁהָיוּ נִזְהָרִים לְקַדֵּשׁ אֶת עֵינֵיהֶם תָּמִיד, כִּי לוֹלִי כִּי בּוֹדָאִי אִי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לְמַדְרֵגָה נְפִלְאָה זֹאת. עַד כָּאן דְּבָרָיו.

מִדְּוַע נִקְרָא הָעוֹר "סִגִּי נְהוֹר"

וְכַתֵּב בַּעַל הַ"כְּלִי יָקָר" זִיע"א (פּר' בֵּלֶק), שֶׁלֶכֶן הָעוֹר נִקְרָא בְּלִשׁוֹן חַז"ל "סִגִּי נְהוֹר", שֶׁפְּרוּשׁוֹ "רוֹאֶה הַרְבֵּה", כִּי עַל יְדֵי שְׁעִינּוֹ שֶׁל הָעוֹר סְגוּרוֹת בְּגִשְׁמִיּוֹת, שְׂאִינּוֹ יָכוֹל לִרְאוֹת אֶת כָּל הַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה, הוּא יָכוֹל בְּאֱמֶת לְזַכּוֹת לִרְאוֹת הַרְבֵּה, כִּי עַל יְדֵי כִּי נִפְתָּחוּת עֵינָיו הָרוּחָנִיּוֹת לִרְאוֹת בְּמִשְׁכָּלוֹת.

וּבְאֵר בַּעַל הַ"דַּעַת שְׁלוֹם" זִיע"א (דַּעַת שְׁלוֹם נה), שֶׁזֶה הַטַּעַם

|כחשיכה באורה|

שְׁהִטְבַּע בָּאָדָם, שֶׁכֶּאֱשֶׁר הוּא צָרִיךְ לַעֲיֵן בְּלִמּוּדוֹ בְּאִיזוֹ קוּשִׁיָּה, הוּא עוֹצֵם אֶת עֵינָיו וּמִנְסָה לְהִבִּין אֶת תְּלִמּוּדוֹ, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁכֶּאֱשֶׁר סוֹגֵר הָאָדָם אֶת עֵינָיו הַגְּשָׁמִיּוֹת, פּוֹעֵלוֹת עֵינָי שְׂכָלוֹ, וְעַל יְדֵי כֵךְ כָּחוֹ שֶׁל הַשֶּׁכֶל מִתְעוֹרֵר יוֹתֵר לְהִבִּין אֶת לִמּוּדוֹ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּעַת שְׁעֵינָיו הַגְּשָׁמִיּוֹת פְּתוּחוֹת.

וּכְתָבוֹ בַּעַל הַ"כְּלֵי יָקָר" זִיע"א (פ' בלק), וּבַעַל הַ"חֲתָם סוֹפֵר" זִיע"א (תורת משה פ' בהעלותך), שֶׁמִּפְּנֵי כֵךְ נוֹהֲגִים לַעֲצֹם אֶת הָעֵינַיִם בְּעַת קְרִיאַת שְׁמַע, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם בְּעֵינַיִם פְּתוּחוֹת אֲלָא רַק בְּעֵינַיִם סְגוּרוֹת מִהִסְתַּכְּלוּת בְּעֵינַיִם עוֹלָם הַזֶּה.

כחשיכה באורה

וְעַל פִּי זֶה בְּאֵרוֹ הַרְה"ק הַחוּזָה מְלוּבָּלִין זִיע"א (זכרון זאת עמוד קלו), וְהַרְה"ק רַבִּי מִרְדְּכִי מִנְשֶׁכִּיז זִיע"א (רשפי אש ישעיה מב יח), אֶת הַפְּסוּק (ישעיה מב יח): "הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעֲוִירִים הִבִּיטוּ לִרְאוֹת", שֶׁבְּכֵךְ מִרְמָז שְׁמִי שְׁסוּתָם אֲזָנָיו לִשְׁמַע דְּבוּרִים אֲסוּרִים זֹכָה לִשְׁמִיעָה טוֹבָה, לִשְׁמַע אֶת הַפְּרוֹזִים הַמְּכַרְזִים לְמַעַלָּה. "וְהַעֲוִירִים", שְׁאִינָם מְסַתְּכָלִים וּמִבִּיטִים בְּדְבָרִים אֲסוּרִים, "הִבִּיטוּ לִרְאוֹת", לִרְמָז שֶׁיִּזְכּוּ לִרְאוֹת דְּבָרִים גְּבוּהִים בְּכַח הָרְאִיָּה, כִּי הַבְּטָה זֶה מְלִשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת מְלִמְעָלָה לְמַטָּה.

וְזֶה בְּאֵוֶר הַפְּסוּק (זכריה ד י'): "עֵינֵי ה' הֵמָּה מְשׁוּטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ", לִרְמָז שְׁמִי שֶׁמִּתְקַן אֶת עֵינָיו לִרְאוֹת רַק דְּבָרִים קְדוּשִׁים, וְהֵם בְּבִחִינַת "עֵינֵי ה'", וְאִינוּ מְסַתְּכָל אֲלָא רַק בְּמָה שֶׁזֶּה רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל יְדֵי כֵךְ זֹכָה שֶׁ"הֵמָּה מְשׁוּטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ", שֶׁבּוֹ מִרְמָז

שִׁיזְכָּה לְהַשִּׁיג אֶת הָאוֹר הַגָּנוּז לְצַדִּיקִים מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם אֲשֶׁר
בָּכָחוּ מִבִּיטִים הַצַּדִּיקִים מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, וַיִּזְכָּה שְׁעֵינֵי יְהוָה
מִשׁוּטָטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ.

הַהִבְדֵּל הָעֲקָרִי בֵּין בְּהִמָּה לְאָדָם

וְכָתַב הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה חָאגִיז זִיע"א (שֶׁבַר פּוֹשְׁעִים עֲמוּד 10), שֶׁכָּל
הַהִבְדֵּל בֵּין בְּהִמָּה לְאָדָם, הוּא שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לְרֹאוֹת בְּעֵינָיו
בְּרֹאֵיהֶם רוֹחֲנִית מִרֹאוֹת שֶׁל קִדְשָׁה, וְלִשְׁמַע בְּאִזְנוֹ קוֹלוֹת שֶׁל
קִדְשָׁה, וְאֵלּוּ הַבְּהִמָּה אֵינָנָה יְכוּלָה לְרֹאוֹת בְּעֵינֵי הַבָּשָׂר שֶׁלָּהּ אֵלָּא
רֹאֶיהָ גִּשְׁמִית וּבְהִמִּית.

וְלִכֵּן כְּאֲשֶׁר שָׁאַל אַבְרָהָם אֲבִינוּ אֶת אֱלִיעֶזֶר וַיִּשְׁמַעֲאֵל הָאֵם
הֵם רוֹאִים אֶת הַקִּדְשָׁה אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהֶר הַמּוֹרִיָּה, וְהַשִּׁיבוּ לוֹ שְׂאִינָם
רוֹאִים בָּהֶר הַמּוֹרִיָּה מֵאוֹמָה, אָמַר לָהֶם אַבְרָהָם אֲבִינוּ: "שָׁבוּ לָכֶם
פֹּה עִם הַחֲמוֹר" (בְּרֵאשִׁית כ"ב ה'), וְדָרְשׁוּ חַז"ל (בבא קמא יט): עִם הַדּוֹמָה
לְחֲמוֹר, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁבָּכָף שֶׁהֵם לֹא רָאוּ אֶת הַקִּדְשָׁה שִׁישְׁנָה בָּהֶר
הַמּוֹרִיָּה הֵם הוֹכִיחוּ שְׂאִין בִּינִיָּהם לְבֵין הַבְּהִמָּה כָּל הַבְּדֵל וְהֵם שְׂוִים
אֵלֶיהָ לְגַמְרִי, אָבֵל כָּל הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו נִפְתָּחוֹת עֵינָיו לְרֹאוֹת
מִרֹאוֹת רוֹחֲנִיִּים, וְזֶה הוּא עֶקֶר מַעֲלָתוֹ שֶׁל הָאָדָם עַל הַבְּהִמָּה.

בְּלָעָם לֹא רָאָה בְּעֵינָיו

וּמוֹסִיף עוֹד הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה חָאגִיז זִיע"א, שֶׁזֶּה הַטַּעַם שֶׁכְּאֲשֶׁר
בְּלָעָם הָלַךְ בְּמִשְׁעוֹל הַפְּרָמִים, וְהוּא לֹא רָאָה אֶת הַמִּלְאָף שֶׁעֲמַד
לְפָנָיִ הָאֲתוֹן וְהַפְּרִיעַ לָהּ בְּדַרְכָּהּ, מִיָּד אָמַר לְמִלְאָף: "חֲטָאתִי, כִּי
לֹא יָדַעְתִּי כִּי אֶתָּה נֹצֵב לְקִרְאָתִי" (במדבר כ"ב לד), וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁאֲפִלוּ

בלעם הבין שזה נגרם לו מחטאיו אשר הם אשר סמאו את עיניו לבלי לראות מראות אלקים.

ולכן גם כאשר ראה בלעם, היה זה רק ברצון הבורא, כמו שכתוב (במדבר כב לא): "וַיַּגֵּל ה' אֶת עֵינֵי בַלְעָם וַיֵּרָא אֶת מַלְאָךְ ה'". כי בלעם שהיה מגשם וחוטא, היו עיניו סגורות וסתומות מלראות מראות אלקים.

האדם נברא לראות מראות אלקים

והנה פגמי העינים גורמים לאדם שאף אם אינו רואה כלום בעיניו בראיה רוחנית, אינו מבין את גדל ועצם חסרונו אשר בכך הוא נחשב כעור ממש, כי מחמת פגמי עיניו אינו מרגיש את חסרונו הגדול, כמו שנאמר בנביא (ישעיה מד יח): "לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ כִּי טַח מְרָאוֹת עֵינֵיהֶם", כלומר שהנביא מקונן על עם ישראל אשר אינם יודעים ומבינים את חסרונם הגדול בכך שהם לא רואים בעיניהם מראות רוחניים, וזאת מפני שהם חושבים שהאדם הנו כמו הבהמה, אשר היא רואה בעיניה רק דברים גשמיים, ואינם מבינים שכל מי שיש לו נשמת רוח חיים בקרבו, יש בו כח לראות מראות אלקים ולשמע את קול ה' חוצב להבות אש.

ואם הם היו זוכים, הם היו מבינים שבכך הם נחשבים ממש כמו עורים וסומים, מפני שטחו ונחשכו עיניהם מראות מראות אלקים, והיו עושים תשובה שלמה על מה שאינם רואים בעיניהם מראות אלקים בכח נשמת ה' אשר בקרבם, אשר זה הוא עקר מעלתו של האדם על החיות והבהמות. עד כאן דבריו הקדושים.

עין רוחנית בתוך עין גשמית

ובאר בעל ה"חסד לאברהם" זיע"א (עין הקורא נהר סו), שיש לכך אדם רמ"ח איברים ושס"ה גידים גשמיים, ובתוכם מלבשים רמ"ח איברים ושס"ה גידים רוחניים, ובתוך העין הגשמית מלבשת עין רוחנית, אשר היא רואה תמיד מראות רוחניים, אבל המסתכל בעיניו בדברים האסורים, בכך הוא סותם את עיניו הרוחניות, ועל ידי זה אינו יכול לראות את כל הרוחניות שיש בבריאה ולהבין את כל סודות התורה וסתריה.

וזה הטעם שכאשר בא היצר ונסה להכשיל את רבי מתיא בן חרש בפגם העינים, הוא שם מסמרים של אש על עיניו, ובכך סמא את עיניו, כמו שכתבו חז"ל (ילקוט שמעוני ויחי רמז קסא), וזאת מפני שהוא לא רצה להיות סומא ברוחניות, ולכן הוא סמא את עיניו כדי להציל את עיניו הרוחניות, כי הוא העדיף להיות סומא בגשמיות מאשר עור ברוחניות.

והוסיף בעל ה"יכין ובעז" זיע"א (עמוד טז), שלכן נאמר בפסוק (במדבר יד יד): "אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עמד עליהם", וזאת מפני שבתוך העין הגשמית של כל אדם ישנה עין רוחנית אשר בה יכול כל אחד ואחד מישראל לראות מראות רוחניים ולהבין את מעמקי התורה ואת כל סודותיה.

כי כל עין ר"ה הצפה

וכן כתב בעל ה"ראשית חכמה" זיע"א (שער הקדושה פ"ח אות מז), שתכלית בריאתו של האדם, היא כדי שיזכה לראות מראות

מחשיבה כאורה

רוחניים ולהיות צופה במרכבה העליונה, וזה רמזו במה שתקנו חז"ל לומר בתפלת נשמות - "כי כל עין לך תצפה", לרמז שהעין נבראה להיות צופה במרכבה העליונה, ולכן יכול כל אחד מישראל לזכות בכח נשמתו הקדושה אשר בקרבו אם רק יסגר עיניו לא להסתכל בהבלי העולם הזה, כמו שכתב הזהר הקדוש (זוהר יתרו ח) ש"לכן נקראו הצדיקים "פקוחי עינים", מפני שעל ידי שהם שומרים את עיניהם, הם זוכים שעיניהם פקוחות ופתוחות לראות בהם מראות אלקים. עד כאן דבריו.

וכן כתב הזהר הקדוש (פרשת וארא חב כג): סגר עיניך ותסובב את גלגל העינים, ויאירו לך אורות נעלמים.

וכתב בעל ה"פלא יועץ" זיע"א (ערך ראיה), ש"לכן פאשר האדם רואה בעיניו מראות אסורות, אפלו אם אין פונתו לחטא בכה, עצם הראיה האסורה הרי היא מטמאת את נשמתו ופוגמת בעיני הנפש, ועל ידי כך עיניו נחשכות לראות מראות רוחניים אשר בשביל כך נברא ונוצר האדם.

המקדש ראיתו זוכה לראות עד כסא הכבוד

ועל פי זה באר בעל ה"שפע חיים" זיע"א (ח"ב עמוד קפא) את דברי חז"ל (חולין קפט), שכתבו שעל ידי מצות ציצית נזכר האדם בכסא הכבוד, מפני שצבע התכלת דומה לצבעו של רקיע השמים, ורקיע השמים דומה לאבן ספיר, ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד.

ובכה רמזו חז"ל, שעל ידי מצות ציצית אשר היא רומזת לקדשת הראיה, כמו שנאמר (שיר השירים ב ט): "מציץ מן החרפים",

יִזְכּוּ יִשְׂרָאֵל לְרֹאוֹת בְּעֵינֵיהֶם הַרוֹחֲנִיּוֹת מִרֹּאוֹת אֱלֻקִּים עַד כִּסֵּא
הַכְּבוֹד, וְזֹאת בְּרֹאֵיהֶם רוֹחֲנִית, וְקַל וְחֹמֶר שִׁיזְכּוּ עַל יְדֵי קִדְשָׁת
הָרֹאֵיהֶם לְרֹאוֹת אֶת כָּל מָה שֶׁמִּתְרַחֵשׁ בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ מִסּוֹף הָעוֹלָם
וְעַד סוֹפוֹ, אֲשֶׁר זֶה קְרוֹב הַרְבֵּה יוֹתֵר מִהַמְּרַחֵק לְכִסֵּא הַכְּבוֹד (כְּמוֹבֵא
בַּחֲגִיגָה יג).

מַדְוִיעַ מִסְתַּכְלִים וְזִקָּא דְדָדִי הַשְּׁחֹר שְׁבַעֲנִין

וְכָתֵב בְּעַל הַ"שְּׁפֹת אָמַת" זִיע"א (פ' וִיקָהֵל תִּרְכַּב), שֶׁלֹּכֵן אֵין הָאָדָם
רוֹאֶה בְּעֵינָיו מִתּוֹךְ הַלֵּבָן שְׁבַעֲנִין אֲלֵא מִתּוֹךְ הַשְּׁחֹר שְׁבַעֲנִין, וְזֹאת
לְרַמֵּז שֶׁכָּאֲשֶׁר שׁוֹמְרִים אֶת הָרֹאֵיהֶם לֹא לְהִסְתַּכֵּל בְּגִשְׁמִיּוֹת וְהַבְּלִי
עוֹלָם הַזֶּה, עַל יְדֵי כֹף זֹכִים לְרֹאוֹת מִרֹּאוֹת רוֹחֲנִיִּים בְּעֵינֵי הַשֶּׁכֶּל.

וְזֶה הַטַּעַם לְכֹף שְׁאוּרוֹ שֶׁל הָאֵשׁ מֵאִיר כְּפִי שֵׁישׁ לוֹ כֹּחַ לְשַׂרְף,
וְכִמְּה שֶׁהָאֵשׁ גְּדוֹלָה יוֹתֵר וּבְכֻחָהּ לְשַׂרְף יוֹתֵר - כֹּף גַּם כֹּחָהּ לְהֵאִיר
יוֹתֵר, וְזֹאת לְרַמֵּז שֶׁכְּפִי שֶׁהָאָדָם שׁוֹרֵף בְּעֵינָיו אֶת כָּל הַגִּשְׁמִיּוֹת וְאֵינוֹ
רוֹאֶה בְּעֵינָיו אֶת כָּל הַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה וְתַאֲוֹתָיו, כֹּף נִפְתָּחוֹת עֵינָיו
וְהוּא זֹכֶה לְרֹאוֹת בְּרוֹחֲנִיּוֹת.

וְהוֹסִיף בְּעַל הַ"שְּׁפֹת אָמַת" זִיע"א (וִיקָהֵל תִּרְנַד), שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ
קוֹרֵא לְכָל אֶחָד וְאוֹמֵר לוֹ (יִשְׁעִיָּה מ כו): "שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרֹאוּ מִי
בָּרָא אֱלֹהִים", כְּלוֹמֵר שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ קוֹרֵא וְאוֹמֵר לוֹ שִׁירִים אֶת מִבְּטוֹ
וְהִסְתַּכְּלוֹתוֹ מִכָּל עֲנִינֵי הַגִּשְׁמִיּוֹת וְהַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל יְדֵי כֹף יוֹכֵל
לְרֹאוֹת מִרֹּאוֹת רוֹחֲנִיִּים וּלְהִתְקַרֵּב אֶל הַקֹּדֶשׁ.

וְכֵן כָּתֵבוּ חַז"ל (וִיקָרָא רַבָּה כג): כָּל הָרוֹאֶה דְּבַר עֲרֻה וְאֵינוֹ זֵן אֶת
עֵינָיו מִמֶּנּוּ, זֹכֶה וְרוֹאֶה פָּנֵי שְׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִשְׁעִיָּה לג טו-יז):
"וְעַצְמִם עֵינָיו מִרֹּאוֹת בְּרָע, מֶלֶךְ בְּיָפִיו תַּחֲזִינָה עֵינָיו".

כלומר, שעל ידי שסותם האדם את עיניו מראות ברע, זוכה להתגלות פני השכינה ולהתקרב להשם יתברך באמת.

מדוע אמר לו רב נחמן לאכול מלח כדי שיבין את המודו

וכתב בעל שו"ת "לחם שלמה" זיע"א (יורה דעה הקדמה אות ד), שכלן כפאשר אחד התנאים לא היה מבין איזה דבר בלמודו, אמר לו רב נחמן: לך תאכל כור של מלח, ואז תבין זאת (שבת ד, חולין יב ועוד), וזאת מפני שטבעו של המלח שהוא מסמא ומעור את העינים, כי מערב בו מלח סדומית, ומשום כך תקנו חז"ל (עירובין יז) לעשות מים אחרונים לאחר סעודתו.

ובזאת רבי נחמן רמז לו, שכפאשר תסמא את עיניך מגשמיות, תוכל להבין ולתפס את טעמו העמוק של דבר זה, וזאת מפני שכפאשר נחלשות העינים מראית הגשמיות, האדם זוכה להבין ולתפס בדברים רוחניים, ועל ידי כך הוא זוכה להבין את כל דברי התורה הקדושה אשר היא תלויה בשמירת הראיה, כמו שכתוב (תהילים קיט יח): "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך".

מדוע רגילים לסגור את העינים בשעת צער

ועל פי זה באר הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א (ליקו"מ סח), מדוע הטבע בנפש האדם שכפאשר יש לו יסורים גדולים, רחמנא ליצלו, הוא רגיל לעצם את עיניו בחזקה, וזאת מפני שכל היסורים שבאים לאדם הנם רק לטובתו של האדם או כדי להזכיר לו

אשא עיני

שִׁישׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלָמָה עַל אֵיזָה דְּבַר שִׁישׁ לוֹ לְתַקְנוֹ, אוּ כִּדִּי
לְמִרְק אֶת עֲוֹנוֹתָיו, וְאִם הָאָדָם יִזְכֶּה לְהִסְתַּכֵּל עַל כֶּף, לֹא יִהְיוּ
לוֹ שׁוּם יְסוּרִים וְצַעַר, אֲלָא אֲדַרְבֵּה, הוּא יִתְמַלֵּא שְׂמֵחָה מִהַטּוֹבָה
הַגְּנוּזָה בָּהֶם.

אָבֵל כִּדִּי לְזָכוֹת לְרָאוֹת וּלְהַרְגִּישׁ אֶת טוֹבָתָם שֶׁל הַיְסוּרִים,
צָרִיךְ הָאָדָם לִסְגֹר אֶת עֵינָיו לְבָלִי לְהִסְתַּכֵּל כָּלֵל עַל כָּל תַּאֲוֹת
עוֹלָם הַזֶּה וְהַבְּלִי, כִּי הֵם סוֹגְרִים אֶת הָעֵינַיִם שֶׁל הָאָדָם שֶׁלֹּא
יִרְגִּישׁ אֶת זֹאת, וְעַל יְדֵי שִׁסְגֹר הָאָדָם אֶת עֵינָיו שֶׁלֹּא לְהִסְתַּכֵּל
עַל כָּל תַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַבְּלִי, יִזְכֶּה לְרָאוֹת בְּעֵינָיו וּלְהַרְגִּישׁ
בְּלִבּוֹ אֶת תַּכְלִיתָם שֶׁל הַיְסוּרִים שֶׁכֻּלָּם הֵם רַק לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, וְלִכְן
הִטְבַּע בְּנַפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם לִסְגֹר אֶת עֵינָיו בְּחִזְקָה בְּשַׁעַת הַיְסוּרִים,
וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם חָפֵץ לְבַטֵּל אֶת הַיְסוּרִים וְזֹאת עַל יְדֵי שִׁירְאָה
אֶת תַּכְלִיתָם שֶׁל הַיְסוּרִים שֶׁכֻּלָּם הֵם רַק לְטוֹבָתוֹ, אֲשֶׁר לְזֹאת זֹכָה
הָאָדָם רַק עַל יְדֵי שִׁסְגֹר וְעוֹצֵם אֶת עֵינָיו מִכָּל הַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה.

מִי שִׁישׁ לוֹ עֵינַיִם פְּתוּחוֹת זֹכָה לְרָאוֹת אֶת חֲסִדֵי ה' תְּמִיד

וְכֵן כָּתַב הַרֵ"ק רַבִּי יוֹאֵל מִסַּאטְמָר זִיע"א (הַגְּדָה שֶׁל פֶּסַח מוהר"י
טב), שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו מִרָאוֹת בְּרַע, עֵינָיו נִפְתָּחוֹת
לְרָאוֹת אֶת חֲסִדֵי ה' וְטוֹבוֹ אֲשֶׁר נִמְצְאִים בְּתַמִּידוֹת בְּכָל הַמַּצְבִּים
וּבְכָל הַזְמָנִים, וְעַל יְדֵי כֶּף הוּא זֹכָה לְהַכִּיר וּלְרָאוֹת בְּטוֹב ה' וְרַחֲמָיו
אֲפִלּוּ בַּהֲסִתָּרָה שְׁבִתוֹךְ הַסִּתָּרָה.

וְזֶה מְרֻמֵּז בַּפֶּסוּק (דְּבָרִים ז לז): "אוּ הִנֵּסָה אֱלֹקִים לְבוֹא לִקְחַת
לוֹ גֹי מִקְרֵב גֹּי בְּמִסֵּת בָּאתָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבִיד חֲזָקָה

|כחשיכה כאורה|

ובזרוע נטויה ובמוזראים גדלים ככל אשר עשה לכם ה' אלקיכם במצרים לעיניך".

והנה פסוק זה מתחיל בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד, והטעם לכך הוא, מפני שההתגלות של הקדוש ברוך הוא היא לכל ישראל בשוה, אבל לזכות לראות את חסדי ה' ורחמיו בכל המצבים ובכל הזמנים - זה תלוי בשמירת העינים ובזכרון העינים של כל אחד ואחד, ורק מי שיש לו עינים טהורות וזכות זוכה לראות את טוב ה' ורחמיו אפלו בעת של צרה והסתה, ומי ששומר את עיניו רואה בתוך החשך הגדול ביותר את רחמי ה' ואת חסדיו העצומים עמו.

ולכן סים הפסוק בלשון יחיד - "לעיניך", וזאת כדי לרמז שהדרך לזכות לראות את התגלות אור ה' וטובו, היא על ידי שמירת העינים, וכל אחד לפי מדרגתו ושמירת עיניו זוכה לכך. והוסיפו עוד צדיקים, שזה רמז בפסוק (תהלים פה ח): "הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו", לרמז שעל ידי שמירת הראיה בקדשה זוכה האדם לראות את חסדי השם תמיד, בכל המצבים ובכל הזמנים.

וכן הרה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א פלט פעם בתוך דבריו, ואמר: ברוך ה' אשר הנני רואה רק את האלקות שיש בכל דבר (מפי ספרים וסופרים פרשת מסעי עמוד שמו).

על ידי שמירת העינים יראה רק טוב בכל אחד מישדאל

כתב בעל ה"שפע חיים" זיע"א (דברי תורה פרשת בא תשמ"א), שצריך האדם לשמור עיניו ולקדשן מפל ראיה אסורה, ובזה כלול שצריך

אֵשׁא עֵינִי

הָאָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת עֵינָיו שְׁלֹא לִרְאוֹת רַע בְּאָף אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אֲלֹא לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּעֵין טוֹבָה וּלְרְאוֹת רַק אֶת הַטוֹב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו מִכָּל מַשְׁמֹר מִכָּל רָאִיָּה אֲסוּרָה, הוּא זֹכֶה שְׂאִינֵנו רוֹצֶה לִרְאוֹת רַע בְּאָף יְהוּדִי, וְהוּא מַעֲדִיף שְׂתִיעוּרֵנו עֵינָיו מֵאֲשֶׁר לִרְאוֹת יְהוּדִי אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲבֶרָה, רַחֲמָנָא לִיצְלָן.

וְלִזְמַן זֹכֶה הָאָדָם כַּאֲשֶׁר הוּא שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו, מִפְּנֵי שְׂעַל יְדֵי כָּף אֵין עֵינָיו נְתוּנוֹת תַּחַת מְמִשְׁלֵת הַסֵּטְרָא אַחֲרָא וְהַטְמָאָה, וּמִי שְׂרֹאָה דְּבַר עֲבֶרָה בַּחֲבֵרוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל שְׂעֵינָיו טְמֵאוֹת מִרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, וְלִכְּן הַזְדַּמֵּן לוֹ מַשְׁמִים לִרְאוֹת דְּבַר כְּזֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חֲז"ל (תוספתא שבועות פרק א): הֲרֹאָה עוֹבְרֵי עֲבֶרָה מִתְחַיֵּב לִרְאוֹת, וְהֲרֹאָה עוֹשֵׂי מִצְוָה זֹכֶה לִרְאוֹת. וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת עֵינָיו הוּא זֹכֶה לְעֵין טוֹבָה, לִרְאוֹת תָּמִיד רַק אֶת הַטוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל.

מִדּוּעַ כֹּה הִשְׁתַּוְּקָה מֹשֶׁה לִרְאוֹת אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

וְעַל פִּי זֶה בָּאָר בְּעַל ה"בָּאָר מִים חַיִּים" זִיע"א (שַׁעַר הַתְּפִילָּה), מִדּוּעַ כֹּה הִשְׁתַּוְּקָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְרְאוֹתָהּ בְּעֵינָיו, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הִיָּה רוֹאֶה בְּעֵינָיו הַקְדוּשׁוֹת אֶת הָרוּחָנִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דְּבַר, וְלִכְּן רָצָה לִרְאוֹת אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו, כְּדִי לִזְכּוֹת לְהַשְׁבִּיעַ נַפְשׁוֹ מַחִיּוֹת אוֹר פָּנֵי ה' הַשּׁוֹכֵן בְּאֶרֶץ הַקְדוּשָׁה, וְאָכֵן ה' נִעְנָה לוֹ עַל תְּפִלָּה זוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (דְּבָרִים לז א): "וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעֲרֶבֶת מוֹאָב אֶל הַר נֹבֹ רֹאשׁ הַפְּסָגָה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיִּרְאֶהוּ ה' אֶת כָּל הָאֶרֶץ".

עינים להם ולא יראו

ועל פי זה באר בעל ה"חתם סופר" זיע"א (דרשות לחתם סופר דרוש לז) את הפסוק (תהילים קיט קלו) "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך", ולכאורה מדוע צריך לבכות בעיניו על שלא שמרו עיניו את כל התורה, ומה הקשר בין כל התורה כלה לאיבר העינים? אלא שזאת מפני שהפותח את עיניו הגשמיות, נסתמות עיניו הרוחניות, ולכן ירדו עיניו מימי דמעות היוצאים מהלב, לכפר על מה שעל שלא שמר את עיניו כראוי, ועל ידי כך לא זכה לדלות בלבם את מימיה העמקים של התורה להשיג אותם בעיני שכלו.

ובאר הבעל שם טוב זיע"א, שזה פרוש הפסוק (ירמיהו ה כא) "עינים להם ולא יראו, אזנים להם ולא ישמעו", לרמז שאם האדם משתמש בעינים לצרכו ואינו שומר עליהן בקדושה חס ושלוה, על ידי כך "ולא יראו", אינו רואה בהן, כי נחשכות עיניו לראות בראיה הרוחנית, וכן אם שומע באזניו דברים אסורים - "ולא ישמעו". על ידי כך הוא מאבד את כח השמיעה הרוחני ואינו שומע באזניו.

וכן פרש הרה"ק רבי ישראל מרז'ין זיע"א את מאמר חז"ל (כתובות קח): "אין אדם רואה חובה לעצמו", שבאורו שפאשר האדם אינו רואה בעיניו את הקדושה הפנימית שישנה בכל הבריאה, הרי זה מראה ש"חובה לעצמו" - כלומר שזה סימן שלא שמר את עיניו כראוי, מפני שאם היה שומרן כראוי מכל משמר, שלא להכשל בראיות אסורות, היה בודאי זוכה לראות בהן בראיה רוחנית. (מפי ספרים וסופרים פ' מסעי)

וְכָתַב הַחֵיד"א זִיע"א (מדבר קדימות מ' מג) עַל הַפְּסוּק (איכה ג' 1):
 "בְּמוֹחֲשֵׁכִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמַתִּי עוֹלָם", שֶׁהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
 מְעוֹלָם לֹא נִחְרְבָה, אֲלָא שֶׁבְּחֻרְבָּנוֹ שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִחְשְׁכוּ עֵינֵינוּ
 לִרְאוֹת אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּתַפְאֲרָתוֹ, אֲבָל מִי שֶׁעֵינָיו טְהוֹרוֹת וְזָכוֹת,
 זֹכֶה לִרְאוֹת אֶת הַבַּיִת עוֹמֵד עַל מְכוֹנוֹ וְתִלּוֹ בְּכָל יָפוֹ וְהִדְרוֹ. וְזֶה
 עֵקֶר הַפֶּגֶם וְהַחֲרָבָה שֶׁנוֹצֵר בְּחֻרְבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּמִשּׁוֹם כֵּן אָנוּ
 מַתְּפַלְלִים "וְתַחֲזִינָה עֵינֵנוּ בְּשׁוּבָךְ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים", כְּלוּמַר שֶׁתֵּרַד
 הַחֲשֻׁכוֹת מֵעֵינֵינוּ, וְנִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּתַפְאֲרָתוֹ עַל
 מְכוֹנוֹ.

מֶרְחוֹק ה' נִרְאָה לִי

וְהוֹסִיף מוֹהֲרַנ"ת זִיע"א (הלכות מילה ה'), שֶׁעֵקֶר בִּיאַת הָאָדָם
 לְעוֹלָם הַזֶּה הַמְּלֵא הַבָּלִים וְתַאוּת, הוּא כְּדִי שִׁיסְגֹר הָאָדָם אֶת
 עֵינָיו וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל כָּל הַבָּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל יְדֵי כֵן יִזְכֶּה
 שֶׁתִּהְיֶה דְרָגָתוֹ לְעֵתִיד לְבוֹא יוֹתֵר מִמְּלֶאכֵי הַשָּׁרָת, אֲשֶׁר לֹא
 הִתְנַסּוּ מְעוֹלָם בָּכָּה, וְעַל כֵּן כָּתְבוּ חַז"ל שֶׁלְעֵתִיד לְבוֹא עֲתִידִים
 הַצַּדִּיקִים שֶׁתִּהְיֶה מִחְצָתָם לַפְּנִים מִמְּלֶאכֵי הַשָּׁרָת, כִּי דוֹקָא עַל יְדֵי
 שֶׁעוֹבֵר הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה הַמְּגֻשֵׁם בְּתַכְלִית וְאֵף עַל פִּי כֵן הוּא מִתְגַּבֵּר
 לְסִתָּם אֶת עֵינָיו מִכָּל הַבָּלִי עוֹלָם הַזֶּה וְתַאוּתוֹ, הוּא זֹכֶה לְהַשִּׁיג
 אֶת אִוֵּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶה הַתַּכְלִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "מֶרְחוֹק ה' נִרְאָה
 לִי".

כִּי דוֹקָא עַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם נִמְצָא בְּעוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר מְלֵא בְּתַאוּת
 וְהַבָּלִים הַמְּסִתִּירִים אֶת אִוֵּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵף עַל פִּי כֵן הוּא מִתְגַּבֵּר
 עַל כָּל זֹאת וְעוֹצֵם אֶת עֵינָיו לְבָלִי לְהִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם, וּמִסְתַּכֵּל רַק
 עַל הַתַּכְלִית, הוּא זֹכֶה לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׁלְמוֹת.

הכיר על כלי שנקנה מגויים אם נטבל

בירושלים היו מרבנים לספר על כחו של ר' זונדל סלנט זצ"ל, שיכול להכיר על כלי שנקנה מן הנכרים "בראיה" אם נטבל או לא, וכאשר נשאל על טיבה של ראיה זו, ענה בפשטות, כי כל הנזהר מראיה אסורה יכול להשיג זאת "בקלות" (ירושלים של מעלה כרך ב').

ראית חלול שבת – פגם לנפש

פעם הלך לטיל בשבת מרן ה"חזון איש" זצ"ל עם אחד מתלמידיו ברחוב הנקרא פיום "רחוב חזון איש" לכוון "רמת יצחק", כאשר הם הגיעו קרוב לרחוב רשב"ם, רצה ה"חזון איש" לחזור לכוון בני ברק, בנמוק שאין ברצונו לראות חלול שבת, אבל התלמיד המליץ להמשיך, ואכן הגיע רכב מפוון "רמת יצחק", וה"חזון איש" הצטער מאד ואמר: כל ראיה בודדת של חלול שבת מזיקה לנפש, גם אם בדרך כלל האדם נמנע לראות זאת.

כך גם ספר הגאון רבי אריה שכתר זצ"ל, שכאשר הוא היה הולך בלילי שבתות לטיל עם מרן ה"חזון איש" והם היו רואים מרחוק אורות של מכוניות, היה ה"חזון איש" מחזיר את פניו כדי שלא לראות חלול שבת, והיה מפטיר: מסתמא זה גוי, והיה מוזהר לעצמו בהתרגשות: שבת! שבת! שבת! ("מעשה איש" עמוד קנט).

והנה צריך להתבונן מהי הדרך לזכות לתקן את כל הפגמים שפגם האדם בעיניו ולזכך אשר על ידן יזכה שיפתחו עיניו ויוכל לשוב ולראות בעיניו את אור השם יתברך. ונביא כאן כמה עצות נפלאות מגדולי הדורות.

עצה ראשונה – אם ידעה יכול בקלות להעביר את המטבע מהעינים

כתב הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א (ליקוטי מוהר"ן קלג) ממשל למה הדבר דומה, לאדם העומד ליד הר גדול מאד ויש לו מטבע קטנה אשר אותה הוא שם מול עיניו, ועל ידה אינו יכול לראות את ההר הגדול העומד ממולו. לכה נמשל האדם אשר מסתכל על הבלי עולם הזה ומפני כך אינו רואה את האור העצום של התורה ושל הצדיקים, ונדמה לו שאין טוב יותר מהבלי עולם הזה, ולכן הוא נשאר שקוע בהם ונדמה לו שאין טוב מזה.

אמנם בהעברה בעלמא ובקלות אפשר לסלק את אותה מטבע, הרומזת לכל תאוות עולם הזה והבלי, מנגד עיניו, ועל ידי כך יזכה שיתחוו עיניו לראות את מעלת התורה והצדיקים אשר זוכים לעבד את השם באמת.

וכן התבטא הבעל שם טוב זיע"א ואמר: אוי ואבוי שהעולם מלא סודות נפלאים ונוראים מאד, אבל היד הקטנה, הרומזת לתאוות עולם הזה וכל הבלי, עומדת מול העינים ומעכבת לראות את כל האורות הגדולים הנמצאים בעולם.

עצה שנייה – תורה לשמה

כתב בעל ה"שפע חיים" זיע"א (שפע חיים ח"ב עמוד קפא), שהדרך לתקן את כל פגמי הראיה, היא על ידי שילמד תורה לשמה בכונה טהורה לכבוד ה' בלבד, ועל ידי כך יעזר לו השם יתברך שתשוב אליו ראיתו ויזכה לראות מראות רוחניים.

עצה שלישית – שאו מרזם עיניכם וראו מי ברא אלה

כתב הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א, שהעצה לזכך את ראיתו עד שיזכה לראות בעיניו מראות רוחניים, היא על ידי שיזכור האדם בכל דבר שמסתכל עליו שהשם יתברך ברא את כל זאת והוא מחיה את הדבר הזה, כי השם יתברך מחיה בכל עת ורגע את כל הבריאה כלה, כמו שכתוב "ואתה מחיה את כלם".

וזה מרמז בפסוק (ישעיה מ כו): "שאו מרזם עיניכם וראו מי ברא אלה", לרמז שעל האדם לזכור בשעת הסתכלותו שהשם יתברך ברא את כל זאת ומחיה את הדבר הזה, ועל ידי הסתכלות כזאת האדם ממשיך קדשה על הדבר שהוא מסתכל עליו, אבל כאשר האדם מכון בהסתכלותו להנאתו בלבד, הוא עוקר את הדבר שמסתכל עליו משרשו, ואף הוא עצמו נפגם על ידי ראיתו זאת.

עצה רביעית – עין לא ראתה אלקים זולתך

עצה נוספת אמר הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א, והיא על ידי שהאדם ישתוקק ויחפץ תמיד רק להתקרב להשם יתברך, וזה מרמז בפסוק (ישעיה סד א): "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחפה לו", לרמז שהאדם הרוצה לזכות שיעיניו יראו רק את האלקות שיש בכל דבר ודבר, היא על ידי "יעשה למחפה לו", כלומר על ידי שמשתוקק ורוצה תמיד להתקרב להשם יתברך, שעל ידי כך זוכה לראות את האלקות שיש בכל הבריאה כלה.

עֵצָה הַמִּשִּׁית – הַצְדִּיקִים נִקְרָאִים "עֵינֵי הָעֵדָה"

כְּתַב הַרֶה"ק רַבִּי נַחֲמָן מִבֶּרֶסְלַב זִיע"א (לִיקוּטֵי מוֹהֲר"ן סז), שֶׁעַל יְדֵי שְׁמֵת־קֶרְבִּים לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, נִפְתָּחוֹת עֵינָיו לִרְאוֹת בְּגִדְלַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְגִדְלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכֵן נִפְתָּחוֹת עֵינָיו לִרְאוֹת הֵיכָן הוּא אוֹחֵז בְּתִקּוֹן הַמִּדּוֹת, וְלָכֵן הַצְדִּיקִים נִקְרָאִים בַּתּוֹרָה "עֵינֵי הָעֵדָה" (בַּמִּדְבָּר טו כד), וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁעַל יָדָם נִפְתָּחוֹת עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת אֶת גִּדְלַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֶת גִּדְלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְאַפְשָׁר לְבָאֵר שְׁלֹכֵן אָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ לְאַלְעִזָּר וְיִשְׁמַעֵאל, כְּשֶׁלֹּא רָאוּ אֶת הַשְּׂכִינָה בְּהַר הַמּוֹרִיָּה (בְּרֵאשִׁית כב ה): "שָׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוּר", וְדִרְשׁוּ חַז"ל: עִם הַדּוֹמָה לַחֲמוּר. בְּכֹךְ אָמַר לָהֶם אַבְרָהָם אָבִינוּ: אִם זָכִיתֶם לִהְיוֹת אֲצָלִי, אֲשֶׁר כָּל מִי שֶׁנִּמְצָא אֲצָל צַדִּיק זֹכֶה שֶׁנִּפְתָּחוֹת עֵינָיו לִרְאוֹת מִרְאוֹת רוּחָנִיִּים, וְאַף עַל פִּי כֵן אֵינְכֶם רוֹאִים מְאוּמָּה – סִימָן הוּא לָכֶם שֶׁאַתֶּם דּוֹמִים לַחֲמוּרִים וּבִהְמוֹת שְׁעֵינֵיהֶם גְּשָׁמִיּוֹת, וְאֵינֶם יְכוּלִּים לִרְאוֹת מְאוּמָּה.

עֵצָה שְׁשִׁית – קִבְּלַת שֵׁשֶׁת בְּכָבוֹד וּקְדוּשָׁה

כְּתַב הַרֶה"ק רַבִּי נַחֲמָן מִבֶּרֶסְלַב זִיע"א בְּ"לִקוּטֵי מוֹהֲר"ן" (סז), שֶׁעַל יְדֵי שְׁמִקְבָּלִים אֶת הַשֵּׁשֶׁת בְּכָבוֹד גָּדוֹל וּבְקִדּוּשָׁה כְּרָאוּ, זֹכֶה שֶׁנִּפְתָּחוֹת עֵינָיו לִרְאוֹת אֶת שְׁפָלוּתוֹ וְאֶת גִּדְלַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַשֵּׁשֶׁת הִיא בְּחִינַת הָעֵינַיִם, כִּי הִיא מְרַכֶּבֶת מֵהֶאֱוִיּוֹת שִׁי"ן בַּת, אֲשֶׁר בָּאוֹת ש' יֵשׁ שְׁלֹשָׁה קוּיִם שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הַגּוֹנִים שִׁישׁ בְּעֵינַיִם, וְכֵן יֵשׁ בָּהּ אֶת אוֹתִיּוֹת "בֵּת" לְרִמּוֹז עַל "הַבַּת עֵין", כְּמוֹבֵא

|מחשיבה כאורה|

בזהר הקדוש, ולכן על ידי שמקבל את השבת בקדשה ובכבוד גדול כראוי, זוכה לאור השבת שהוא אור העינים, ועל ידי כך נפתחות עיניו לראות בגדלת השם יתברך ובגדלתם של ישראל ובשפלות עצמו.

עצה שביעית – מדבר שקר תרחק

כתב ב"לקוטי מוהר"ן" (נא), שהדבורים של שקר מזיקים לעינים ברוחניות ובגשמיות. וכן כתוב ב"ספר המדות" (אמת א): מי שרוצה לדבק עצמו בהשם יתברך עד שילך במחשבתו מהיכל להיכל ויראה את ההיכלות בעיני השכל, ישמור את עצמו מלומר שקר אפלו בטעות. וכן (ספר המידות אמת כח): על ידי השקר שוכחין את הקדוש ברוך הוא.

עצה שמינית – פאר תהת אפר

כתב ב"לקוטי מוהר"ן" (זז), שעל ידי שמתאבלים על חרבן בית המקדש, נפתחות עיניו וזוכה לראות בגדלת השם יתברך. והטעם לכך הוא, מפני שבית המקדש הוא בחינת העינים של כל העולם, כמו שכתוב (יחזקאל כד כא): "גאון עזכם מחמד עיניכם", כי בו היו רואים כל ישראל את גדלת השם יתברך על ידי כל הנסים שהיו שם תמיד - הן על ידי העשרה נסים שהיו שם תמיד, כמו שכתבו חז"ל (מסכת אבות), וכן באש המערבה שהיתה יורדת מן השמים ולא כבתה מעולם, וכן בנר המערבי שלא כבה לעולם, אשר ממונו היה מדליק ובו היה גומר, ועוד הרבה נסים שהיו שם תמיד.

והנה כתבו חז"ל (תענית ל): כל המתאבל על ירושלים זוכה

ורואה בבנינה, וכתבו המפרשים, שלא כתבו חז"ל שהמתאבל על ירושלים יזכה לעתיד לראות את בנינו של בית המקדש, אלא כתבו שהוא "זוכה" לראות בבנינה בלשון הנה, ובאורו שכל המתאבל על ירושלים זוכה לאורו הגדול ולכל הקדשה הנוראה שהיתה בבית המקדש, ולכן המתאבל על ירושלים זוכה להמשיך את אורו של בית המקדש, ממילא נפתחות עיניו לראות בגדלת השם יתברך.

עצה תשיעית – אחר הפעלות נמשכים הלבבות

כתבו צדיקים זיע"א, שעל ידי שמירת העינים זוכה האדם שמתקדשות עיניו לראות את האלקות שיש בכל הבריאה כלה, ועל ידי כך הוא מרגיש כיצד השם יתברך מחיה ומנה את כל הבריאה כלה. כמו כן על ידי שמירת העינים זוכה האדם לראות את חסדי ה' וטובו הנמצאים בכל עת וזמן, אפלו בשעת צרה וצוקה חס ושלום, וכן על ידי כך הוא זוכה לראות תמיד את הטוב שיש בכל אחד ואחד מישראל, ואינו רואה רע באף אחד מישראל חס ושלום, ואם הוא ראה איזה דבר רע באיזה אדם, מיד מפשפש במעשיו, כי מבין שגם בו יש מעין אותו החטא, כי אם לאו - לא היו מזמנים לו משמים לראותו.

והנה ישנו כלל שאחר הפעלות נמשכים הלבבות, ולכן התקון לפגם העינים הוא להרגיל את עצמו לראות תמיד את הטוב שיש בכל אחד אחד מישראל, ולא לראות רע באף אחד מישראל חס ושלום, וכן להאמין תמיד בחסדי השם יתברך אשר יש בכל הבריאה כלה, ובכל מצב שעובר עליו בחייו בכל זמן ועת, וכן

|מחשיבה כאורה|

להתבונן תמיד בכך שהשם יתברך מחיה ומהיה את כל הבריאה כלה, כמו שכתוב: "ואתה מחיה את כלם". ועל ידי שירגיל האדם עצמו לכה, יזדככו עיניו מכל חטאיו ופגמיו שפגם בהן, ויזכה לראות את הקדשה שישנה בכל הבריאה כלה.

עצה עשירית – המנדד שנה מעיניו זוכה לקדשת העינים

כתב ב"ספר הישר" לרבנו תם, שהמנדד שנה מעיניו ועוסק בתורה בלילה, בכך הוא מתקן את אשר פגם בעיניו בראיות אסורות, ולכן דוד המלך עליו השלום אמר (תהילים קיט קמח): "קדמו עיני אשמרות לשיח באמרתך", ולא אמר 'קדמתי אשמורות', משום שעל ידי שמנדד שנה מעיניו ועוסק בתורה בלילה, מתקן האדם את אשר פגם בעיניו, ועל ידי כך זוכה האדם שמזדככת ראיתו לראות מראות רוחניים וקדושים, וזוכה שיפתחו עיניו לראות את הקדשה שיש בעולם. ה' יזכנו אמן.

עצה אחת עשרה – כיצד ינצל האדם מעורוֹן רוחני

כתבו חז"ל (שבת קח): "יד לעין תקצץ, יד לאזן תקצץ - יד מסמא ויד מחרשת". כלומר, שעדיף לאדם לקצץ את ידיו, והעקר שלא יגע בידיו בעיניו ובאזניו לפני שהוא נוטל את ידיו בקומו משנתו בבקר, וזאת מפני שעל ידי כך הרוח רעה השורה על ידיו, תעבר לעיניו ואזניו ותזיקן בנזק עצום, שעניו יתעורו ולא יראו, ואזניו תהיינה חרשות ולא ישמעו, חס ושלום.

וכן נפסק להלכה בשלחן ערוך, שאין לגעת בעיניו ובאזניו לפני נטילת ידים של בקר (אורח חיים סימן ד סעיף ג).

לא יצליח בתורה

ובאר זאת בעל ה"כף החיים" (סימן ד) בשם בעל ה"סלת בלולה" (סק"ג), שכאשר האדם נוגע בידי הטהרות בעיניו או באזניו, הוא יהיה עור או חרש ברוחניות ולא יצליח בתורה בכל אותו היום, כלומר, שעל ידי כך הוא לא יבין את כל מה שהוא יראה בעיניו בתורה בכל אותו היום, וכן הוא לא יבין את כל מה שישמע בתורה בכל אותו יום. כי על ידי שהוא נוגע בידי הטהרות בעיניו ואזניו, שורה הטהרה על עיניו ואזניו, ומפני כך כל למודו יהיה בקשי רב בכל אותו יום שלו.

ועל פי זה מבאר מדוע כתבו חז"ל על כך בחמרה כה רבה, שעדיף לו לאדם לקצץ את ידיו והעקר שלא יגע בידי בעיניו או באזניו לפני נטילת ידיו של שחרית, וזאת מפני שתכלית כל ביאת האדם לעולם הזה היא רק כדי לעסוק בתורה הקדושה, ואם אינו מבין את למודו, למה לו חיים.

אין הברכה שורה במה שעניני רואות

ובעל ה"תוספת יום הכפורים" (יומא עז) באר זאת על פי מה שכתבו חז"ל בצוואת רבי אליעזר הגדול (ארחות חיים סימן י'), שאם האדם נוגע בעיניו לפני נטילת ידים שחרית, אין הברכה שורה במה שעניני רואות בכל אותו היום, ולכן אם באותו יום הוא יסתכל על שונאו - שונאו ימלט ממנו, ואם הוא יסתכל על אוהבו - אוהבו יפשל. כי על ידי שנגע בעיניו לפני נטילת ידים של

|כחשימה כאורה|

שחרית, עיניו נזקקו בנזק רוחני, שהיכן שהוא מסתכל - הוא יזיק לאחרים חס ושלום.

ועל פי זה באר בעל ה"שירי מצוה" על צואת רבי אליעזר הגדול, מדוע כה החמירו חז"ל בכך ואמרו שמוטב לאדם שיקצץ את ידיו ולא יגע בעיניו לפני שנוטל את ידיו בבקר, וזאת מפני שכתבו חז"ל (בבא מציעא קז), שתשעים ותשעה אחוזים מתים על ידי עין הרע, ורק אחד מת פדרוך כל הארץ, ולכן עדיף לאדם שיקצץ את ידיו ולא יגע בעיניו לפני נטילת ידים של שחרית, כדי שלא יזיק בעיניו את הבריות, חס ושלום.

רפואת העינים – הסתכלות בציצית

והנה כתב המהרי"ל, שהדרך להסיר את הרוח רעה מעיניו, היא על ידי שייעביר את ארבע כנפות הציצית על עיניו בעת אמירת הפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ועל ידי כך הוא מעביר את הרוח רעה מעיניו, ושב ורפא לו.

רפואת העינים – ראית כוס הקדוש וגרות השבת

וכן כתבו חז"ל (ברכות מג), שרפואת העינים הנה בעת הקדוש בליל שבת. ובאר המהרי"ל (תחילת הלכות שבת), שכונת חז"ל היא להסתכל בנרות השבת לפני הקדוש בליל שבת, ועל ידי כך יזכה לרפואה בעיניו.

ויש פוסקים שבארו שכונת חז"ל היא, להסתכל בכוס של הקדוש, בתחלת אמירת הקדוש.

וכן נפסק בשלחן ערוך (סימן רע"א סעיף י'), שיש להסתכל בנרות של שבת בעת שמתחיל לקדש, ובשעת הקדוש יסתכל בכוס של ברכה.

והטעם לכך הוא, מפני שעל ידי שמסתכל על נרות השבת ועל יין הקדוש של שבת, שואב בעיניו את קדשכם הגדולה של נרות השבת ושל יין הקדוש אשר קדשכם גדולה מאד, כמבאר בזהר הקדוש, ועל ידי כך הוא מסיר את רוח הטמאה אשר נדבקה בעיניו, ולכן על ידי כך ממילא מתרפאות עיניו מכל המחوشים והפאבים, ושב ורפא לו.

וכן מספר על הרבה צדיקים, שכאשר היו חשים איזה כאב בעיניהם, לא היו לוקחים כלל שום תרופה לכך, אלא הם היו ממתנינים לקדוש בליל שבת, ואז היו מסתכלים בנרות השבת ובכוס של ברכה בשעת התחלת הקדוש, ובדרך כלל הם היו מתרפאים בעיניהם על ידי כך, ללא שיטלו כל תרופה.

עצה שתיים עשרה – תקוני העינים

כתב בעל ה"יסוד יוסף" (פרק ב'), שעל ידי שמסתכלים בדברים קדושים, מזככים את העינים ומקדשים אותן, ועל ידי שיקדש האדם את עיניו, יתקן את אשר פגם בעיניו ויזכה שישבו ויפתחו עיניו לראות באור השם.

ונכתב כאן כמה דברים אשר כתבו גדולי הדורות לזכות על ידם לקדש את עיניו ולתקן על ידם את פגם העינים.

א. טבילה במקוה (עטרת ישועה כל נדרי דף לה).

|מחשיבה לאורה|

- ב. הסתכלות בציצית (האריז"ל שער הכוונות, ופלא יועץ ערך ראייה).
- ג. הסתכלות בפני צדיקים ובפני רבו (פלא יועץ ערך ראייה).
- ד. הסתכלות בספרי קדש, להגות בתורה ותפלה (פלא יועץ ערך ראייה).
- ה. על ידי ששמים את הציצית על העינים באמירת פרשת ציצית בתבות "ואחרי עיניכם", מסירים את הטמאה מהעינים.
- ו. הסתכלות בנרות של מצוה, כגון בנרות שבת ובנרות חנכה (דברי חיים חנוכה עמוד קסח).
- ז. קבלת פני כל חכם, ובפרט בשבתות ומועדים (ראשית חכמה, שער הקדושה פרק ח אות יז).
- ח. הסתכלות באותיות "שין" שיש בתפלין קדם הנחתן מביאה לאדם הארה גדולה (בן יהוידע שבת קיח).
- ט. מצוה לראות אותיות התורה בעת שמגביהין התורה עד שיוכל לקרותן, ועל ידי כך זוכה לאור גדול (מגן אברהם סימן קלד בשם האריז"ל).
- י. להסתכל על השמים (תנא דבי אליהו פרק כא).

פֶּרֶק ה

עֵינִיךְ בִּרְכוֹת
בְּחֶשְׁבוֹן

פרק ה

עיניך ברכות בחשבון

המקדש את עיניו ממשיך בעיניו ברכה וקדשה

הנה מובא בספרים הקדושים, שפאשר האדם זוכה לשמור את עיניו לבלי לראות בהן מראות אסורות חס ושלום, אלא הוא שומרן תמיד מכל משמר להביט ולראות בהן רק דברים קדושים בלבד, על ידי כך הוא זוכה שעניו מתקדשות בקדשה גדולה, עד שהן ממשיכות קדשה וברכה להיכן שהוא מביט ומסתכל בעיניו, ועל ידי כך הוא יכול להכניס הרהורי תשובה, ולהחזיר אנשים בתשובה במבטו ובהסתכלותו על האנשים בלבד.

וכל אחד מישראל יכול לזכות לדרגה נפלאה זו, וזאת על ידי שיקדש האדם את עיניו וישמור עליהן מכל משמר מכל מיני פגם העינים, וכן על ידי שישמור את עיניו לבלי להביט בהן בשום דבר טמא, כגון על חיות טמאות או על אנשים רשעים אשר שורה על פניהם רוח הטמאה.

אשׂא עיני

ועל ידי כָּךְ מתקדשות עיניו של האדם בקדשה גדולה, עד שהוא זוכה להמשיך קדשה וברכה בעיניו בלבד להיכן שהוא מביט ומסתכל, אשר על ידי כָּךְ הוא מתברך, ונמשכת עליו קדשה וברכה אף ללא שיִדְבֵּר כָּלל וכלל.

עיניה הקדושות של רות המואביה

כמו שמגלה הזֶהר הקדוש (ח"ב דף ריז), שָׁזָה הטעם שבעז אָמַר לרות המואביה: "עיניך בשדה אשר יקצרון", מפני שראה בעז שלרות יש עינים טובות הממשיכות בהסתכלותן טובה וברכה, ועל ידי הסתכלותה בלבד בשדה שרתה ברכה בתבואת השדה, והיכן שרות הסתכלה והביטה בשדה - התברך והתרבה כל יבול השדה בזכותה, ובעז ראה שהיא גורמת בעיניה בלבד ברכות מרבות בכל מקום שהיא מביטה בו, כמו שנאמר (שיר השירים ז ה) "עיניך ברכות בחשבון".

וכיון שראה בעז שכל מקום שרות הסתכלה, התברך והתרבה כל היבול על ידי עיניה הטובות, לכן אמר לה בעז שתוסיף להסתכל עוד על השדה, וזה רמז בפסוק "עיניך בשדה", כלומר תסתכלי עוד, ותברכי עוד ועוד בהסתכלותך הטובה את כל השדה כלה. עד כאן דבריו.

מודע המצרע הולך דוקא לכהן שיבדק את נגעו

ומגלה הזֶהר הקדוש (ח"ג מט עב), שָׁזָה הטעם שהתורה תקנה שהמצרע צריך ללכת דוקא אל הכהן שהוא יבדק את נגעו האם

עיניך ברמת גבעון |

הוא מצרע או לא, וזאת מפני שכאשר יראה הכהן את נגע הצרעת אצל הצרוע, בכח הסתכלותו הטובה בלבד על הצרעת הוא ירפא את הצרוע מצרעתו, כי על ידי שיביט ויסתכל הכהן על הצרעת בעיניו הטובות, הוא ימשיך עליה רפואה שלמה, ומיד יסור נגע הצרעת מן הצרוע, וישב ורפא לו.

ויבארו הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א (מדבר קדש פ' בהעלותך), והרה"ק רבי מרדכי מאליק זיע"א (גדולת מרדכי יג מידות), שזה מרמז בפסוק (ויקרא יד ג) "וראה הכהן" - שעל ידי ראיתו והסתכלותו של הכהן על הצרעת - "והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע". כי על ידי קדשת עיניו של הכהן, בהסתכלותו בלבד על הצרעת, הוא מבטל את הקלפה ואת טמאת נגע הצרעת מן הצרוע, ומרפא את המצרע מצרעתו.

כחו הגדול של אהרן הכהן לרפאות בהסתכלותו

ויבאר הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א (מדבר קדש פ' בהעלותך), שלכן כאשר הסתכל אהרן על הצרעת של אחותו מרים, היא התרפאה כמעט לגמרי מצרעתה על ידי הסתכלותו של אהרן הכהן, כי הנה כתבו חז"ל (נגעים פ"א מ"א), שישנם ארבעה סוגי צרעת הקשים כל אחד יותר מחברו, והצרעת החמורה ביותר הנה הצרעת שהיא לבנה כשלג, ולמרים היתה צרעת זו שהיא הקשה ביותר, כמו שכתוב בתורה (במדבר יב י): "והנה מרים מצרעת כשלג", שזו הדרגה החמורה ביותר של הצרעת.

אבל לאחר שאהרן הכהן ראה זאת והסתכל על הנגע, נאמר

בתורה שהיא התרפאה קצת, כמו שנאמר (שם בסוף הפסוק): "והנה מצרעת", ולא נאמר "כשֶׁלֶג", וזאת מפני שבראיתו של אהרן הכהן בלבד הוא רפא את מרים שלא תהיה מצרעת בדרגה חמורה זו, אלא פעל בראיתו שיהיה זאת רק בדרגה הקלה ביותר של הצרעת, אלא שלא רפא הכל כדי להראות שעברה על רצון משה, ובקש אהרן ממושה שיִרְפֶּא אותה לגמרי, ואם היה משה רבנו מסתכל על הנגע, היה הנגע מסתלק מיד לחלוטין, אלא שלא רצה משה רבנו כיון שנתנה מצות ראית הנגעים לכהן, אלא עמד משה רבנו עליו השלום והתפלל על מרים שתתרפא, כמו שכתוב (במדבר יב ג): "ויצעק משה אל ה'", ועל ידי תפלתו היא נרפאה לגמרי.

יעקב אבינו רצה להחזיר בתשובה את עשו על ידי ראיתו הקדושה

ועל פי זה באר הרה"ק רבי פנחס מפילץ זיע"א, בעל ה"שפתי צדיק" (פרשת וישלח), את הטעם לכו שפאשר נפגש יעקב אבינו עליו השלום עם עשו הרשע, הוא הבית והסתכל על עשו, כמו שנאמר בתורה (בראשית לג א): "וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא", וזאת אף על פי שעשו היה רשע, ואסור להסתכל על פני רשע, כמו שכתבו חז"ל (מגילה כח), אלא שזאת מפני שרצה יעקב אבינו על ידי הסתכלותו בעשו להכניס הרהורי תשובה בלבו ולהשיבו למוטב, ואכן פעל יעקב בהסתכלותו על עשו שעל ידי כך התעורר הטוב שהיה גנוז בו, ולכן הוא מיד רץ ליעקב ונשקו בכל לבו, וזאת על ידי הטוב שעורר בו יעקב בהסתכלותו עליו, וכך לפחות באותה שעה השיבו למוטב. עד כאן דבריו.

וכתב ה"חתם סופר" זיע"א, שעל ידי שהביט יעקב בפני

עיניך ברמות גושן |

עשו הכניע את קלפת עשו, ופעל עבור כל הדורות כלם שינצלו מקלפת עשו, וזה הסבה ששלח יעקב לעשו מנחה, כי ברכושו של הצדיק ישנה קדשה עצומה, ועל ידי כך המשיך עליו קדשה קצת, והיה יכול להביט בפניו.

כיצד נצחו ישראל את עמלק

ועל פי זה פרש הרמב"ן (שמות יז ט) את הטעם לכך שצוה משה רבנו את יהושע בן נון שילך להלחם בעמלק, ומשה רבנו עלה לראש הגבעה והתפלל משם על עם ישראל שיצליחו במלחמתם עם עמלק, אף על פי שהוא היה יכול להתפלל על ישראל מפל מקום אחר, אלא שזאת כדי שמשה רבנו יראה בעיניו את ישראל כאשר הם נלחמים עם עמלק וישים את עיניו לטובה עליהם, וישפיע עליהם בעיניו הקדושות כח וגבורה וברכה, ועל ידי כך יצליחו עם ישראל לנצח במלחמתם עם עמלק, וגבר ישראל.

הצדיקים פועלים בראיתם ישועות בכל העניים

וכתב בעל ה"נעם אלימלך" זיע"א (פ' פקודי), שהצדיקים בראיתם והסתכלותם בלבד על האדם, הם פועלים לו ישועה עצומה בכל העניים שהוא צריך, וזה רמז בפסוק (במדבר כא ח) "עשה לה שרה" - מרמז על הצדיקים הבוהלים ושורפים בהתלהבותם וקדשותם הגדולה.

"וישים אתו על נס, והיה כל הנשוי" - כלומר, שכל מי שחסר לו איזה דבר ברפואה או בבנים או בפרנסה וכדומה - "וראה אתו

וְחִי" - כְּלוּמַר שֶׁעַל יְדֵי שֶׁהַצַּדִּיק יִרְאֶה אוֹתוֹ בְּרֹאִיָּה בְּעֶלְמָא בְּלִבָּד, הוּא יִמְשִׁיךְ לוֹ יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא צָרִיךְ - לְזַרַע שֶׁל קִיּוּמָא, לְפָרְנִסָּה בְּרוּחַ וּלְאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, כִּי בְּכַחַם הַגָּדוֹל שֶׁל הַצַּדִּיקִים לְהַמְשִׁיךְ עַל הָאָדָם יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת וְעֲצוּמוֹת בְּמִבְטָם וְהַסְתַּכְלוּתָם בְּלִבָּד עַל כָּל מִי שֶׁהֵם מִבְּיטִים עָלָיו, וְזֹאת עַל יְדֵי קִדְשָׁתָם הַגָּדוֹלָה.

הַצַּדִּיק מְסִיר אֶת אֶרֶס הַנְּחֹשׁ בְּעֵינָיו

וְכָךְ גַּם בְּרוּחָנִיּוֹת - כַּאֲשֶׁר הָאָדָם רוֹאֶה שֶׁקֶשָׁה לוֹ וְאִינוּ יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ הָרַע אֲשֶׁר מְפִילוֹ בְּרִשְׁתּוֹ, מִפְּנֵי שְׂרוּחַ הַטְּמָאָה מְלַפֶּפֶת אוֹתוֹ מְכַל צַד, תִּקְנֶנְתוּ שְׂיִבּוּא לַצַּדִּיק, כִּי הַצַּדִּיק בְּעֵינָיו הַקְדוּשׁוֹת וּבְמִבְטָו עָלָיו יִסִּיר מִמֶּנּוּ אֶת רוּחַ הַטְּמָאָה וְיִשְׁפִּיעַ עָלָיו רוּחַ שֶׁל קִדְשָׁה וְטַהֲרָה, וְשֵׁב וּרְפָא לוֹ.

כְּמוֹ שֶׁמִּבְאָר בַּעַל הַ"אֲמָרֵי חַיִּים" זִיע"א (פ חוקת), אֶת הַפְּסוּק (בַּמִּדְבָּר כ"א ח): "וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ" - כְּלוּמַר, כָּל מִי שֶׁנָּשׁוּךְ מִהַסְטֵרָא אַחֲרָא, וְזֹאת עַל יְדֵי נְשִׁיכַת הַנְּחֹשׁ הַקְדָּמוֹנִי שֶׁנָּשָׁךְ אוֹתוֹ וְהִטִּיל בּוֹ אֶת אֶרְסוֹ הָרַע, וְלָכֵן הוּא שָׁקוּעַ בַּהֲבִלֵי וְתַאֲוֹת

עוֹלָם הַזֶּה לֵּלָא יִכְלֹת לְצַאת מֵהֶם כְּמַעַט - "וְרֹאֶה אוֹתוֹ וְחִי" - כְּלוּמַר שֶׁתִּקְנֶנְתוּ הִיא שְׂיִבּוּא לַצַּדִּיק, וְהַצַּדִּיק יִסְתַּכֵּל וְיִבִּיט עָלָיו, וְעַל יְדֵי כֹךְ הַצַּדִּיק יִמְשִׁיךְ עָלָיו קִדְשָׁה וְטַהֲרָה, וְיִסִּיר מִמֶּנּוּ אֶת כָּל רוּחַ הַטְּמָאָה שֶׁנִּדְבָּקָה בּוֹ עַל יְדֵי עֵינָיו הַקְדוּשׁוֹת וְהַסְתַּכְלוּתוֹ עָלָיו, כִּי גְדוֹל כַּחַם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁקִּדְּשׁוּ אֶת עֵינֵיהֶם, לְהִסִּיר מִהָאָדָם אֶת רוּחַ הַטְּמָאָה הַנּוֹרָאָה שֶׁנִּדְבָּקָה בּוֹ עַל יְדֵי מַעֲשֵׂי הָרָעִים, וְזֹאת עַל יְדֵי הַסְתַּכְלוּתָם בְּלִבָּד, וְשֵׁב וּרְפָא לוֹ.

צדיקים מחזירים בתשובה בעיניהם הקדושות

ואכן, היו הרבה צדיקים שהחזירו בתשובה אנשים רבים אף ורק בכח הסתכלותם בלבד, כמו שמספר על הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א, שאם היה רק מסתכל על איזה יהודי, היה הלה מיד מתעורר ברגשי אשמה וחרטה ושב בתשובה שלמה. (אדמו"רי בעלזא עמוד נ"ט)

וכן מספר על הרה"ק רבי אהרן לייב מפרמישלין זיע"א, שאם היה מסתכל על איזה בית של יהודי, וכל שכן אם היה נכנס לשם, היה היהודי הזה רץ מיד לשוב בתשובה שלמה. (כתבי הר"י שו"ב דף רפה)

הצדיק עוקר במבטו את רוח הטמאה

ספור מפלא מספר (חקל יצחק פר' תולדות) על הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א, שפעם אחת היה בחג הפסח אצל הרה"ק רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זיע"א, ובערב פסח לפני בדיקת חמץ, בקש רבי משה לייב מסאסוב ממשמשו של רבי שמעלקא מניקלשבורג שילך עמו בכל העיר ויראה לו היכן דרים יהודים, וכשרצה ללכת רבי שמעלקא לבדיקת חמץ עם משמשו, אמרו לו שהוא לא נמצא, וכשהוא חזר שאלו הרב היכן היית, ספר לו המשמש שרבי משה לייב מסאסוב בקש ממנו שיסתובב עמו בכל העיר ויראה לו היכן דרים יהודים, ואכן הוא הסתובב עם רבי משה לייב מסאסוב בכל העיר והראה לו היכן דרים יהודים

אשא עיני

בכל העיר. ענה ואמר רבי שמעלקא מניקלשבורג: תקון גדול תקון אותו צדיק, ועתה לא יהיה שם נאוף בכל השנה כלה.

ובאר בעל ה"חקל יצחק" זיע"א (חקל יצחק פר' תולדות), שהיה כח לאותו צדיק בהסתכלותו הקדושה לבטל משם את תאוות הנאוף, ולכן על ידי שראוהו את כל בתייהם של ישראל שהתגוררו באותה העיר, בטל מהם את תאוות נאוף.

ועל פי זה מבאר בעל ה"חקל יצחק" (חקל יצחק פר' תולדות), מדוע אמר יוסף הצדיק לאחיו (בראשית מב ט) "מרגלים אתם, לראות את ערות הארץ באתם", אלא יוסף שידע את קדושתם הגדולה של השבטים הקדושים, התכוון בכך לומר להם: הנה בודאי היתה כונתכם בעת שהתפזרתם בכל ארץ מצרים, לבטל משם על ידי הסתכלותכם הקדושה את כל תאוות הנאוף, כדי שלא תשלט בעם ישראל בעת שישוהו במצרים, ולתקן בראיתכם הקדושה את כל ערות הארץ, כי השבטים הקדושים היה בכחם הגדול לבטל בראיתם הקדושה בלבד את תאוות הנאוף שלא תשלט בזרעם.

מדוע הילדים לא רצו לאכול מאכלי אסור

וכן מספר גם על הרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א (בוצינא קדישא אות מו),

שהגיע פעם לאיזו עיר במדינת אשכנז, ואנשי העיר שלא ידעו את רום ערכו, זלזלו בו מאד, ואף בבית הכנסת החלו הילדים ללעג ולשחק ממנו. פנה רבי זושא לכל הילדים ובקש מהם: אנא, הקבצו כלכם לידי. ואכן התקבצו כל הילדים סביבו, ואז אמר להם רבי זושא: תסתכלו עלי היטב. ורבי זושא אף הוא הסתכל

עיניך ברמות גושן |

והביט היטב על על ילד וילד, ואחר כך אמר להם: לכו לדרככם לשלום.

והנה כאשר שבו הילדים לביתם והגישה להם אִמָּם את האֵכָל, לא חָפְצוּ לֵאכֹל כָּלֵל אֶת הָאֵכָל, כִּי יָלַד אֶחָד אָמַר: כִּיצַד אֵכֹל וְהָרִי הַחֶלֶב הַזֶּה הֵנוּ טְרֵפָה! וְהַיֵּלֶד הַשֵּׁנִי אָמַר: כִּיצַד אֵכֹל וְהָרִי חֲמָאָה זֶה הִיא שֵׁל גּוֹיִם! וְהַיֵּלֶד הַשְּׁלִישִׁי אָמַר: כִּיצַד אֶטְעֵם מִהַבֶּשֶׂר וְהָרִי הוּא לֹא נִמְלַח כְּרֹאוֹי! וְכֵן הָיָה אֶצֶל שְׁאֵר הַיִּלְדִּים בְּבֵיתָם, וְכָל אִשָּׁה סִפְּרָה לְשִׁכְנֵתָהּ אֶת הַדָּבָר הַמְּפֹלָא הַזֶּה, עַד שֶׁהַתַּפְּרָסִם הַדָּבָר בְּכָל הַמָּקוֹם וְנַעֲשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בְּכָל הָעִיר כָּלָה, וְהַבִּינוּ כָּלֵם שֶׁזֶה מַכּוּחַ שֶׁל אוֹתוֹ צָדִיק שֶׁהִבִּיט וְהִסְתַּכֵּל עַל הַיִּלְדִּים הָאֵלּוּ וְהִמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם קִדְשָׁה גְדוֹלָה, עַד שֶׁהֵם מָאֲסוּ בְּאֲכִילַת אִסּוּר וְלֹא יָכְלוּ לֵאכֹלוּ.

וּבְכֵן הַבִּינוּ כָּלֵם שְׂרָבִי זֹשָׁא הֵנוּ אִישׁ קָדוֹשׁ וּמוֹרָם מַעַם, וְנִגְשׁוּ אֵלָיו בִּירְאָת כְּבוֹד גְּדוֹלָה, וּבִקְשׁוּ מִמֶּנּוּ שִׁימְחֵל לָהֶם עַל כֵּן שֶׁלִּפְנֵי כֵן לֹא כָּבְדוּ אוֹתוֹ כְּרֹאוֹי, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָדְעוּ אֶת גָּדֹל מַעֲלָתוֹ, וְהוּא נִעְתֵּר לָהֶם, וְלִמָּדָם אֶת דַּרְכֵי הִירְאָה וְהַחֲסִידוּת כִּיצַד יַעֲלוּ בַּמִּסְלָה הָעוֹלָה בֵּית קָל, וְאַחֵר כֵּן נִפְרַד מֵהֶם בְּכָבוֹד גָּדוֹל.

הַצּוּבָה לְרִשָּׁע וְחַפֵּץ בְּהַצְדִּיקוֹ

וְכֵן מְסַפֵּר עַל הַרָה"ק רַבִּי אֶהְרֵן מִקְרָלִין זִיע"א, שֶׁמִּי שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל עָלָיו, הָיָה מִכְנִיס לוֹ הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה עֲצוּמִים, וְכָךְ עָשָׂה אֲלֵפִי בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה.

וְכֵן אָמְרוּ צָדִיקִים עַל הַרָה"ק רַבִּי שְׁלֹמֹה מִקְרָלִין זִיע"א, שֶׁהִחֲזִיר בְּתְּשׁוּבָה שְׂמוֹנִים אֲלֶף בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, וְזֹאת עַל יְדֵי שֶׁהָיָה יָכוֹל לְהִבִּיט עַל אָדָם וְהָיָה שׁוֹרְפוֹ בְּעֵינָיו, כְּלוֹמַר שֶׁבְּכֵן הָיָה מִכְנִיס

אשא עיני

לו הרהורי תשובה עצומים שהיו בוערים בו כאש שלהבת עד שהיה עושה תשובה שלמה כראוי (כתבי ר"י שו"ב דף רפח).

ובכך באר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א (דברי אהרן דף ח) את הפיוט שאומרים בימים נוראים "הצופה לרשע", שכאשר הצדיק מבט על הרשע, "וחפץ בהצדקו", הוא גורם לו שיהיה צדיק.

וכן היה מעשה כאשר היה ליהודי אחד בן שלא הלך בדרך הישר, ובא לרבי מסטאלין זיע"א לבקש ברכה בעבורו, בקש ממנו הרבי שיביא אותו לימים נוראים, כדי שמדי פעם יסתכל עליו הרבי, ועל ידי כך הוא יתעורר לשוב בתשובה שלמה.

מדוע יעקב אבינו חיבק ונשק את בני יוסף לפני שברכם

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר שנת תשל"ב פרשת משפטים) מבאר, שאת כחה הגדול והעצום של העינים להשפיע ברכה בראיה והסתכלות בלבד, אנו לומדים מכך שהתורה מספרת שכאשר יעקב אבינו עליו השלום ברח את מנשה ואפרים, הוא נגש אליהם וחיבק אותם ונשק אותם, כמו שכתוב בתורה (בראשית מח י): "ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות, ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם".

ובאר הספורנו, שהטעם שכאשר כתבה התורה שיעקב אבינו נגש לברכם, הדגישה התורה שעיניו של יעקב אבינו כבדו מזקן והוא לא היה יכול לראות, מפני שאם יעקב אבינו היה רואה את בני יוסף, היתה נפשו נדבקת בהם על ידי הראיה, והיתה חלה ברכתו עליהם בראית עיניו הקדושות בלבד, אבל כיון שעיניו

עיניך ברכות בחשבון |

כָּבְדוּ מִזְקֵן וְהוּא לֹא רָאָה אוֹתָם, הוּא הָיָה צָרִיף לַחֲבֵק אוֹתָם כְּדִי שֶׁתִּדְבֵּק נַפְשׁוֹ בָּהֶם וְתַחּוּל עֲלֵיהֶם הַבְּרָכָה. עַד כָּאן דְּבָרָיו.

וּמִכָּף לִוְמָדִים אָנוּ אֶת כֹּחַ הָעֲצוּם וְהַמְּפֹלֵג שֶׁל הָרֹאֶה לְהַשְׁפִּיעַ בְּרָכָה, כִּי אִם יַעֲקֹב אָבִינוּ הָיָה רוֹאֶה אוֹתָם, הָרִי שֶׁבְּרָאִיתוֹ בְּלִבָּד הוּא הָיָה מְשַׁפֵּיעַ אֶת כָּל הַבְּרָכָה, וְרַק מִפְּנֵי שֶׁעֵינָיו כָּבְדוּ מִזְקֵן וְלֹא יָכוֹל הָיָה לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם אֶת הַבְּרָכָה בְּרֹאִיתוֹ הַקְּדוּשָׁה, הָיָה יַעֲקֹב אָבִינוּ צָרִיף לַחֲבֵקָם וּלְנַשְׁקָם, כְּדִי שֶׁתִּדְבֵּק נַפְשׁוֹ בָּהֶם וְתַחּוּל עֲלֵיהֶם בְּרָכָתוֹ.

מִדּוּעַ הִבִּיאוּ אֶת כָּל דְּבָרֵי הַמְּשָׁכָן אֶל מֹשֶׁה רִבֵּנוּ

וּבֶאֱרַר בַּעַל הַ"תַּפְאָרֶת שְׁלֹמֹה" זִיע"א (פ' בלק), שָׁזָה הַטַּעַם שֶׁהִבִּיאוּ אֶת כָּל הַמְּשָׁכָן לְמֹשֶׁה רִבֵּנוּ לְאַחַר בְּנֵיתוֹ, וְהַתּוֹרָה הַדְּגִיִּשָׁה שֶׁמֹּשֶׁה רִבֵּנוּ הִסְתַּכֵּל עַל הַמְּשָׁכָן לְאַחַר שֶׁנִּגְמְרָה בְּנֵיתוֹ, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (שְׁמוֹת לט א): "וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְכו' וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה", וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁבְּעֶצֶם הִסְתַּכְּלוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רִבֵּנוּ עַל הַמְּשָׁכָן, הַמְּשִׁיךְ אֶת הַבְּרָכָה וְהַקְּדָשָׁה עַל כָּל הַמְּשָׁכָן כָּלוּ. וְזוֹהִי כּוֹנֶנֶת הַתּוֹרָה "וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה", כְּלוֹמַר שֶׁעַל יְדֵי הִסְתַּכְּלוּתוֹ וּרְאִיתוֹ אֶת הַמְּשָׁכָן בְּלִבָּד, הַמְּשִׁיךְ עָלָיו אֶת כָּל הַקְּדָשָׁה וְהַבְּרָכָה.

כִּיצַד סָפְרוּ אֶת כָּל מַעֲשֵׂי הַמְּשָׁכָן

הֵרָה"ק רַבִּי לִוִּי יִצְחָק מְבַרְדִּיטְשׁוֹב זִיע"א (קְדוּשַׁת לוי פ' פִּקּוּדִי). בָּאֵר אֶת הַפְּסוּק (שִׁיר הַשִּׁירִים ז ה): "עֵינֶיךָ בְּרִכּוֹת בַּחֲשׁבוֹן", כִּי כַּאֲשֶׁר זֹכֵר הָאָדָם שֶׁכָּל הַבְּרָכָה וְהַשְׁפָּעָה הֵנּוּ רַק מִיָּדוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַפְּתוּחָה

וְהִרְחַבְתָּהּ, וְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ הוּא אֲשֶׁר מְחִיָּה וּמְקִיָּים וּמְהִיָּה בְּכָל עֵת וּבְכָל רִגְעַת אֶת כָּל הַבְּרִיָּאָה כְּלָהּ, אֵינָנו מְזִיק בְּעֵינָיו, אֲלֵא אֲדַרְבָּה - הוּא מְשַׁפִּיעַ בְּעֵינָיו טוֹבָה וּבִרְכָּה, וּמְמַשִּׁיךְ עַל דְּבַר זֶה שְׁפַע רַב, וְזֹאת אֵף עַל פִּי שֶׁהַדְּבַר מְנוּי וְסִפּוֹר בְּחֻשְׁבוֹן, וְכָתְבוּ חַז"ל (תענית ח) שֶׁאֵין הַבִּרְכָּה שׁוֹרָה בְּדְבַר הַמְּנוּי וְהַסִּפּוֹר.

כִּי כַּאֲשֶׁר הוּא זֹכֵר זֹאת תָּמִיד, בְּהִסְתַּכְּלוּת הַזֹּאת הוּא מְחַבֵּר אֶת הַדְּבַר לְשִׁרְשׁוֹ הָעֲלִיוֹן וּמְשַׁפִּיעַ עָלָיו שְׁפַע חֲדָשׁ, וְעַל יְדֵי כֹךְ שׁוֹרָה בּוֹ הַבִּרְכָּה וְאֵין דְּבַר מְזִיק אוֹתוֹ.

זֶה הַטַּעַם שֶׁבְּמִשְׁכָּן, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה הַכֹּל סִפּוֹר וּמְנוּי בְּמִסְפָּר מְדֻקְדָּק, שִׁרְתָּהּ הַבִּרְכָּה וְהַשְׁפַּע, כִּי עַל עַם יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר "עֵינֶיךָ בִּרְכוֹת בְּחֻשְׁבוֹן", מִפְּנֵי שֶׁהֵם זֹכְרִים תָּמִיד בְּכָל דְּבַר שֶׁהֵם רוֹאִים שֶׁהוּא קָיָם רַק בְּכַח הַבוֹרָא, וְעַל יְדֵי כֹךְ הֵם מְמַשִּׁיכִים עָלָיו בִּרְכָּה וְשְׁפַע מְמַקּוֹר הָעֲלִיוֹן. וּמַעֲלָה נֹסֶפֶת יֵשׁ כַּאֲשֶׁר הַצִּדִּיק מְסַתְּפֵל עַל הַדְּבַר, כִּי הוּא דְּבוּק תָּמִיד בְּהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן נֶאֱמַר בְּמִשְׁכָּן "אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מִשָּׁה", כִּי מִפְּנֵי שֶׁהָיָה הַמְּנִיחַ עַל יְדֵי מִשָּׁה רַבָּנוּ אֲשֶׁר הָיָה דְּבוּק בְּהֵשֵׁם תָּמִיד, נֹסֶפֶה עַל יָדוֹ עוֹד תּוֹסֶפֶת מְרָבָה שֶׁל בִּרְכָּה וְשְׁפַע.

מִדּוּעַ בִּקֵּשׁ הָרַב לִרְאוֹת אֶת כָּל חֲדָרֵי הַבַּיִת

וּמַעֲשֶׂה הָיָה עִם הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁלֹמֹה זְלַמֵּן אוֹיֶרְבָּאף זצ"ל, שֶׁהִזְמִינוּ תַלְמִידוֹ לַחֲנֻכַּת הַבַּיִת שֶׁעָרַךְ בְּבֵיתוֹ הַחֲדָשׁ, וּבִקְשׁוּ הָרַב לִרְאוֹת אֶת כָּל חֲדָרֵי הַבַּיִת, כְּשֶׁהוּא מְסַתְּבֵב בְּבֵיתוֹ וְרוֹאֶה אֶת כָּלֶם, וְהַסְבִּיר לוֹ הָרַב, שֶׁכַּשֵּׁם שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל שֶׁעֵין הָרַע כְּחָה גְּדוֹל לְהִזִּיק חֵס וְשְׁלוֹם, כֹּךְ אִם מְסַתְּפֵל הָאָדָם עַל הַדְּבַר בְּעֵין טוֹבָה, בְּכַחוֹ

עיניך ברכות בעיניך

להשפיע עליו את הברכה והשפע, ולכן הסתובבתי והסתכלתי על כל הבית כדי שתשרה בו ברכה ושפע רב (מתוך ספר המאור הגדול).

משה רבנו המשיח בראיתו את קדשת ארץ ישראל

כתב הספורנו, שהשם יתברך אמר למשה רבנו (דברים ג כז):
"עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך וגו'", וזאת כדי שיברך משה רבנו את ארץ ישראל בראית עיניו הטובות, ובכך ימשיך עליה את כל השפע והברכה.

וכן כתבו בעל ה"שם משמאל" זיע"א (פר' בראשית), ובעל ה"באר משה" זיע"א (פר' וזאת הברכה), שמפני כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה רבנו שיראהו את ארץ ישראל, כי משה רבנו המשיח בראיתו ובהסתכלותו על ארץ ישראל את קדשתה העצומה של ארץ הקדש, שתהיה שם עד עולם.

וכן כתב המהרש"א (ברכות יח), שבראית משה את ארץ ישראל הוא המשיך עליה את קדשתה הגדולה, ולכן בכך זה נחשב שקיים הקדוש ברוך הוא את הבטחתו לעם ישראל שיכבשו את הארץ, כי בראיתו של משה את ארץ ישראל הוא המשיך עליה את קדשתה העצומה עד עולם, ולכן בכך זה נחשב שישאל כפר כבשוה וקבלוה.

משה רבנו פעל בראיתו את הארץ שקדשתה הגדולה לא הפקע מומנה לעולם

ובאר הגאון רבי יוסף ראדזין זצ"ל אב בית דין דוינסק (מתוך

אשא עיני

מכתבו שהודפס בקובץ כרם שלמה שנה יג), שְׁמֹשֶׁה רַבִּנוּ פָּעַל בְּרֹאֵיתוֹ אֶת
הָאָרֶץ הַקְדוּשָׁה, שֶׁקִּדְשָׁתָהּ הַגְּדוֹלָה שֶׁל הָאָרֶץ שׁוּב לֹא תִפְקַע
מִמֶּנָּה לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי כָתָבוּ חֲז"ל (סוטה ט) שֶׁהַשּׁוֹנָאִים אֵינָם יְכוּלִים
לְשַׁלֵּט בַּמַּעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּנוּ, מִפְּנֵי שֶׁבִקְדָּשָׁתוֹ הֶעֱצוּמָה
הוא מְקַדֵּשׁ אֶת מַעֲשֵׂה יָדָיו בִּקְדָּשָׁה עוֹלָמִית.

וְכִיּוֹן שֶׁבְּרֹאֵית מֹשֶׁה רַבִּנוּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא הַמְּשִׁיף עָלֶיהָ אֶת
קִדְשָׁתָהּ, לִכֵּן זֶה נִחְשָׁב שֶׁהוּא כְּבִשָּׁה, וּמִשּׁוּם כֵּן הוּא פָּעַל בְּרֹאֵיתוֹ
אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁאִוִּירָא דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יִשְׁאַר בִּקְדָּשָׁתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד,
כִּי בְּכֶן שְׁמֹשֶׁה רַבִּנוּ רָאָה אֶת הָאָרֶץ, הִיא נִחְשָׁבֶת לַמַּעֲשֵׂה יָדָיו, וְכִיּוֹן
שֶׁהַשּׁוֹנָאִים אֵינָם יְכוּלִים לְשַׁלֵּט בַּמַּעֲשֵׂה יָדָיו, לִכֵּן הוּא פָּעַל בְּרֹאֵיתוֹ
אֶת הָאָרֶץ שֶׁהָאָרֶץ תִּשְׁאַר בִּקְדָּשָׁתָהּ לְעוֹלָם וָעֶד.

מֹשֶׁה רַבִּנוּ הַמְּשִׁיף גְּדֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו הַקְדוּשׁוֹת

וְכֵן מִבָּאָר ב"לקוטי מוהר"ן" (עב), שֶׁהִטְעַם שֶׁנֶּאֱמַר לַמֹּשֶׁה רַבִּנוּ
(שמות יח כא): "וְאַתָּה תַּחֲזֶה מִכָּל הָעָם, וְשִׁמַּתָּ עֲלֵהֶם שְׁרֵי אֲלָפִים
שְׁרֵי מֵאוֹת", מִפְּנֵי שֶׁלַּמֹּשֶׁה רַבִּנוּ הָיָה כֹּחַ בְּהִסְתַּכְלוּתוֹ עַל עַם
יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד לְהַמְשִׁיף גְּדֻלָּה לְכָל אֶחָד לְפִי מַדְרָגָתוֹ, וּבְרֹאֵיתוֹ
הַקְדוּשָׁה בְּלִבָּד הוּא פָּעַל לְהַמְשִׁיף לְכָל אֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל אֶת
הַגְּדֻלָּה הַשִּׁיכָת לּוֹ לְפִי מַדְרָגָתוֹ. עֵין שֵׁם.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יְכוּל הָאָדָם לִזְכוֹת לְתַקוּן הָעֵינַיִם בְּשִׁלְמוֹת

וּמַעֲשֵׂה הָיָה, שֶׁהִרָה"ק רַבִּי נַחֲמָן מִבֶּרֶסְלָב זִיע"א רָאָה אֵיזָה

עיניך ברמת גושן |

יהודי אחד והכיר בו שהוא זכה להיות בימי ראש השנה אצל צדיק אמת, וזאת רק על פי מה שראה אותו רבי נחמן בלבד, ושאל אותו רבי נחמן, האם אכן זכה להיות אצל צדיק אמת בימי ראש השנה הקדושים, והודה לו אותו יהודי שאכן הוא זכה לכה. והסביר רבי נחמן לתלמידיו, שידע זאת כיון שראה והבחין שהיכן שהיהודי זה מביט ומסתכל, על ידי הסתכלותו בלבד נמשכת לאותו מקום קדשת ארץ ישראל.

וכן כתוב ב"ספר המדות" (ארץ ישראל ז): מי שזוכה להיות אצל צדיק אמת בראש השנה, אזי בכל מקום שאיש הזה מסתכל, נעשה אותו האור בחינת אורא דארץ ישראל.

ימי ראש השנה – העינים של כל השנה

ובאר רבי נחמן מברסלב זיע"א (ליקו"מ מ), שהטעם שכל מי שזוכה להיות אצל צדיק אמת בימי ראש השנה הקדושים, הוא ממשיך בהסתכלותו בלבד על כל מקום שהוא מסתכל את קדשת ארץ ישראל, מפני ש"ראש השנה" הוא בחינת "העינים" של כל השנה כלה, כי בה מסתכל הקדוש ברוך הוא על ארץ ישראל, כמו שכתוב (דברים יא): "ארץ אשר ה' אלקיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה". והצדיקים האמתיים זוכים לקדשת ארץ ישראל בשלמות, ולכן כאשר האדם זוכה להיות בראש השנה אצל צדיק אמת, הוא מקבל ממנו את קדשת ראש השנה, שזה תקון העינים בשלמות, והוא זוכה לקדשת העינים בשלמות, וכאשר האדם זוכה לכה, הוא ממשיך בעיניו הקדושות את קדשת ארץ ישראל, שהיא שרש כל הקדושות, להיכן שהוא מביט ומסתכל.

וּבּוֹדָאֵי שְׁאָף עַל פִּי שֶׁהָאָדָם זָכָה לְהִיּוֹת בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה אֲצֵל
צָדִיק אֲמַתִּי, אֵינּוּ זֹכָה לָכֵן אֲלֵא רַק כַּאֲשֶׁר הוּא שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו
לְקַדְשׁוֹ כְּרָאוּי בְּמִשְׁךְ יָמוֹת הַשָּׁנָה, וְעַל יְדֵי כֵן כַּאֲשֶׁר הוּא בָּא
לְצָדִיק לְרָאשׁ הַשָּׁנָה, לְאַחֵר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה כְּרָאוּי עַל כָּל
פְּגָמָיו אֲשֶׁר פָּגַם בְּעֶבֶר בְּעֵינָיו, הוּא זֹכָה לִקְבֹּל מֵהַצָּדִיק מִתְּנָה
עֲצוּמָה כְּזוֹ, שֶׁיִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ בְּעֵינָיו אֶת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר
זֶהוּ מִדְּרַגַּת קִדְשַׁת הָעֵינַיִם בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת.

כִּי רַק עַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו כְּרָאוּי, הוּא יְכוּל לְזַכּוֹת
לִקְבֹּל מִתְּנּוֹת עֲצוּמוֹת וְנִפְלְאוֹת כָּאֵלוּ מֵהַצָּדִיק, כְּמִבְּאֵר בְּ"לְקוּטִי
מִוְהָר"ן" (סִימֹן קפח), שֶׁהַצָּדִיק אֵינּוּ נּוֹתֵן מִתְּנּוֹת לָאָדָם אֲלֵא לְאַחֵר
שֶׁהוּא בּוֹדְקוֹ הָאֵם הוּא אַכֵּן רָאוּי וְזָכָאֵי לָכֵן, כְּשֶׁם שְׁבוּדָקִים אֶת
הַמַּאֲבָד אֲבָדָה שְׁנוֹתָן אֶת סִימְנָה הָאֵם אֵינּוּ רַמְאִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתִבּוּ
חֲז"ל (בבא מציעא כו ע"ב), עֵינִי שָׁם.

מִדּוּעַ לֹא הִחְזִירוּ אֶת רִמַּת הַגּוֹלָן לְעֶרְבִים

וּמַעֲשֶׂה הָיָה עִם הַגָּאוֹן הַצָּדִיק רַבִּי גְּדַלְיָה קִנִּיג זִיע"א, שֶׁשָּׁבַת
בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּצִיּוֹן הַתְּנָא הָאֱלֹקִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי זִיע"א,
וּבְאוֹתָהּ תְּקוּפָה דְּבִרּוּ עַל הַחֲזָרַת שְׁטָחִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּאֶזְזוֹר
רִמַּת הַגּוֹלָן, וְהֵנָּה בְּמוֹצָאֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, עָלָה הָרֵב לִגַּג צִיּוֹן הָרֹשֶׁב"י,
וְאָמַר לְמַלְוֵיוֹ: לְאַחֵר שֶׁזָּכִינוּ לְהִיּוֹת בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה אֲצֵל הַצָּדִיק, יֵשׁ
כֹּחַ בְּעֵינָיו לְהַמְשִׁיךְ אֶת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמִבְּאֵר בְּ"לְקוּטִי
מִוְהָר"ן" (סִימֹן מ).

אִם כֵּן, בּוֹא נִסְתַּכַּל עַל הַשְּׁטָחִים אֲשֶׁר רוֹצִים כַּעַת לָתֵת
לְעֶרְבִים, וְעַל יְדֵי כֵן נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם אֶת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשׁוּב

עיניך ברמת גושן |

לא יצליחו להחזירם. וכך הביט הרב על כל השטחים אשר רצו באותה עת להחזירם, ואכן בסוף נשארו כל השטחים האלו בידי היהודים ושוב לא נתנום לערבים.

הראיה מקבלת פחה מהנשמה

והדרך לזכות להשפיע ברכה ונשפע בעיניו, היא על ידי שמתקן האדם את כל מעשיו, כמו שכתב האריז"ל (עץ חיים שער יח פ"ה), שהטעם שהאדם בעיניו יכול להמשיך ברכה היכן שהוא מסתכל, מפני שחוש הראיה הוא קרוב לחוש הדעת, ולכן הוא מקבל כח גדול מהנשמה שהיא בדעת, ומשום כך כל מי שנשמתו קדושה, וזאת על ידי שתקן את מעשיו שעל ידי כך זכה שהתגלגלה קדשת נשמתו, יזל ויצא טוב רב דרך עיניו להיכן שהוא מביט ומסתכל, והוא ישפיע ברכה מרבה בעיניו. אבל מי שנשמתו פגומה חס ושלום על ידי חטאיו, יצאו מעיניו ניצוצות רעים המזיקים רחמנא ליצלן, כמו שהיה אצל בלעם.

וכתב על כך בעל ה"אגרא דפרקא" (אות קס), שלכן מי שיודע בעצמו שנשמתו פגומה על ידי חטאיו והוא מפחד שלא יזיק חס ושלום את הדבר שהוא מסתכל עליו, יכון את שם הדעת, שהוא אהו"ה, בגימטריא טו"ב עין הוא ברה, ועל ידי כך ינצל שלא יבוא להזיק בעיניו חס ושלום.

הדרך והעצה לזכות לקדש על ידי ראית הטוב בעם ישראל

ומובא בספרים הקדושים, שהדרך והעצה שעל ידה יכול כל

אִשָּׁא עֵינִי

אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל מַדְרָגָה שֶׁהוּא נִמְצָא בָּהּ לְזָכוֹת לְקִדְשָׁה גְבוּהָה זו, שִׁיזְכָּה לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכָה וְשִׁפְעַת לְהִיכֵן שֶׁהוּא מְסַתְּפֵל וְכֵן שִׁיזְכָּל לְהַחֲזִיר אֲנָשִׁים בְּתִשׁוּבָה בְּעֵינָיו בְּלִבָּד, הִיא עַל יְדֵי שִׁישְׁמֹר הָאָדָם אֶת עֵינָיו מִכָּל מַשְׁמֹר, לְבָלִי לְרֹאוֹת בָּהֶן דְּבָרִים אֲסוּרִים.

וְכֵן עַל יְדֵי שִׁישְׁמֹר אֶת עֵינָיו שֶׁלֹּא לְהִסְתַּפֵּל עַל חֲסְרוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל אָף אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אֲלֹא יִסְתַּפֵּל תָּמִיד עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּעֵין טוֹבָה, לְרֹאוֹת רַק אֶת מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, וּלְהִסְתַּפֵּל רַק עַל כָּל מַעֲלוֹתָיו הַטּוֹבוֹת וְהַנְּפִלְאוֹת, וְכֹאשֶׁר יִרְאֶה אֵיזָה חֲסָרוֹן בְּאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, יִדוֹן אוֹתוֹ מִיָּד לְכַף זְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חֲז"ל: הֵוִי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת, אֲשֶׁר בְּכַף הוּא מְקִים מִצְוֹת עֲשֵׂה דְאוֹרִיתָא שֶׁל "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ", וְעַל יְדֵי כֵךְ יִזְכָּה לְמַדְרָגָה נְפִלְאָה זו.

מִי הָאִישׁ הַחֶפֶץ חַיִּים אֲהֵב יָמִים לְרֹאוֹת טוֹב

וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁשְׁמִירַת הָעֵינַיִם הֵנָּה, הֵן שֶׁלֹּא לְרֹאוֹת מְרֹאוֹת אֲסוּרוֹת חֵס וְשָׁלוֹם, וְכֵן הִיא כּוֹלֶלֶת אֶת כֵּךְ שִׁישְׁמֹר הָאָדָם אֶת עֵינָיו שֶׁלֹּא לְהִסְתַּפֵּל עַל חֲסְרוֹנוֹתֵיהֶם וְעַל מַגְרָעוֹתֵיהֶם שֶׁל אָף אֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חֲז"ל (אֲבוֹת פֶּרֶק ד' מו"ח): וְאַל תִּתְּפָסְהוּ בִּשְׁעַת קִלְקֻלָּתוֹ. וְכֵן אֶסְרוּ חֲז"ל לְהַבִּיט בְּפָנֵי הַכּוֹעֵס אֲשֶׁר מִתְּבַיֵּשׁ בְּכַף.

אֲלֹא יֵבִיט וְיִסְתַּפֵּל הָאָדָם תָּמִיד רַק עַל מַעֲלוֹתֵיהֶם הַטּוֹבוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְעַל מַדּוֹתֵיהֶם הַטּוֹבוֹת וְהַנְּפִלְאוֹת, וְעַל יְדֵי כֵךְ יִזְכָּה לְקִדְשַׁת הָעֵינַיִם בְּשִׁלְמוֹת.

עיניך ברמת בושבון |

וּכְתָבוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִיע"א, וְהַ"תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף" זִיע"א, וְהַ"מְאוֹר עֵינַיִם" זִיע"א, וּמוֹהֲרֵנִי"ת זִיע"א (הַלְכוֹת פּוּרִים ה), שֶׁהִדְרִיךְ לְזָכוֹת לַעֲיִן טוֹבָה, שֶׁיִּזְכֶּה הָאָדָם לְרֹאוֹת תְּמִיד רַק אֶת הַטוֹב שֶׁל זִוְלָתוֹ, הֵיא עַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו מִרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, אֲשֶׁר עַל יְדֵי כֶּךָ מִתְקַדְּשׁוֹת עֵינָיו וְהוּא רוֹאֶה רַק אֶת הַטוֹב אֲשֶׁר יֵשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְאֵלּוּ עַל יְדֵי פָגַם הָעֵינַיִם נַחֲשָׁנוֹת עֵינָיו שֶׁל הָאָדָם וְהוּא רוֹאֶה רַק אֶת חֲסְרוֹנוֹתָיו שֶׁל רֵעֵהוּ. וּפְעָמִים עוֹד חוֹשֵׁב הָאָדָם כִּי חָכָם הוּא הַמְטִיב לְרֹאוֹת חֲסְרוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְאִינוּ יוֹדְעִים כִּי בַחֲטָאוֹ בִּלְבַד הוּא, וְאִם הִיָּה שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו בְּקִדְּשָׁה כְּרָאוּי, הִיָּה רוֹאֶה תְּמִיד אֶת פְּנִימִיּוֹתָם הַטוֹבָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל.

טוב עין הוא יברך

וְלִכֵּן כֹּאֲשֶׁר הָאָדָם רוֹאֶה אֵיזָה חֲסָרוֹן בְּזוֹלָתוֹ, וְקָשָׁה לוֹ לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעֵין טוֹבָה וְלָדוֹן אוֹתוֹ לְכַף זָכוֹת, יָדַע וַיְבִין שֶׁהַחֲסָרוֹן הוּא אֲצִלּוֹ, וְכָל זֹאת נִגְרַם לוֹ מִפְּנֵי שֶׁפָּגַם בְּעֵינָיו בְּרֹאוֹת אֲסוּרוֹת, שֶׁעַל יְדֵי כֶּךָ קָשָׁה לוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּעֵין טוֹבָה עַל יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל כֶּךָ, וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכֶּה לַעֲיִן טוֹבָה, לְרֹאוֹת תְּמִיד אֶת מַעְלּוֹתֵיהֶם שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְשָׁב וּרְפָא לוֹ.

וְעַל יְדֵי שֶׁיִּשְׁמֹר הָאָדָם אֶת עֵינָיו מִכָּל מִשְׁמֹר לְבָלִי לְפָגַם בָּהֶן חֵס וְשְׁלוֹם אֵלָּא יִסְתַּכֵּל תְּמִיד רַק עַל דְּבָרִים קְדוֹשִׁים, וְכֵן עַל יְדֵי שֶׁיִּשְׁמֹר אֶת עֵינָיו שֶׁלֹּא לְרֹאוֹת שׁוּם חֲסָרוֹן וּמוֹם וּפָגַם בָּאֵף אֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל, אֵלָּא יֵבִיט וַיִּסְתַּכֵּל תְּמִיד רַק עַל מַעְלּוֹתֵיהֶם הַטּוֹבוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְעַל מַדּוּתֵיהֶם הַטּוֹבוֹת וְהַנִּפְלְאוֹת, וְעַל פְּנִימִיּוֹתָם הַטּוֹבָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, יִזְכֶּה לְקִדְּשַׁת

אֲשָׁא עֵינִי

הַעֵינַיִם בְּשִׁלְמוֹת, וְעַל יָדֵי כֹף יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַקְּדוּשָׁה בְּעֵינָיו בְּלִבָּד, וְהֵיכֵן שֶׁהוּא מְסַתְּכָל תְּשׁוּרָה בְּרָכָה, טוֹבָה וְקְדוּשָׁה.

וְכַתֵּב בְּעַל הַ"תַּפְּאֶרֶת שְׁלֹמֹה" זִיע"א (פֶּרֶשֶׁת בֵּלֶק), שִׁמּוֹפְנֵי כֹף יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא שָׁם אֶת יָדָיו עַל הַשְּׂבָטִים בְּשַׁעַת שִׁבְרָכֶם כְּשֶׁם שֶׁהוּא שָׁם אֶת יָדָיו עַל מִנְּשָׁה וְאַפְרַיִם בְּשַׁעַת שִׁבְרָכֶם, כִּי יַעֲקֹב אָבִינוּ הַמְּשִׁיךְ עַל הַשְּׂבָטִים אֶת הַבְּרָכָה בְּעֵינָיו הַקְּדוּשׁוֹת בְּלִבָּד.

וְהוֹסִיף בְּעַל הַ"תַּפְּאֶרֶת שְׁלֹמֹה", שֶׁכָּל אֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְהִגִּיעַ לְמַדְרָגָה זוֹ, וְעַל זֶה מְרַמֵּז הַפְּסוּק (שִׁיר הַשִּׁירִים ז א): "שׁוּבֵי שׁוּבֵי הַשּׁוֹלָמִית, שׁוּבֵי שׁוּבֵי וְנַחֲזָה בָךְ", לְרַמֵּז שֶׁצָּרִיכִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלֵמָה, עַד שֶׁיִּזְכּוּ לְמַדְרָגָה זוֹ שֶׁל "וְנַחֲזָה בָךְ", שֶׁיּוּכְלוּ לְהַמְשִׁיךְ קְדוּשָׁה וּבְרָכָה וְשִׁפְעָה רַב בְּרִאיוֹתָם הַקְּדוּשָׁה בְּלִבָּד. ה' יִזְכֵּנוּ, אָמֵן.

פֶּקֶד

סֹד הַבְּרָכָה
וְהַשְׁמִירָה

פָּדָק ו

סוד הברכה והשמירה

הבטחת הנביא – על ידי שמירת העינים זוכים לנסים ונפלאות

הנה כאשר שומרים ישראל את עיניהם ממראות אסורות, בשכר זאת הם זוכים לישועות ולנסים עצומים מעל דרך הטבע בכל העינים שהם צריכים, כמו שמבטיח הנביא ישעיה (ישעיה לג טו-יז): "ועצם עיניו מראות ברע, מלך בפי' תחזינה עיניך, תראינה ארץ מרחקים". ופרש רש"י: "מארץ מרחקים שאתה עומד, תראה הנסים והגדלה שאעשה לך".

וכן כתבו חז"ל: כל הבא דבר עברה לידו ואינו עושאה, עושים לו נס. ולעמית זאת מובא ב"ספר המדות" (ישועה ז), שאין עושים נס לנואף. וכתבו חז"ל (ילקוט שמעוני דברים רמז תתקלו): מנין שהנואף בעיניו נקרא נואף? שנאמר (איוב כד טו): "ועין נאף שמרה נשף". ולכן כל השומר את עיניו ממראות אסורות, זוכה לנסים ונפלאות וישועות עצומות בכל מה שהוא צריך, בכל התחומים והמישורים.

על ידי שמירת העינים זוכים לשמירה מכל רע

ועל ידי כך זוכים ישראל שהקדוש ברוך הוא שומר ומגן עליהם מכל רע ומכל צרה, והטעם לכך הוא מפני שהנהגתו של הקדוש ברוך הוא עם האדם היא מדה כנגד מדה, כמו שכתבו חז"ל (סוטה יב), ולכן כשם שהאדם מסתכל בעיניו רק להשם יתברך לבדו, כך כביכול גם הקדוש ברוך הוא מסתכל ומשגיח עליו לשמרו ולהצילו מכל צרה וצוקה, נגע ומחלה.

וזה מרמז במה שכתבו חז"ל (חגיגה ב) על העולה לרגל לבית המקדש: "כשם שאתה בא לראות - כך אתה בא לראות", כלומר כשם שאדם שומר את עיניו ומסתכל בהם רק כלפי מעלה, כך מסתכל עליו הקדוש ברוך הוא ומשגיח עליו לשמרו מכל רע ומכל צרה. (ליקה"ל מילה ה).

ולכן נאמר (ויקרא יט ב): "קדשים תהיו כי קדוש אני ה'", וכתבו חז"ל שישנו כלל, שהיכן שנאמר בסופו של הפסוק "אני ה'", בא ללמדנו שהשם יתברך משלים את שכרה של מצוה זו תכף ומיד, וזאת לגדל חשיבותה של מצוה זו בשמי מרומים.

ועל ידי כך הוא זוכה שהקדוש ברוך הוא משגיח עליו בהשגחה מיוחדת למלאות את כל חסרונותיו בכל התחומים והמישורים - הן ברוחניות לקבל את כל תפלותיו ומשאלותיו, והן בגשמיות להשפיע עליו שפע רב ברוח ולא בצער, מידו הרחבה והמלאה.

ישועת ה' כהרף עין

ואמר בעל ה"דברי שמואל" זיע"א, שזה רמוז בדברי חז"ל: "אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין". כלומר, שכל הברכות נמצאות אצל השומר עינים, מפני שהוא בבחינת סמוי מן העין, ועל ידי כך כל הברכות נמצאות אצלו (הו"ד בבית אברהם סוכות).

והוסיף עוד בעל ה"קדשת ציון" מבאבוב זיע"א (ח"ב עמוד רלא), שזה רמוז בדברי חכמינו ז"ל "ישועת ה' כהרף עין" (עשרה מאמרות שער העיתים סימן י), ובכך ישנו רמז שהקדוש ברוך הוא מושיע את האדם בכל מה שהוא צריך בכל העינים, כפי מה שהוא סוגר את עיניו ושומר בקדשה ובטהרה, וכל השומר עיניו בקדשה, מבטח לו שיצפה להושע בכל מה שהוא צריך.

וכן כתב הגאון רבי חיים פלאג'י זיע"א (תוכחת חיים פ' ואתחנן), וזה לשונו: אשרי האדם העוצם עיניו, כי חיי האדם בעולם הזה ובעולם הבא תלויים בה, והוא בדוק ומנסה שייטב לו בעולם הזה ובעולם הבא. עד כאן דבריו.

השם צלף

וכן כתב בעל ה"תפארת שלמה" זיע"א (פ' בלק), שעל ידי שמירת העינים זוכים ישראל לשמירה עליונה מכל רע, כי על ידי כך מעוררים ישראל את השמירה העליונה של הקדוש ברוך הוא עליהם, וזאת מפני שהנהגתו יתברך היא מדה כנגד מדה, כמו שכתבו חז"ל על הפסוק (תהלים קכא ה) "ה' צלף", ולכן כשם שישראל שומרים על עיניהם להסתכל רק בדברים קדושים, כך

הם מעוררים את השגחתו יתברך עליהם, שִׁסְתַּכַּל עליהם הקדוש ברוך הוא ויִשְׁמֹר אותם מִכָּל רָע.

וְזֶה הַטַּעַם שֶׁכֶּאֱשֶׁר רָאָה בַּלֵּעַם שְׁאִין פְּתַחֲהֶם שֶׁל אֱהֲלֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְכֻנָּנִים אֶחָד כְּנֶגֶד חֲבֵרוֹ, פֶּתַח וְאָמַר "מָה טָבוּ אֱהֲלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל", כִּי כֶּאֱשֶׁר רָאָה בַּלֵּעַם שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל שׁוֹמְרִים אֶת עֵינֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהִבִּיט אֶחָד בְּבֵית חֲבֵרוֹ, אֲלֹא יִשְׂרָאֵל שׁוֹמְרִים אֶת עֵינֵיהֶם בְּקִדְשָׁהּ, הִבִּין שֶׁהוּא לֹא יוֹכֵל שׁוּב לְקַלְלָם, כִּי זֶה לֹא יוֹעִיל כָּלל, מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי כֶּךָ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַתַּכַּל עֲלֵיהֶם וּמְשַׁגֵּחַ עֲלֵיהֶם לְשִׁמּוּר מִכָּל רָע בְּזָכוֹת שְׁמִירַת עֵינֵיהֶם, וְלִכֵּן הוּא מִיד פֶּתַח וְאָמַר: "מָה טָבוּ אֱהֲלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל".

וּמִשּׁוּם כֶּךָ אָמַר בָּלֵק לְבַלֵּעַם (במדבר כב ה): "הִנֵּה עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, הִנֵּה כֹסֶה אֶת עֵין הָאָרֶץ", כְּלוּמַר שֶׁהֵם שׁוֹמְרִים וּמְכַסִּים אֶת עֵינֵיהֶם בְּקִדְשָׁהּ, וְלִכֵּן אֵי אֶפְשָׁר לְקַלְלָם, כִּי עַל יְדֵי כֶּךָ הֵם שׁוֹמְרִים בְּשִׁמְרָה עֲלִיוֹנָה, כִּי כָּל הַשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו הֵנוּ שׁוֹמְרִים וּמְשַׁגְּחִים בְּשִׁמְרָה עֲלִיוֹנָה עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעֲצָמוֹ.

יִצְרָנָהּ כְּאִישׁוֹן עֵינֵי

וּמִפְּנֵי כֶּךָ כָּל עֲצַת בַּלֵּעַם הָרָשָׁע הִיתָה לְהַכְשִׁיל אֶת יִשְׂרָאֵל בַּפֶּגֶם הָעֵינַיִם, וְזֹאת עַל יְדֵי שֶׁשָּׁם זְקֵנָה מִבְּחוּץ וַיַּעֲרִירָה מִבְּפָנִים, מִתּוֹךְ פְּתוּי בְּמַחִיר יוֹתֵר זֹל שֶׁל כָּלִי הַפְּשָׁתָן שֶׁמְכָרוּ לָהֶם, וְעַל יְדֵי כֶּךָ הַכְשִׁילָם בַּפֶּגֶם עֵינֵיהֶם, וְעַל יְדֵי כֵן נִכְשְׁלוּ מִיִּשְׂרָאֵל וְנָפַל מֵהֶם עַם רַב, רַחֲמָנָא לִיצְלָן, כְּמוֹבָא בְּחַז"ל (סנהדרין קו).

כִּי בַלֵּעַם הָרָשָׁע יָדַע שֶׁכָּל סוּד שְׁמִירָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא עַל יְדֵי שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, שֶׁעַל יְדֵי כֶּךָ הֵם שׁוֹמְרִים מִכָּל רָע בְּרוּחָנִיּוֹת וּבִגְשָׁמִיּוֹת, וְזֶה רָמוּז בַּפְּסוּק (דברים לב י'): "יִצְרָנָהּ כְּאִישׁוֹן עֵינֵי", לְרַמֵּז

שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר עַל הָאָדָם כְּפִי מָה שֶׁהוּא שׁוֹמֵר עַל עֵינָיו בְּקִדְשָׁהּ. עַד כָּאן דִּבְרֵיו הַקְדוּשִׁים שֶׁל בַּעַל הַ"תַּפְּאֶרֶת שְׁלֹמֹה".

הַשׁוֹמֵר עֵינָיו מִתַּבְטָּלוֹת מַעֲלִיז כָּל גְּזֵרוֹת רָעוֹת

וְכָתַב בַּעַל הַ"אֲמָרִי נָעַם" זִיע"א (פֶּרֶשֶׁת בְּרָאשִׁית) בְּשֵׁם הַמּוֹגִיד מִקּוֹז'נִיץ זִיע"א, שֶׁאֶפְלוּ מִי שֶׁנִּגְזַר עָלָיו גְּזֵרַת מִיתָה חֵס וְשָׁלוֹם, וְהוּא שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו בְּקִדְשָׁהּ וְטַהֲרָה, בְּזָכוֹת כֹּף הוּא נֶצֶל מִמּוֹת לַחַיִּים, כִּי עַל יְדֵי כֹף נִכְנָסֶת הָעֵין הַקְדוּשָׁה שָׁלוּ בַּתוֹךְ תַּבַּת "מּוֹת", וְעַל יְדֵי כֹף הִיא נִהַפְכֶת לַתַּבַּת "מַעוֹת", וְלָכֵן מִתַּבְטָּלֶת מַעֲלִיז גְּזֵרַת מִיתָה, וְעוֹד הוּא זֹכֵר לְשַׁפֵּעַ שֶׁל מַעוֹת וּלְפָרְנֶסָה בְּרוּחַ.

זֹאת מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, אֶפְלוּ אִם נִגְזְרָה עַל הָאָדָם אִיזוֹ גְּזֵרָה רָעָה חֵס וְשָׁלוֹם, עַל יְדֵי שְׁמִירַת עֵינָיו הִיא מִתַּבְטָּלֶת מַעֲלִיז.

זֶה פֶּרוּשׁ הַפְּסוּק (תְּהִלִּים לֵג יח) "הִנֵּה עֵין ה' אֶל יִרְאָיו" - כְּלוֹמֵר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִבֵּיט בְּעֵינָיו עַל יִרְאָיו הַשׁוֹמְרִים אֶת עֵינֵיהֶם בְּקִדְשָׁהּ לְשִׁמְרָם מִכָּל רָע, וְזֹאת מִדָּה כִּנְגֵד מִדָּה: כְּמוֹ שֶׁהֵם מִסְתַּכְּלִים בְּעֵינֵיהֶם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלִבָּד, כֹּף אֵף הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִבֵּיט עֲלֵיהֶם לְשִׁמְרָם מִכָּל רָע וּמִכָּל צָרָה.

"לְהַצִּיל מִמּוֹת נַפְשָׁם" - בְּכֹף מְרִמָּז שֶׁאֵף אִם נִגְזַר עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת מוֹת, חֵס וְשָׁלוֹם, בְּשִׁכְרֵי זֹאת הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מִבְטָלָהּ מֵהֶם.

"וּלְחַיּוֹתָם בְּרָעַב" - מְרִמָּז שֶׁבְּזָכוֹת שְׁמִירַת עֵינֵיהֶם בְּקִדְשָׁהּ, הֵם זֹכִים אֵף לְפָרְנֶסָה בְּרוּחַ וּלְשַׁפֵּעַ רַב. עַד כָּאן דִּבְרֵיו.

שמור את העינים והציל את כל האוטובוס

וכאשר שומר האדם את עיניו בקדשה, בזכותו מתבטלות כל מיני גזרות קשות ורעות, רחמנא ליצלן, מכל בני דורו, כמו שכתוב (איוב כב כט): "ושח עינים יושע", ופרשו גדולי הדורות, שבזה מרמז שכל השומר את עיניו בקדשה, בכך הוא מושיע ומגן על כל בני דורו מכל רע ומכל צרה וצוקה, ועל ידי כך הוא מבטל מעם ישראל כל מיני גזרות קשות ורעות.

ומעשה היה בבחור שנסע באוטובוס, וכשראה שקשה לשמור את העינים באוטובוס, הלך לשבת בסוף האוטובוס, והשפיל את עיניו במשך כל הנסיעה, וכך נרדם. והנה הוא חולם שאומרים לו: "יש מטען חבלה באוטובוס! תרד מיד!" הוא התעורר ולא התניח לחלום, ונרדם שוב, והנה החלום חוזר על עצמו, ואומרים לו בחלום: "תרד מהר מהאוטובוס, כי יש מטען חבלה באוטובוס!" הוא התעורר וחפש לידו האם יש איזה משהו חשוד, ומצא שקית זרוקה וראה שהיא מלאה חוטים.

הוא רץ מיד להגיד לנהג, שהוריד את כל הנוסעים וקרא למשטרה, שאכן אמרה שהיה להם נס גדול שנצלו מהמטען חבלה. הבחור נסע ל"בבא סאלי" זיע"א ורצה לספר לו את כל ספור נס ההצלה הגדול שהיה לו, ורק דרכו רגליו על מפתן הדלת, אמר לו ה"בבא סאלי": **בזכות ששמרת את העינים באוטובוס - נצלת, וגם המחבל כבר נתפס.** ואכן, לאחר כמה ימים התפרסם ששבוע לפני כן תפסו במשטרה איזה ערבי על גנבה, והתברר שהוא אשר שם באוטובוס את המטען חבלה (עלינו לשבח במדבר תיט).

סוד הברכה והשמייה

וכן כתב בעל ה"שפת אמת" זיע"א, שקלפת ישמעאל היא כנגד ספירת היסוד כידוע, והיא היסוד מצד הקלפה, וזאת מפני שישמעאל עשה ברית מילה בגיל שלש עשרה, ולכן התפלה שלהם היא ביום ששי, שהוא כנגד ספירת היסוד, והם בחינת החסד דקלפה שזה אהבות נפולות, כמו שכתבו חז"ל (קידושין מט:): עשרה קבין זנות ירדו לעולם, תשעה נטלו ערבים. ולכן כל השליטה שלהם היא רק על ידי פגם העינים, וזה מרמז בפסוק שנאמר על ישמעאל "ידו בכל" (בראשית טז יב), שהוא ראשי תיבות: ברית פרתי לעיני (איוב לא א), ולכן כאשר ישראל שומרים את עיניהם ממראות אסורות, הם מכניעים את קלפת ישמעאל לגמרי, ואין להם שום שליטה על עם ישראל, חס ושלום.

וכן היה אמר תמיד האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל, שהפסוק (איוב כב ט): "ושח עינים יושע" בא לרמז ולומר, שכל החולך בדרך ושומר את עיניו, מושיע ומגן על כל בני דורו מכל מיני גזרות קשות ורעות, שמתבטלות מן העולם בזכותו של השומר את עיניו ברחובה של עיר. וכל אחד ששומר את עיניו, ידע שבאותו רגע הוא מציל את עם ישראל מפגועים ומכל מיני צרות.

מקור הברכה והשפע

וכן כתבו בעל ה"עטרת ישועה" זיע"א (פורים), ובעל ה"באר משה" זיע"א, ומהרנ"ת זיע"א (הלכות מילה ה), ובעל ה"שומר אמונים" זיע"א ועוד הרבה, שכל השומר עיניו בקדשה, הרי הוא זוכה לכל הישועות שהוא צריך בכל התחומים והמישורים, והוא זוכה להשגחה פרטית מיחדת עליו להושיעו בכל העינים תמיד, וזאת מפני שבשמים מתנהגים עם האדם תמיד מדה כנגד מדה.

ולכן כשם שהוא שומר את עיניו להסתכל בהם רק להשם יתברך לבדו ולא על דברים אסורים, רחמנא ליצלן, כך אף השם יתברך מסתכל רק עליו ומשגיח עליו למלאות את כל חסרונותיו בכל הענינים, בבריאות בפרנסה ובבנים טובים, בעשר ובאשר, כי זה שכתב מדה כנגד מדה, וכמו שכתוב: "הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו".

הבטחת הנביא על ידי שמירת עינים זוכה לפרנסה ברוח

והנה על ידי שמירת העינים זוכה האדם לפרנסה בשפע רב, כמו שכתוב בנביא (ישעיה לג טו-טז): "ועצם עיניו מראות ברע וגו', הוא מרומים ישכון, לחמו נתן, מימיו נאמנים". ופרש רש"י: "לחמו נתן" - לא יהא מבקש לחם, כי מן השמים יספקו לו מזון. "מימיו נאמנים" - כלומר, זרעו יגדל וכל צרכיו יספקו. ועל ידי שמירת העינים זוכה האדם להבטחת ישעיה הנביא, שיזכה לפרנסה ברוח ובשפע רב.

ועל פי זה פרש בעל ה"בית אברהם" מסלונים זיע"א (בית אברהם פרשת בהעלותך) את הפסוק "והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח", שבבבא מרמז שמי שעינו שמורה כמו בדלח, מבטח לו שיהא לו שפע של פרנסה כמו המן שירד לאבותינו במדבר.

והוסיף הגה"ק רבי מנחם מנשה זיע"א (תוכחת חיים פרשת אחרי), שזה רמז בפסוק (תהילים קמה טו) "עיני כל אליך ישברו" - כאשר עיניו של האדם הן רק להשם לבדו והן מכונות רק למעלה והוא שומרן בקדושה, על ידי כך "ואתה נותן להם את אכלם בעתו", כלומר שעל ידי כך מבטח לו שיזכה לפרנסה בשפע.

סוד הברכה והשמירה

ועוד רמזו צדיקים זיע"א בפסוק זה, שבו מרמז שפאשר האדם שובר את עיניו, ואינו מסתכל בהן במה שאסרה תורה חס ושלום, על ידי כך הוא זוכה לפרנסה ברוח גדול, וזה מרמז בפסוק (תהלים קמה טו): "עיני כל אליך ישרו", מלשון שבירה, על ידי כך יזכה ל"ואתה נותן להם את אכלם בעתו", כלומר שיזכה לפרנסה ברוח ובשפע רב.

והוסיפו עוד צדיקים, שזה רמז בדברי חז"ל (דרך ארץ רבה פרק א): "כל מי שרואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנו, זוכה ורואה פני שכינה", ובכך אשר לא זן עיניו מדבר ערוה, זוכה להיות "זן", וזוכה לממון ופרנסה ברוח.

ואמר הרה"ק מדזיקוב זיע"א (אמרי נועם בראשית), שינשו רמז לכה בפסוק (ישעיה לג טו) "ועצם עיניו מראות ברע" - סופי תבות מעות, וזאת לרמז שכל השומר עיניו מבטח לו שיזכה לפרנסה ברוח.

והרה"ק רבי ישראל מקוזמיר זיע"א (דברי ישראל כללי אורייתא אות ה) כתב, שזה נרמז בפסוק (שמואל-א טז ז) "האדם יראה לעינים", כלומר, שהאדם יראה לשמור את עיניו בקדשה, "וה' יראה ללבב" - לב"ב ראשי תבות לחם בגד בית, כלומר שעל ידי כך יזכה שלא יחסר לו כל צרכו בכל הענינים כי כלם כלולים בלחם, בגד ובית.

והוסיף בעל ה"בית אברהם" זיע"א בשם אביו בעל ה"דברי שמואל" זיע"א, שזה רמז בפסוק (בראשית כד א) "וה' ברח את אברהם בכל", בכ"ל ראשי תבות: ברית פרתי לעיני, ובכך מרמז שכל השומר את עיניו זוכה לברכה בכל מעשיו ממש. וכן כתב בעל ה"עטרת ישועה" מדזיק'וב זיע"א (פרשת בראשית).

ולכן כל השומר עיניו בקדשה וטהרה זוכה לפרנסה ברוח

תמיד, ואלו על ידי פגם העינים האדם מפסיד את כל פרנסתו ויצטרך לעמל קשה כדי לקבלה, כי על ידי כך האדם מפסיד את כל השפע שנגזר עליו בראש השנה, וכפי שהיו מתבטאים צדיקים ואומרים לאלו שהיו מתאוננים אצלם על חסרון הפרנסה: "חסרון בפרנסה הנו חסרון בשמירת העינים", כי זה תלוי רק בכך.

הגדל' שהתהפך בזכות שמירת העינים

ספר הגאון הרב יצחק זילברשטיין שליט"א, שקבל מכתב מיהודי אחד בו הוא מספר לו על הישועה העצומה שארעה לו בזכות שמירת העינים. וכך הוא ספר:

היה זה לאחר שקבלתי ירשה גדולה והתחלתי להשקיע את כל ממוני בהרבה עסקאות גדולות כשליצרך כך נסעתי לחוץ לארץ, ולאחר תקופה ארבה התברר לי שכל כספי ירד לטמיון בעסקאות כושלות. והנה באותה תקופה נכנסתי לבית הכנסת וראיתי בו גליון, אשר בו נאמר שאף מי שנולד במזל של עשירות - אם לא ישמר על עיניו ולא יתנהג בקדשה, עתיד הוא לאבד את כל נכסיו ולהפוך לעני ואביון, והבנתי שכל זה קרה לי כי לא שמרתי על עיני בנסיעותי הרבות לחוץ לארץ, וקבלתי על עצמי מעטה ואילך לשמר על עיני מכל משמר ויהי מה.

והנה באפן מפתיע לחלוטין אחד הנכסים שלי נמכר בהון עתק, ושוב השקעתי את כספי בעסקה נוספת, כשהפעם בדרך נס ופלא ההצלחה האירה לי פנים, ושוב חזרתי לעשירותי כבתחלה.

טפול שנים ללא תשלום

ספר אחד הרבנים שליט"א מעשה מפלא, אשר שמע אותו מכלי ראשון מבצל המעשה, אותו הנו מכיר אישית:

היה זה לפני מספר שבועות בקרית 'קרעטשניף' שבעיר רחובות. בחור צעיר וירא שמים, חש בכאבים עזים בשניו, ובקש לגשת בדחפיות אל מרפאת השנים שלו. אמו רצתה לקחתו למרפאת השנים אשר בקפת החולים בה מבטח הילד, אלא שהבחור ששמע זאת החל להתנגד בכל תקף ואמר: "אמא, אינני מוכן ללכת למרפאת השנים הזו, מפני שיודע אני מאנשים רבים שבקרו בה, כי הצניעות באותה מרפאה איננה במצב טוב כלל וכי יש שם הרבה נסיונות".

אמו של הבחור, ששמחה מאוד לשמע את בקשתו של בנה לעשות רצון ה' ולהשמר מפל חטא, נסתה לפנות ולברר במרפאה אחרת, בעלת אפי חרדי יותר. אף על פי שאותה מרפאת השנים לא עובדת עם קפת החולים של הבחור, דבר שיכול ליקר את הטפול שנים באלפי שקלים, אף אם זוכים לילד כזה שרוצה לשמור ולקדש עצמו - כל שקל שוה. ואכן, לאחר בירורים רבים נקבע תור לבחור במרפאת השנים החרדית יותר, כשההורים נערכים לשלם כל סכום שיתבקשו, הגם שאינו מסבסד על ידי הקפה. הם הגיעו אל המרפאה עם בנם ונעמדו בתור.

והנה כאשר הגיע תורם, יצא אליהם רופא השנים ואמר: "אני מצטער, אך נפלה פה טעות, והתור של בנכם נדחה לשבוע הבא ביום ששי. נסינו לתפס אתכם ולעדכן זאת, אך לא היה מענה".

הבחור והוריו נדהמו לרגע מהבשורה, אף למרות כאבי השנים של הבחור, הוא קבל זאת באהבה וידע כי 'שלוחי מצוה אינם נזקים', ואמר: "הרי אם הייתי מסכים ללכת למרפאה השיכת לקפת החולים, הרי שהתור היה נקבע לי מיידית ובמחיר זול, אף ה' יודע שהגעתי הנה רק בכדי לשמור על עיני, הגם שאצטרף לשלם מחיר יקר יותר, ואם הוא מעכב לי זאת בשבוע נוסף, הרי שבנדאי יש פה חשבונות שמים שהם לי לטובה גדולה".

לאחר שבוע לא פשוט בו סבל הבחור רבות מכאבי שנים, הוא הגיע אל מרפאת השנים, ולאחר שקבל טפול יסודי וטוב, נגשו ההורים אל הרופא ושאלו כמה עולה הטפול. הביט הרופא במסמכיו של הבחור ואמר להם: "אינכם צריכים לשלם מאומה". "מדוע?" שאלו ההורים. השיב הרופא והסביר להורים המפתעים: "השבוע, ממש לפני כמה ימים, חתמה מרפאת השנים שלנו הסכם עם קפת החולים בה אתם מבטחים על עבודה משתפת לכל מבטחי הקפה, והנכם הראשונים שנהנים מהטבה זו, ולכן אתם פטורים לגמרי מפל תשלום, וזאת כחלק מההסכם עם הקפה". צמרמורת אחזה את הורי באותו הרגע, "הרי אם היינו מתקבלים לתור המקורי במרפאה, אשר היה ביום ששי הקודם", ספר הבחור, "היינו צריכים לשלם סכום גדול ביותר של אלפי שקלים. אף בזכות שמירת העינים וההתעקשות על ענייני הקדשה, ראינו כיצד ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים, כך שזכינו גם במקום נקי וטהור ואף ללא עלות כלל וכלל".

מה פרסם העשיר בסוף ההשעם יום

ספר הגאון רבי בן ציון סנה שליט"א ספור מיוחד על כחה

סוד הברכה והשמירה

הגדול של שמירת העינים, ועל שכרו הגדול של כל מי שדואג לשמירת עיניהם של ישראל, ששכרו רב ועצום מן השמים.

עשיר אחד שבקר בישיבה מסימת בלוס אנג'לס, הזדעזע לראות שיש מול הישיבה שלט פרסמת ועליו תמונות תועבה, וכל הבחורים נתקלים בזה מדי יום בבואם לישיבה.

אותו עשיר התקשר לחברה האחראית על שטח הפרסום, ובקש לקנות את שטח הפרסום, כאשר נציג החברה אמר שהשטח השכר למספר חדשים קדימה. אמר העשיר שהוא מוכן לשלם יותר מהמחיר הרגיל כדי לקנות זאת. "אתה מוכן לשלם אלף דולר ליום?" שאלו הנציג. "כן", ענה העשיר.

כעבר חצי שעה חזר אליו הנציג ואמר כי החברה המפרסמת מוכנה להסיר את השלט. העשיר שמח ואמר שהוא רוצה לקנות את שלטי החוצות לשלשה חדשים תמורת תשעים אלף דולר!

הנציג שאל איזה מוצר אתה רוצה לפרסם, אבל ליהודי לא הייתה תשובה. "לא יודע", הוא ענה.

כעבר מספר ימים אמר לו נציג החברה: "אתה לא יכול להשאיר את השטח ריק, אתה חייב להציב שלט כל שהוא". העשיר השיב שהוא רוצה שלט עם המלים: עוד תשעים יום... עוד שמונים ותשעה יום... עוד שמונים ושמונה יום... וכן הלאה.

כעבר מספר ימים החלו עוברי אורח ותושבי האזור לתהות על הפרסום המסתורי, סקרנותם גברה מיום ליום וכלם התעסקו בתעלומה שהולכת להתגלות בסיומם של תשעים הימים.

גם עתונאים וכלי תקשורת רבים יצרו אתו קשר במטרה להבין

אֲשָׁא עֵינֵי

מה עומד מאחורי הפרסום. הוא סרב לגלות. "מדבר בהפתעה", הוא אמר להם, זאת בזמן שהוא לא תכנן לפרסם משהו, אלא רק רצה למנוע את פרסום התועבה.

ימים ספורים לפני שפגה תקופת הפרסום, כאשר עיני כלם היו נשואות לראות מה יפרסם העשיר, התקשרו אל העשיר מחברת "קוקה קולה" באמריקה והציעו לו הצעה מעניינת: אתה תפרסם את מה שאתה מעניין לפרסם במקום אחר, ואנחנו נרכש ממך את הזכות לפרסם ביום התשעים תמורת סכום אסטרונומי של שלשה מיליון דולר. בערב חג החנכה האחרון, העשיר קבל מחברת "קוקה קולה" שלשה מיליון דולר, והכל בזכות שדאג לשמירת עיניהם של בחורי ישראל.

קבל על עצמו לשמור עינים וקבל מאה אלה שקל

ספר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, שספר לו יהודי אשר היה צריך לנסע לארצות הברית לענייניו, ובשהותו שם חשב לעצמו, שהיות ויש לו חובות רבים, שמא זוהי 'שעת כשר' להסתובב בבתי נדיבי עם ולזכותם במצות "והחזקת בו", והתקשר לידידו המתגורר בבורו-פארק והתיעץ עמו, ואמר לו הלה שהוא מוכן לעמוד לימינו וללכת עמו לפתחי נדיבי עם ולדבר על לבם, וכששאל את ידידו כמה יצליח לאסוף במשך ארבעה ימים, השיב לו: נראה לי בערך חמשה אלף דולר. וסכמו שביום ראשון הקרוב יגיעו לבורו-פארק, ומשם ילכו יחדו לפתחי נדיבים במשך ארבעה ימים.

והנה בשבת קדש נקלע לידו גליון המרחיב במעלת שמירת העינים ובו התבאר בהרחבה מכל הספרים הקדושים, שכל פרנסתו של האדם תלויה בשמירת עיניו בקדשה וטהרה כראוי. הוא ראה בכך סימן ואות משמים שבדייק בתקופה זו בה הוא שקוע בחובות כה גדולים, התגלגל לידיו גליון זה, ובעקבות כך הוא קבל על עצמו קבלה חזקה - שמעתה ואילך הוא ישמר את עיניו מכל משמר. וכאשר הוא עמד לנסע ביום ראשון באוטובוס ממונסי לבורו-פארק כדי להפגש עם ידידו, הוריד את משקפיו כדי שלא יפשל במראות אסורות בדרך, והוא שם אותם במזודה שבתחתית האוטובוס כדי שלא יוכל ללבשם שוב בכל הנסיעה.

והנה כאשר הוא הגיע למחוז חפצו בבורו-פארק, פנה אליו ידידו ואמר לו: התבוננתי שוב, והגעתי למסקנה שזה לא לכבודך להתבזות ולהסתובב עמי, שידעו כלם כי פושט יד הנך, אלא מוטב שאלך לבדי לפתחי הנדיבים ואאסוף עבורך, ואני מקבל על עצמי להשיג לך לכל הפחות מאה אלף שקל! ואכן, לאחר תקופה קצרה שלח לו ידידו מאה אלף שקלים טבין ותקילין, וכך בעקבות קבלתו לשמר את עיניו גם חסך לעצמו את הטרחה הרבה והבושות שישנן בקבוצ נדבות בפתחי הנדיבים, וגם קבל סכום רב מאד אשר לא שער כלל בדעתו. (זמירות שבת באר הפרשה,

עמוד רג)

הילד שמצא כסף

ספר לי יהודי יקר שנסע עם בנו לצפון הארץ, ובדרך דבר עם בנו בן השנים עשרה על חיובה ועל מעלתה עצומה והנפלאה של שמירת העינים, אשר בה תלוי כל הברכה והשפע של האדם,

אשא עיני

ומי ששומר עיניו בקדשה וטהרה מבטח לו שיזכה לשפע גדול והברכה תמיד תהיה מצויה בביתו. והנה באמצע הדרך עצר האוטובוס בתחנת דלק אשר בה מצויים המכשולים פיזיים, ובנו הוריד את עיניו כדי לשמרון מכל מראה של אסור, וכך בדרך כשעניו בארץ ראה הילד שטר של כסף, וכשהרימו נוכח לראות שזה שטר של מאה שקל, וכך ראה בחוש כיצד ברכתו יתברך מצויה ליראיו, והשומר את עיניו מקבל מיד את השפע מידו הרחבה והמלאה.

זוכה לאריכות ימים

השומר את עיניו בקדשה זוכה לאריכות ימים ושנים טובות, כמו שפרש האבן עזרא את הפסוק (תהלים קט לז): "העבר עיני מראות שוא בדרך חיי", שפרושו שכל השומר עיניו יזכה שיאריכו את ימי חייו.

וכן כתבו חז"ל (מגילה כח), שכאשר שאל רבי את רבי יהושע בן קרחה במה הארכת ימים, השיב לו רבי יהושע בן קרחה, שזאת בזכות שממי לא הסתכלתי על אדם רשע.

ובאר המהר"ל זיע"א (חידושי אגדות, מגילה כח), שהבאור לכך הוא מפני שהרשע אשר קשור בטמאה, הנו קשור בהעדר כל הטוב והשפע, שזה העדר החיים, ולכן כאשר האדם מסתכל עליו, הוא מתקשר בהעדר הברכה אשר שורה עליו, ואלו כל הנזהר לא להסתכל על הרשעים נצל מכה, ולכן הוא זוכה לאריכות ימים ושנים.

וה"בן איש חי" זיע"א (בן יהודה מגילה כח) באר שהטעם שהנזהר לא להסתכל על הרשעים זוכה לאריכות ימים, הוא מפני שהעניים

סוד הברכה והשמירה

הן בסוד ה"חכמה", ולכן כל השומר את עיניו הוא קשור ב"חכמה". והנה אריכות ימיו של האדם נמשכת מ"החכמה", בסוד "החכמה תחיה בעליה" (קהלת ז יב), ולכן כל השומר את עיניו זוכה לאריכות ימים ושנים טובות.

ואכן, צדיקים היו נזהרים תמיד בכל כחם שלא להסתכל על פניהם של רשעים, בכל מצב ובכל עת, כי הסתכלות זאת משפיעה טמאה נוראה על האדם, חס ושלום, כמו שכתבו חז"ל (מגילה כח) שאסור להסתכל על פני רשע.

הרב לא הסתכל על פני עורף דינו הרשע וזכה במשפט

ספור מפלא מאד על הזהירות הרבה שלא להסתכל בפניו של אדם רשע אפלו כאשר כרוך הדבר בסכון רב, מספר על הגאון הקדוש רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, אשר פעם אחת שמו אותו בבית הסהר יחד עם פושעי המדינה, כאשר דלתי הפלא סגרו אחריו ואין יוצא ואין בא, ואף לא הורשו שום בקורים אצל הרב, וכל גדולי הדור התפנו מכל עניניהם ושמו לילות כימים בפעילות קדחתנית כדי לחלצו משם, כשהם שוקדים על אפשרות כיצד לשחרר את הרב ולהמתיק את דינו. והנה אחרי עבודה מיגעת של כמה יממות, נזכחו הרבנים לדעת שאין כל סכוי להשיג חנינה כללית ולשחררו לחלוטין ללא קיום משפט, והרב ישב בבית הסהר כל חדש אלול ואף בימי ראש השנה. כאשר חלפו ימי ראש השנה ויום המשפט התקרב, הרבנים פעלו והרעישו עולמות, והתקשרו עם עורף דין מפרסם שהיה יהודי משכיל ופורק על, אשר קבל עליו את הסנגוריא במשפט.

כִּיּוֹמִים לִפְנֵי הַמִּשְׁפָּט נִכְנַס עוֹרֵךְ הַדִּין אֶל חֲדָרוֹ שֶׁל הָרֵב בִּכְלָא, לְשֵׁם הַתִּיעָצוּת עַל אִפְן עֲרִיכַת הַסִּגְוֹרִיא וְסִדּוֹר הַטְעָנוֹת בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט, וּלְתַמְהוֹנוֹ הַגָּדוֹל כְּאֲשֶׁר הוּא נִכְנַס, הִסֵּב הָרֵב אֶת פָּנָיו מִמָּוֶה לְצַד הַקִּיר כְּשֶׁהוּא סוֹגֵר אֶת שְׁתֵּי עֵינָיו. "מָה זֶה וְעַל מָה זֶה?" שָׁאל הָעוֹרֵךְ דִּין אֶת הָרֵב כְּשֶׁכָּלוּ נִרְעָשׁ, עָנָה לוֹ הָרֵב: "אֲסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנֵי רִשְׁעִי". אַחֲרֵי שֶׁהִתְאַוֵּשׁ מִכֶּף עוֹרֵךְ הַדִּין, הוּא נִסָּה לְהִשְׁפִּיעַ עַל הָרֵב שֶׁבַעמָדוֹ לְדִין יִצְהִיר לִפְנֵי הַשּׁוֹפְטִים הַצְהָרָה שְׁקִרִית אֲשֶׁר תִּקַּל רַבּוֹת עַל כָּל מַהֲלָךְ הַסִּגְוֹרִיא, אֲבָל הָרֵב דָּחָה אֶת עֲצָתוֹ בְּאָמְרוֹ שֶׁהוּא לֹא יִטְעֵן טְעָנָה שְׂאִינָנָה אֱמֶת, אֵף כִּי לְדַעַת עוֹרֵךְ הַדִּין הָיָה זֶה חָשׁוּב לְצַרְךָ הַצִּלְתוֹ.

בַּצְהָרֵי יוֹם הַדִּין הִתְמַלְא אוֹלָם בֵּית הַמִּשְׁפָּט עַד אֶפֶס מְקוֹם, וְהַקְטָגוֹר הִתְחִיל לְהִרְצוֹת אֶת נְמוֹקָיו וְטְעָמוֹ לְהַאֲשִׁים אוֹתוֹ, וּבָתֵּם נְאוּם הַקְטָגוֹר, הִרְצָה הַפְּרָקְלִיט אֶת נְאוּם הַסִּגְוֹרִיא, כְּשֶׁהוּא סוֹתֵר אֶת כָּל הָאֲשָׁמוֹת אַחַת לְאַחַת, וְלִקְרֹאת סִיּוּם נְאוּמוֹ יַחַד עוֹרֵךְ הַדִּין אֶת הַדְּבָר עַל גְּדֻלָּתוֹ הַעֲצוּמָה שֶׁל הָרֵב אֲשֶׁר כָּל גְּדוּלֵי הַתּוֹרָה מְרַכִּינִים לִפְנֵיו אֶת רֹאשׁוֹ, וּבֵין הַשָּׂאֵר צִין אֶת זֹאת שֶׁהָרֵב סָרַב לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו. דָּבָר זֶה עָשָׂה רִשָּׁם רַב וְעוֹרֵר הַפְּתָעָה מִיַּחֲדָת אֲצֵל סֶגֶל הַשּׁוֹפְטִים אֲשֶׁר הִתְרַשְּׁמוּ מִכֶּף מְאֹד, וּמִיָּד אַחֵר כֶּף הֵם יִצְאוּ לְחֲדָרָם לְשֵׁם הַתִּיעָצוּת, כְּאֲשֶׁר פָּסַק הַדִּין הָיָה שֶׁהֵם מִזְכִּים אֶת הָרֵב מִכָּל אֲשֻׁמָּה, וְהוּא שִׁחֲרַר לְבֵיתוֹ.

מִדּוּעַ רָץ הָרֵב מִתַּחַת לַסֶּפֶסֶל

סְפוּר נִפְלָא עַל גְּדָל חֲרָדָתָם שֶׁל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל מִהִסְתַּכְּלוֹת עַל פְּנֵיהֶם שֶׁל רִשְׁעִים, סִפֵּר הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי צְבִי מֵאִיר זִלְבֶּרְבֶּרְגַּר שְׁלִיט"א (גְּלִיין רֵד), שֶׁהוּא רָאָה כְּתֹב יָד, אֲשֶׁר בּוֹ מְסַפֵּר עַל גְּדָל

חרדתו של הגאון מוילנא זיע"א מהסתכלות על פניו של רשע, כפי שנכתב על ידי נכדו בפרוטרוט עם השמות של כל בעלי המעשה, שפעם ישב זקנו הגאון מוילנא בכלא על איזה ענין של יהדות של כל כלל ישראל, ולאחר השתדלות מרבה הצליח אחד ממקורביו להכניס עורך דין ממחה לחדרו של הגר"א מוילנא בכלא, וזאת כדי לשמע מהגר"א כיצד אפשר לסייע בעדו לצאת מבית האסורים. וכאשר נכנס עורך הדין לכלא, רץ הגר"א מיד והתחבא מתחת לספסל שהיה שם והסב את פניו אל הקיר, וכן עצם את עיניו בחזקה והוסיף ושם את ידיו על עיניו, כאשר הוא מקמט את עיניו בכל כחו, וכל זאת כדי שלא לראות את העורך דין הרשע, וכך בשכבו מתחת הספסל, הוא שאל את מקורבו האם עורך הדין יצא כבר.

על ידי שמירת עינים נצל מעין הרע

כתבו חז"ל (בבא מציעא קז): אמר רב, תשעים ותשעה בני אדם מתים מעין הרע. ואמרו צדיקים, שעל ידי שמירת עינים - מדה כנגד מדה יהיה האדם שמור מעין הרע.

ועל פי זה אפשר לבאר מדוע כל השומר עיניו יאריך ימיו וינצל מכל רע, כי ינצל מעין הרע וממילא ינצל מכל רע, ויאריכו ימיו בטוב ושנותיו בנעימים.

מדוע רב האריך ימים ארבע מאות שנה

והנה רב היה נוהג שלא להוציא עיניו מארבע אמותיו, אלא היה תמיד מביט לארץ (מנחות קי), והיה הולך תמיד בשמירת עינים,

אֲשָׁא עֵינִי

וְאֶפְשָׁר לְבָאָר שְׁמִשׁוֹם כֶּף רַב הָיָה רָגִיל לַחֲזֹר לִפְנֵי תַלְמִידָיו תָּמִיד
עַל כֶּף שְׂאִין בְּעוֹלָם הַבָּא לֹא אֶכִּילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה אֲלֹא צַדִּיקִים
יוֹשְׁבִים וְעִטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה, וְזֹאת כִּדִּי
שִׁיזְכְּרוּ תָּמִיד שְׁעַקֵּר הַהֲנָאָה וְהַעֲנֵג הָעֲצוֹם שִׁישׁ בְּגֵן עֵדֶן הִיא רַק
בְּעֵינַיִם בְּלִבָּד, לַהֲנוּת מִנַּעַם זֵיו הַשְּׂכִינָה, וּבְכִדִּי לִזְרֹז אֶת תַּלְמִידָיו
לְשֹׁמֵר עַל עֵינֵיהֶם לְמַעַן יִזְכְּרוּ תָּמִיד אֶת חֲשִׁיבוֹתֵן הָעֲצוּמָה שֶׁל
הָעֵינַיִם וְלֹא יִשְׁכַּחוּהָ, כִּי זֶה מֵהַדְּבָרִים שְׁצָרִיכִים חֲזוֹק בְּכָל רָגַע,
כִּי הַמְכָּשׁוֹל בָּהֶן מִצּוֹי בְּכָל עֵת וְזָמָן, וְעַל יְדֵי שִׁיזְכְּרוּ שֶׁכָּל תַּעֲנוּג
עוֹלָם הַבָּא הוּא רַק בְּעֵינַיִם, יִשְׁמְרוּ עַל עֵינֵיהֶם מִכָּל מְשֻׁמֵּר כָּמוֹ
שְׁחִיבָה הַתּוֹרָה.

וְהִנֵּה חֲז"ל אָמְרוּ עַל יוֹסֵף הַצַּדִּיק שְׂאִין שׁוֹלֶטֶת בּוֹ וּבִזְרָעוֹ
עֵין הָרַע, וְזֹאת מִפְּנֵי שְׁלֹא הָרִים יוֹסֵף אֶת עֵינָיו לְרֹאוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ
פּוֹטִיפָר וְאֶת בָּנוֹת מִצְרַיִם, וְלָכֵן (בְּרֻכּוֹת כ') כָּתְבוּ חֲז"ל: עֵין שְׁלֹא
רָצְתָה לָזוֹן מִמָּה שְׂאִינֹה שְׁלוֹ, אֵין עֵין הָרַע שׁוֹלֶטֶת בּוֹ. וּבִזְכוּת
שְׁמִירַת עֵינָיו שֶׁל יוֹסֵף נִצּוֹל מֵעֵין הָרַע הוּא וְכָל זָרְעוֹ.

וּמִכָּף אָנוּ לוֹמְדִים שֶׁכָּל הַשּׁוֹמֵר עֵינָיו בְּקִדְשָׁה, הָרִי מִדָּה כְּנֻגָּד
מִדָּה הוּא נִצּוֹל מֵעֵין הָרַע אֲשֶׁר הִיא הַגּוֹרָמַת לְמִיתָה, רַחֲמָנָא לִיְצִלֵּן,
וּמִמִּילָא זֹכָה לְאַרְךָ יָמִים בְּטוֹב וּשְׁנוֹתָיו בְּנֻעִימִים.

וְעַל פִּי זֶה אֶפְשָׁר לְבָאָר, שְׁלָכֵן רַב הָאֲרִיף יָמִים הָרַבָּה וְחֵי אַרְבַּע
מֵאוֹת שָׁנָה (כְּמוֹבָא בִּשְׁט"ק כְּתוּבוֹת פֶּא וּבִסְדֵּר הַדּוּרוֹת עֵרַךְ אֲבֵא אוֹת ח), וְזֹאת
מִפְּנֵי שֶׁרַב שְׁמֵר מֵאֵד עַל עֵינָיו וְלֹא הוֹצִיאָן מֵאַרְבַּע אֲמוּתָיו, וְלָכֵן
לֹא שְׁלָטָה בּוֹ עֵין הָרַע וְזֹכָה לְאַרְיִכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת. (מַחֲזָה
עֵינִיִּים)

זִכָּה לְהַנִּצֵּל מֵעֵוֹן

כָּל הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו יִנָּצֵל מֵעֵוֹן וְכַהֲנֵי הָעֵינִים, כְּמוֹ שִׁפְתָּבו חַז"ל (תנא דבי אליהו זוטא פרק ג): "אֵין עֵינֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי אָדָם כַּהֲנֵי, אֲלֵא מִתּוֹךְ דְּרִכְיָהֶן", וּפֶרֶשׁ בַּעַל הַ"יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב": "מִתּוֹךְ דְּרִכְיָהֶן" - שֶׁהִסְתַּכְּלוּ בַּדְּבָרִים הָאֲסוּרִים. וְכָל הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו מִבְּטָח לוֹ שֶׁלֹּא יִכְהוּ עֵינָיו אֶף בִּימֵי זְקֻנוֹתוֹ.

סִגְלָה לְהַנִּצֵּל מִמַּחֲלַת הַשִּׁכְחָה

הַגַּה"צ רַבִּי שְׁמוּאֵל הַלֵּוִי וּוּאָזְנֵר בַּעַל הַ"שֵּׁבֶט הַלֵּוִי" זצ"ל, אָמַר עַל הַפְּסוּק (דְּבָרִים ל"ג כ"ה) "בְּרֹזֶל וּנְחָשֶׁת מְנַעֲלָה וּכְיִמִּיָּה דְּבִאָרָה", שֶׁבִּאֵר רַש"י עַל כָּךְ: "וּכְיִמִּים שֶׁהֵם טוֹבִים לָהּ שֶׁהֵם יְמֵי נְעוּרֶיהָ, כָּךְ יֵהְיוּ יְמֵי זְקֻנוֹתָהּ שֶׁהֵם דּוֹאֲבִים, זָבִים וּמִתְמוֹטְטִים". וּבִאֵר בַּעַל הַ"שֵּׁבֶט הַלֵּוִי", שֶׁיְמֵי הַזְקָנָה נִקְרָאִים כָּךְ מִשּׁוּם שֶׁבָּהֶם מְצוּי פְּעָמִים רַבּוֹת שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל מִמַּחֲלַת הַשִּׁכְחָה, שֶׁהִיא מַחֲלַת הָאֵלֶצֶה"ימָר, רַחֲמָנָא לִיִּצְלוֹ, וְהוֹסִיף: "וְאָמַר אֲנִי שְׁשִׁמִּירַת הָעֵינִים הִיא סִגְלָה לְהַנִּצֵּל מֵאֻמָּתָה מַחֲלָה נּוֹרָאָה הַמְּנַגֶּת אֶת שְׁנוֹתֶיהָ הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁל הָאָדָם. (מִפִּי הַרַה"ח ר' פִּנְחָס שְׁפִירָא ה"ו שְׁמַע מִפִּי בַּדְּבָרוֹת קוֹדֶשׁ בַּעַת נַעֲלִילַת חַג שְׁמַחַת תּוֹרָה)

נַחַת מִהִלָּדִים

אָמַר הַרַה"ק רַבִּי אֹרֵי מִסְטֶרֶלִיֶּסְק זִיע"א (אִמְרֵי קוֹדֶשׁ אוֹת ל"ח), וְזָה לְשׁוֹנוֹ:

כָּל הַשּׁוֹמֵר עֵינָיו, יִחְיוּ בָּנָיו, וְיִזְכָּה לְגַדֵּל כָּל בְּנָיו בְּלֵי צַעַר וְיִנָּצְלוּ מִפְּגַעֵי הַזָּמָן. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

אשא עיני

וכן כתוב ב"ספר המדות" (ניאוף ס): כל השומר עיניו יזכה שבניו יחברו פרושים על התורה.

וילהפך כתבו חז"ל (נדרים ט): כל מי שמסתכל על עקבה של אשה הויין לה בנים שאינם מהגנים.

וכן כתבו חז"ל (מדרש רבה ח, כג) על הפסוק "בנות צעדה עלי שור" (בראשית מט כג), שבזכות שיוסף הצדיק לא הסתכל על בנות מצרים, קבלו בנותיו את פרשת בנות צלפחד.

שלום בית

כתבו חז"ל, שכאשר האדם נכשל בעיניו להביט במה שאסרה תורה, חס ושלום, על ידי כך מתקלקל שלום ביתו, כי על ידי כך הוא גורם שאף אשתו מסתכלת על אחרים, חס ושלום, וקצה בו. אבל כאשר האדם שומר את עיניו מכל משמר, מבטח לו שישרה תמיד השלום בביתו והשלוח תשכן במעונו.

וכתב על כך הגאון הקדוש רבי מנחם מנשה זיע"א (אהבת חיים פרשת נשא), שזה מדיק במה שכתוב בתורה: "איש כי תשטה אשתו, ומעלה - בו מעל". כלומר שבכך מרמז שכאשר תשטה אשתו של אדם, המעל תלוי בו, כי הוא התחיל בו קדם, על ידי שלא שמר את עיניו, חס ושלום. אבל השומר את עיניו בקדשה, יזכה שישרה תמיד השלום והשלוח תשכן במשכנו.

זוכה למחילת עוונות

ואמר הגה"צ רבי אליהו לופיאן זיע"א (לב אליהו ח"א עמוד רט), שכאשר האדם שומר עיניו ואינו מסתכל בדברים אסורים, אלא

סוד הברכה והשמייה

מעבירים מנגד עיניו, כך גם הקדוש ברוך הוא מעביר את חטאיו מנגד עיניו.

כי ישנן ארבע דרגות במחילת עוונות, כמו שאומרים בתפלת יום הכפורים: "מחה והעבר פשעינו וחסאתינו מנגד עיניך", ומי שזוכה לעשות תשובה כראוי, הקדוש ברוך הוא מוחה לגמרי את עוונותיו, ואם לא זוכה לעשות תשובה כראוי, אבל הוא שומר את עיניו בקדשה, בשכר זאת הקדוש ברוך הוא מעביר את חטאתיו מנגד עיניו.

הכל חיבים בראיה

כתבו הרבה צדיקים זיע"א, שעקר הצרות והבעיות שיש בעולם, רחמנא ליצלו, באות על ידי פגם העינים. ואמר המגיד ממעזריטש זיע"א (אור תורה דף ס"ג), שרמז לכך ישנו במשנה (בבא קמא פ"א) - ארבעה אבות נזיקין. והנה ישנן ארבע מיתות וסוגי ענשים המזיקים לאדם הרמוזים במשנה זו. הראשון הנו השור, שהוא מלשון הסתכלות, כמו "אשורנו ולא קרוב", אשר זה רומז להסתכלות בדברים שאינם ראויים, והוא הראשון מתוך ארבעה אבות הנזיקין, לרמז שעל ידו בא עקר הצרות, חס ושלום, מפני שעקר ההזק הנגרם לאדם בא על ידי פגם העינים, רחמנא ליצלו.

וכן כתב בעל ה"דברי ישראל" זיע"א (כללי אורייתא אות ה), שרמז נוסף לכך יש במשנה - "הכל חיבים בראיה" (חגיגה ב'), ובכך מרמז שכל צרותיו וחובותיו של האדם באות מהראיות האסורות שנכשל בהן, חס ושלום, כי כל חובותיו של האדם לפני השם הם בגלל פגם הראיה.

מדוע הדמעות יורדות דוקא מהעינים

רמז מכלל לכך כתב המגיד מבריסק, הגאון רבי אליקים געציל מביאליסטוק זצ"ל בספרו "מחזה עינים" פרק ג, שכאשר לאדם ישנה איזו צרה, חס ושלום, או איזה כאב באחד מאיברי גופו, רחמנא ליצלו, הדמעות יורדות לו דוקא מהעינים ולא באיבר אחר, אף לא מהאיבר הפואב באותה שעה לאדם, וזאת לרמז ולומר לאדם שכל כאביו ויסוריו באו לו רק מפני שלא נשמר בקדשת עיניו כראוי, רחמנא ליצלו, ולכן עשה השם יתברך שהדמעות בשעת צרה ירדו לאדם דוקא מהעינים, וזה רמז בפסוק (תהילים קיט): "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך", ולא נאמר על לא 'שמרת' תורתך, כי עקר הצער נגרם לאדם על ידי מה שלא שמרו עיניו את התורה.

סגולה לחולה

והוסיף על כך הרה"ק מדז'יקוב זיע"א בעל ה"עטרת ישועה" (עטרת ישועה חודש מנ"א), שלכן נוסעים בדרך כלל בחדשי תמוז ואב למרחצאות להתרפאות מכל מיני חלאים, רחמנא ליצלו, כי על פי הקבלה כל חדשי השנה הם כנגד איברי האדם, וחדשי תמוז ואב הם כנגד העינים, וזאת לרמז שכל היסורים באים לאדם רק על ידי הקלקול בפגם העינים, רחמנא ליצלו, הרומזים לשני חדשים אלו, וזאת מפני שפגם העינים הוא שרש כל החטאים והעוונות. עד כאן דבריו.

ועל פי זה אפשר לבאר את הכתוב בספר המדות (ערך סגולה

סוד הברכה והשמירה

אות יא): סגלה לחולה להסתכל על הציצית. כי כתבו צדיקים שעל ידי שהאדם מסתכל בדברים קדושים כציצית וכדומה, הוא מתקן בכך את מה שפגם בעיניו בראיות אסורות, רחמנא ליצלו, והנה עקר החלאים הבאים לאדם הוא על ידי פגם העינים, ולכן כאשר יסתכל החולה בציצית ויתקן את אשר פגם בעיניו, על ידי זה יזכה ממילא לרפואה שלמה, ושב ורפא לו ורפואתו קרובה לבוא.

הרופא שהגיע לישיבה

מעשה נפלא ארע בישיבת "יקירי ירושלים" אשר בעיר הקדש ירושלים, כאשר לאחד הבחורים התפתחה פריחה חמורה בגופו, רחמנא ליצלו, והוא נשלח על ידי הרופא בקפת החולים לטיפול מיוחד במרפאת עור הממוקמת בקניון גדול, והבחור אשר רצה לשמור את עיניו היה ירא מאד לנפשו ללכת לקניון אשר שם המכשולות מצויים, והחליט שלא ילך לשם כדי שלא יבוא להכשל בפגם העינים, חס ושלום. והנה לאחר כמה שעות הגיעה לישיבה משלחת של תורמים חשובים מונצואלה, וכאשר שאל ראש הישיבה את אחד התורמים במה עסוקו, ענה ואמר לו, כי הוא מתמחה בתחום רפואת עור, והנו אחד הממחים הגדולים בכל העולם בתחום.

ראש הישיבה שלח מיד לקרא לבחור אשר סבל מהפריחה הקשה בעורו כדי שהרופא יבדק אותו, והרופא שבדק אותו נתן לו מרשם של תרופה מיוחדת לעור אותה נתן לרכש בבית המרקחת, וכך נצל הבחור מההליכה למרפאה אשר הייתה בקניון, וראו כלם כיצד לא 'מנע ה' טוב להולכים בתמים, ומי שחפץ לשמור את עיניו, השם יתברך משדד את כל מערכות הטבע למענו והוא זוכה

לרפואות וישועות מעל הטבע בכל העינים, כי אין אדם שומע לי ומפסיד. (דרש בחכמה).

לפני חתנתו של בחור אשר היה משמש בקדש אצל הגה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א, אמר הבחור לרבי שהוא חושש מאד לבוא בברית הנשואין, מפני שהוא רואה כיצד צרות ישראל מרבות, ואנשים נכנסים בכל עת אל הקדש פנימה ושופכים לפני הרבי את סאת צרותיהם, לכן הוא חושש מאד מי יודע מה יהא עמו בעתיד בימי חייו. התלהב הרבי ואמר לו, תוך כדי שהוא מראה באצבעו על ערמת הפתקאות שהיתה מנחת על שלחנו: "רואה אתה את כל הקוֹיטלעך הללו? כל אלו מגיעים רק בגלל העינים, כי אין שומרים על העינים! בהתכוננו לומר לו, כי אם רק ישמור על עיניו כראוי, הרי שיזכה להנצל מכל צרה וצוקה.

מדיע מלאך המות מלא עינים

הנה כתבו חז"ל (ע"ז כו) שמלאך המות כלו מלא עינים, ובשעת פטירתו של האדם עומד מעל ראשו וחרבו שלופה בידו, וכיון שרואה אותו החולה, כלו מזדעזע. ובארו הרה"ק רבי נתן אדלר זיע"א (חתם סופר) והחיד"א זיע"א (בספרו נחל קדומים פ' בראשית) ורבי יונתן איבשיץ זיע"א (יערות דבש חלק ב' דרוש ט') והגאון רבי ישעיה מושקאט זיע"א אב בית דין פראגא (בספרו ראשי בשמים עמוד ק"א), שהטעם שמלאך המות כלו מלא עינים, מפני שכאשר האדם פוגם בעיניו והוא עובר על הלאו של "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", בכך הוא נוהג לייצר הרע, שהוא מלאך המות, את העינים שיש לו, כי בכל פעם שהוא מסתכל בימי חייו במראות

סוד הברכה והשמירה

אסורות, נוספות למלאך המות עוד עינים, ומכך לבד נוצר מלאך המות.

ולכן כאשר רואה אותו האדם בשעת פטירתו מהעולם, כלו מודע, מפני שהוא רואה שהוא אשר ברא את מלאך המות על ידי הסתכלותיו האסורות, רחמנא ליצלן.

אבל כל השומר את עיניו, בבוא עתו הוא זוכה להסתלק על ידי כבוד השכינה, כמו שכתוב: "כבוד ה' יאספך", וכתבו חז"ל (תוספתא) שכל אחד מישראל לפני פטירתו רואה את השכינה, כמו שנאמר: "כי לא יראני האדם וחי", אבל בשעת פטירתו זוכה האדם לראות את השכינה, והוא מסתלק מרב מתיקות אור נעם זיו השכינה.

והוסיף עוד בעל ה"עיון יעקב" זצ"ל (קידושין מא), שהטעם שמלאך המות מלא עינים, מפני שעקר פתויו של היצר הרע הוא שהאדם יפגם בעיניו, רחמנא ליצלן.

שומר את עיניו ונצל מהאיגרת הדכים

ספור יהודי יקר שעלה על קו 55 היוצא מתל-אביב, כדי להגיע למחוז חפצו, שכאשר הוא חפש מקום לשבת, הוא נוכח לראות שהאוטובוס מלא עד אפס מקום וכל המקומות תפוסים, ולא היה מקום לעמידה רק ליד הדלת האמצעית, והנה בתחנה הבאה עלתה על האוטובוס אשה אשר לא זכתה ללכת בצניעות כראוי לבת ישראל, ונעמדה ליד הדלת בקרבת מקום אליו, ואף החלה לדבר בקול רם, ומשראה זאת החליט לרדת בתחנה הקרובה ולעלות על אוטובוס הבא המגיע למחוז חפצו.

והנה בדרכו לתחנה הבאה, הוא שמע קול צפירת אמבולנסים רבים, וכאשר הוא ברר את סבת הדבר, התברר לו שקו 55 לא הצליח לעצר בזמן באחת התחנות, והוא נכנס לתוך התחנה בכת גדול, וכששאל מה שלומם של הנוסעים, האם כלם יצאו ללא פגע, התברר לו שכלם יצאו בשלום, למעט אשה אחת אשר עמדה ליד הדלת האמצעית, שהיא נפצעה והצרכו לפנותה לבית החולים, ואז הבין ממה הוא נצל אם היה נשאר לעמוד באותו מקום, כמו שכתבו חז"ל (דברים רבה פ' ראה אות ה): "אמר הקדוש ברוך הוא, שמעו לי, שאין אדם שומע לי ומפסיד", וכאשר האדם שומר את עיניו מכל משמר, הוא זוכה להנצל מכל רע. כיצד יש יצר הרע, הרי חכמים כבר סתמו את עיניו

ובאר בעל ה"בית יעקב" זצ"ל (בית יעקב לשובב"ם דף יז) כיצד יש עדין יצר הרע, והרי אמרו חז"ל (סנהדרין סד) שחכמים סתמו את עיניו של היצר הרע של עריות, ואם כן כיצד הוא יכול לפתות את בני האדם? אלא הבאור לכך הוא, שעל ידי שהאדם פוגם בעיניו בהסתכליות אסורות, רחמנא ליצולן, הוא בעצמו בורא בחזרה את היצר הרע ומשיב לו בחזרה את עיניו, ועל ידי ראייתו הוא נותן כח ליצר הרע, ולולי כך לא היתה ליצר הרע שום שליטה, כי חכמים כבר סתמו את עיניו של היצר הרע.

וכן כתב ה"בית יוסף" (אבן העזר סימן כט), שעל ידי פגמי העינים, האדם מגביר את כחו של היצר הרע ומחליש את כח יצרו הטוב.

וכן פרש בעל ה"משנת חסידים" זיע"א (חושב מחשבות פרשת כי תבוא) את הפסוק (דברים כח לד) "והיית משגע ממראה עיניך", שבאורו הוא על פי מה שכתבו חז"ל שאין אדם עובר עברה אלא

סוד הברכה והשמירה

אם כן נכנסה בו רוח שטות (סוטה ג), ועל ידי פגם העינים נכנסת
באדם רוח שטות וטמאה נוראה, אשר על ידה הוא בא לכל
החטאים שבעולם, חס ושלום. ה' יזכנו לשמור תמיד את עינינו,
ונזכה לראות בשוב ה' לציון ברחמים, אמן.

פֶּדָה
לְעֵינֵינוּ
עֲשֵׂקוּ עַמֵּלֵנוּ

פָּדָק ז

לְעֵינֵינוּ עֲשׂוּ עֲמָלָנוּ

הַבְטָחַת הַנְּבִיא - זֶרְעוּ יִגְדְּלוּ

הִנֵּה כַּאֲשֶׁר שׁוֹמֵר הָאָדָם אֶת עֵינָיו בִּקְדֻשָּׁה וְטַהֲרָה, מִבְּטָח לוֹ שְׂיִזְכֶּה לְבָנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְצַדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ (תיקו"ז דף פז ע"ב), שֶׁבְּזִכּוֹת כֶּף זֹכֶה הָאָדָם לְבָנִים צַדִּיקִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים. וְהוֹסִיף הַזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ (לך לך ג), שֶׁבְּעֵז זָכָה לְבָנִים צַדִּיקִים בְּזִכּוֹת שֶׁעָמַד בְּנִסְיוֹן הַקְּדֻשָּׁה, וְזֶה מְרַמֵּז בַּפְּסוּק "גִּבּוֹר בְּאֶרֶץ יִהְיֶה זֶרְעוֹ דּוֹר יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ", וּפְרוּשׁוֹ הוּא, שֶׁעַל יְדֵי שִׁיתְגַּבֵּר הָאָדָם עַל יָצְרוֹ, יִזְכֶּה לְדוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל מְבָרָכִים, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְצַדִּיקִים.

וְכֵן נֶאֱמַר בְּנְבִיא (ישעיה לג טו-יז): "וְעוֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בָּרַע, לַחֲמוֹ נֶתֵן מִיָּמָיו נְאֻמִּים, מֶלֶךְ בִּיפּוֹ תַחֲזִינָה עֵינָיו". וּפֶרֶשׁ רַש"י - "מִיָּמָיו נְאֻמִּים": "זֶרְעוּ יִגְדְּלוּ וְכָל צִרְכֵּי יִסְפְּקוּ". וְאֶפְשָׁר לְבָאֵר, שֶׁכּוֹנֶנֶת רַש"י "זֶרְעוּ יִגְדְּלוּ" הִיא הֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת, שֶׁכָּל הַשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו יִזְכֶּה שִׁיִּגְדְּלוּ בָנָיו בְּבְרִיאֹת אֵיתָנָה וְיִשְׁמְרוּ מִכָּל מִיָּנִי חֲלָאִים רַחֲמָנָא לִיצְלוֹ, וְהֵן בְּרוּחָנִיּוֹת, שֶׁזֶּה הָעֵקֶר, שֶׁהַשׁוֹמֵר עֵינָיו יִזְכֶּה שֶׁ"זֶרְעוּ יִגְדְּלוּ" בְּתוֹרָה וּרְאֵת שָׁמַיִם כְּרָאוֹ, וְיִהְיוּ בָנָיו תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְעַבְדֵי ה' בְּאַמֻּת.

וְכֵן כָּתַב הַרְה"ק רַבִּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלֵב זִיע"א בְּ"סֵפֶר הַמִּדּוֹת" (ערוך
ניאוף אות ס): מִי שֶׁאֵינוֹ מְסַתְּפֵל עַל נָשִׁים, יִזְכֶּה שְׁבָנָיו יִחְבְּרוּ פְּרוּשִׁים
עַל הַתּוֹרָה.

וְכָתַב עוֹד הַרְה"ק רַבִּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלֵב זִיע"א (ספר המידות ממון אות
כא): מִי שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בִּיצְרוֹ, בָּנָיו אֵינָם יוֹצְאִים לְתַרְבוֹת רָעָה, וְעַל
יָדֵי זֶה מִמּוֹנוֹ מִתְבָּרֵךְ, וְעַל יָדֵי זֶה לֹא יָבוֹא לְיָדֵי נָסִיוֹן.

וְכֵן כָּתַב הַרְה"ק רַבִּי אֲוֵרִי מְסֻטְרֵלִיֶּסֶק זִיע"א (אמרי קדוש אות לח):
"הַשּׁוֹמֵר עֵינָיו יִחְיוּ בָנָיו, וְיִגְדְּלֵם בְּלֹא צַעַר, וְיִצְלִלֵם מִמְּקָרֵי הַזָּמָן".

בְּשֹׁכֵר שְׁיוֹסֵף לֹא הִסְתַּכֵּל עַל הָאֲצָעָדוֹת שֶׁל מִצְרַיִם – זֶכֶה זָרְעוֹ לְאֲצָעָדָה בַּתּוֹרָה

וּרְמָזוֹ יֵשׁ לָכֵן בְּדַבְּרֵי חַז"ל (בראשית רבה פרשה צח יח), שֶׁכָּתַבּוּ
שֶׁבְּשֹׁכֵר שְׁיוֹסֵף שָׁמַר אֶת עֵינָיו שֶׁלֹּא לִרְאוֹת אֶת בָּנוֹת מִצְרַיִם
כְּאֲשֶׁר הֵן צָעְדוּ עַל חוֹמוֹת מִצְרַיִם וְזָרְקוּ עָלָיו טַבְּעוֹת וּנְזָמִים, כִּדִּי
שִׁירִים אֶת עֵינָיו וְיִרְאֶה אוֹתָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "בָּנוֹת צָעְדָה עָלֵי שׁוֹר",
בְּשֹׁכֵר זֹאת נִתֵּן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָנוֹתָיו אֲצָעָדָה, כְּלוֹמַר פְּרִשָּׁה
בַּתּוֹרָה, שֶׁזֶה פְּרִשְׁת בָּנוֹת צָלְפָחֵד שֶׁהָיוּ מִזָּרְעוֹ שֶׁל יוֹסֵף.

וְכָתַבּוּ חַז"ל (נדרים כ): כָּל הַמְּסַתְּפֵל בַּעֲקֵבָהּ שֶׁל אִשָּׁה הוֹיִין לָהּ
בָּנִים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּגִים. וְכֵן כָּתַב הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ויקרא פג), שְׁבָנִים
הַנּוֹלָדִים אַחֲרֵי רְאִיָּה אֲסוּרָה נִקְרָאִים "אַלְהֵי מִסְכָּה".

וְכֵן כָּתַב הַמַּהְרָח"ו וְיִטְאַל זִיע"א בְּסִפְרוֹ "עֵץ הַדַּעַת טוֹב" (פרשת
קדושים), שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶּגֶם בְּרְאִיָּה, הָרִי זֶה עֲלּוּל לְהִזְיק לְבָנָיו שֶׁלֹּא
יִגְדְּלוּ כְּרְאוּי חֵס וְשְׁלוֹם.

לְעֵינֵינוּ עֲשׂוּ עֲמָלָנוּ

ומִדָּה טוֹבָה מְרַבֶּה - כֹּאֲשֶׁר שׁוֹמֵר הָאָדָם אֶת עֵינָיו, הוּא זֹכֶה לְבָנִים צְדִיקִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים.

וּמוֹבֵא בַּסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים רָמַז נִפְלֵא לְכַף שִׁישָׁנוּ בְּמַלּוֹת הַתְּפִלָּה "לְעֵינֵינוּ עֲשׂוּ עֲמָלָנוּ", וְהִנֵּה "עֲמָלָנוּ - אֱלֹהֵי הַבָּנִים", כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסֵדֶר הַהֲגָדָה שֶׁל פֶּסַח, וּבְכַף מְרָמֵז שֶׁהֵעֵינִים הֵן אֲשֶׁר עֲשׂוּ אֶת הַבָּנִים, כִּי כָּל גְּדוּלָם שֶׁל הַבָּנִים תַּלְוִי וְעוֹמֵד בְּקִדְשָׁת עֵינָיו שֶׁל הָאֲבָא, וְכַפִּי שֶׁעֵינָיו שֶׁל הָאֲבָא קְדוּשׁוֹת וְטְהוּרוֹת, כֹּף זֹכֶים בְּנָיו לְמִתִּיקוֹת הַתּוֹרָה, לְכַוֵּנָה בַּתְּפִלָּה, וּלְחִיּוֹת וְהַתְּלַהּבוֹת בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ, וְכֹאֲשֶׁר שׁוֹמֵר אָדָם אֶת עֵינָיו בְּקִדְשָׁה וְטְהָרָה, הוּא זֹכֶה לְבָנִים קְדוּשִׁים וְטְהוּרִים הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי אֲבוֹת.

מִדּוּעַ נִרְאִית דְּמוּת קִטְנָה בְּתוֹךְ הָעֵין

וְהוֹסִיפוּ צְדִיקִים עוֹד רָמַז נִפְלֵא לָזֶה, בְּכַף שֶׁכֹּאֲשֶׁר מִסְתַּכְּלִים בְּעֵינָיו שֶׁל הָאָדָם נִרְאֶה שֵׁם אָדָם קָטָן, וְזֹאת לְרָמַז עַל הָאֲבָא וּבְנֵי הַקָּטָן שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ עֵינָיו, לְרָמַז וְלִזְמֵר, שֶׁכָּל הַצְּלַחַתוֹ שֶׁל הַבֵּן תַּלְוִיָּה וְעוֹמֵד בְּקִדְשָׁת עֵינָיו שֶׁל הָאֲבָא וּבִשְׁמִירַת עֵינָיו בְּקִדְשָׁה וְטְהָרָה כְּרָאוּי.

וְכֵן אָמַר הַרֵ"ק רַבִּי יוֹאֵל מִסַּאטְמֶר זִיע"א (יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים עֲמוּד כ'), שֶׁכַּפִּי שֶׁנִּזְהָר הָאָדָם בִּשְׁמִירַת עֵינָיו כְּרָאוּי, כֹּף הוּא מַצְלִיחַ לְהַשְׁרִישׁ יִרְאֵת שָׁמַיִם בְּבָנָיו.

וְכָתְבוּ הָרֵאשׁוֹנִים (רוֹקַח סִימָן רצו, מַחְזוֹר וִיטְרִי הַלְכוֹת מִילָה אוֹת תַּקַּח), שֶׁכֹּאֲשֶׁר מְבִיאִים אֶת הַיָּלֵד בַּפֶּעַם הָרֵאשׁוֹנָה לְלַמֵּד אֶת הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, מְכַסִּים וְעוֹטְפִים אוֹתוֹ בְּטִלִּית, וְזֹאת כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְאֶה שׁוֹם דָּבָר טָמֵא וְאֶסוּר בַּדֶּרֶךְ, וּבְאֵרוֹ צְדִיקִים, שֶׁבְּכַף אָנוּ רוֹצִים

ללמד את הילד ולהראות לו שיזכור כל ימי חייו שכל ההתחלה שלו בלמוד התורה תלויה ועומדת בקדשת העינים, אשר רק על ידה יזכה להרגיש את מתיקות התורה הקדושה.

והוסיפו עוד צדיקים זיע"א, שמנהג ישראל לעטף את הילד בלכתו ללמד את האותיות דוקא בטלית של האבא, זאת משום שכאשר הילד הולך ללמד את אותיות התורה הקדושה כמנהגם של ישראל, ונותנים לילד ללקק את הדבש מהאותיות, צריך לזכור שהדרך שעל ידה יזכה הילד למתיקות התורה, הנה תלויה ועומדת בקדשתו של האב, הרמוזה בציצית של האב, בקימו את מצוות "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" ויהייתם קדשים, הכתובות בפרשת ציצית.

תשתפכנה אבני קדש

ומובא בספרים הקדושים, שזה מרמז בפסוק (איכה ב יט): "שאי אליו כפיו על נפש עולליו, העטופים ברעב בראש כל חוצות", לרמז שהסבה שהבנים מכסים ברעב, ללא חשק וטעם בתורה ותפלה ועבודת השם, מפני "ראש כל חוצות", כלומר מפני שאין האבות שומרים על עיניהם כראוי בלכתם בדרך ברחובות קריה, בראש כל חוצות.

ומובא עוד בספרים, שזה מרמז בפסוק (איכה ד א): "תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות". "אבני קדש" הם נשמותיהם של הילדים הקדושים והטהורים, אשר הטעם שהם משתפכים באבני קדש ואינם הולכים בדרך אבות חס ושלום, מפני שהאב "בראש כל חוצות", כלומר שאינו שומר את עיניו בלכתו בדרך בראש כל חוצות ברחובות קריה.

לעינינו עשיו עמלנו

ועל פי זה הסבירו צדיקים את הפסוק (דברים כא ז) "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו", כלומר שרק כאשר שמרנו על עינינו בלכתנו בדרך, אנו יכולים לומר שידינו לא שפכו את הדם הזה, כי רק מי ששומר את עינו בקדשה וטהרה כראוי, יכול לומר על ילדיו "ידינו לא שפכו את הדם הזה", כי על ידי כך הוא זוכה לבנים צדיקים ותלמידי חכמים.

וצדיקי בית סלונים זיע"א היו אומרים: "אבליק איז אקינד", שפרושו: "מבט זה ילד", כלומר שההסתכלות של האב מגיע הישר ללבו של האב, וכל ההסתכלות לא טובה של האב היא כמו דקירה לנשמתו של הילד חס ושלום.

ואמרו צדיקים זיע"א, שהנה בצפור נפשו של כל אדם שבניו יהיו תלמידי חכמים וצדיקים, וכל אדם מוכן להתאמץ ולעשות ככל יכולתו ובלבד לזכות שיהיו בניו תלמידי חכמים וצדיקים, ואם כן עליו לשמר את עינו בשביל שיזכה לבנים מאירים בתורה ובמצוות ההולכים בדרך אבות.

והטעם לכך הוא, מפני שנשמתו של הבהן מחברת וקשורה לנשמת האב בנימים נסתרים, ולכן כאשר האב עושה תשובה, אף בנו מתעורר לתשובה, כמובא ב"לקוטי מוהר"ן" (קמא) על הפסוק (דברים ל) "ומל ה' את לבבך ואת לבב זרעך", ולכן כל התעלותו של הבהן וקדושתו תלויה ועומדת במעשי אביו.

וכן ספר רבי נחמן מברסלב זיע"א על עצמו (חיי מוהר"ן לט), שכאשר הוא שמע את קול השופר שתוקעים בבית הכנסת בראש חודש אלול, נפלו עליו פחד ויראת שמים עצומה מאד, ולאחר התפלה באה אליו בתו אדל, ואמרה לו: סמור ופחד לבי

כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר שֶׁתִּקְעוּ עִכְשָׁו. וּבֵאֵר רַבִּי נַחֲמָן, שֶׁזֹּאת מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁמָוְתֵיהֶם שָׁל הָאֵב וּבְנוֹ קִשּׁוּרוֹת אַחַת בְּחִבְרָתָהּ, וְלִכְּנֹ פֶּאֶשֶׁר הָאֵב מִתְעוֹרֵר לְתִשּׁוּבָה וַיֵּרָאֵת שָׁמַיִם, אָף בְּנוֹ מִתְעוֹרֵר וְחִפֵּץ לַעֲשׂוֹת תִּשּׁוּבָה.

וְהוֹסִיפוּ עוֹד צְדִיקִים, עַל פִּי מָה שֶׁכָּתוּב בְּ"סֵפֶר הַמִּדּוֹת" (פַּחַד טו): עֲרֵבָה חֲבוּטָה מֵהוֹשָׁעָנָה רַבָּה הִיא סָגְלָה לַפֶּחַד וּלְשִׁמְרָהּ בַּדְּרָכִים. וְהִנֵּה "עֲרֵבָה" בְּגִימָטְרִיָּא "זָרַע" כַּמּוּבָא, וְרָמַז יֵשׁ בְּכָךְ שֶׁיִּזְכֹּר הָאָדָם שֶׁשִּׁמְרִית עֵינָיו בְּלִכְתּוֹ בַּדְּרָכִים מִשְׁפִּיעָה עַל כָּל זָרָעוֹ אַחֲרָיו לִלְכֹּת בַּדֶּרֶךְ הַשֵּׁם.

וְכָךְ גַּם מוּבָא בְּסִפְרֵים, שֶׁהֶהָדָסִים מְרַמְזִים בְּשִׁלּוּשָׁם לְשִׁלְשֶׁת הָאֲבוֹת הַקְּדוּשִׁים כְּפִדּוּעַ. כִּמוֹ כֵּן הֶהָדָסִים אֲשֶׁר הֵנָּם בְּצוּרַת עֵין, רוֹמְזִים לַעֲיִנִּים, כִּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל. וְרָמַז יֵשׁ בְּכָךְ, שֶׁכָּפִי שֶׁהָאָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת עֵינָיו, כֵּךְ הוּא זֹכֶה שֶׁבְּנֵי יִלְכוּ בַּדְּרָכֵי אֲבוֹת.

וְכֵן כָּתַב בַּעַל הַ"שֵּׁבֶט מוֹסֵר" זִיע"א (פִּי"ד אוֹת כב): בַּעֲת שְׁבָא אָדָם לַחֲטָא, יַחֲשֹׁב שֶׁלֹּא לַעֲצֹמוֹ בְּלִבָּד הוּא גּוֹרֵם, אֲלָא גַם לְבָנָיו אַחֲרָיו.

וְאָמְרוּ צְדִיקִים זִיע"א, שֶׁזֶּה מְרַמֵּז בְּפִסּוּק (תְּהִלִּים קכח ה): "יִבְרַךְךָ ה' מִצִּיּוֹן, וְיֵרָאֵה בְּטוֹב יְרוּשָׁלַם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ". וְהִנֵּה "צִיּוֹן" מְרַמֵּז עַל מִדַּת הַקְּדוּשָׁה - מִדַּת הַיְסוּד, וְעַל זֶה מְרַמֵּז הַפִּסּוּק "וְיֵרָאֵה", כְּלוּמָר, מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו בְּקְדוּשָׁה וּבִטְהָרָה, עַל יְדֵי כֵךְ יִזְכֶּה שִׁיְהִיָּהּ אֲצִלּוֹ "בְּטוֹב יְרוּשָׁלַם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ", כְּלוּמָר שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִזְכֶּה לְכָל הַטוֹב שֶׁבְּעוֹלָם, וְכֵן יִזְכֶּה שִׁיתְקַיֵּם בּוֹ הַמִּשְׁךְ הַפִּסּוּק - "וְיֵרָאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל". כְּלוּמָר שֶׁעַל יְדֵי הָרָאָה הַטּוֹבָה מְבֻטָּח לוֹ שִׁיִּזְכֶּה לְרֵאוֹת בָּנִים וּבְנֵי בָנִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבִמְצוּוֹת.

לעינינו עשיו עמלנו

עטרת זקנים בני בנים

וימובא בספרים, שרמזו נוסף יש בכך, שאף כאשר הבנים מקדשים את עיניהם, הם גורמים השפעות טובות ועליה לאבותיהם, כי אף האבות תלויים בעיניהם של הבנים, ולכן כאשר מקדש האדם את עיניו, הוא עושה נחת ומביא השפעות טובות ברוחניות ובגשמיות לאבותיו ולאבות אבותיו ולמעלה בקדש, ובעקרה הוא משפיע על אבותיו אשר נמצאים כבר בעולם העליון, כי בזכות שמירת עיניהם של הבנים זוכים האבות בגן עדן להיות נהנים מזיו השכינה.

ורמז נפלא יש לכך בדברי חז"ל (ברכות יז ע"א): "עולם הבא אין בו אכילה ושתיה, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". והנה "עטרת זקנים בני בנים", אשר בכך מרמז שכאשר האדם שומר את עיניו בקדשה וטהרה, הוא גורם לאבותיו ואבות אבותיו שבגן עדן להיות נהנים מזיו השכינה הקדושה, כי כאשר הבנים שומרים על עיניהם, הם משפיעים בכך על כל האבות והזקנים שפע רב וברכה גדולה בכל הענינים, ברוחניות ובגשמיות. ואמרו צדיקים שרמז יש לכך בפסוק (בראשית מו ד) "ויסוף ישית ידו על עיניך", לרמז שקדשתו של האדם במדתו של יוסף הצדיק, הולכת ומשפיעה לאביו.

מדוע יבוא אליהו הנביא להשקיף שלום בין האבות לבנים

ועל פי זה בארו צדיקים זיע"א, מדוע אליהו הנביא עתיד

לְבוֹא? כְּדֵי לְהַשְׁכִּין שְׁלוֹם בֵּין הָאָבוֹת לְבָנִים וּבֵין הַבָּנִים לְאָבוֹת,
כְּמוֹ שִׁכְתוּב (מלאכי ג כד): "וְהָשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל
אָבוֹתָם", וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁלְעֵתִיד יִתְגַּלֶּה וְיֵרָאוּ כָּלֶם בְּבִירוֹ אֶת כָּל
אֲשֶׁר הִזִּיק הָאֵב לְבָנָיו כְּאֲשֶׁר הוּא לֹא שָׁמַר עַל עֵינָיו חֶסֶד וְשְׁלוֹם.
וְכֵן לְעֵתִיד יִתְגַּלֶּה, שֶׁכָּל מֶה שֶׁהִפְסִיד הֵבִן לְאָבִיו זֶה עַל יָדֵי שֶׁהוּא
לֹא שָׁמַר עַל עֵינָיו בְּקִדְשָׁה חֶסֶד וְשְׁלוֹם, וְכֵן הָאֵב וְהֵבִן יֹאשִׁימוּ אֶחָד
אֶת חֲבֵרוֹ, עַד שֶׁזֶה יִגְרֹם לְמַחֲלָקָת וּמְרִיבָה גְדוֹלָה בֵּינֵיהֶם, וְלָכֵן
צָרִיךְ שֶׁיָּבֹא אֲלֵיהֶם הַנְּבִיא כְּדֵי לְהַשְׁכִּין שְׁלוֹם בֵּין הָאָבוֹת לְבָנִים, כִּי
לְעֵתִיד יִתְגַּלֶּה וְיֵרָאוּ כָּלֶם עֵין בְּעֵין כִּי צַד כָּל הַדּוֹרוֹת קְשׁוּרִים הָאֶחָד
לַשֵּׁנִי עַל יָדֵי קִדְשַׁת הָעֵינִים.

וְהִנֵּה בּוֹדָאִי שֶׁכָּל זֹאת נֹאמֵר רַק בְּכִלְיוֹת וְעַל פִּי טַבְעוֹן שֶׁל דְּבָרִים,
אֲמַנִּים יֵשׁ לְדַעַת, שְׁאֵף עַל פִּי כֵן, לְפַעֲמִים אֵין הַדְּבָר תְּלוּי כָּלֶל בִּידוֹ
שֶׁל הָאָדָם וְלֹא קְשׁוּר כָּלֶל לְמַעֲשָׂיו, אֲלֹא זֹאת מִהֲסוּדוֹת הָעֲמָקִים
שֶׁל הַבְּרִיאָה, כְּמוֹ שֶׁאֲמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְחִזְקֶיהוּ הַנְּבִיא, אֲשֶׁר
לֹא רָצָה לִשְׂאֵא אִשָּׁה מִפְּנֵי שֶׁרָאָה בְּנִבּוּאָה שֶׁבָּנָיו יִהְיוּ רָשָׁעִים:
"בְּהֵי כְּבָשִׁי דִּרְחֻמָּא, לָמָּה לָךְ" (ברכות ד), כְּלוּמָר, שֶׁדָּבַר זֶה הֵנוּ
מִסּוּדוֹת הַבְּרִיאָה, וּבְמִקְרָם אֵלוֹ אֵין לוֹ לְאָדָם אֲלֵא לְהַעֲתִיר עַל כָּךְ
בְּתַפְלָה וְתַחֲנוּגִים לִפְנֵי קוֹנוֹ עַד שֶׁיִּרְחֲמוּ עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי כָּל
הַמְּאֻרִּךְ בְּתַפְלָתוֹ אֵין תַּפְלָתוֹ שְׁבָה רִיקָם.

לֹא הִרְמַתִּי אֶת הָרֹאשׁ בְּבֵית הָרִין

מִסָּפֵר עַל הַגָּאוֹן רַבִּי עֻבְדֵּיהַּ יוֹסֵף זצ"ל, שֶׁכְּאֲשֶׁר שָׁאֵל אוֹתוֹ
אֶחָד מִגְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל כִּי צַד זָכָה שֶׁכָּל בָּנָיו תְּלַמְּדֵי חֻמֵּי מִפְּלִגִּים,
נָסָה הָרַב לְהַתְחַמֵּק מִמֶּנּוּ, וּכְשֶׁשָּׁב אוֹתוֹ רַב וְהִפְצִיר בּוֹ כְּמָה
פְּעָמִים, הָשִׁיב לוֹ: הַכֹּל בְּזָכוֹת שְׁמִירַת הָעֵינִים.

לעינינו עשיו עמלנו

וספר לו, שכאשר היה יושב בבית הדין והיה צריך לשמע את בעלי הדין, לא היה מרים את עיניו בשום אופן לראותם, אלא כל אותו זמן היה מוריד את ראשו למטה והיה כותב, והם חשבו שהוא כותב את כל טענותיהם, אבל ספרה בתו, שלפעמים היה מביא לה ציורים נחמדים, ואמר לה שאת זה כתב בבית הדין, בשעה שבעלי הדין היו עומדים לפניו, כי לא רצה להרים את ראשו לראות אותם.

מדוע נעצר הרב באמצע הדרהוב

וכן מספר על הגה"ח רבי שלמה ברנדסדורפר זצ"ל, אביו של הפוסק הגדול הגאון רבי מאיר ברנדסדורפר זצ"ל, שהיה מסתובב ברחובה של עיר כשמקל בידו כאלו הוא סגי נהור חלילה, וזאת כדי שאנשים ישמרו ממנו מרחק, ולא יבוא להכשל בראיתו.

פעם בעת אשר היה נצרך לשהות במנהטן, וצעד ברחובותיה של העיר הגדולה, לפתע הרגיש שהמציב בלתי נסבל. הוא עצר את הליכתו, ונשאר כך עומד ברחוב בלי לדעת כיצד יחלץ משם, והנה בדיק עבר שם שוטר, וכאשר ראה אותו עומד ללא נוע, נגש אליו ושאלו לפשר מעשיו, ענה לו רבי שלמה, שהוא צעד לתמו ברחוב ולפתע אבד את מאור עיניו ואינו מוצא את דרכו הלאה. השוטר רחם עליו והעלה אותו לרכבו ולקחו לאכסנייתו.

ספר הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, על אביו הגאון רבי משה שניאור זלמן גרוסמן זצ"ל, שכאשר היה צריך לנדד מירושלים עיר הקדש לארצות הברית, כאשר הוא הגיע לארץ העמים, הוא שכר לעצמו פועל גוי שילך לפניו לפנות לו את הדרך בעברו

בחוצות העיר כאשר הוא צועד אחריו בעצימת עינים, וזאת שלא יכשל ממראות העיר הגדולה הפוגמות את הנפש. התנהגותו עוררה רשם כאלו הוא עור, רחמנא ליצולן, מבטן ומלדה, עד שבני המקום פנו את רבי זלמן בתמימות: "הרבי העור".

חנף הבנים - גם כי יזקין

וצריך כל אדם לחנף את בניו מצעירותם, וללמדם את חשיבותה הרבה והעצומה של שמירת העינים, אשר רק על ידה הם יעלו ויתעלו במסלה העולה בית קל, וזאת היא חובה הלכתית מדין "ושננתם לבניך", שבכך הצטוינו להפריש את בנינו מכל דבר אסור, וללמדם את חמרתו וחשיבותו הרבה, ובכך הוא ירויח בכפלים - שאף הוא יזכה להתעלות בעבודת השם כראוי.

וכתב הגה"ק רבי יהודה החסיד זיע"א ב"ספר חסידים" (סימן י, שכלל דבר שיצרו של האדם מתגבר עליו, צריך האדם לחנף את בניו מקטנותם, כגון לשמירת העינים ולא לדבר שקר וכו', כי דבר זה שיהיה בכל ימי חייו, ואין האדם יכול לזכות לכן אלא אם כן התרגל לכן בקטנותו, ואז גם כשיזקין לא יעזבם ולא יניחם, כמו שנאמר (משלי כו ו): "גם כי יזקין לא יסור ממנה", וכן כתב בעל ה"שבט מוסר" (פרק יד אות כד).

וכן פסק הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל רבה של ירושלים (שו"ת שלמות חיים סימן תרפט), שיש לכל אדם לחנף את בניו מקטנותם לשמירת העינים.

וכן מספר (חכמת חיים, שלח), על הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, שמעולם לא הרים את עינו מארבע אמותיו, ואפלו אם

לעינינו עשיו עמלנו

בא מולו אחד מצאצאיו או ממקרביו, לא היה מרגיש בו עד שהלה התקרב בתוך ארבע אמותיו, והיה מדבר תמיד עם צאצאיו ותלמידיו על החובה להתרחק מהכעור ומהדומה לו, ולעשות סגים וגדרים לענין זה.

וכן מספר גם על הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זיע"א (הרב הדומה למלאך, פרק כד), בעל מחבר הספר "ברכת שמואל", שהיה זהיר מאוד בהסתכלות בנשים והיה הולך תמיד עם עינים משפלות כלפי מטה, והיה מזהיר הרבה את צאצאיו על הזהירות הרבה הנצרכת מכל מיני מראות אסורות.

כיצד החל הבן להבין את תלמודו

על כחה הגדול של שמירת העינים להשפיע מידית על רוחניותם ועל למוד תורתם של הילדים, ספר הגאון הצדיק רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א (קונטרס מאמרי חזוק, גליון רד פרק ז) מעשה נפלא שארע לפני מספר שנים, בילד אחד אשר ראשו היה חלש מאוד, ואפלו לאחר שהתאמץ רבות ונסה רבות בכל כחו להבין את תלמודו, לא הצליח כלל להבין מאומה. וכך במשך כל השנים אשר הוא למד בתלמוד התורה, נסו כל המלמדים שהוא למד אצלם לעזר לו בכל האפנים שישנם להבין את התלמוד, אבל כלם העלו חרס בידם ושום דבר לא הועיל לו, והילד לא הבין מאומה.

לכם של ההורים היה שבור מאד ממצב תלמודו של בנם, והם הרבו במשך כל השנים בתפלה ותחנונים לפני ה' יושב במרומים שיפתח את לבו של בנם בתורתו הקדושה. והנה באחד הימים

אֵשׁא עֵינִי

הגיע המלמד לתלמוד התורה, וראה שלפנת נפתח ראשו של הילד בצורה פלאית והוא החל להבין את כל הלמוד לאשורו, כאחד הילדים המצטיינים בכתה. המלמד מיד התקשר לאבי הבן בהתרגשות רבה, ושאלו כיצד ארע הנס הגדול והעצום זה לבנכם, הרי כבר שנים רבות שאתם מעתירים ומתפללים בעד בנכם, ומה עשיתם עתה שתפלתכם התקבלה במרומים ולבו של הילד נפתח כאולם ללמוד התורה הקדושה.

ענה ואמר לו אבי הבן: לפני ארבעים יום בדיוק קבלתי על עצמי לשמור על עיני, שלא להסתכל בכל מיני מכשירים פסולים אשר בהם המכשולות מצויים, ובמשך כל הארבעים יום האלו נגשתי בחצות הלילה לפתק אשר עליו כתבתי את קבלתי, והתחננתי והתפללתי לפני השם יתברך שבזכות כל ההתעלות וההתחזקות שקבלתי על עצמי להתחזק בשמירת העינים, יאיר ה' את עיניו של בני בתורה הקדושה, והנה היום בדיוק, כאשר הסתימו הארבעים יום, נפתח לבו של בני מעל דרך הטבע.

ישיעת ה' בְּהֶרֶף עֵין הקבלה שהצילה את עיני הילד

על כחה הגדול של שמירת העינים להשפיע מידיית על בריאותם של הבנים ועל רפואתם, ספר יהודי יקר המתגורר במרפז הארץ: ערכתי בדיקה שגרתית לבני אצל רופא עינים, ולאחר שראה הרופא את עיני הילד, השתנו פניו באחת, והורה לי לפנות בדחיפות לחדר המיון בבית החולים, וכאשר בדקו הרופאים את עיני הילד, אמרו לי שהמצב אינו פשוט כלל וצריך לעשות עוד כמה בדיקות נוספות, בעקר כדי לקבוע עד כמה המצב חמור,

לעינינו עשיו עמלנו

ולאחר שהתיעצתי עם כמה עסקני רפואה גדולים, הבנתי שעלי להתכונן לתקופה לא קלה כלל שעומדת להכנס לחיי.

והנה נזכרתי לפתע בקונטרס על שמירת העינים שקראתי ועדין היה מנח בכסי, והחלטתי לקבל קבלה חזקה בשמירת העינים כדי שאעבר את התקופה הזאת בקלות.

למחרת בבקר התייצבתי בבית החולים להמשך הבדיקות הרפואיות, וכאשר הרופא בדק את בני ביסודיות, התפלא והשתומם מאוד ופנה אלי בתמיהה: "על מה כל הרעש הגדול? אין לו שום דבר מכל מה שספרו לכם!" התברר שהחנות דעת היום הנה שונה לגמרי משל אתמול, כשהרופא מבטיח שכל העינין יחלף תוך זמן קצר ללא השארת כל זכר, וכך ראיתי בחוש כי ישועת ה' כהרף עין, ומי שמצפה לראות את ישועת ה' כהרף עין" - עליו להתחזק בשמירת העינים, ויזכה לראות בחוש את ישועת ה' בכל העינים.

מודיע עבד כנעני יוצא בשן ועין

וכן הוא להפך, כמו שכתבה התורה (בראשית ט כה) שחם נענש שכל זרעו יהיו עבדים לאחיהם עד סוף כל הדורות, מפני שראה את ערות אביו ולא כסה אותה, וכתבו חז"ל (מדרש תנחומא פרשת נח ג), שזה הטעם שכל זרעו של חם יוצאים ומשתחררים לחרות כאשר אדונם מכה אותם במכת שן או במכת עין, וזאת מפני שאביהם חם נכשל בפגם העין כאשר הוא ראה את ערות אביו ולא כסה אותה, וכן הוא נכשל בפגם הדבור, כאשר הוא אמר זאת לאחיו, אשר משום כך נגזרה עליו ועל כל בניו גזרת העבדות, ולכן

אֵשָׁא עֵינִי

כַּאֲשֶׁר הוּא מַתְבַּיֵּשׁ בַּהֶפְלֵת שְׁנֵי אוֹ בַּהֶפְלֵת עֵינֹו, מִתְכַּפֵּר לוֹ עוֹוֹן זֶה, וְהוּא יוֹצֵא לְחֵרוֹת.

וּבְאֵר רַבְּנוּ בַּחֲזִי זִיע"א (פֶּרֶשֶׁת שׁוֹפְטִים), שְׂכִינֹן שְׂכָל זֶרְעוֹ שֶׁל חָם הַשְׁתַּעֲבַד בְּעוֹוֹן פָּגֶם הָעֵין וְהַדְּבוּר שֶׁל אָבִיהֶם, לָכֵן כַּאֲשֶׁר לָקוּ הָאִיבָרִים שֶׁחָטָא בָּהֶם חָם אָבִיהֶם, הֵם יוֹצְאִים לְחֵרוֹת וְנִפְטָרִים מִעֲנֹשׁ הָעֲבָדוֹת.

וּכְתַב ה"בֵּן אִישׁ חִי" זִיע"א (בֵּן יְהוּדָע בְּבֹא קִמָּא עַד), שְׁזָה הַטַּעַם שֶׁרַבֵּן גְּמַלְיָאל סָמָא אֶת עֵין טָבִי עֲבָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חֲז"ל (בְּבֹא קִמָּא עַד), וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁטָבִי עֲבָדוֹ הָיָה גִּלְגּוּלוֹ שֶׁל חָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַחִיד"א זִיע"א (דְּבַשׁ לִפִּי מַעֲרַכְתָּ ט אוֹת ז), וְהַתּוֹרָה כְּתִבָּה שֶׁעָקַר חָטָאוֹ שֶׁל חָם הָיָה בְּחָטָא הָרְאִיָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ט כב): "וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנַעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשְׁנֵי אֶחָיו בַּחוּץ", וְכָךְ גַּם הַתּוֹרָה שֶׁבָּחָה אֶת אֶחָיו בְּשִׁמְרֵת הָרְאִיָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁם כג): "וַיִּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת אָבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרֵנִית וְעֶרְוַת אָבִיהֶם לֹא רָאוּ", וְלָכֵן הִתְגַּלְגַּל הַדְּבָר שֶׁרַבֵּן גְּמַלְיָאל סָמָא אֶת עֵינֹו שֶׁל טָבִי עֲבָדוֹ, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ עוֹוֹן שֶׁל הָרְאִיָּה, וְלָכֵן הוּא נִקְרָא "טָבִי", שְׁזָה אוֹתִיּוֹת "יִבֵּט", עַל שֵׁם הָרְאִיָּה.

מִדּוּעַ נִעְנָשׁוּ כְנַעַן שֶׁהִצְרִיעָה תְּסַמָּא אֶת עֵינֵיהֶם

וְהוֹסִיף ה"חֶפֶץ חַיִּים" זִיע"א (אֶהֱבֵת חֶסֶד), שֶׁלָּכֵן נִעְנָשׁוּ בְּנֵי כְנַעַן, שֶׁהָיוּ מִזְרְעוֹ שֶׁל חָם כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּאָה הַצִּרְעָה וְהָיְתָה זֹרֶקֶת בְּבְנֵי כְנַעַן מְרָה וּבְכָךְ מְסַמָּאת אֶת עֵינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חֲז"ל (סוֹטָה לו), וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁחָם פָּגֶם בְּעֵינָיו בְּכָךְ

לעינינו עשיו עמלנו

שְׂרָאָה אֶת עֲרוֹת אָבִיו וְלֹא חָשׂ לְכִסּוֹתוֹ שְׁלֹא יִתְבַּזֶּה יוֹתֵר, וּמִשּׁוּם
כִּף נַעֲנָשׁוּ זָרְעוֹ מִדָּה כִּנְגֵד מִדָּה שֶׁהִצְרָעָה תִּזְרֹק בָּהֶם מָרָה וּתִסָּמָא
אֶת עֵינֵיהֶם.

וּמִכָּאן אָנוּ רוֹאִים שֶׁבַּעֲוֹן הָאֵב סוֹבְלִים כָּל בְּנָיו אַחֲרָיו עַד סוֹף
כָּל הַדּוֹרוֹת, וּמִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה אֲלֵפִי פְעָמִים, כִּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל
(סוֹטָה מו) עַל אוֹתוֹ כִּנְעָנִי שֶׁהִרְאָה לְהוֹשִׁיעַ וְכָלֵב אֶת מִבּוֹאוֹת הָעִיר,
וּבִשְׂכָר זֹאת זָכָה הוּא וְכָל זָרְעוֹ אַחֲרָיו לְהַנְצִיל מִכָּל רָע, וְאִין מִלְאָךְ
הַמָּוֶת שׁוֹלֵט בָּהֶם, עַיִן שֶׁם בְּאִרְיָכוֹת.

וְכָתְבוּ עוֹד חַז"ל (סוֹטָה כג): "וּמָה אֲכִילַת דָּם שֶׁנִּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם
קָצָה בּוֹ, וְאָף עַל פִּי כֵן כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִמְּנוֹ מִקְבֵּל שְׂכָר כֹּה רַב -
גָּזַל וְעֲרִיּוֹת אֲשֶׁר נִפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מְחַמְדָּתוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה
שֶׁהַפּוֹרֵשׁ מֵהֶם יִזְכֶּה לְשְׂכָר עֲצוּם וְרַב הוּא וְדוֹרוֹתָיו וְדוֹרוֹת דּוֹרוֹתָיו
עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת". ה' יִזְכֵּנוּ, אָמֵן.

פרק ח
פֶתַח הַרְאָיָה

פרק ח

כח הראיה

הִנֵּה יֵשׁ לְדַעַת שְׂכַחָהּ וְהַשְׁפַּעְתָּהּ שֶׁל רְאִית הָאָדָם הֵנָּה גְדוֹלָה
וְעֲצוּמָה מְאֹד לְהַשְׁפִּיעַ עַל הָאָדָם בְּעַל כָּרְחוֹ לְהַתְנַהֵּג בְּכָל מַעֲשָׂיו
עַל פִּי רְאִיתוֹ וְהַסְתַּכְלוּתוֹ.

דְּגֻמָּאוֹת רַבּוֹת יִשָּׁנִן לְכָף בְּדַבְרֵי חַז"ל, אֲשֶׁר הַמְכַנֶּה הַמְשַׁתָּף בֵּין
כָּלֵן הֵנּוּ כֹחַ הַגְדוֹל וְהַשְׁפַּעְתָּהּ הָעֲצוּמָה שֶׁל הָרְאִיָּה לְהַשְׁפִּיעַ עַל
כָּל דִּרְכָיו וְאַרְחוֹת חַיָּיו שֶׁל הָאָדָם בְּכָל תַּחֲנוּם וּבְכָל עֲנִיָּן. וְלִכֵּן כָּל
הַחֶפֶץ לְהַתְעַלּוֹת בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם, עָלָיו לִשְׁמֹר עַל עֵינָיו מִכָּל מַשְׁמֹר
לְבַלִּי לְהַבִּיט בָּרַע, וְרַק אִזּוֹ יוּכַל אֲכֵן לְהַעֲפִיל וּלְהַתְעַלּוֹת וּלְהַתְעַלּוֹת
כְּחֶפְצוֹ וְכִשְׂאִיפַת לִבָּבוֹ הַטְּהוֹרָה.

מְדִיעַ סֵפֶר תְּהִלִּים פּוֹתֵחַ בְּגִנוֹת הַיְשִׁיבָה בְּמַחֲצַת הָרָשָׁעִים וְהַלְצִים

וּבְאֵר הַגֵּה"צ רַבִּי יִחְזְקָאל לִוִּינְשְׁטֵיין זצ"ל (אור יחזקאל), שָׁזָה
הַטַּעַם שֶׁדוֹד הַמֶּלֶךְ פָּתַח אֶת סֵפֶר תְּהִלִּים בְּפָרָק הָעוֹסֵק בְּגִנוֹת
שֶׁל מַעֲשֵׂי הָרָשָׁעִים וְהַיְשִׁיבָה עִמָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים פרק א):

"אֲשָׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים, וּבִדְרוֹךְ חַטָּאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשָׁב לִצִּים לֹא יָשָׁב", וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁבִּכְךָ רָצָה דּוֹד הַמֶּלֶךְ לְלַמְּדֵנוּ דְרוֹךְ חַיִּים וְאַרְחוֹת יוֹשֶׁר כִּי צִדַּד נִזְכָּה לְהִתְעַלּוֹת בְּמִסְלָה הָעוֹלָה בֵּית קָל לֹלֵא כָּל מוֹנֵעַ וּמַעֲכָב, שֶׁכֹּאֲשֶׁר יְדוּר הָאָדָם עִם הָרְשָׁעִים וּבְמוֹשָׁב לִצִּים יִהְיֶה מוֹשָׁבוֹ, לֹא יוֹעִילוּ לוֹ כָּל תּוֹכָחוֹת הַמוֹסָר, וְאִם כָּל סֵפֶר הַתְּהִלִּים הַמֵּלֵא בְּתַפְלוֹת וְתַחֲנוּנִים לְהִתְקַרֵּב לַהֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ, לֹא יוֹכֵל לַעְזֹר לוֹ לַעֲבֹד אֶת קוֹנוֹ וּלְהִתְקַרֵּב אֵלָיו בְּאַמֶּת, כִּי מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל הָרְשָׁעִים אֲשֶׁר הוּא רוֹאֶה אוֹתָם וּמִבִּיט בָּהֶם בְּכָל עֵת, יִשְׁפִּיעוּ עָלָיו בְּעַל כָּרְחוֹ לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים וּלְלַכֵּת בְּאַרְחוֹתָם הַמְקַלְקְלוֹת, עַד אֲשֶׁר יֵרֵד מִטָּה מִטָּה, רַחֲמָנָא לִיצְלוֹ, בְּאֵין עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ.

וְזֹאת, הֵן מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי שִׁירָאָה אֶת הָרְשָׁעִים, יַחֲשֹׁק אִם הוּא לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתָם, כִּי עֵין רוֹאֶה וְלֵב חוֹמֵד (טור בֵּית יוֹסֵף סִימָן א), וְכֹאֲשֶׁר מִתְבּוֹנֵן וְרוֹאֶה הָאָדָם מַעֲשֵׂי רָשָׁע, בְּעַל כָּרְחוֹ הוּא חַפֵּץ גַּם כֵּן לַעֲשׂוֹת כְּמוֹהוּ, וְהֵן מִצַּד רוּחַ הַטְּמָאָה הַנוֹרָאָה הַשּׁוֹרָה וּמְלַפֶּפֶת אֶת כָּל עוֹשֵׂי רָשָׁעָה, אֲשֶׁר הִיא נִדְבָקֶת וְשׁוֹרָה אִם עַל כָּל הַמִּתְבּוֹנֵן וּמִסְתַּכֵּל בָּהֶם וּמִשְׁפִּיעָה עָלָיו לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתָם, חֵס וְשְׁלוֹם.

וְזֶה הַטַּעַם שֶׁדּוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְׁלוֹם בָּחַר לִפְתּוֹחַ אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים בִּכְךָ, וְזֹאת כְּדִי שֶׁיַּדַּע הָאָדָם בְּרֵאשִׁית דְּרָכּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהִזְהַר מֵאֵד מִסְבִּיבָתָם וְהַשְׁפַּעְתָּם שֶׁל הָרְשָׁעִים, וְרַק כֵּךְ יִזְכָּה לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂה הַצְּדִיקִים וּלְהִתְעַלּוֹת מֵעֵלָה מֵעֵלָה בְּעִבּוּדַת הָשֵׁם, עַד אֲשֶׁר יִהְיֶה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל פְּלָגִי מַיִם אֲשֶׁר פָּרִיו יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְכָל מִה שֶׁיַּעֲשֶׂה יִצְלִיחַ.

סֵפֶר הַגֵּה"צ רַבֵּי זָאב אֵידֶלְמָן זצ"ל (רַבִּי וועלול דער אײדל מאן עמוּד

(255), שהוא שמע את דרשתו הראשונה של הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בעיר בני-ברק. היה זאת לאחר שהוא הגיע מאמריקה לארץ ישראל, ולאחר שהוא התגורר תקופה מסוימת בירושלים, הוא עבר לגור בעיר בני-ברק.

ובשבת הראשונה שהוא שבת בבני-ברק, הרב לוינשטיין אמר בדרשתו כך: הנה חז"ל אומרים (טור או"ח סימן א) 'עין רואה ולב חומד', ואם כך קובעים חז"ל, פרוש הדבר שלא יתכן שהעין תראה והלב לא יחמד. כשגרתי באמריקה הייתי רואה חלולי שבת, אז גם הלב חמד חלולי שבת, חס ושלום. כאן העין רואה שמירת שבת, אז הלב חומד שמירת שבת, ולכן צריך האדם לגור רק במקום שהלב יחמד את הטוב.

מדוע פסק הרמב"ם שעדיף לגור במדבר, הרי יכול ללמוד מוסד

וכן אנו רואים שפסק הרמב"ם (הלכות דעות פ"ו הלכה טו), וזה לשונו: דרך בריתו של האדם להיות נמשך בדעותיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים "ולישב אצל חכמים" תמיד כדי שילמד ממעשיהם. ומוסיף הרמב"ם: וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים, ילך למקום אנשים צדיקים וכו'.

כלומר, שכה גדולה ועצומה היא השפעת מראה עיניו של האדם על כל מעשיו, אשר משום כך עליו להתגורר תמיד אף ורק ליד אנשים צדיקים וזאת כדי שלא ישפיע חס ושלום מראית מעשיהם הרעים של הרשעים לעשות כמעשיהם ולהיות כמותם.

אשר עיני

ומסים הרמב"ם: ואם היו כל המדינות נוהגים בדרך לא טובה, ישוב לבדו יחידי וכו', ויצא למערות ולחורים ולמדבריות וכו'.

ומכאן אנו רואים שהרמב"ם ידע, שכאשר יראה האדם את מעשיהם הרעים של שכניו, שוב לא יועילו לו כל המוסרים, כי בודאי ישפע ממעשיהם, להיות כמותם בכל דרכיו, עד שחובתו ללכת לגור במדבריות עם כל הקשי הכרוך בכך, כי אם יגור ליד הרשעים, בודאי ישפע ממעשיהם הרעים בכל הנהגותיו, רחמנא ליצלו.

והנה, אם היה מועיל לזה שגר בסביבתם של הרשעים תפלה ובקשה להנצל מהיצר הרע שלא ישפע ממעשיהם, או למוד הרבה ספרי יראה ומוסר אשר מעוררים את לבו של האדם ליראת השם ולפחד גאווה, כאשר ילמד על כל הענשים העתידים לבוא לכל ההולך אחר עצת יצרו הרע, בודאי לא היה פוסק הרמב"ם שחובתו של האדם לעזב את העיר הגדולה אשר בה מצויים כל צרכיו של האדם כפי שנוצר לו לחיות חיים מסדרים כדרך כל הארץ, וללכת לגור במערות ובמדבריות אשר ישיבתם קשה מאד, כי אין שם את כל המצטרך לאדם לחיות כראוי בעולמו. אלא היה כותב הרמב"ם, שכל הדר בסביבתם של רשעים ולצים, חובתו לעסק בכל יום ויום, חק ולא יעבר, בלמוד ספרי יראה ומוסר ואגדות חז"ל, אשר המה מעוררים את לבו ליראת השם ולאהבתו ומישרים את לבו לעבד את קונו בשלמות ובאמת, וזאת כדי שינצל מהשפעתם של שכניו הרעים.

וכן היה מוסיף הרמב"ם, שכל הדר בסביבתם של הרשעים, עליו להרבות בכל יום תמיד בתפלה ובתחנונים להנצל מיד יצרו

|כח הראיה|

הרע, שלא ילמד ממעשיהם הרעים והמקלקלים, חס ושלום, ועל ידי שיעסק הרבה במוסרי חז"ל, וכן על ידי שיוסיף וירבה בתפלה ותחנונים לפני קונו שיצילהו מתאוות עולם הזה והבליו, בודאי יזכה להנצל מיד יצרו הרע, לא להתפתות לעשות כמעשה שכניו הרעים, ויזכה ללכת בדרך התורה בשלמות.

אבל מכך שהרמב"ם לא כתב שום עצות אחרות לכך, אלא פסק שכל הדר בסביבתם של רשעים, עליו ללכת לגור במדבריות ובמערות - סימן ואות הוא כי אין דבר העומד מול השפעתה עצומה של הראיה, שפחה רב להשפיע על מעשיו של האדם. וכל הגר בסביבתם של רשעים ורואה את מעשיהם, כמעט לא ימלט מהשפעתם הרעה להיות רשע כמותם, אף אם לא יחפץ בכך, ולכן הוא חייב ללכת לגור במדבריות וביערות, כדי שינצל מיצרו הרע, כי זה כל חובתו של האדם בעולמו, ולכך הוא בא לעולם - להתגבר על יצרו, ולעשות רצונו יתברך בלבב שלם. עד כאן דבריו.

מדוע רצו חכמים לגזז את קהלת הרי נאמר שם שהכל הבל הבלים

הגה"צ רבי לייב חסמן זצ"ל בספרו "אור יהל", הביא ראיה נפלאה לכחה הגדול של הראיה להשפיע על כל מעשיו של האדם, מכך שבקשו חז"ל לגזז את ספר קהלת, מפני שנאמר בו (קהלת יא, ט): "שמוח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרך לבך ובמראי עיניך", אבל כאשר ראו חז"ל שכתוב בו "ודע כי על כל אלה יביאך האלקים במשפט", שוב לא גזזו את ספר קהלת.

ולכאורה אפשר להקשות, והרי מגלת קהלת פותחת בפסוק "הבל הבלים אמר קהלת, הבל הבלים הכל הבל", אשר מכך ידע ויבין האדם שכל תאוות העולם הזה והבליה, הבל גמור המה ומעשה תעתועים בלבד, ובדאי לא יתפתה ללכת אחר יצרו הרע, ומדוע חז"ל רצו לגנוז לגמרי את ספר קהלת?

אלא מכאן אנו לומדים, שכאשר ילך האדם בדרכי לבו ואחר מראה עיניו, שוב לא יועילו לו כל המוסרים שבעולם, ואף אם תאמר לו שהכל הבל הבלים המה ומעשה תעתועים בלבד, הוא ילך אחרי מראה עיניו כשבוי אחר שוביו ואחר יצרו, כי כחו הגדול של מראה העינים הנו כה גדול וחזק מעל כל המוסרים, להשפיע על כל כחות הנפש של מעשיו של האדם ללא כל יכלת וכח לגבר עליו.

ולכן רק כאשר ראו חז"ל שנאמר בקהלת הפסוק "ודע כי על כל אלה יביאך האלקים במשפט", כלומר שתדע שחיב האדם לשמור את עיניו מכל משמר כי סופו לעמוד לדין לפני קונו על כל ראיה וראיה אסורה שנוכשל בה, שוב לא גנזו את קהלת, כי העצה והתרופה נגד היצר הרע היא רק שמירת עיניו בכל כחו, לבלי להסתכל על מעשיהם של רשעים, בכדי שלא ישפיע מהם, חס ושלום.

וכן כתב בעל ה"מאור ושמש" זיע"א (פ' מסעי), שכאשר הולך האדם ברחובה של עיר ושומר את עיניו בקדושה, הוא זוכה שיהיה לבבו בוער לראות ה' ואהבתו כרשפי אש וכגחלי רתמים, אבל אם אינו שומר את עיניו, לא יועיל לו כלל כל למוד המוסר.

דגמאות רבות ישנן להשפעתה העצומה של הראיה על האדם ולכחה הגדול להשפיע על כל מעשיו, בתורה ובנביאים ובדברי

|כח הראייה|

חכמינו זכרונם לברכה, ובדבריהם של גדולי הדורות ובעלי המוסר, ונביא כאן כמה דגמאות נפלאות לך.

מודיע הבגדים מכבדים את האדם

דגמא ראשונה להשפעת הראייה על האדם, אנו מוצאים בדברי חז"ל (בבא קמא צא), ששקראו לבגדיו של האדם "מכבדים", כלומר שבגדיו הנאים והחשובים של האדם מכבדים אותו בעיני הבריות, וזאת אפילו שכלם יודעים שאין הבגד משנה את מציאותו של האדם כלל, וכאשר אדם גדול ילבש בגדים זולים ופשוטים, בודאי לא ירד מחשיבותו על ידי כך. אבל במציאות זה משפיע על חשיבותו בעיני הבריות,

כי האדם נגרר בעל כרחו אחר מראה עיניו, וכאשר הוא רואה אדם המהלך בבגדים פשוטים זולים, משתנית כל השקפתו עליו, וכאשר הוא רואה אותו בבגדים מכבדים ויקרים, הוא מכבדהו ביותר.

ואולי משום כך תקנו גדולי הדורות שחכמי ישראל ילכו בבגדים חשובים ויקרים יותר, בכל מקום כפי מנהגו, וזאת כדי שיהיו מכבדים וחשובים יותר בעיני הצבור וכן יגדל כבודו של התורה בעיני הבריות, ועל ידי כך ישמעו הצבור את דבריהם ויתקבלו הדברים על הבריות.

אפילו הראייה בגנות החוטא עוזרת להשפיע דעה

דגמא נוספת לך אנו מוצאים בדברי חז"ל, שכתבו מודיע

נסמכה בתורה פרשת סוטה לפרשת נזיר, כדי ללמדנו שכל הרוצה את הסוטה בקלקולה, כלומר כאשר הוא רוצה אותה בבית המקדש בנוולה - בעת שמענישים אותה על חטאיה, יזיר עצמו מן היין ויקבל על עצמו ששוב לא ישנה כלל יין. ופרש רש"י, שזאת מפני שהיין מביא לידי קלות ראש ונאוף. כי גדול כחה של הראיה להשפיע על האדם ולעורר את יצרו הרע, חס ושלום. ומכך אנו לומדים את כחה העצום של הראיה להשפיע על האדם, ואף על פי שהוא ראה כיצד מענישים את החוטא, עליו לפרש מדברים המרבים קלות ראש, כדי שלא יפל אף הוא בחטאים, חס ושלום.

כחם של הבגדים לשחד אף את הדינים

דגמא נוספת לכך אנו רואים בדברי חז"ל (שבועות לא) הכותבים, שכאשר שני אנשים באים לפני הדינים לדין תורה, ואחד מהם לבוש בגד מהדר ויפה יותר מבגדו של חברו, אסור לדינים לדון אותם, עד שיוריד העשיר את בגדו החשוב, או עד שילוו בגד כזה אף לחברו העני אשר הוא מתדין עמו בבית הדין. וזאת מפני שכאשר יראה הדין שהאחד לבוש באפן נאה יותר מחברו, בודאי יכבדו יותר וימשך לפסק הדין לזכותו.

ומכך לומדים אנו את השפעתה העצומה של הראיה, אשר כחה רב להשפיע אף על אנשים גדולים וחשובים היושבים על מדין לפסק את דיני התורה, שאף עליהם משפיע מראה העינים לכבד יותר ולטות בדין לטובתו של הלבוש בבגדים החשובים יותר, ואלו כאשר ילבש השני אף הוא בגד חשוב כזה, מיד ינטה לבו של הדין אל שניהם באפן שווה, וזאת אף כאשר הדין יראה

|כח הראייה|

בעצמו כיצד העשיר השאיל בגד זה לחברו. כמו כן אם הוריד העשיר את בגדו היפה ולבש בגדים פשוטים כמו העני, כבר מותר לדין לדון אותם, וזאת מפני שגדול מאד כחה של הראייה להשפיע על האדם אף ללא שיִרצה ויִחפץ בכך.

ולכאורה, האם כאשר לבש העני בגדים יפים ומכבדים כמו בגדיו המהדרים של העשיר, האם בכך הוא התעשר כמותו?! או האם כאשר הוריד העשיר את בגדיו הנאים ולבש בגדים פשוטים כמו בגדיו של העני, האם בכך הוא ירד מנכסיו והפסיד את כל עשרו?! וכיצד לא חששו חז"ל למראית עיניו של הדין שיוֹדע את כל זאת, כי יראה בעיניו כיצד מלביש העשיר את העני בגד חשוב כדי שיהא לבוש בשעת הדיון בבית הדין אף הוא בגד נאה כמותו? וכי העני התעשר בכך שהלבישו אותו לזמן מועט בבגדים נאים?!

אלא שזאת מפני שחז"ל ירדו לסוף דעתו של האדם, שהראייה כה משפיעה על האדם, עד שפֶּאֶשר סר הבגד מנגד עיניו, מיד מתבטל לחלוטין גם כח השפעתו הגדולה על הרוֹאֶה, ושוב הדין אינו רוֹאֶה נגד עיניו אלא שני אנשים חשובים או שרואה הדין נגד עיניו רק שני אנשים פשוטים, ולכן אין חשש שיטֶה את הדין לטובתו של אחד מהם, כי גדול מאד כחה של הראייה להשפיע על האדם. (לב אליהו פרשת דברים)

מדיע העדים צריכים לזהג בעצמם את החוטא

דגמא נוספת לכך אנו רואים בתורה, שפֶּאֶשר ראו שני אנשים אדם אשר חטא בחטא חמור ובאו להעיד על כך בבית דין, והוא

התחייב סקילה, כתבה התורה שהעדים בעצמם צריכים לסקלו, כמו שנאמר (דברים יז): "יד העדים תהיה בו בראשנה להמיתו ויד כל העם באחרונה".

ובאר בעל ה"אור שמח" זיע"א, שהטעם שהעדים בעצמם צריכים לסקל את החוטא, מפני שהעדים ראו את מעשה החטא, ורשומו הרע נחקק בלבם, ולכן בכדי לעקור את הרשם השלילי הזה, עליהם בעצמם מטל להרגו, כדי שעל ידי כך הם ינצלו מהשפעת הראייה הרעה הזאת שלא תזיקם לעשות כמותו, חס ושלום, כי גדול ועצום הוא כחה של הראייה להשפיע על האדם.

וזה הטעם שהתורה כתבה על כך "ובערת הרע מקרבך", ולא נאמר 'ובערת הרע מהם', וזאת מפני שרשומו הרע של מעשה החטא אשר העדים ראו אותו, נכנס בקרבם, ורק כאשר הם בעצמם יהרגו אותו, יצא מהם כל ההרס הרע הזה, והם ינצלו מכח השפעתו השלילית עליהם. עד כאן דבריו.

השפעת הראייה אף על אנשים גדולים במעלה

דגמא נוספת לכך כתב הרמח"ל בספרו "מסלת ישירים" (פרק טו), שאנו מוצאים בתורה שאפלו חוה אשר היתה יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא בעצמו, ואף על פי כן כאשר היא ראתה את העץ "כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל - ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל". ומכאן אנו לומדים שהשפעת הראייה הנה אף על אנשים גדולים ביותר.

והוסיף הרמח"ל, שלכן כל מי שנמצא תמיד בין השרים ואנשי השורה, הרוזפים תמיד אחר הכבוד המדמה ושקועים בכל עת וזמן בהבלי עולם הזה, על ידי כך תתעורר תאותו לחמד ולחפץ יקר וגדלה כמותם, ולכן כתב שלמה המלך עליו השלום (קהלת ב): "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה", אשר שם בדרך כלל שקועים האנשים בתאוות אכילה, ובשמחה מדמה אשר אחריה תוהה, ואינם מתבוננים על אחריהם.

ביצד זכו אליהו ואלישע לדגתם המפלה

ומסים הרמח"ל (מסילת ישרים פרק טו), שלכן הדבר היקר והחשוב ביותר לכל החפץ לעבד את השם באמת, הוא ההתרחקות משאון הישוב ההומה בבני אדם השקועים תמיד בכל הבלי החמר המדמה, וזאת מפני שכפי שמסיר האדם את כל עניני העולם הזה מנגד עיניו, שלא לראותם ולא להביט בהם, כך הוא מעביר את חמדתם ותאותם מלבם ונצל מטעותם הגדולה, ועל ידי כך הוא זוכה להתקרב להשם באמת.

ולכן דוד המלך עליו השלום דבר רבות בשבח הפרישות ממקומות בהם מצויים כל המון העם, כמו שנאמר (תהלים נה טז-נ): "מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכנח הנה ארחיק נדד אלן במדבר סלה", שפרושו הוא, שדוד המלך מתפלל ואומר: הלואי והיו לי כנפים לעוף בהן כיונה הדואה למרחקים, והייתי עף למדבריות וקובע את משכני שם לעולם. וכן היו נוהגים הנביאים, אליהו הנביא ואלישע הנביא, ובעקבותיהם נהגו כך אף החסידים הקדמונים, ועל ידי כך זכו להנצל מכל דמיון תאוות הבלי

עוֹלָם הָזֶה, וְזָכוּ לְהַתְדַבֵּק בְּהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַמֶּת. עַד כָּאן דְּבָרָיו
הַקְדוּשִׁים.

רְאִית סְדוֹם הַשְּׂפִיעָה עַל לוֹט

דָּגְמָא נּוֹסֶפֶת לְכֹךְ אֲנִי מוֹצֵאִים בַּתּוֹרָה בְּלוֹט, אֲשֶׁר הָיָה קְלִסְתָּר
פָּנָיו דּוֹמָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל (ב"ר פ"ר מ"א סִימָן ו'), וְהָיָה
בַּעַל מִדְרָגָה גְבוּהָה מְאֹד.

אָבֵל כְּאֲשֶׁר נָשָׂא לוֹט אֶת עֵינָיו וְהִסְתַּכֵּל עַל סְדוֹם, וְרָאָה שֶׁ"הִנֵּה
כָּל כֹּכַר הָיִידֵן כִּי כָלָה מִשְׁקָה", עַל יְדֵי כֹךְ נִפְל לְתַאֲוֹת עוֹלָם הָזֶה
וְהִבְלִי וַיֵּרֶד לְבִירָא עֲמִיקְתָּא, עַד שֶׁאָמַר: "אִי אֶפְשִׁי בְּאַבְרָהָם וְלֹא
בְּאַלְקִיז", כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל.

מִדּוּעַ נָתַן יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹ אֶת הַדּוֹרוֹן – עֵדֶר עֵדֶר לְבָדָה

דָּגְמָא נּוֹסֶפֶת לְכֹךְ אֲנִי רוֹאִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכְּאֲשֶׁר יַעֲקֹב אָבִינוּ רָצָה
לְתַת דּוֹרוֹן לַעֲשׂוֹ, הוּא צָוָה לְתַת לַעֲשׂוֹ אֶת כָּל הַבְּהֵמוֹת וְהַצֹּאן,
עֲדָרִים עֲדָרִים, וְהוּא לֹא שָׁלַח לוֹ אֶת הַכֹּל בְּבֵת אַחַת, אֲלֹא צָוָה אֶת
עַבְדּוֹ שִׁישִׁימוּ רוּחַ בֵּין עֵדֶר לַעֲדָר.

וְכָתְבוּ חַז"ל, שֶׁכָּל זֹאת הָיָה כְּדֵי לְהַשְׂפִּיעַ אֶת עֵינָיו שֶׁל אוֹתוֹ
רִשְׁעֵי כְּדֵי שִׁתְּפֹעַל מִרְבּוֹי הַדּוֹרוֹן. כְּלוּמַר, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוֹסִיף
לוֹ יַעֲקֹב בְּכֹךְ מְאוּמָה, אֲלֹא כִּי שֶׁהִפְרִיד אֶת הַמִּתְנָה לַעֲדָרִים
עֲדָרִים, בְּכֹךְ הָיָה נִדְמָה לַעֲשׂוֹ כְּאִלּוּ נָתַן לוֹ מִתְנָה גְדוֹלָה יוֹתֵר, כִּי
גְדוֹלָה מְאֹד הַשְּׁפָעַת הָרְאִיָּה עַל הָאָדָם לְהַחֲשִׁיב אֶת הַדְּבָר עַל פִּי
רְאִיתוֹ בְּלִבָּד.

מה היה הטאָו של מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּהַכָּאת הַסֵּלַע

דָּגְמָא נֹסֶפֶת לְגַדֵּל כֹּחַ וְהַשְׁפָּעָתָה שֶׁל הָרָאִיָּה, אָנוּ מוֹצְאִים בַּחֲטָא הַכָּאת הַסֵּלַע עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲשֶׁר אָמְרוּ חַז"ל (תיקו"ז דף מ"ב) שֶׁאִם הָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם מְדַבֵּר אֶל הַסֵּלַע וְלֹא הָיָה מִכֹּהוּ, לֹא הָיְתָה שׁוֹלֵטֶת הַשִּׁכְחָה כָּלֵל בָּעַם יִשְׂרָאֵל.

וּבִאֵר הַגָּאֹן רַבִּי אֲרִיָּה לִיב צִינֵץ זִיע"א (מלוא העומר פ' חוקת), שֶׁהַסֵּבֵר לְכָךְ הוּא, מִפְּנֵי שֶׁהַמְּרָאוֹת שְׂרֹאָה הָאֲדָם בְּדַבְרֵי קִדְּשָׁה גּוֹרְמוֹת קִדְּשָׁה גְדוֹלָה וְעֲצוּמָה לָאֲדָם, וְזֶה הַטַּעַם שֶׁצִּוְּתָה הַתּוֹרָה אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לַעֲלוֹת לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, וְזֹאת כְּדֵי שִׁירָאוּ אֶת הַכֹּהֲנִים בַּעֲבוּדָתָם וְאֶת שִׁירַת הַלְוִיִּם בְּדוּכָנָם, וְעַל יְדֵי כֹךְ יִזְכּוּ לְקַבֵּל מִקְדָּשָׁתוֹ הָעֲצוּמָה שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וְלִכֵּן אִם הָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְדַבֵּר אֶל הַסֵּלַע וְהָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל רוֹאִים בַּעֲיֵינֵיהֶם אֶת הַנֶּס הַגָּדוֹל שֶׁנַּעֲשָׂה עַל יְדֵי דַבּוּרוֹ הַקְדוּשׁ שֶׁל מֹשֶׁה, כִּיצַד עַל יְדֵי כֹךְ יוֹרְדִים מִים מִהַסֵּלַע, זֶה הָיָה מִשְׁפִּיעַ בָּהֶם קִדְּשָׁה גְדוֹלָה וְעֲצוּמָה מְאֹד, כִּי זֶה נֶס עֲצוּם וְנוֹרָא, עַד שֶׁעַל יְדֵי כֹךְ הָיְתָה נִחְלָשׁת וּמִתְמַעֲטֶת מְאֹד כָּל כֹּחַ שֶׁל הַסֵּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְלָפָה. וְהִנֵּה כָּל הַשִּׁכְחָה הִיא עַל יְדֵי שְׁלִיטַת הַקְלָפוֹת כִּידוּעַ, וְעַל יְדֵי כֹךְ הָיְתָה נִחְלָשׁת מְאֹד כֹּחַ שֶׁל הַקְלָפָה, עַד שֶׁשׁוּב לֹא הָיְתָה שׁוֹלֵטֶת הַשִּׁכְחָה כָּלֵל בָּעַם יִשְׂרָאֵל.

וְזֶה הַטַּעַם שֶׁאָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְאַהֲרֹן (במדבר כ, ז): "וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם", וְאַחֵר כֹּךְ אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁחֲטָאִים הָיָה "יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישְׁנִי לְעֵינֵי

בני ישראל", ובכך מרמז שחטאם של משה רבנו ואהרן היה בכך שענייהם של ישראל לא ראו את הקדשה, כי אם היו רואים ישראל בעיניהם את הנס הגדול הזה, היו כל ישראל מקבלים קדשה גדולה ועצומה בנשמתם. ומכך אנו לומדים את גדל כחה והשפעתה העצומה של הראיה על האדם.

מדוע רצו ישראל לאכל בשר – הרי במן היו להם את כל הטעמים

וכן אנו מוצאים בתורה שהאספסוף, שזה הערב רב, רצו לאכל בשר, ואחר כך נמשכו אחריהם גם בני ישראל, ואף הם בקשו ממשה רבנו שיתן להם בשר, כמו שכתוב (במדבר יא ד): "והאספסוף אשר בקרבם התאוו תאוה", ואחר כך – "וישבּוּ ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר". ולכאורה מדוע רצו ישראל בשר, הרי לא היה חסר להם במדבר מאומה, כי במן היו להם את כל הטעמים שבעולם?

אלא כתבו בעלי המוסר שהבאור לכך הוא על פי מה שכתבו חז"ל, שהערב רב לא הרגישו את כל הטעמים במן, אלא היה זאת רק לעם ישראל בלבד שהם זכו לכך, ולכן התאוו הערב רב לאכל בשר, ועל ידי כך הם השפיעו אף על עם ישראל לבכות עמהם, וזאת אף על פי שלא היה לעם ישראל שום סבה אמיתית לכך, כי הם הרגישו את כל הטעמים באכילת המן, וזאת רק מפני שגדולה השפעת הראיה להשפיע על האדם בעל כרחו, וכשראו ישראל כיצד הערב רב בוכים ברצונם הגדול לאכל בשר, הם השפיעו מכך ואף הם רצו לאכל בשר. ובכך רואים אנו את גדל כחה הגדול והעצום של הראיה להשפיע על האדם ועל כל ארוחותיו.

ראית האהדת השפיעה על עכן למעל בחרם

דגמא נוספת אנו רואים אצל עכן, אשר מעל בחרם שעשה יהושע ביריחו שלא יקחו ישראל מהשלל של האויב, והוא נטל מהשלל אדרת שנער אחת, וכששאל יהושע את עכן מדוע הוא מעל בחרם, השיב לו כי ראה בשלל אדרת שנער, "ואחמדם ואקחם", וזאת אף שלא היה חסר לו מאומה, כי הוא היה מדור המדבר שכסף וזהב לא היה חסר להם, כמו שכתבו חז"ל, אלא שזה גדל כחה של ראית העינים להשפיע על האדם (אור יחזקאל מכתבים מכתב טז).

ראית העינים הופכת את המאוס לזהב

דגמא נוספת לכך אנו מוצאים בתורה, שכאשר יצאו בני ישראל ממצרים ועמדו להכנס לארץ ישראל, הזהיר משה רבנו את עם ישראל ואף השביע אותם (כמובא ברש"י) שלא יעבדו עבודה זרה, כמו שכתוב (דברים כט טו-טז): "כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם, ותראו את שקוציהם ואת גלליהם, עץ ואבן כסף וזהב אשר עמיהם".

ובכך אנו רואים שאף דור המדבר אשר היו "דור דעה", היו צריכים אזהרה שלא ימשכו אחרי העבודה זרה שראו בעיניהם במצרים, ואף שהגיעו למדרגות הגבוהות ביותר ושמעו תורה מפי הגבורה, יכולה הראיה שראו להשפיע עליהם.

באור נפלא לכך באר הגרי"ז מבריסק זיע"א, שהנה שבהתחלה

אשא עיני

קראת התורה לעבודה זרה "שקוציהם", ואחר כך "גלליהם", ואחר כך "עץ", ואחר כך "אבן", ואחר כך "כסף", ואחר כך "זהב".

ולכאורה אם העבודה זרה מאוסה כשקץ וכגללים, מדוע שבה התורה לקרא לזה כסף וזהב.

אלא באר הגרי"ז מבריסק, שבהתחלה כאשר רואה האדם את העבודה זרה, היא נדמית לו כשקוץ וגללים המשקצים ומתעבים, ואחר כך כשהוא מוסיף לראותה ולהסתכל עליה, היא כבר נדמית לו כמו עץ, ואחר כך כשהוא מוסיף לראותה, גדלה חשיבותה בעיניו והיא נדמית לו כמו אבן, ושוב כשהוא מוסיף לראותה ולהסתכל עליה, היא כבר נדמית לו כמו כסף, ובסוף היא כבר נדמית לו כמו זהב חשוב ויקר.

וזאת מפני שכה גדולה ועצומה היא השפעת הראיה על האדם להחשיב את מה שהוא רואה, עד שמה שנדמה לו בתחלה כשקץ וכגלל והיה מתעב בעיניו בתכלית התעוב והשקוץ, אבל כאשר הוא יוסיף להסתכל עליו ולהביט בו, תשפיע עליו ראותו והסתכלותו שתכנס בו טמאותו, והיא תחשב בעיניו ככסף וזהב, רחמנא ליצלן.

ומעשה היה שנכנס תלמיד חכם אחד, אשר התגורר שנים רבות בתל-אביב, ושאל את הגרי"ז זצוק"ל, האם בגלל חנוף הבנים ליראת שמים עליו לעבר להתגורר בבני-ברק, כדי שלא יכשלו בניו בראיות אסורות, חס ושלום. השיב לו הגרי"ז ואמר לו: "הרי בשביל האידשקייט שלך עצמך צריך אתה לעזוב את תל-אביב, כי גם לך מזיק מה שרואים בתל-אביב ולא רק לבנים, כמו

שְׁכַתּוֹב בְּפִסּוּקִים מְפֹרָשִׁים בְּפִרְשֵׁת נִצְבִּים!" וְאִזּוֹ אָמַר לוֹ הַגִּרִי"ז
מְבַרֵּיסק זִיע"א אֶת כָּל הַחֲדוּשׁ הַמוּבָא לְעִיל, כְּשֶׁהוּא מְסִים וְאוֹמֵר
לוֹ: "בְּשִׁבִיל שְׁמִירַת עֵינֶיךָ אֶתָּה צָרִיךְ לַעֲבֹד לְבְנֵי-בֶרֶק, וְכִי אֶתָּה לֹא
תִנָּזֵק מִכָּה?"!

וְכֵן כָּתַב ה"אֹר הַחַיִּים" הַקָּדוֹשׁ זִיע"א (פ' ויקרא יח ב), שֶׁאִם עֵינָיו
שֶׁל הָאָדָם יִבִּטּוּ בַּדָּבָר, הוּא מְסַתֵּמָן שְׁחוּשׁ הָרָאוּת יִגְדִּיל הַחֶפֶץ
בַּדָּבָר וַיִּגְבִּיר רָצוֹנוֹ אֶל הַחֶפֶץ, עַיִן שָׁם.

חֲטֵא הָעֵגֶל – הַשְּׁפִיעַ עַל יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא מִחוּ

דְּגָמָא נּוֹסֶפֶת לְעֲנִשׁוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל חֲטֵא הָרָאָה אָנוּ רוֹאִים בַּתּוֹרָה,
שֶׁאִף עַל פִּי שֶׁרֶק הָעֶרֶב רַב הֵם אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל וְלֹא עִם
יִשְׂרָאֵל חֲלִילָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חז"ל, אֲבָל בְּגִלּוֹל שְׁלֹא מִחוּ יִשְׂרָאֵל
כְּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת הָעֶרֶב רַב עוֹשִׂים אֶת הָעֵגֶל, נִעְנְשׁוּ גַם הֵם עַל חֲטֵא
זֶה שְׁלֹא יָזְכוּ לְהִשְׁרָאֵת הַשְּׁכִינָה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֲלֹא רַק בְּמִשְׁכַּן
הָעֵדוּת (כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַסְּפּוּרָנוּ בְּסוּף פִּרְשֵׁת מִשְׁפָּטִים), וְאִלּוּ שִׁבְט לְוִי אֲשֶׁר
מִחוּ בָהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לב כו) "וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בִּשְׁעַר הַמִּחֻנָּה
וַיֹּאמֶר מִי לָהּ אֵלֶי וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לְוִי", זָכוּ בְּשִׁכְרָה זֹאת לַעֲבֹד
אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁכְּאֲשֶׁר מוֹחָה הָאָדָם עַל כָּהֵן, הוּא
נִצָּל מִהַשְּׁפָעַת רְאִיתָ הַחֲטֵא עַל נַפְשׁוֹ (מֵרָאָה יַחֲזָקָל פִּרְשֵׁת תְּרוּמָה).

דְּגָמָא נּוֹסֶפֶת אָנוּ רוֹאִים, שֶׁכְּאֲשֶׁר נְבוֹכַדְנֶצַּר רָצָה לְמַשֵּׁךְ אֶת
הָעוֹלָם לַעֲבֹד עֲבֹדָה זָרָה, הוּא הִלֵּךְ וַעֲשָׂה צֶלֶם גְּבוּהָ וּמִרְשֵׁים מְאֹד
שֶׁגִּבְּהוּ שְׂשִׁים אֲמָה וּרְחִבּוֹ שֵׁשׁ אַמּוֹת (דְּנִיָּאל ג א), וְצִוָּה אֶת כָּלֶם
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַצֶּלֶם הַזֶּה, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁכְּאֲשֶׁר יִרְאוּ כָלֶם אֶת הַצֶּלֶם
הַזֶּה הַמִּתְנַסֵּס לְגִבְיָה עֲצוּם וּמִקְשָׁט בְּכֶסֶף וְזָהָב רַב, יִתְרַשְּׁמוּ מִכָּה

אֲשָׁא עֵינִי

וַיֵּלְכוּ לַעֲבֹדוֹ, כִּי גְדוֹלָה וַעֲצוּמָה מְאֹד הַשְּׁפָעַת הָרְאִיָּה לְהַשְׁפִּיעַ עַל הָאָדָם.

וְלִכְּנֹן כַּאֲשֶׁר רָצָה אַבְרָהָם אָבִינוּ לְהַחֲזִיר אֶת הָעוֹלָם בְּתִשְׁבָּה, הֵלַךְ וְשִׁבֵּר אֶת כָּל הַצְּלָמִים שֶׁל אָבִיו (כְּמוֹבָא בְּרַמְבַּ"ם פ"א הַלְכוֹת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים), כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ יָדַע שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵרָאוּ אֶת הַצְּלָמִים שֶׁל אָבִיו, הֵם יִכּוֹלִים לְהַמְשִׁיךְ אַחֲרֵיהֶם וְלֹא תוֹעִיל לָהֶם כָּל יְדִיעַת הַחֲכָמָה, כִּי גְדוֹלָה מְאֹד הַשְּׁפָעַת הָרְאִיָּה לְהַשְׁפִּיעַ עַל הָאָדָם.

מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם

וְהַעֲצָה שֶׁלֹּא תִשְׁפִּיעַ עָלָיו הָרְאִיָּה - הִיא לְהַמְאִיס בְּעֵינָיו אֶת מֶה שֶׁהוּא רוֹאֶה, וּמִשּׁוֹם כֵּךְ כַּאֲשֶׁר הִנְבִּיא מְדַבֵּר עַל גְּנוּת הָעֲבוֹדָה זָרָה, הוּא מְגַלֵּה אֶת אִפְסִיוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁמְצִינוּ בִּנְבִיא יִרְמְיָה שֶׁהוּא אוֹמֵר לָעָם יִשְׂרָאֵל שִׁיתְּבוֹנְנוּ שֶׁכָּל הַצְּלָמִים אֵךְ מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם הֵמָּה, אֲשֶׁר הֵם דֹּפְקוּ עָלָיו מִסְמָרִים וְצִפּוּ אוֹתוֹ בְּכֶסֶף וְזָהָב, וְעַל יְדֵי כֵךְ לֹא יִשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה י ג-ה): "כִּי עֵץ מִיַּעַר כָּרְתוּ מַעֲשֵׂה יְדֵי חֶרֶשׁ בַּמַּעֲצָד, בְּכֶסֶף וּבַזָּהָב יִפְּהוּ, בַּמִּסְמָרוֹת וּבַמְּקַבּוֹת יַחֲזִקוּם, וְלֹא יִפִּיק. כְּתָמָר מְקַשֶּׁה הֵמָּה וְלֹא יִדְּבֶרוּ וְכו' כִּי לֹא יַעֲדוּ, אֵל תִּירָאוּ מֵהֶם כִּי לֹא יִרְעוּ". כְּלוּמָר שֶׁהִנְבִּיא אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל: דַּעוּ לָכֶם, שֶׁהַגְּלוּלִים עֲשׂוּיִים מֵעֵץ וְאֵבֶן שֶׁלִּקְחוּהוּ וְצִפּוּהוּ בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בּוֹ מְאוּמָה, וְכַאֲשֶׁר יֵרָאֶה בְּעֵינָיו אֶת אִפְסִיוֹת הָעֲבוֹדָה זָרָה, יַעֲקֹר מִקְרָבוֹ אֶת מֶה שֶׁעֵינָיו רָאוּ אֶת הָעֲבוֹדָה זָרָה.

וְעַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם יִתְּבוֹנֵן בְּדַעְתּוֹ שֶׁכָּל הָעֲבוֹדָה זָרָה אֵךְ וְרַק מַעֲשֵׂי אָדָם הֵמָּה, כִּי "הִבֵּל הֵמָּה", אֲשֶׁר לֹא יוֹעִיל, "מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם", הוּא מְבַטֵּל אֶת רִשְׁם הַשְּׁפָעַת הָרְאִיָּה שְׁלוֹ.

הַיֵּצֵר הָרַע – דִּמְיוֹן גָּמוּר

כתב הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א, שהיצר הרע דומה לקרני השמש הזוהרות, שכאשר האדם מנסה לתפוס, הוא רואה שאין בהן מאומה אלא רק דמיון בעלמא. וכך גם כל הבלי העולם הזה, אינם אלא דמיון בעלמא ואחיצת עינים. ולכן כל הנסיון של האדם בעולם הנו רק במראה העינים, מפני שעל ידי פגם העינים האדם נופל לאחיצת עינים שישנה בהבלי העולם הזה, כי על ידי כך הוא מדמה בדעתו כאלו יש בהם ממש, אבל כאשר מבין האדם שכל הבלי העולם הזה אינם אלא דמיון בעלמא והוא שומר את עיניו כראוי שלא לפל לאחיצת העינים של הבלי העולם הזה, הוא זוכה להנצל מהם, ועל ידי כך הוא זוכה לנצח את יצרו בשלמות.

וכן כתב בעל ה"באר מים חיים" זיע"א, שהעצה להנצל מהיצר הרע היא, על ידי שיתבונן האדם במאוסות ופחיתות התאוות ובסרחונן עד שיגעל מהן, ועל ידי כך יזכה להנצל מהן לגמרי.

מִדֵּה טוֹבָה מְרֻבָּה

ומדה טובה מרובה וכאשר רואה האדם בעיניו דברים קדושים ומביט בהם, הדבר משפיע על נשמתו טהרה וקדושה גדולה ועצומה מאד.

דגמאות רבות ישנן להשפעת הראיה וההסתכלות בדברים קדושים על האדם המביט בהם, וכאשר יראה אדם דברים קדושים - תשפע נפשו לטובה, וימשך עליו שפע טובה וברכה בכל העינים, ברוחניות ובגשמיות.

ראיות קדושות – משפיעות קדשה

דגמא ראשונה לכך היא ראית הציצית, אשר בסגלתה לזכר את כל מצוות השם ולקיימן, כמו שכתוב (במדבר טו לט-מ): "וראיתם אתו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אתם וגו', למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי".

סגלות ראית הציצית

כמו כן סגלות רבות ומפלאות נאמרו על ידי גדולי הדורות בסגלתה של ראית הציצית.

סגלה לכעס

כתב האריז"ל (האר"י הלכות תפילה ב'), שההסתכלות על הציצית מבטלת את הכעס, כי "כנף" בגימטריא "כעס". וכתב עוד האריז"ל (שער הכוונות ענין ציצית), שההסתכלות בציצית היא תועלת גדולה לנשמה שלא יזדמן חטא לידו, וגם ישיג על ידי כך תועלת גדולה.

כתב הרה"ק רבי חיים ישעיה הפהן זיע"א (סידור ישועות ישראל - הלכות ציצית): בכל עת שבא לו איזה ענין שמבין שאינו לכבוד שמים ורוצה להנצל, וכן אם רואה שבא לו איזה כעס בלב, יסתכל בשתי הציציות שלפניו, והשם יתברך יצילהו.

סגלה לבטל את היצר הרע

וכן כתב ה"חפץ חיים" (שמירת הלשון פ"ג), וזה לשונו:
הציצית תועלת היא להזדרז במצוות ה' ולא לתור אחר עיניו,

|כח הראיה|

אם כן מה נכון לראות אותם כמה פעמים ביום. ובפרט בעת שעולה איזו מחשבה שאיננה טהורה בלבד, או איזה כעס, טוב מאד להסתכל בציצית ואז יפקע היצר.

וכן כתב בעל ה"גנזי יוסף" (פי שלח), ש'להסתכל על הציצית זה סגלה לסלק מחשבות זרות ולהתדבק במחשבות טובות.

דברים מפלאים ביותר כתב בעל "קב הישר" (פרק מה):

ההסתכלות בציצית מקימה את השכינה מגלותה. וקבלה בידי בשם הגאון רבי יעקב הערמליש זצ"ל, שהמסתכלים בציצית, מבטלים את החשך הגדול המפריד בינינו לבין השכינה הקדושה. עד כאן דבריו.

סגלה לרפואה ועין הרע

והיא סגלה לרפואה, כמו שכתב רבי נחמן מברסלב זיע"א (ספר המידות ערך סגולה אות יא): סגלה לחולה להסתכל על הציצית.

וכתב הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א (רגל ישרה אות עין): סגלה נגד עין הרע להסתכל בציצית.

סבת העליה עם ילדי ישראל לבית המקדש

כתבו חז"ל (בבא בתרא כא) על הפסוק (ישעיה ב ג): "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם", שבהתחלה תקנו חז"ל להושיב את כל מלמדי התינוקות בירושלים, כדי שילמדו את ילדי ישראל מכל מקומות מושבותיהם בירושלים עיר הקדש.

אֲשָׁא עֵינֵי

וּפָרְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת, שְׁזֹאת מִפְּנֵי שֶׁכֶּאֱשֶׁר הִילְדִים הָיוּ רוֹאִים אֶת הַכֹּהֲנִים בַּעֲבוּדָתָם וְאֶת הַלְוִיִּם בְּדוֹכָנָם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, עַל יְדֵי כֹהֵן הֵם זָכוּ לִירְאֵת שָׁמַיִם, וְעַל יְדֵי כֹהֵן הָיוּ מְכוֹנִים אֶת לִבָּם לְלַמּוֹד הַתּוֹרָה.

וְעַל פִּי זֶה בָּאָרוּ הַתּוֹסְפוֹת אֶת דְּרָשׁת חַז"ל (ספרי), אֲשֶׁר דָּרְשׁוּ עַל הַפָּסוּק (דְּבָרִים י"ד כג): "לִמְעַן תִּלְמַד לִירְאָה": "גְּדוֹל מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׂמִיבִיא לִיְדֵי תִלְמוּד". וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי שְׁהִיָּה לְאָדָם מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהוּא הִיָּה חַיֵּב לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם כְּדֵי לֶאֱכֹלוֹ שֵׁם, וְשֵׁם הוּא הִיָּה רוֹאֶה אֶת הַכֹּהֲנִים בַּעֲבוּדָתָם וְאֶת הַלְוִיִּם בְּדוֹכָנָם, עַל יְדֵי כֹהֵן הִיָּה מִתְעוֹרֵר לְבוֹ לִירְאֵת שָׁמַיִם וְהוּא הִיָּה זוֹכֵה לְתוֹרָה וִירְאֵת שָׁמַיִם.

מִצְוַת הָעֲלִיָּה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּשִׁלְשַׁת הָרָגְלִים

וְזֶה גַם הַטַּעַם שֶׁל מִצְוַת הָעֲלִיָּה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּשִׁלְשַׁת הָרָגְלִים, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ל"ד כג): "שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זָכוֹרֶךָ אֶת פָּנֵי הָאֱדֹן ה'", וּבֵאֵר בְּעַל הַ"כֹּל בּו" (הַלְכוֹת חוּל הַמּוֹעֵד), שֶׁכָּנֻת הַתּוֹרָה בְּמִצְוַת הָעֲלִיָּה לְרֹאוֹת בְּשִׁלְשַׁת הָרָגְלִים אֶת פָּנֵי ה' בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, הִיָּתָה כְּדֵי לְהַדְבִּיק בְּאַהֲבָתוֹ וִירְאָתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְעַסֵּק בְּתוֹרָתוֹ הַתְּמִימָה, וְזֹאת עַל יְדֵי שִׁלְמָדוֹ יִשְׂרָאֵל מִהַחֲכָמִים וְהַחֲסִידִים הָעוֹלִים לָרָגֶל לִירְאֵה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא.

סִגְלַת רְאִית פָּנֵי צַדִּיק

הִנֵּה אַחַת הַסִּגְלוֹת הַגְּדוֹלוֹת בְּיוֹתֵר, הִנֵּה רְאִית פָּנֵי הַצַּדִּיקִים

|כח הראיה|

אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם שׁוֹרָה הַשְׂכִּינָה הַקְדוּשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַזֹּהַר הַקְדוּשׁ (שמוות קסג): צְדִיקָא אֲנָפִי שְׂכִינָתָא, כְּלוּמַר שֶׁשׁוֹרָה עֲלֵיהֶם אוֹר הַשְׂכִּינָה.

וְהַהֲסַתְּכֵלּוּת בִּפְנֵיהֶם מִשְׁפִּיעָה קִדְשָׁה עֲצוּמָה וְנִפְלְאָה עַל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה מַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה נִכְבְּדָת בְּמִמְשָׁלָתָה לִיטָא אֲשֶׁר רָצְתָה מְאֹד לְרֹאוֹת אֶת הַגֵּר"א מוֹיִלְנָא זִיע"א, כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמְעוּ הַגְּדוֹל הַתַּפְרָסָם אֵף בֵּין הַגּוֹיִים, וְהָיוּ חִיבִים לֹאמַר לָהּ מְתִי אֶפְשָׁר לְרֹאוֹתוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהָיָה הִתְהַלְּכָה מְאֹד חֲשׁוּבָה, וְאָמְרוּ לָהּ מְתִי אֶפְשָׁר לְרֹאוֹתוֹ, וְהָיָה רָאֲתָה אֶת הַגֵּר"א מוֹיִלְנָא זִיע"א פַּעַם אַחַת בְּשַׁעֲה שְׁהִיָּה עוֹמֵד בַּחֲלוֹן, וּמִיד שֶׁהִבִּיטָה בְּפָנָיו הַקְדוּשׁוֹת נַעֲשֶׂה בָּהּ שְׁנוּי גְּדוֹל, עַד שֶׁהָיָה הַתְגַּיְרָה (כרם צבי לגאון רבי צבי הירש פרבר זצ"ל).

מועילה לזכרון

וְכֵן כָּתְבוּ חַז"ל (ויקרא רבה כ א) עַל הַפְּסוּק (שמואל-א טז יב) "וְטוֹב רֹאִי", שֶׁכָּל הָרוּאָה אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ זֹכֵר אֶת תַּלְמוּדוֹ.

וְכָתְבוּ הַסְפָּרִים הַקְדוּשִׁים (תורת חיים פר' כי תשא. קרבן העני פר' מצורע), שֶׁהַהֲסַתְּכֵלּוּת בְּפָנָיו הַצְּדִיקִים מְסַגֶּלֶת לְזִכְרוֹן.

בּוֹדָאי יִזְכָּה לִישׁוּעוֹת

כָּתַב הָרִי"ץ זִיע"א (אגרות הרי"ץ ח"ב עמוד קל"ד): כִּי שִׁזְכָּה לְרֹאוֹת פְּנֵי צְדִיק, וּבִפְרָט מִי שִׁזְכָּה לְדַבֵּר עִמּוֹ, הָרִי מֵהַהֲסַתְּכֵלּוּת בְּלִבָּד יָכוֹל לַפְּעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקָרֵב הָאִישׁ וּבְנֵי בֵיתוֹ, וְאִם לַפְּעָמִים יִתְמַהֲמָה, חֲכָה לוֹ.

זֹכָה לְשִׁמְחָה וְנִצֵּל מִתַּאֲוֹת

הַמְסַתֵּפֶל עַל פְּנֵי צַדִּיק, זֹכָה לְהִנָּצֵל מִעֲצָבוֹת וּמִתַּאֲוֹת רָעוֹת (ליקו"מ ד').

וְכֵן מוּבָא בְּ"סֵפֶר הַמִּדּוֹת" (עצבות ו): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצָבוֹת, יִסְתַּפֵּל עַל הַצַּדִּיקִים, וַיָּבִיא לוֹ שִׁמְחָה בְּלִבּוֹ. וְכֵן כָּתְבוּ בַּעַל הַ"תַּפְּאֶרֶת שְׁלֵמָה" (ליקוטים עה"ת), וּבַעַל הַ"דְּבָרֵי יִשְׂרָאֵל" (פ' חיי שרה), שְׂרָאִית פְּנֵי הַצַּדִּיק מְבִיאָה לִידֵי שִׁמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהילים קיט עד): "יִרְאֶיךָ יִרְאוּנִי וַיִּשְׂמְחוּ", וְכֵן "אוֹר צַדִּיקִים יִשְׂמַח" (משלי יג ט).

וְכֵן הוּא לְהִפָּךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּ"סֵפֶר הַמִּדּוֹת" (כעס כא): מִי שֶׁמְסַתֵּפֶל בְּפְנֵי שֶׁקֶרֶן, בָּא לִידֵי כַּעַס.

מוֹעִילָה לְהִבְנֵת הַלְמוּד

וְאֶפְלוּ אִם אֵינוֹ נִמְצָא לְפְנֵי הַצַּדִּיק, יִצִּיר אֶת צוּרְתוֹ בְּמַחְשְׁבֹתוֹ וַיּוֹעִיל לוֹ מֵאֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָאֲרִיז"ל, שֶׁכָּל הַמַּתְקָשָׁה בְּלִמּוּדוֹ, יִצִּיר צוּרַת רַבּוֹ וַיּוֹעִיל לוֹ. (מדבר קדמוֹת מעֵרְכָה צ אֹת ט)

זֹכָה לִישׁוּעוֹת נִפְלְאוֹת

כֹּף גַּם כָּל הַצָּרִיף לִישׁוּעָה אוֹ לְאַיְזָה דְּבָר, יִצִּיר בְּמַחְשְׁבֹתוֹ אֶת צוּרַת הַצַּדִּיק לְנֶגֶד עֵינָיו, וּבּוֹדָאֵי יוֹשַׁע. (טעמי המנהגים עמוד תקטז בשם הגה"ק מהר"ש מבעלזא זיע"א ששמע מצדיקים)

יִנָּצֵל מִכָּל פְּגַע רָע

וְכֵן כָּתַב בַּעַל הַ"מַּעֲדָנֵי מֶלֶךְ" זִיע"א (פר' ויגש), שֶׁכָּל הַמַּצִּיר אֶת

|כח הראייה|

צורת הצדיק מול עיניו, כאלו הוא עומד לפניו ממש, וינצל מכל פגע רע.

כמו כן סגלות נפלאות להרבה עינים ישנן בראיה, כמובא בספרים הקדושים:

ראיית סבין המילה – סגלה לבנים

אשה שאינה יכולה להתעבר, תביט על הסבין של המילה לאחר הברית מילה. (ספר המידות הריון ב א). ויש הרבה מקומות שבהם נוהג המוהל לאחר הברית להרים את הסבין למעלה, בשביל שיביטו בסבין הנשים הנמצאות בעזרת נשים, ורבים מאד נושעו מכך בזרע של קימא.

ראיית אתרוג – רפואה לעינים

הסתכלות על האתרוג, היא רפואה לכאב עינים. (ספר המידות רפואה ד)

ראיית השמים – סגלה לבטל שנאה

הסתכלות בכל פעם על השמים, זהו מבטל שנאת האויבים. (ספר המידות מריבה ח)

ראיית השמים – המתקת הדינים

מי שדינים שורים עליו, יסתכל בכל פעם על השמים. (ספה"מ המתקת דין כה)

פֶּדָה ט

רוֹמְמוֹת הָעֵינַיִם

פרק ט

רוממות העינים

הִנֵּה יֵשׁ לַדַּעַת שְׁחִיבוֹתֶיךָ וְרוֹמְמוֹתֶיךָ שֶׁל עֵינֵי הָאָדָם, הִיא גְבוּהָה וְעֲצוּמָה מְאֹד וְהַשְׁפָּעָתָהּ גְּדוֹלָה וְעֲצוּמָה עַל חַיֵּי הָאָדָם, הֵן בְּרוּחָנִיּוֹת וְהֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת, וְזֹאת הֵן מֵצֵד הָעֵינַיִם עֲצָמוֹן, כִּי הָעֵינַיִם מְנַהִיגוֹת אֶת כָּל הַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל (מדרש רבה שיר השירים טז, ט. זוה"ק שמות ריח), וּמִשּׁוֹם כֵּן הַסּוּמָא שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֵינוֹ בִּגְדֵר אָדָם וּפְטוּר מִכָּל הַמַּצּוֹת כָּלֵן, וְאֵף בְּגִשְׁמִיּוֹת הַסּוּמָא מִמִּשְׁשׁ בְּאַפְלָה כָּל הַיּוֹם וְחַיָּיו אֵינָם חַיִּים.

מַעֲלָה נּוֹסֶפֶת יֵשׁ בְּעֵינַיִם, אֲשֶׁר בְּשִׁמְרָתָן הֵן מִשְׁפִּיעוֹת עַל כָּל אֲרָחוֹת חַיֵּי הָאָדָם, לְהַעֲלוֹתוֹ מִדֶּרֶגָה לְדֶרֶגָה בְּמַעֲלוֹת הַקְּדוּשָׁה, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁקְּדוּשָׁה נּוֹרָאָה וְעֲצוּמָה יֵשׁ בְּעֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ (תיקו"ז תיקון ה, דף י"ח ע"ב), שֶׁשְׁלֹשֶׁת הַגּוֹנִיִּם שֶׁל הָעֵין מְרַמְזִים עַל שְׁלֹשֶׁת הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוֹם, וְהַבַּת עֵין מְרַמְזֶת עַל הַשְּׁכִינָה הַקְּדוּשָׁה.

וְהוֹסִיף עוֹד הַזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ (תיקו"ז תיקון ע, דף קכח ע"א), שֶׁבְּאַרְבַּעַת צְבָעֵי הָעֵין, שֶׁהֵם שְׁלֹשֶׁת גּוֹנֵיוֹ וְהַבַּת עֵין, מְאִירִים אַרְבַּע אוֹתוֹת

הוֹיָה בְרוּךְ הוּא, וּבְאַרְבַּע כַּנְפֵי הָעֵין, שֶׁהֵן הָעַפְעָפִים הָעֲלִיּוֹנִים
וְהַתַּחְתּוֹנִים, מֵאִיר שֵׁם אֱ-דָנִי בְרוּךְ הוּא.

בְּעֵינַיִם יִשְׁנֶה רִמְזוֹ לְאֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם וְלְכָל הָעוֹלָם כָּלּוֹ

כִּי גַם בְּעֵין יִשְׁנֶה רִמְזוֹ לְאֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַזֹּהַר
הַקְּדוֹשׁ (תִּיקוֹן ע דף קכח ע"א), שֶׁשְׁנֵי הָעַפְעָפִים מְרַמְזִים עַל שְׁתֵּי
הַשְּׁפָתִים, וְכֵן עַל שְׁתֵּי כַּנְפֵי רֵאָה, וְהָעֵין עֲצֻמָּה מְרַמְזֶת עַל לְבוֹ שֶׁל
הָאָדָם, וְזֹאת לְרִמְזוֹ שֶׁכָּל גּוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם הוֹלֵךְ וּמִתְנַהֵג אַחֵר עֵינָיו.

וּמִוֹסִיף הַזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ (ויחי דף רכו ע"א), שֶׁבְּעֵינָיו שֶׁל הָאָדָם יִשְׁנֶה
רִמְזוֹ לְכָל הָעוֹלָם כָּלּוֹ, כִּי הַצָּבַע הַלָּבָן הַמְקִיף אֶת הָעֵין מְרַמֵּז עַל יָם
הָאוֹקֵינוֹס אֲשֶׁר הוּא מְקִיף אֶת כָּל הָעוֹלָם כָּלּוֹ, וְהַגּוֹן הַשְּׁנִי שֶׁל הָעֵין
מְרַמֵּז עַל הַיַּבְשָׁה וְהַיָּם שֶׁיִּשְׁנָם בְּכָל הָעוֹלָם כָּלּוֹ, וְהַגּוֹן הַשְּׁלִישִׁי
שֶׁל הָעֵין מְרַמֵּז עַל יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ, הַנִּמְצָאֶת בְּאַמְצָעוֹ שֶׁל כָּל
הָעוֹלָם, וְהַבֵּת עֵין אֲשֶׁר דִּרְכָּהּ הָאָדָם רוֹאֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם מְרַמְזֶת
עַל קֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים אֲשֶׁר שֵׁם הָיָה מְשַׁכְּנָהּ שֶׁל הַשְּׁכִינָה הַקְּדוּשָׁה,
וּמִשֵּׁם הָיָה הָאוֹר יוֹצֵא וּבָא לְכָל הָעוֹלָם כָּלּוֹ (וְכֵן כָּתַב חו"ל בַּמַּסַּכַּת דֶּרֶךְ
אֶרֶץ זֹטָא פֶּרֶק ט).

וּכְתַב עוֹד הַזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ (תִּיקוֹן"ז דף קמה ע"א), שֶׁשְׁתֵּי עֵינָיו שֶׁל
הָאָדָם הֵנָּה כְּנֶגֶד שְׁנֵי לוּחוֹת הַבְּרִית שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּבִכְךָ
מְרַמֵּז - שֶׁכָּפִי שֶׁיִּשְׁמֹר הָאָדָם אֶת עֵינָיו, כִּי יִזְכֶּה לְקַנֵּן הַתּוֹרָה
הַקְּדוּשָׁה, הֵן לְהַבִּינָה כְּרָאוֹי וְלִרְדֹּת לְעַמְקֵי סוּדוּתֶיהָ, וְהֵן לְזַכְרָהּ
כְּרָאוֹי.

וְעַל פִּי זֶה כָּתַב בַּעַל הַ"רְאִשִּׁית חֲכָמָה" זִיע"א (שַׁעַר הַקְּדוּשָׁה פֶּרֶק ח
אוֹת יב), שֶׁמִּפְנֵי שְׁבַע עֵינָיו שֶׁל הָאָדָם רְמוּזִים סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים וְנוֹרְאִים,

וזאת - הן בכך שהן מרמזות על שמונתיו יתברך שמו, וכן בכך שהן מרמזות על קדש הקדשים ועל כל העולם כולו, וכן בכך שהן מרמזות על איבריו של האדם, מכך לומדים אנו שכל השומר את עיניו בקדשה ובטהרה, כל גופו יהיה שמור מכל רע וכל נזק, וכל העולם כלו קיים בזכותו, ויזכה להתעלות בעבודת השם ולהתקדש בקדשת קדש הקדשים. וכן להפך, חס ושלום - כאשר האדם פוגם בעיניו, נמשך הפגם וההזק העצום מכך לכל גופו ולכל העולם כולו, רחמנא ליצלן.

מדוע השומר את עיניו מראות ברע זוכה ורואה פני שכינה

ועל פי זה נתן לבאר מדוע כתבו חז"ל (ויקרא רבה כג יד) שכל השומר את עיניו מראות ברע זוכה ורואה פני שכינה, וזאת מפני שהשכינה הקדושה שורה בעיניו של האדם, ולכן כאשר האדם שומר את עיניו כראוי, הוא זוכה להשראת השכינה הקדושה אשר היא שורה בעיניו הקדושות של כל השומר את עיניו בקדשה וטהרה.

ואפשר לבאר, שזה הטעם למה שכתבו חז"ל (ברכות מג), "כל ההולך בקומה זקופה כאלו דוחק את רגלי השכינה", וזאת מפני שההולך בקומה זקופה ובראש מורם למעלה, עלול להכשל במכשולות הרבים והעצומים המצויים ברחובה של עיר וברשות הרבים, אשר על ידי כך הוא עלול להכשל בפגם העין, ובכך הוא דוחק את רגלי השכינה הקדושה השורה על עיניו, אשר על ידי פגם העין נדחקות רגליה ויורדת למטה, ובמקומה תבוא לשרות על עיניו רוח הטמאה, רחמנא ליצלן.

וְכָתַב הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים נָאָה זצ"ל בְּסִפְרוֹ "קִצּוֹת הַשְּׁלַחן",
שֶׁמִּדְּבָרֵי חז"ל אֵלּוּ אָנוּ לומְדִים שְׁצָרֵיךְ הָאָדָם לָלֶכֶת כְּשֶׁעֵינָיו
רוֹאוֹת אֶת כַּפּוֹת רַגְלָיו.

כָּל הָרְאִיּוֹת נִחְקָקוֹת בְּעֵינֵי הָאָדָם

כְּמוֹ כֵּן בְּעֵינַיִם אֲפָשָׁר לְהַכִּיר וְלַדְעַת אֶת כָּל מַהוּתוֹ הַפְּנִימִית
שֶׁל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַגָּר"א מוֹיִלְנָא זִיע"א (אבן שלמה פֶּרֶק י אֹת
כב), שֶׁבְּעֵינָיו שֶׁל הָאָדָם נִרְשָׁם כָּל מַה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, בֵּין טוֹב וּבֵין
לְמוֹטֵב, וְזֶה מַה שֶׁמֵּרְאִים לָאָדָם קֹדֶם פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם.

כְּמוֹ כֵּן בְּמִקְרָה שֶׁרָצַח אִישׁ אֶת רַעְהוּ, רַחֲמָנָא לִיצְלָן, וַיְבָרַח וְאִין
יּוֹדְעִים אֶת זְהוּתוֹ, הִנֵּה כְּאֲשֶׁר רוֹצִים לְגַלוֹת אֶת זְהוּתוֹ שֶׁל הַרוֹצֵחַ,
מַצְלֵמִים אֶת עֵינָיו שֶׁל הַנֶּרְצָח וְרוֹאִים שֶׁם אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל רוֹצְחוֹ,
כִּי הוּא הַמֵּרְאָה הָאַחֲרוֹן שֶׁרָאָה הַרוֹצֵחַ לִפְנֵי מוֹתוֹ וְזֶה נִחְקָק בְּעֵינָיו
וְעֵדוֹן נִמְצָא שָׁם. עַד כָּאן דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים.

הַמִּסְתַּכֵּל עַל הַטְּמָאָה נִפְשׁוֹ מִתְחַלֶּפֶת לְנֶפֶשׁ טְמָאָה

כָּתַב הָאָרִיז"ל (טעמֵי הַמִּצְוֹת, פֶּרֶשֶׁת קְדוּשִׁים), שֶׁכְּאֲשֶׁר הָאָדָם
מִסְתַּכֵּל בְּעֵינָיו עַל חִפְץ מְסִים, זֶה עוֹשֶׂה רָשָׁם עֲצוֹם עַל נִשְׁמָתוֹ,
כִּי הַנִּשְׁמָה הִיא אֲשֶׁר מִבִּיטָה בְּחִפְץ זֶה, וְלִכֵּן אִם הוּא מִסְתַּכֵּל
עַל דְּבָר טוֹב - נִדְבָק בּוֹ הַטוֹב הַזֶּה, וְנִשְׁמָתוֹ מַזְדַּכֶּכֶת וּמִתְקַדֶּשֶׁת
בָּקָר, וְנִמְשָׁכֶת לְקִדְשָׁה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים. אֲבָל אִם הוּא מִסְתַּכֵּל
עַל דְּבָרִים רָעִים, רַחֲמָנָא לִיצְלָן - נִדְבָק בּוֹ אוֹתוֹ רַע חָס וְשָׁלוֹם,
וְנִשְׁמָתוֹ מִתְחַלֶּפֶת מִנֶּפֶשׁ קְדוּשָׁה לְנֶפֶשׁ רָעָה עַל יְדֵי הַהִבָּטָה

הזאת, ועל ידי הסתכלות והבטה זאת יורד האדם לעמק הקלפות הקשות, רחמנא ליצלן, כי על ידי ראית הטמאה נמשכת עליו טמאה עצומה ונפשו מתחלפת לנפש רעה, חס ושלום.

וזה הטעם שהזהירה התורה אף על ההסתכלות בלבד, שלא להסתכל על עבודה זרה, כמו שנאמר (יט ד): "אל תפנו אף האלילים", וכמו שנפסק בשלחן ערוך (יורה דעה סימן קמב סט"ו), וזאת מפני שיש כח גדול ועצום לראיתו של האדם להשפיע על נשמתו, הן לטוב והן למוטב, ואם יסתכל האדם על טמאתה הגדולה של העבודה זרה, היא תעשה רשם עצום וגדול על נפשו ותשפיע עליו טמאה נוראה ועצומה, עד שאף הוא יתהפך להיות טמא כמותה, רחמנא ליצלן, וזה רמוז בפסוק "אלקי מסכה לא תעשה לך", כלומר שהתורה מזהירה את האדם שלא יסתכל על העבודה זרה, כדי שלא יתהפך להיות כמותה, וזאת על ידי שישתכל ויביט עליה. עד כאן דבריו הקדושים.

מדוע המסתכל בעבודה זרה אין תפלתו נשמעת ארבעים יום

ועל פי זה אפשר לבאר מדוע כל המסתכל על עבודה זרה אין תפלתו נשמעת ארבעים יום, כמו שכתבו גדולי הדורות (חתם סופר פר' עקב, הרה"ק רי"מ מזלוטשוב הו"ד בספר מים רבים), וזאת מפני שכל המסתכל בעבודה זרה, על ידי כך שורה עליו רוח טמאה, כמו שכתב האריז"ל (פרשת קדושים טעמי המצוות), אשר היא מעכבת את השראת השכינה עליו במשך ארבעים יום, ולכן אין תפלתו נשמעת בכל ימים אלו.

וּבֵּאֵר ה' חֲתָם סוּפֶר" (פר' עקב), שְׁזָה הַטַּעַם שֶׁמֹּשֶׁה רִבְּנוֹ עָלִיו
הַשְּׁלוֹם הָיָה צָרִיךְ לְהַתְפַּלֵּל אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁיִּמְחַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָעַם
יִשְׂרָאֵל עַל חֲטֵא הָעֵגֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (דברים י'): "וְאַנֹכִי עֹמְדָתִי בְּהָר
כִּימִים הָרֵאשִׁינִים אַרְבָּעִים יוֹם וָגו', וַיִּשְׁמַע ה' אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם הַהוּא
לֹא אָבָה ה' הַשְׁחִיתָהּ". וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁמֹּשֶׁה רִבְּנוֹ רָאָה אֶת הָעֵגֶל
שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל, וּמוֹבָא בְּסִפְּרִים שֶׁכָּל הַמִּסְתַּפֵּל בַּעֲבוּדָה זָרָה אֵין
תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעֶת אַרְבָּעִים יוֹם, וְלָכֵן תְּפִלָּתוֹ לֹא נִשְׁמָעָה בְּמֵרוֹם
בְּמִשְׁךְ אַרְבָּעִים יוֹם, וּמִיָּד בְּאוֹתוֹ רָגַע שֶׁנִּשְׁלְמוּ הָאֲרָבָעִים יוֹם
הַתְּקַבָּלָה תְּפִלָּתוֹ אֲשֶׁר הֶעֱתִיר בְּעַד עַם יִשְׂרָאֵל. עכ"ד

מִדּוּעַ הִחֲלִיף הָרַב אֶת הַמְּלִיכָה הַקְּבוֹעָה

בְּסוּף יָמָיו שֶׁל הַגָּאֹן הָרַב בֶּן-צִיּוֹן אַבָּא שָׂאוּל זצ"ל, חָלָה הָרַב
בְּגוּפוֹ וְהָיָה סוֹבֵל מִשְׁתוּק בְּחֻלְקֵי גוּפוֹ. עִם כָּל זֹאת, לֹא וָתַר הָרַב
עַל מִסִּירַת הַשְּׁעוּרִים וְהַרְבֵּצַת הַתּוֹרָה, וְהָיָה מְכַתֵּת רִגְלָיו בְּעֶזְרַת
תַּלְמִידָיו לְמִסּוֹר שְׁעוּרִים בְּכָל מְקוֹם. הָיָה זֶה קָשִׁי בַּל יִתָּאֵר, וּבִפְרָט
כִּשְׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲלוֹת וּלְרִדֹת בְּמַדְרָגוֹת עִם יָד אַחַת מְשִׁתְּקָתָהּ, וְעַל
כֵּן הָיָה הָרַב נֶעְזֵר בְּתַלְמִידוֹ הַהוּא, אֲשֶׁר הָיָה אֲבִירָה חָשׁוּב וּבִעַל
רְגִישׁוֹת לָרַב, אֲשֶׁר הָיָה יוֹדֵעַ כִּיצַד לְתַפֵּס אֶת יָדוֹ הַמְּשִׁתְּקָתָהּ
בַּעֲדִינּוֹת, וְתוֹמָךְ בּוֹ עַד לְהַגְעִתוֹ לִיעֵד. כֵּן הָיָה הוֹלֵךְ עִם אוֹתוֹ
תַּלְמִיד לְכָל מְקוֹם.

וְהִנֵּה, בָּעֶרֶב שַׁבָּת אַחַד, כְּאֲשֶׁר הִתְקַרַּב הַתַּלְמִיד לַעֲזוֹר לָרַב
לַעֲלוֹת לַשְּׁעוּר, אָרַע דְּבַר מְשֻׁנָּה וַיּוֹצֵא דָפֶן. בְּרָגַע שֶׁהוּא הִתְקַרַּב
אֶל יָדוֹ שֶׁל הָרַב, הִחַל הָרַב לְהִרְאוֹת פָּנִים זוֹעֲפוֹת וְאָף עָשָׂה סִימָן
שֶׁל נִפְנוּף בְּיָדוֹ הַבְּרִיאָה, כְּמִי שֶׁמְגַרֵּשׁ אוֹתוֹ. אוֹתוֹ אֲבִירָה נִבְהַל עַד

מאד מהמחזה; מעולם לא קרה לו כמקרה הזה אשר רבו מגרשו ולא רוצה את עזרתו.

בינתיים נגש אברך אחר ועזר לרב לעלות לשעור. תלמידו של הרב התכנס בתוך עצמו וחשב: "הרי הרב לא גרש אותי במקרה או בטעות. אין ספק שיש פה רמז שהרב רוצה לרמוז לי אשר עלי לפשפש במעשי, שמפני כך הוא לא מענין להעזר בי. הבה ואחשב מהו הדבר הלא טוב שעשיתי לאחרונה, כמוהו לא היה לי עד כה?".

עברו מספר שניות, ומיד הבין התלמיד את סבת הדבר. 'בדרך היום אל בית מדרשו של הרב, הבטתי ברחובה של עיר לכל עבר, ולא שמרתי על קדשת עיני כראוי. בודאי שהרב הרגיש בכך, ולכן סלד הוא ממני ולא רצה את עזרתי, הרהר לעצמו. לאחר שהיה בטיח שזהו העוון שגרם לו לצער הלז, החל מהרהר בתשובה: 'גם כשחטא אדם הראשון ואכל מעץ הדעת, היה זה כמו היום - בערב שבת. מיד עמד אדם הראשון ואמר: אעשה תשובה כן ועכשו על מנת לחזור אל בוראי'. המשיך האברך ואמר: 'כשם שאדם הראשון עשה תשובה באותו רגע, אף אני מקבל על עצמי לשוב בתשובה שלמה, ולהשתדל להקפיד מעתה והלאה לשמור על עיני וקדשתי, ולא להביט לכל צד בלי השגחה'.

והנה, לאחר כמה דקות הסתים השעור. הרב בן-ציון התרומם לאט ובקשי ממקומו, והחל לפסע לכוון היציאה. האברך שחש מאד מבזיון שמא ידחה הרב שוב, נעמד מהצד והמשיך להרהר בתשובה על מעשיו. אדם אחר שראה כי הרב בן-ציון מתקשה בהליכתו, רץ אל הרב ועזר לו, אף אז אמר הרב בענוה: "לא,

אשא עיני

אני מתנצל, אך יש לי מלון קבוע, הלא הוא התלמיד שלי, ואני מבקש שרק הוא יבוא ויעזר לי". התלמיד קפץ ממקומו בשמחה ורץ לעזר לרבו, כשהרב בן-ציון מאיר לו פנים.

מיד הרגיש התלמיד כי תשובתו התקבלה בשמים, אך המעשה לא נגמר. ברגע שתפס התלמיד את ידו של הרב בן-ציון, לחש לו הרב באזנו ואמר לו: "דע לה, כי כשהעינים של היהודי מביטות ברצפה ונשמרות ממראות שאינם כשרים - אז בשמים עיניו מאירות ורואות הכל. וכשחלילה היהודי מביט לכל צד ומחלל את קדשת עיניו, אז בשמים הוא אינו רואה מאומה ומדרגתו שפלה" (רבניו האור לציון).

ומכל זאת אנו לומדים את חשיבותן העצומה של העינים, הן מבחינה רוחנית בהיותן משכן לשכינה הקדושה, ועל ידי שישמור על קדשת עיניו יהיה משכן ומכון לשבתה, אשר רק בשביל כך נברא האדם בעולם, והן את חשיבותן העצומה של העינים מבחינה גשמית, בהיותן האיבר החשוב והמשמעותי ביותר בגופו של האדם המשפיע על כל ארחות חיו והליכותיו וכל איכות חיו, ועל ידי שביין האדם את חשיבותן ורוממותן העצומה של העינים, בודאי ישמור וינצר עליהן מפל משמר לבלי לפגם חלילה את קדשתן הגדולה והעצומה, ועל ידי כך יהיה כל גופו שמור מפל רע ונשמתו תהיה שמורה מפל נזק בזה ובבא לטוב לו כל הימים.

פֶּדָה

עֵין טוֹבָה

פָּדָק'י

עין טובה

חשיבות ומעלה העינים

הנה חשיבותה של העין הנה גדולה ועצומה יותר מכל איברי האדם כלם, וזאת מכמה סבות וטעמים שכתבו גדולי הדורות, וכאשר יתבונן האדם בחשיבותן הרבה של העינים, ישפיל ויבין עד כמה יש לשמרון מכל רע, ולראות בהן אף ורק מראות של קדשה.

סבה ראשונה – בעין הקטנה רואים דברים גדולים

כתב המהר"ל (גיטין נה) שהעין היא איבר רוחני, והראיה לכך היא, שבאמצעות העין הקטנה האדם רואה דברים גדולים מאוד, כגון את השמים הגדולים, וכן הרים גדולים מאוד וכדומה, וזאת מפני שהעין הנה איבר רוחני, לכן היא מכילה בתוכה דברים גדולים מאוד.

סבה שנייה – העין משכן לשכינה

העין היא משכן הנשמה של האדם, כמו שכתבו חז"ל: "מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה, כך הנשמה רואה ואינה נראית", וזאת מפני שהנשמה רואה דרך העינים, וכן כתבו חז"ל: "הנשמה ממלאה כל גופו של אדם, והיא רואה דרך העינים".

והראיה לכך היא, שהעין הנה האבר העדין ביותר בגופו של האדם, ולכן כאשר יפל אפלו מעט חול או אבק על העין, הרי זה ממש סכנת נפשות לכל גופו, וזאת מפני שדבר רוחני אינו יכול לסבל שום דבר גשמי, ומשום כך, העין בהיותה אבר רוחני איננה יכולה לסבל כלל דבר גשמי.

כמו כן אפשר ללמוד זאת מכך, שכאשר יוצאת ומסתלקת נשמתו של האדם ממנו, מיד נעצמות עיניו של האדם, וכך גם בשעת השנה אשר היא אחד מששים במיתה ונשמתו של האדם יוצאת ממנו ועולה למעלה, נעצמות אשמורות עיניו. (אור יצחק פ' וישב)

סבה שלישית – הראיה קודמת לשמיעה

הנה פה הראיה הרי הוא גדול יותר מהשמיעה, בכך שהראיה קודמת תמיד לשמיעה, כגון כאשר ישנם ברקים ורעמים אשר הם תמיד באותו רגע ממש, כי התנגשותם של העננים האחד בחברו יוצרת את הברק והרעם יחדו, ואף על פי כן תמיד יקדים האדם לראות את הברק ורק אחר כך הוא ישמע את הרעם. (נאות הדשא עמוד ק)

עין טובה

כמו כן כַּאֲשֶׁר יוֹרִים מִרוּבָה יְרִיָּה, קִדָּם רוּאָה הָאָדָם אֶת הָאֵשׁ
הַיּוֹצֵאת מִהַרְוּבָה, וְרַק אַחֵר כֵּן הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלָהּ שֶׁל הַיְרִיָּה.
(ספר הברית מאמר יז)

כמו כן כָּתְבוּ חֲז"ל, שְׂאִינָה דּוֹמָה שְׂמִיעָה לְרֵאִיָּה, כִּי עַל יְדֵי
הָרֵאִיָּה מִתְבָּרַר הַדְּבָר לְאִמְתּוֹ וְלֹאֲשׁוּרוֹ יוֹתֵר מִהַשְׂמִיעָה.

סבה רביעית – הָרֵאִיָּה הֵנָּה לְמִרְחָק רַב

הֵנָּה כֹּחַ שֶׁל הָרֵאִיָּה הֵנוּ יוֹתֵר גָּדוֹל מִכֹּחַ שֶׁל הַשְׂמִיעָה, וְזֹאת
בְּכֵן שֶׁהָאָדָם רוּאָה בְּעֵינָיו לְמִרְחָק רַב מְאֹד, כְּגוֹן שֶׁרוּאָה בְּעֵינָיו
אֵף אֶת הַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כִּי אֶרְאָה שְׁמִיךְ מַעֲשֶׂה
אֲצַבְעֶיךָ יָרֵחַ וְכּוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנֵנָתָה".

ואלו בְּאֲזָנָיו אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ כָּלֵל אֶת אֲשֶׁר מִתְרַחֵשׁ מִמִּרְחָק כֹּה
רַב, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חֲז"ל (יומא כ ע"ב) שְׂאִין אָנוּ שׁוֹמְעִים אֶת קוֹלָהּ שֶׁל
הַחֲמָה בְּצִאתָהּ, אֵף עַל פִּי שֵׁישׁ מִכֵּן רַעַשׁ רַב, וְזֹאת מְגִדֵּל הַמִּרְחָק
שֶׁאֵנוּ רְחוּקִים מִהַשְׂמֵשׁ, כִּי בְּאֲזָנָיו הָאָדָם שׁוֹמֵעַ רַק דְּבָרִים שֶׁהֵם
מִמָּקוֹם קְרוֹב הַרְבֵּה יוֹתֵר. (כלי יקר פ' יתרו, הגר"א תיקון"ז פ"ט)

סבה חמישית – הָרֵאִיָּה יְכוּלָה לְהַכִּיל דְּבָרִים רַבִּים יַחְדָּו

הֵנָּה בְּעֵינָיו יְכוֹל הָאָדָם לִרְאוֹת כְּמָה דְּבָרִים אֲשֶׁר שׁוֹנִים כָּל אֶחָד
מִחֲבֵרָו לְחִלּוּטִין וְאֵף עַל פִּי כֵן יִרְגִּישׁ אֶת כָּל אֶחָד מֵהֶם בְּנִפְרָד,
מֵה שְׂאִין כֵּן בְּשְׂמִיעָה, שְׂאִינוֹ יְכוֹל לִשְׁמֹעַ בְּאֲזָנָיו אֶלָּא דְּבַר אֶחָד
בְּלִבָּד, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חֲז"ל (ראש השנה כז) שֶׁשְׁנֵי קוֹלוֹת אֵינָם נִשְׁמָעִים
יַחְדָּו. (רבינו יונה על התורה פ' יתרו)

סבה ששית – תמונה אחת שזה אלה מלים

כחה של הראיה לעשות רשם בל ימחה על הצופה, רשם אשר לא ימחה במהרה ממחו של האדם, ולכן היא משפיעה יותר מכל האיברים על מחו ודעתו על האדם. (הגר"א תיקו"ז פ"ט ד"ה את)

סבה שביעית – השפעת הראיה יותר ממשמיעה

הראיה משפיעה על האדם יותר ממשמיעה, כמו שהתורה מספרת שכאשר משה רבנו שמע את הקולות של עם ישראל שעשו את העגל, עדין לא שבר את לוחות הברית, אבל כאשר משה רבנו ראה בעיניו את העגל, מיד הוא נטל את לוחות הברית ושברם. (הגר"א תיקו"ז פ"ט ד"ה את)

סבה שמינית – גדול כחה של הראיה להבנת הלמוד

הנה גדול כחה של הראיה להבנת למודו משמיעת הדבר שלומד, ולכן כאשר לומד האדם מפי הרב, יסתכל בפניו ויועיל לו להבנת תלמודו, כמו שכתוב "והיו עיניך ראות את מוריד". (הגר"א תיקו"ז פ"ט ד"ה את)

סבה תשיעית – העין אינה נחה מפעלתה

הנה שונה הוא איבר העין משאר כל איבריו של האדם, וזאת

עין טובה

בְּכֶף שֶׁהָעֵין אֵינָה נָחָה אֲלָא הִיא תָּמִיד בִּפְעֻלָּהּ, וְהִיא בְּכָל יַעַת רוֹאָה וּמִסְתַּכֶּלֶת, וְאֵין לָהּ מְנוּחָה אֲלָא בַּעֲצִימַת הָעֵין, מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּשָׂאָר הָאֵיבָרִים, כְּגוֹן הָאָזְנִים שֶׁאֵינָן שׁוֹמְעוֹת אֲלָא כַּאֲשֶׁר יֵשׁ אָדָם הַמְדַּבֵּר לִידּוֹ. (המגיד מקוזניץ, באר משה פ' בא)

סְבָה עֲשִׂיָּדִית – הָעוֹר חָשׁוּב כְּמַת כִּי הַחַיִּים תְּלוּיִים בְּעֵינִים

הֵינָה כְּתָבוּ חַז"ל (נדרים טו) שֶׁהָעוֹר חָשׁוּב כְּמַת וּפָטוֹר מִכָּל הַמְצָאוֹת, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁעֵקֶר הָאָדָם הוּא הָרֵאָה. (דברי חיים חנוכה)

וְהֵינָה בְּשָׂאָר אֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם לֹא כְּתָבוּ חֲכָמִים זְכוּרֹנָם לְבִרְכָּה שֶׁבְּחִסְרוֹנָם חָשׁוּב הָאָדָם כְּמַת, אֲלָא כְּתָבוּ זֹאת רַק עַל חִסְרוֹנוֹ שֶׁל חוֹשׁ הָרֵאָה, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁעֵקֶר הַחַיִּים תְּלוּיִים בְּעֵינִים. (טהרת הקודש פרק א)

סְבָה אַחַת עֲשִׂיָּדָה – רְגִישׁוּתָהּ הַגְּדוֹלָה שֶׁל הָעֵין

הָעֵין חֲשׁוּבָה יוֹתֵר מִכָּל אֵיבָרֵי הָאָדָם, וְלָכֵן הִיא רְגִישָׁה מִכָּל אֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם, וְלִגְדָל רְגִישׁוּתָהּ הִרְבֵּה שֶׁל הָעֵין עֲשֵׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לָעֵין כְּמָה וְכְמָה שְׁמִירוֹת וְהִגָּנוֹת שֶׁלֹּא תִפְגַּע.

א. יִשְׁנָה שְׁמִירָה וְהִגָּנָה גְּדוֹלָה לָעֵין בְּכֶף שֶׁהִיא טְמוּנָה בְּתוֹךְ הַגּוּף.
ב. כְּמוֹ כֵּן הָעֵין מְקַפֶּת מַחִיצָה שֶׁל עֵצִם הַבּוֹלֵטִת קֶצֶת מִחוּץ לָעֵין, וְזֹאת כְּדֵי שֶׁאֵם יִפֹּל אִיזָה דָּבָר קָשָׁה עַל הָעֵין, הוּא יִפֹּל עַל הָעֵצִם וְלֹא יִפֹּל עַל הָעֵין.

אֲשָׁא עֵינִי

ג. כְּמוֹ כֵּן כָּדִי שֶׁלֹא יִפֹּל אֶבֶק עַל הָעֵין, עֲשֵׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עֹפֶעֶפִים שֶׁהוּא יוֹכֵל תָּמִיד לְסַגֵּרם וּלְפָתְחָם.

ד. כְּמוֹ כֵּן יִשְׁנֶן שְׁעָרוֹת קִטְנוֹת נֹסֶפֶת הַצּוּמָחוֹת עַל הָעֹפֶעֶפִים,
וְזֹאת כָּדִי שֶׁלֹא תִפֹּל עַל הָעֵין זַעַה מִהֶמְצָח, וְכֵן כְּאֲשֶׁר הָאָדָם יִשֹּׁן
שֶׁלֹא יִפְנֹסוּ כָּל מִינֵי דְבָרִים לָעֵין וְשֶׁלֹא יִפֹּל עָלֶיהָ אֶבֶק.

ה. מֵעַל הָעֵינִים צוּמָחוֹת גְּבוּת הַשּׁוּמְרוֹת עַל הָעֵין שֶׁלֹא תִפֹּל עָלֶיהָ
זַעַה מִהֶמְצָח, וְכָל זֹאת לְגַדֵּל רְגִישׁוּתָהּ הַרְבֵּה שֶׁל הָעֵין.

סִבָּה שְׁתֵּים עָשָׂרָה – הָרְאִיָּה מִחֻבֶּרֶת אֶת הָאָדָם לְדַבֵּר שֶׁהוּא רוֹאֶה

הִנֵּה הָרְאִיָּה מִחֻבֶּרֶת אֶת הָאָדָם לְדַבֵּר אוֹתוֹ הוּא רוֹאֶה, כְּאֵלּוּ
הוּא נוֹגֵעַ בּוֹ וּמִמַּשֵּׁשׁ אוֹתוֹ, וְעַל יְדֵי הָרְאִיָּה הוּא חֹשׁ וּמְרַגֵּשׁ אֶת
הַחֶפֶץ שֶׁהוּא צוֹפֶה בּוֹ כְּאֵלּוּ הוּא נוֹגֵעַ בּוֹ מִמַּשֵּׁ, כְּמוֹבֵא בְּסִפּוּרָנוּ,
וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזָּהֵר מֵאֵד בְּרִאֲיָתוֹ.

סִבָּה שְׁלֹשׁ עָשָׂרָה – הָעֵין הָעֲלִיזָה בְּיוֹתֵר

הִנֵּה אֵיבֵר הָעֵין הֵנוּ הָאֵיבֵר הַגָּבוֹהַ בְּיוֹתֵר בְּפָנָיו שֶׁל הָאָדָם,
וְזֹאת לְסִמֵּל אֶת חֲשִׁיבוּתָהּ וְעֲלִיוֹנוּתָהּ וּגְדֻלַּתָּהּ הָעֲצוּמָה שֶׁל הָעֵינִים
עַל כָּל שְׂאֵר אֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם.

חֲשִׁיבוּתָהּ הָעֲצוּמָה שֶׁל הָרְאִיָּה

הִנֵּה כְּתִבּוֹ חֲז"ל (יומא סד) עַל הַפֶּסוּק (קהלת ו ט) "טוֹב מִרְאֶה
עֵינַיִם מִהֵלֶךְ נִפְשׁ": אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, טוֹב מִרְאֶה עֵינַיִם בְּאִשָּׁה יוֹתֵר
מִגּוֹפּוֹ שֶׁל מַעֲשָׂה.

עין טובה

וישנם כמה טעמים נפלאים המבארים זאת אשר כתבו גדולי הדורות, הן על פי הנגלה והן על פי סודם של דברים.

הנאותה העצומה של הראייה

החיד"א זיע"א (פתח עיניים יומא דף עד ע"ב) מבאר שהנאותה של הראייה הנה גדולה מאוד, והיא תענוג גדול יותר לאדם יותר מגוף העברה עצמה, רחמנא ליצלן, ולכן צריך להזהר מפונה ביותר.

פגם הראייה – אינו נחשב בעיני האדם

בעל ה"בן איש חי" זיע"א (חסדי אבות פ"א מ"א) ובעל ה"שומר אמונים" זיע"א (טה"ק מאמר פג"ה) מבארים, שפסוק זה נאמר על היצר הרע, והטעם - שטוב בעיניו של היצר הרע להכשיל את האדם בפגם העיניים יותר מאותו מעשה, מפני שהוא יודע שעל פגם העיניים לא יתחרט האדם לעולם, כי אינו חושב זאת כלל לעברה.

פגם הראייה – מצוי בכל עת ורגע

והוסיפו בעל ה"בן איש חי" זיע"א ובעל ה"שומר אמונים" זיע"א וכתבו טעם נוסף לכו, שהיצר הרע מעדיף להכשיל את האדם בפגם העיניים, וזאת מפני שפגם זה מאוד מצוי ונתן להכשיל בו תמיד בכל עת ובכל רגע, ולכן טוב בעיניו של היצר הרע להכשיל את האדם בכו, וכן כתב בעל ה"בית אברהם" (בית אברהם עמוד רכא).

פָּגַם הָרְאִיָּה – פָּגַם הַנֶּפֶשׁ

הַמֹּהֲרָ"ל זִיע"א (נתיבות עולם, נתיב התשובה פ"ח) כָּתַב טַעַם נוֹסֵף לְכֹךְ שֶׁהֵיכָר הָרַע מַעֲדִיף לְהַכְשִׁיל אֶת הָאָדָם בַּפָּגַם הָעֵינַיִם, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁפָּגַמוּ שֶׁל הָעֵינַיִם יוֹתֵר חֲמוּר מִכָּל הָעֲבֵרוֹת, כִּי כִּיּוֹן שֶׁפָּגַם הָרְאִיָּה הוּא בְּנֶפֶשׁ, כִּי הָרְאִיָּה הִיא מֵהַנִּשְׁמָה, וְאֵלּוּ הָעֲבֵרָה הִיא רַק בַּגּוּף, וְכִיּוֹן שֶׁהָרְאִיָּה הִיא בְּעֵינַיִם, לְכֵן הַנֶּזֶק הַנֶּגֶר לְנִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם מֵהָרְאִיָּה הוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר חֲמוּר מִכָּל הָעֲבֵרוֹת כֵּלָּן, רַחֲמָנָא לִיצְלָן.

פָּגַם הָרְאִיָּה – מִמֹּשֶׁיךְ רוּחַ טְמֵאָה

כָּתְבוּ בַּעַל "הַרוֹקַח" זִיע"א (הלכות חסידות שורש טהרה) וּבַעַל הַ"שׁוּמֵר אֱמוּנִים" זִיע"א טַעַם נוֹסֵף לְכֹךְ, וְהוּא מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי פָּגַם הָעֵינַיִם נִכְנָסֶת בָּאָדָם רוּחַ שֶׁל טְמֵאָה נוֹרָאָה הַנִּקְרָאת "רוּחַ זְנוּנִים", אֲשֶׁר הִיא מְפִילָה אֶת הָאָדָם וּמוֹשֶׁכֶת אוֹתוֹ לְחַטָּאִים וְעוֹנוֹת, רַחֲמָנָא לִיצְלָן, וְאֵינּוּ מְנִיחָה אוֹתוֹ לַעֲבֹד אֶת קוֹנוֹ כְּרָאוּי.

וְהִנֵּה מִכָּל הַמַּעֲלּוֹת הָאֵלּוּ שֶׁיִּשְׁנֶן בְּאֵיבֵר הָעֵין יוֹתֵר מִשְׁאָר הָאֵיבֻרִים כָּלָם, יִתְבּוֹנֵן וַיְבִין הָאָדָם אֶת חֲשִׁיבוֹתָן הָעֲצוּמָה שֶׁל הָעֵינַיִם, וַיִּשְׁמֹר וַיִּנָּצֵר עֲלֵיהֶן מִכָּל מִשְׁמֵר, וְעַל יְדֵי כֹךְ יִהְיֶה כָּל גּוֹפּוֹ שְׁמוּר בָּזָה וּבְבָא, אָמֵן.

פֶּדָה
קְבֵלַת הַתּוֹרָה

פָּדָק'י

קבלת התורה

נְבוֹאָת אֶהְרֹן הַכֹּהֵן בְּמִצְרַיִם עַל שְׂמִידַת הָעֵינִים

הִנֵּה כָּתְבוּ חַז"ל (מכילתא), שֶׁכַּאֲשֶׁר יָרְדוּ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, נִסְתַּתְּמוּ עֵינֵיהֶם וְלִבָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּבְאֵרוֹ בַּעַל הַ"שְּׁפָת אֱמֶת" זִיע"א (פ' ויחי תרנח), וּבַעַל הַ"חֻקֵּל יִצְחָק" זִיע"א (פר' ויגש), שֶׁבִּכְךָ מְרֻמָּז שֶׁכָּל גְּלוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ מִצְרַיִם הִתְהַבְּעוּ פֶּגֶם הָעֵינִים, אֲשֶׁר הִיא שֶׁרֶשׁ כָּל הַחֲטָאִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל, וּמִשּׁוֹם כֵּךְ נִגְזְרָה עֲלֵיהֶם הַגְּלוּת הַקָּשָׁה בְּמִצְרַיִם.

וּבִסּוּף גְּלוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּזִכּוֹת שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל פֶּגֶם הָעֵינִים, זָכוּ לְצֵאת מִמִּצְרַיִם לְחֵירוֹת עוֹלָם, אֲף לִפְנֵי שֶׁהִגִּיעַ קֶצֶם לְצֵאת מִמִּצְרַיִם.

וּכְתֹב בַּעַל הַ"חֻקֵּל יִצְחָק" זִיע"א (פר' ויגש), שֶׁמִּפְנֵי כֵךְ בִּסּוּף גְּלוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לִפְנֵי שֶׁיִּצְאֻ מִצְרַיִם, הוֹכִיחַ אֶהְרֹן הַכֹּהֵן אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם לְתַקֵּן אֶת פֶּגֶם הָעֵינִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל כ ז): "וְאָמַר אֱלֹהִים אִישׁ שְׁקוּצֵי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ", וּפִרְשׁ רַש"י שֶׁנְּבוֹאָה

זאת נאמרה על ידי אהרן הכהן לעם ישראל כאשר הם היו בסוף גלותם בארץ מצרים, לפני שהקדוש ברוך הוא נגלה למשה רבנו בסנה ואמר לו שילך לגאל את ישראל, ובזכות שעם ישראל תקנו זאת, הם נגאלו מגלות מצרים לפני שנגמר קצם.

והוסיף בעל "שארית מנחם" זיע"א (פ' יתרו), שלכן כאשר יצאו ישראל ממצרים אמר הקדוש ברוך הוא לעם ישראל (שמות יט ד): **"אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי"**. כלומר, שעל ידי שתקנתם וקדשתם את ראיתכם וראיתם רק ראיות טהורות, גרמתם למפלתה של מצרים, ולכן **"ואשא אתכם על כנפי נשרים"**, כי נשר מרמז על קדשת העינים, כמובא בטור על המשנה **"קל כנשר"**, שצריך האדם להיות זריז כנשר לעצם את עיניו, ועל ידי כך תזכו ש"אבא אתכם אלי" לקבל את התורה בהר סיני.

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִבְחַר לְגַאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל

והוסיף בעל ה"חקל יצחק" זיע"א (פ' ויגש), שמפני כך כאשר הקדוש ברוך הוא נגלה למשה רבנו בסנה, הוא אמר לו (שמות ג ז): **"ראה ראיתי את עני עמי"**. והטעם שכלל הקדוש ברוך הוא ואמר למשה רבנו **"ראה ראיתי"**, משום שרמז בכך למשה רבנו שכל גאלת מצרים הנה בזכות קדשת הראיה של ישראל, מפני שפשם שעם ישראל קדשו את ראיתם והם שומרים את עיניהם להסתכל בהם רק על השם יתברך בלבד, כך מדה כנגד מדה התעוררה עליהם עת רצון לגאלם ממצרים אף לפני שהגיע קצם, כי על ידי שתקנו את פגם העינים - מדה כנגד מדה ראה השם בעינים וגאלם.

קבלת התורה

וְזֶה הַטַּעַם שֶׁדּוֹקָא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִבְחַר לְגַאֲלֵא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁהוּא זָכָה לְשִׁמְיֵית הָעֵינִים בְּשִׁלְמוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָאֲרִיז"ל עַל הַפֶּסוּק (שְׁמוֹת ג' ד') "וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרֹאשׁוֹת", "סָר" בְּגִימָטְרִיא פְּעָמִים "עֵין", וְזֹאת לְרִמּוֹז שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ קִדָּשׁ אֶת רֹאשׁוֹ בְּתַכְלִית הַשִּׁלְמוֹת, וְעַל יְדֵי כֵן הוּא זָכָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִגְלָה אֵלָיו וַצִּוָּה אוֹתוֹ לְגַאֲלֵא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם.

מִדּוּעַ לֹא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִצְרַיִם מִכָּה אַחַת גְּדוֹלָה

וַיִּבְאֵר ה' בֶּן אִישׁ חַי" זִיע"א, שֶׁזֶּה הַטַּעַם שֶׁהִבִּיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מִצְרַיִם עֶשְׂרֵי מַכּוֹת, וְלֹא הֶעֱנִישׁ אֶת הַמִּצְרַיִם בְּמִכָּה אַחַת אֲנוּשָׁה וַחֲזָקָה, וּבִכְךָ הִמִּיתָם וְהִרְגָם,

וְזֹאת כִּדֵּי שִׁירָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעֵינֵיהֶם אֶת יְד הַשֵּׁם שֶׁהִיָּתָה בְּמִצְרַיִם, מִפְּנֵי שֶׁבִּכְךָ שִׁירָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעֵינֵיהֶם אֶת יְד ה' שֶׁהִיָּתָה בְּמִצְרַיִם בְּכָל עֶשְׂרֵי מַכּוֹת אֱלֹהִי, אֲשֶׁר הָיוּ בְּכָל אֵינִי הַטָּבַע, דּוֹמָם צוּמָח חַי וּמַדְבֵּר, עַל יְדֵי כֵן הִתְקַדְּשׁוּ עֵינֵיהֶם וְהִזְדַּכְּכָה רֹאשֵׁיהֶם מִכָּל פְּגָמֵי הָעֵינִים אֲשֶׁר פָּגְמוּ בָהֶם בְּמִצְרַיִם, וְעַל יְדֵי זֶה הָיוּ רְאוּיִים יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְעַל יְדֵי שֶׁהִתְקַדְּשָׁה וְהִזְדַּכְּכָה רֹאשֵׁיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֵם זְכוּ בְּמַתָּן תּוֹרָה לְרֹאשֵׁיהֶם רּוֹחֲנִית לְרֹאשׁוֹת אֶת הַקּוֹלוֹת.

כָּל יְצִיאַת מִצְרַיִם הִיָּתָה בְּזִכּוֹת רֹאשֵׁי פְנֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ

וְהוֹסִיף מוֹהֲרַנ"ת זִיע"א (הַלְכוֹת תְּפִלִּין ו' יב'), שֶׁכָּל גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל

מַגְלוֹת מִצָּרִים הִיָּתָה עַל יְדֵי שְׂרָאוֹ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵי הַקְדוּשׁוֹת שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שֶׁעַל יְדֵי כֶּף הַזִּדְכָּכוֹ עֵינֵיהֶם וְנִטְהַר מִחֶם וְהֵם זָכוּ לְצֵאת מַגְלוֹת מִצָּרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ד כט-לא): "וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאסְפוּ אֶת כָּל זִקְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיַּעַשׂ הָאֱתָת לְעֵינֵי הָעָם, וַיֵּאֱמֹן הָעָם" וְכו', כִּי עַל יְדֵי שְׂרָאוֹ יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה רַבְּנוֹ, הַזִּדְכָּכָה רֵאִיתִם וְעַל יְדֵי כֶּף זָכוּ לְצֵאת מִמִּצְרַיִם.

וְהַבְּאוּר לְכֶף הוּא עַל פִּי הָאֲרִיז"ל, שֶׁכָּתַב שֶׁעֲקָר גְּלוּת מִצָּרִים הִיָּתָה "גְּלוּת הַדַּעַת" (פַּע"ח שַׁעַר חֲגֵי הַמִּצְוֹת פ"א), כְּלוּמָר שֶׁדַּעַתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיָּתָה מְשֻׁעָבֶדֶת בְּגְלוּת מִצָּרִים, כִּי עַל יְדֵי גְלוּת הַדַּעַת נִמְצָא הָאָדָם בְּתוֹךְ מִצָּרִים וּגְבוּלוֹת, וְהִנֵּה עָקָר נְפִילַת הָאָדָם לְגְלוּת הַדַּעַת הִיא עַל יְדֵי מִדַּת הַגָּאוּת, כֹּאֲשֶׁר הוּא שׁוֹכֵחַ שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְהִיָּה וּמְחִיָּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְהוּא עֹשֶׂה וְעוֹשֶׂה וַיַּעַשׂ לְכָל הַמַּעֲשִׂים, וְלָכֵן אֵין לָאָדָם בְּמָה לְהִתְגָּאוֹת כְּלָל כִּי הַכֹּל מַעֲשֶׂה יְדִיו.

וְעַל יְדֵי מִדַּת הַגָּאוּת נֹפֵל הָאָדָם לְגְלוּת הַדַּעַת, שֶׁמִּכֶּף מִשְׁתַּלְשְׁלִים כָּל מִינֵי מִצָּרִים וּגְבוּלוֹת וּמְנִיעוֹת, וְאַרְץ מִצָּרִים מִסְּמֹלֶת אֶת הַמִּצָּרִים וְהַגְּבוּלוֹת, וְעַל יְדֵי רֵאִית הַצַּדִּיק זֹכֵרִים לְמִדַּת הָעֲנוּוָה, כְּמוּבָא בְּ"לִקוּטֵי מוֹהֲרָן" (עב), וְלָכֵן עַל יְדֵי שְׂרָאוֹ יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה רַבְּנוֹ, זָכוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְמִדַּת הָעֲנוּוָה, וְעַל יְדֵי כֶּף זָכוּ מִמִּילָא לְצֵאת מַגְלוֹת מִצָּרִים לְחֵרוֹת עוֹלָם.

שִׁבְעִים נִפְשׁוֹת כְּמִנְיָן עֵץ

וְכָתַב הַרֵּה"ק רַבִּי מְנַחֵם מֹשֶׁה זִיע"א (אַהֲבַת חַיִּים פ' שְׁמוֹת), שֶׁכִּיּוֹן שֶׁכָּל תְּקוּנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם הָיָה לְתַקֵּן אֶת חֲטֵא אָדָם

קבלת התורה

הראשון, אשר עקרו היה בחטא הראיה, כמו שנאמר (בראשית ג 1) "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל" וכו', מפני כך הם ירדו לגלות מצרים רק כאשר הם היו שבעים נפשות כמנין עין, כי רק כשהיו ישראל שבעים נפשות כמנין עין, הם יכלו לעסק בתקון פגם העין בשלמות, שזה היה עקר סבת ירידתם למצרים, וזה הטעם שנגזר על ישראל להיות מפזרים בין שבעים אמות כמנין עין, מפני שעקר הפגם של אדם הראשון היה בעין, ועקר עבודתם של ישראל היתה לתקן את פגם העינים.

בלק ובלעם קנאו במעלת ישראל בקדשת העינים

ובאר בעל ה"שפת אמת" זיע"א, שזה הטעם שלאחר יציאת מצרים בלעם ובלק התקנאו בעם ישראל, ורצו לקלל את עם ישראל, וזאת מפני שבלק ובלעם קנאו בעם ישראל כאשר הם ראו את דרגתם הגדולה של כל ישראל בקדשת העינים.

כי כאשר יצאו ונגאלו ישראל ממצרים, ששם הם היו שרויים בגלות הדעת, נגאלו אף עיניהם של ישראל מהגלות, וזה מרמז בפסוק (במדבר כב ה): "הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ", לרמז שכאשר ישראל יצאו ממצרים, הם זכו לדרגה גבוהה של קדשת העינים, עד שזכו ישראל לכסות את עיניהם לגמרי מפל הארציות והגשמיות, ולכן בלעם ובלק קנאו מאד בדרגתם הגבוהה שהיו בה עם ישראל לאחר יציאת מצרים, ומשום כך הם נסו בכל כחם להכשילם בפגם העינים, עד שנפל מישראל עם רב במגפה, ורמזא ליצלו.

הקדוש ברוך הוא מזחיר את ישראל לפני קבלת תורה – על קדשת העינים

והנה עקר קבלת התורה תלויה בשמירת העינים כראוי, מפני שעל ידה זוכה האדם לראות את עמקי התורה וסודותיה, כמו שנאמר (תהילים קיט יח): "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"

וכתב החיד"א זיע"א (ראש דוד פרשת יתרו), שלכן הזהיר הקדוש ברוך הוא את עם ישראל לפני מתן תורה על קדשת הראיה, כמו שנאמר (שמות יט ה): "ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים".

ובאורו הוא, שבכף הזהיר הקדוש ברוך הוא שישמרו על קדשת הראיה, אשר עליה נאמר (איוב לא א): "ברית פרתי לעיני", ועל ידי שישמרו את ראיתם בקדשה ובטהרה כראוי יזכו להיות לעם סגלה, לכן אמר להם הקדוש ברוך הוא: "ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה", כי על ידי שמירת הראיה זוכה האדם להיות בגורלו ובחלקו של הקדוש ברוך הוא, כמו שכתבו חז"ל (ירושלמי ברכות א ה), שכל מי ששומר את עיניו, אומר לו הקדוש ברוך הוא: "זה שלי הוא", ולכן הזהיר הקדוש ברוך הוא לפני מתן תורה על כל שמירת הראיה שעל ידה יזכו ישראל להיות סגלה מכל העמים ויזכו להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש ולקבל את התורה בהר סיני.

מדוע צוה הקדוש ברוך הוא את ישראל שיכבסו בגדיהם לפני מתן תורה

ובאר בעל ה"בית אברהם" זיע"א (שבועות ד"ה למחזי), שזה הטעם

קבלת התורה

שְׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָעַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מִתֵּן תּוֹרָה (שמות יט י):
"וְקִדְשְׁתֶּם, וְכִבְסוּ שְׂמֹלֹתֵיכֶם", וְלִכְאוּרָה מִדּוּעַ צִוָּה הַשֵּׁם אֶת יִשְׂרָאֵל
שְׂכִיבְסוּ אֶת שְׂמֹלֹתֵיהֶם, כִּי אִם הִיָּה זֹאת כְּדִי שִׁיְהִיו בְּגָדֵיהֶם
נִקְיִים וּמְכַבְּדִים לְמִתֵּן תּוֹרָה, מִדּוּעַ לֹא אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא שִׁיְחַלִּיפוּ אֶת בְּגָדֵיהֶם בְּבָגְדִים חֲדָשִׁים לְגִמְרִי, וּמִדּוּעַ צִוָּם
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רַק שְׂכִיבְסוּ אֶת בְּגָדֵיהֶם?

אֵלָּא מִבְּאֵר בַּעַל הַ"בֵּית אֲבֵרָהֶם" זִיע"א, שֶׁבִּכְךָ רִמְזוּ לָהֶם
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיעֲשׂוּ תְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל פְּגָמֵי הָעֵינִי, וּבִכְךָ
יִכְבְּסוּ אֶת עֵינֵיהֶם מִכָּל הָרָאיוֹת הָאֲסוּרוֹת, וְלִכֵּן אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שְׂכִיבְסוּ שְׂמֹלֹתֵיכֶם, כִּי אֶת הָעֵינִים אֵי אֶפְשָׁר לְהַחֲלִיף, אֵלָּא
רַק לְכַבֵּס בְּתְשׁוּבָה וּבְדַמְעוֹת, וְכֵן צִוָּם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיְזַהְרוּ
בְּיוֹתֵר לִפְנֵי מִתֵּן תּוֹרָה מִכָּל מַרְאֵה אָסוּר, כִּי כָּל דְּבַר שְׂרוּאִים
נִחָקֵק בְּעֵינָיו שֶׁל הָאֵדָם, כְּמוֹבָא. וְזֶה כְּוִנַּת הַפֶּסוּק (שמות יט טו) "אֵל
תִּגָּשׂוּ אֶל אִשָּׁה", כְּלוֹמַר שִׁישְׁמְרוּ אֶת עֵינֵיהֶם מִכָּל מַרְאֵה אָסוּר,
כְּדִי שֶׁלֹּא יִחְרֹט בְּאִישׁוֹן עֵינֵיהֶם מַרְאֵה שֶׁל אִשָּׁה, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁרַק
עַל יְדֵי שֶׁהֵם יִשְׁמְרוּ אֶת עֵינֵיהֶם בְּקִדְשָׁה וְטִהָרָה, הֵם יִהְיוּ רְאוּיִים
לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה הַקָּדוֹשָׁה בְּהַר סִינִי.

עַל יְדֵי קִדְשַׁת הָעֵינִים זְכוּ יִשְׂרָאֵל לְרִאוֹת אֶת הַקּוֹלוֹת

וְעַל יְדֵי שִׁשְׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם כְּרָאוּי לִפְנֵי מִתֵּן תּוֹרָה,
זְכוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִזְדַּכְּכָה רְאִיתָם עַד שֶׁזְּכוּ לְרִאוֹת אֶת הַקּוֹלוֹת, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכָל הָעָם רְאִים אֶת הַקּוֹלוֹת וְאֶת הַלְפִידִם וְאֶת קוֹל
הַשֹּׁפָר וְאֶת הָהָר עָשָׁן", וּמִזֶּה דָּרְשׁוּ חַז"ל (מכילתא) שֶׁלּוֹמְדִים מִכָּר
שֶׁזְכוּ יִשְׂרָאֵל לְרִאוֹת אֶת הַנִּשְׁמָע, שֶׁזֶה הַקּוֹלוֹת שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה.

וּבְאֵר הַרְה"ק רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְאוֹסְטְרוֹבָה זִיע"א (תולדות אדם פרשת יתרו) שָׁרַשׁ"י כָּפַל וְהִדְגִּישׁ פְּעָמִים אֶת הָעֲבָדָה שֶׁהִתְרַפָּאָה רְאִיתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמִתֵּן תּוֹרָה - בְּפָסוּק (שמות יט יא) "כִּי בַיּוֹם הַשְּׁלִשִּׁי יֵרָד ה' לְעֵינַי כָּל הָעָם עַל הַר סִינַי", וְכֵן בְּפָסוּק (שמות כ יד) "וְכָל הָעָם רְאִים אֶת הַקּוֹלֹת", וְהִטָּעַם לָכֵן הוּא עַל פִּי מֶה שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל שֶׁבִשְׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה פָּסְקָה זְהֻמָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עָקְרָה הָיָה עַל פְּגָם הָרְאִיָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (בראשית ג ו): "וַתֵּרָא הָאִשָּׁה וְכו', וְכִי תֵאָדָה הוּא לְעֵינַיִם".

וְלָכֵן כְּאֲשֶׁר פָּסְקָה זְהֻמָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמִתֵּן תּוֹרָה, וְהִתְרַפָּאוּ יִשְׂרָאֵל מִזְהֻמַּת הַנֶּחֱשׁ שֶׁהִיָּתָה בָּהֶם, שֶׁבָּה אֲלֵיהֶם רְאִיתָם וְהֵם זְכוּ לִקְדָּשֵׁת הָרְאִיָּה בִשְׁלֻמוֹת, לְרֹאוֹת אֶת הַקּוֹלֹת שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר "וְכָל הָעָם רְאִים אֶת הַקּוֹלֹת".

עַל יְדֵי קְדָשֵׁת הָעֵינַיִם הִתְרַפָּאוּ כָּלֶם

וְהִנֵּה עַל יְדֵי שְׂאוֹכָה הָאָדָם לִקְדָּשֵׁת הָרְאִיָּה, הוּא זֹכֶה לְהִתְעַלּוֹת בִּשְׁלֻמוֹת בְּכָל הָעֵינַיִם, הֵן בְּרוּחָנִיּוֹת וְהֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת, וְזֶה רְמוּז בְּדַבְּרֵי חַז"ל (פְּסִיקְתָּא זוֹטְרֵתָא) שֶׁכָּתְבוּ עַל הַפָּסוּק (שמות כ יד) "וְכָל הָעָם רְאִים אֶת הַקּוֹלֹת" וְכו', מְלַמֵּד שֶׁלֹּא הָיָה בָּהֶם סוּמִים, לֹא חֲרָשִׁים וְלֹא אֱלָמִים, אֲלָא נִתְרַפָּאוּ כָּלֶם.

וְהַבְּאוּר הוּא, מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי שְׁעֵם יִשְׂרָאֵל הִתְרַפָּאוּ בְּעֵינֵיהֶם בְּרוּחָנִיּוֹת מִזְהֻמַּת הַנֶּחֱשׁ שֶׁהִיָּתָה לָהֶם, עַל יְדֵי כֵן הֵם זְכוּ שֶׁהִזְדַּכְּכוּ כָּל יְדֵיהֶם וְחוֹשִׁיָּהֶם וּבָאוּ לְתַכְלִית הַשְּׁלֻמוֹת בְּכָל הָעֵינַיִם, וְעַל יְדֵי זֶה הִתְרַפָּאוּ מִמִּילָא שְׂאָר אִיבְרִיָּהֶם, כִּי כְּשֶׁנִּתְקַן הַדְּבָר בְּרוּחָנִיּוֹת - נִתְקַן הַדְּבָר מִמִּילָא אַף בְּגִשְׁמִיּוֹת.

קבלת התורה

והוסיף על כך בעל ה"אמרי יוסף" זיע"א (מועדים עמוד נב), שזה באור דברי חז"ל (שמות כ טו): "מִנִּין שְׁלֹא הָיָה בָהֶם סוּמִים? תִּלְמוּד לומר 'וכל העם ראים את הקולות'". ולכאורה אם לא ישראל רואים את הקולות, שזו דרגה עצומה וגדולה מאד, מדוע הם היו נחשבים לסומים? אלא שעל ידי פגם העינים נחשב האדם כעור ממש, וזאת מפני שהאדם נברא להיות רואה מסוף העולם ועד סופו, וזאת על ידי נשמתו אשר בקרבו, ומכך שישראל ראו את הקולות בהר סיני, סימן ואות הוא שהם לא היו כסומים ברוחניות, אלא עיניהם היו פתוחות לראות מראות רוחניים, וזאת על ידי שקדשו ישראל את עיניהם, ובכך הם זככו את ראייתם לראות מראות רוחניים, ולכן הם לא נחשבו כסומים ועורים.

מעשה אבות סימן לבנים

ועל פי זה באר בעל ה"ייטב לב" זיע"א (פ' במדבר) את מה שכתבו חז"ל, שלאחר מתן תורה באו אמות העולם ושאלו "מה ראו אלו לקבל את התורה? אמר להם הקדוש ברוך הוא: הביאו לפני ספר יוחסין", כי עקר תמיהתם וקנאתם של אמות העולם בישראל היתה ב"מה ראו אלו", כלומר שעקר קנאתם של אמות העולם היתה במה שזכו ישראל למדרגה כה עצומה, עד שכלם ראו את הקולות במתן תורה, ועל כך הם שאלו "מה ראו אלו" ובאיזו זכות זכו ישראל למדרגה נשגבה וגבוהה זו לראות את הנשמע.

ועל כך השיב להם הקדוש ברוך הוא "הביאו לפני ספר יוחסין שלכם", לרמז ולומר להם שישראל זכו למדרגה נפלאה זו של ראית הקולות, על ידי שהם שמרו את עיניהם וזככו את ראייתם, אשר מעלה זו ירשה היא להם מאבותיהם, כמו שמצינו אצל

אשׂא עיני

אברהם אבינו ששׂמר אֶת רֵאיוֹתוֹ וְאָפְלוֹ עַל אֲשֶׁתוֹ לֹא הִסְתַּכֵּל,
כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל (בבא בתרא טז), וּמַעֲשֵׂה אֲבוֹת סִימָן לְבָנִים, וְאַף
יִשְׂרָאֵל בְּזָכוֹת שֶׁהֵם הָיוּ שׁוֹמְרִים אֶת עֵינֵיהֶם מִרְאוֹת בְּרַע, עַל יְדֵי
קִדְשֵׁת הָרִאיוֹת זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְרִאוֹת אֶת הַנִּשְׁמָע בְּהַר סִינִי.

וְכָתַב מֹהֲרֵנִי ת זִיע"א (הלכות משא ומתן ד ו), שֶׁזֶּה הַטַּעַם שֶׁבְּכָל
שָׁנָה בַּחֲג הַשְּׁבוּעוֹת עָרִים יִשְׂרָאֵל כָּל הַלֵּילָה וּמִנְדִּידִים שָׁנָה
מִהָעֵינַיִם, וְזֹאת כְּדֵי לְתַקֵּן בְּכָף אֶת פָּגַם הָעֵינַיִם וְלִזְכוֹת לְקִדְשֵׁת
הָעֵינַיִם, אֲשֶׁר עַל יְדֵהּ זֹכִים יִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁנָה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה
מִמֶּחְדַּשׁ בַּחֲג מֵתָן תּוֹרָתָנוּ. ה' יִזְכֵּנוּ אָמֵן.

פֶּדָה יֵא
לְרֵאוֹתָם בְּלֶבֶד

פרק יא

לראותם בלבד

הנה כְּאִשֶּׁר אָנוּ מִתְבּוֹנְנִים בְּכָל הַלְכוֹתָיו וּמְנַהֲגָיו שֶׁל חַג הַחֲנֻכָּה, צָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן בְּכַמָּה שְׁאֵלוֹת הַמִּתְעוֹרְרוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

שאלה ראשונה

הנה כתבו חז"ל על מצות גְּרוֹת הַחֲנֻכָּה, ש"אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד", והקשה בעל ה"דברי חיים" זיע"א, מדוע הדגישו וכתבו חז"ל שמתר לראות את גְּרוֹת הַחֲנֻכָּה, הרי אין כל השתמשות בראיתם של גְּרוֹת הַחֲנֻכָּה, ולכאורה חז"ל היו צריכים לכתב רק שאסור להשתמש לאורם של גְּרוֹת הַחֲנֻכָּה, ומדוע הוסיפו והדגישו חז"ל שמתר לראותם בלבד?

שאלה שנייה

הנה בגְּרוֹת הַחֲנֻכָּה יש הלכה מיוחדת אשר אינה מצויה בכל ה"שְׁלַחַן עָרוֹךְ", והיא שְׁכָל מִי שְׁאִין לוֹ גְּרוֹת חֲנֻכָּה והוא רואה את הַגְּרוֹת אֶצֶל חֲבֵרוֹ, הוא מְבַרֵךְ עֲלֵיהֶם, וְיוֹצֵא יָדֵי חוֹבָתוֹ בְּרִאֲיָתָם בַּלְבֵּד (או"ח סי' תרעו ג).

אשא עיני

וצריך להתבונן, מדוע הוא יוצא ידי חובתו בראית הנרות, ואיזו מצוה ישנה בראית הנרות שמשום כך כל הרוצה אותם מברך עליהם, והרי לא מצינו באף מצוה אחרת שהרוצה בלבד מברך על כך?

ואם הסבה לכך היא משום הפרסומא דנפסא אשר ישנו בכך, אם כן מדוע בפורים מי שאין לו מגלה ורואה את חברו שקורא את המגלה, אינו מברך על כך משום פרסומא דנפסא?

שאלה שלישית

צריך להתבונן מדוע המדליק את הנרות מעל עשרים אמה לא יצא ידי חובתו, הרי ממילא אסור להשתמש לאורם של נרות החנכה, ומדוע פסלו חז"ל את המדליק כך?

שאלה רביעית

כתבו חז"ל (בראשית רבה ב ד) על הפסוק "וחשך על פני תהום" - זו מלכות יון, אשר החשיכו את עיניהם של ישראל.

וצריך להבין מדוע הדגישו חז"ל שעקר פגמם של היונים היה בכך שהם החשיכו את עיניהם של ישראל, ועל ידי מה עשו זאת היונים?

שאלה חמישית

צריך להבין, מה היה טעמם של היונים שהם כה רצו לטמא דוקא את כל השמנים אשר היו בבית המקדש.

לראותם בלבד

שאלה ששית

הקשו המפרשים, מדוע תקנו חז"ל לעשות רק זכר לנס פח השמן אשר נמצא טהור בבית המקדש, וזאת בהדלקת נרות חנכה, ומדוע לא תקנו חז"ל לעשות שום זכר לנסי המלחמה העצומים שהיו בחג החנכה?

שאלה שביעית

הקשו המפרשים, מדוע היה הנס של חנכה כה גדול בכך שמצאו הכהנים פח שמן טהור, ויכלו להדליק בו את המנורה בבית המקדש, והרי ישנו כלל שטמאה התרה בצבור, ומתר להדליק את המנורה אף בשמן טמא?

שאלה שמינית

מדוע בחרו היונים לבטל את ישראל דוקא משלשת המצוות, אשר הן: מצות קדוש החדש, שמירת שבת, וברית מילה?

שאלה תשיעית

כתבו חז"ל (שבת לג): "כל הרגיל בגר זוכה לבנים תלמידי חכמים", ולכאורה הרי כל ישראל זהירים בהדלקת נרות חנכה, ומדוע אין כלם זוכים לבנים תלמידי חכמים?

שאלה עשירית

הקשו המפרשים, מדוע תקנו חז"ל לומר בתפלה בימי חנכה:

"מִסֵּרְתָּ טַמְאִים בְּיַד טְהוֹרִים", וְלִכְאוּרָה מָה הַנֶּסֶם הַגָּדוֹל בְּכָךְ שֶׁהִטְהוֹר מְנַצֵּחַ אֶת הַטָּמֵא, הֲרִי יִתְכַּן שֶׁהִטְהוֹר הֵנוּ גִבּוֹר וְחֹזֵק יוֹתֵר מִהַטָּמֵא, וּמִדּוּעַ חַז"ל צִיְנוּ וְהִדְגִּישׁוּ זֹאת?

קִדְשָׁתָם שֶׁל גֵּרוֹת הַחֲנֻכָּה מְשַׁפֵּיעָה עַל כָּל הָרוֹאֶה לְחַזֵּק אֶת הָעֵבֶר וְלְהַצִּיל לְעַתִּיד

וְהַתְּשׁוּבָה לְכָל שְׁאֵלוֹת אֵלּוּ נִמְצְאָת בְּדִבְרֵי הַמְּפָרָשִׁים (דְּבָרֵי חַיִּים, חֲנוּכָה. שְׁפָתֵי צִדִּיק, חֲנוּכָה. בֵּית אֲבֵרָהִם, חֲנוּכָה. אִמְרֵי חַיִּים, חֲנוּכָה) הַמְּבֹאָרִים, שֶׁהִטְעַם שֶׁהַדִּלְקַת גֵּרוֹת חֲנֻכָּה הִנֵּה הַמִּצְוָה הַיְחִידָה שֶׁחַז"ל תִּקְּנוּ לְבָרֵךְ עַל רְאִיתָהּ, זֹאת מְפַנֵּי שְׁאוּרֵם וּקְדֻשָּׁתָם הָעֲצוּמָה שֶׁל גֵּרוֹת הַחֲנֻכָּה הֵנוּ עֲצוּם וְנוֹרָא מְאֹד, מְפַנֵּי שֶׁהוּא מֵאִיר וּבֹא מֵהָאוֹר הַגָּנוּז לְצִדִּיקִים לְעַתִּיד לְבוֹא, וּקְדֻשָּׁתוֹ גְּדוֹלָה כְּקְדֻשַּׁת הַמְּנוּרָה הַטְּהוֹרָה שֶׁהִיְתָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמְבַּ"ן (פ' בַּהֲעֻלוֹת) שֶׁקְדֻשָּׁתָם שֶׁל גֵּרוֹת הַחֲנֻכָּה נִמְשַׁכֶּת מִקְדֻשָּׁתָהּ שֶׁל הַמְּנוּרָה שֶׁהִיְתָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

וְלִכֵּן הוּא מֵתַפְשֵׁט וּמְשַׁפֵּיעַ עַל כָּל הָרוֹאֶה אֶת הַגֵּרוֹת, לְקַדְּשׁוֹ וּלְטַהֲרוֹ וּלְזַכְּכוֹ מִכָּל עֲווֹנוֹתָיו, וּבַעֲקָר לְטַהֲרוֹ וּלְקַדְּשׁוֹ מִכָּל פְּגָמֵי הָרְאִיָּה, אֲשֶׁר הֵם אֲשֶׁר הוֹרִידוּ אֶת כָּל קוֹמָתוֹ הָרוּחָנִית שֶׁל הָאָדָם לְהַפִּילוֹ מִקְדֻשָּׁתוֹ וּלְרַחֲקוֹ מִבוֹרְאוֹ, וְעַל יְדֵי רְאִיתָם שֶׁל גֵּרוֹת הַחֲנֻכָּה שָׁבָה וּמִתְקַדְּשֶׁת רְאִיתוֹ שֶׁל הָאָדָם, לְשׁוּב וּלְאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים וְלִהְיוֹת מְנַעֵם הַשֵּׁם וּמִזִּיו שְׂכִינָתוֹ.

זֹאת כְּמוֹ שֶׁבִּשְׁמִיחַת בֵּית הַשּׁוֹאֲבָה, הָיוּ שׁוֹאֲבִים כָּל יִשְׂרָאֵל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ רַק מִרְאִיתָהּ שֶׁל הַשְּׂמִיחָה הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר הִיְתָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, כְּאֲשֶׁר הָיוּ רוֹאִים יִשְׂרָאֵל אֶת הַחֲסִידִים וְאִנְשֵׁי מַעֲשֵׂה

לראותם בלבד

שְׁהִיוּ רוֹקְדִים בָּה עִם אַבּוּקוֹת שֶׁל אֵשׁ בִּידָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חז"ל (ירושלמי סוכה פ"א ה"א), כִּף זֻכִּים כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁנָה בְּחַג הַחֲנֻכָּה עַל יְדֵי רְאִיתָם שֶׁל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה לִקְדָּשֵׁת הָרִאִיָּה בְּשִׁלְמוֹת, אֲשֶׁר זֹאת - הֵן לְזִכָּר אֶת הָרִאִיָּה מִכָּל חֲטָאִיהָ וּפְגָמֶיהָ, וְהֵן לְתֵת לְכָל יִשְׂרָאֵל כֹּחַ וּגְבוּרָה אֲפִי לְהַבִּיא, שְׁעִינֵיהֶם יִהְיוּ קְדוּשׁוֹת וּשְׁמוֹרוֹת בְּשִׁלְמוֹת.

זֶה הַטַּעַם שֶׁגְּדוּלָּה מִצּוֹת נֵר חֲנֻכָּה יוֹתֵר מִכָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבִּתְּרוּהָ, בְּכִף שֶׁהִיא הַמִּצְוָה הַיְּחִידָה בַּתּוֹרָה אֲשֶׁר תִּקְנוּ חז"ל שֶׁיֵּשׁ לְבָרֶךְ עַל רְאִיתָהּ בְּלִבְד, כִּי גְדוֹל כֹּחַם שֶׁל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה אֲשֶׁר קִדְּשָׁה עֲצוּמָה גְּנוּזָה בָּהֶם, מֵהָאוֹר הַגָּנוּז לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא, לְזִכָּר וּלְטִהָר אֶת עֵינָיו שֶׁל הָאָדָם מִכָּל חֲטָאִיו וּפְגָמָיו אֲשֶׁר פָּגַם בָּהֶן.

כְּמוֹ כֵּן כֹּחַ גְּדוֹל טָמוּן בָּהֶם, שֶׁיֵּשׁ סִגְלָה בְּרִאִיתָם לְתֵת לְאָדָם כֹּחַ וּגְבוּרָה לַעֲמֹד אִיתָן כִּנְגַד יִצְרוֹ וּלְחַדֵּל מֵהַיּוֹם וְהַלָּאָה מֵהַבֵּיט בְּדָבָר רַע חֹס וְשָׁלוֹם.

מִדּוּעַ בְּגִירוֹת חֲנֻכָּה יֵשׁ דִּרְגוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁל הַדּוֹר

וְעַל פִּי זֶה מִבְּאֵר בְּעַל ה"שְׁפָתַי צְדִיק" זִיע"א (עֵינֵי חֲנוּכָה), מִדּוּעַ נֵר חֲנֻכָּה הֵנוּ הַמִּצְוָה הַיְּחִידָה שֶׁבָּה כָּתְבוּ חז"ל כְּמָה וְכְמָה הַדּוֹרִים שׁוֹנִים בְּקִיּוּמָהּ שֶׁל הַמִּצְוָה (או"ח סימן תרעו). וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁשְׁלֹשֶׁת הַדִּרְגוֹת שֶׁיֵּשְׁנָן בְּהַדְלַקַת גִּירוֹת חֲנֻכָּה, בָּאוֹת לְרִמּוֹז עַל שְׁלֹשֶׁת הַדִּרְגוֹת שֶׁיֵּשְׁנָן בְּשִׁמְרֵת הָעֵינִים.

דִּרְגָּה רִאשׁוֹנָה - נֵר אִישׁ וּבֵיתוֹ, שֶׁהוּא הַיּוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ בְּהַדְלַקַת גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה בְּנֵר אֶחָד בְּלִבְד, בָּאָה לְרִמּוֹז שֶׁבְּגִירוֹת הַחֲנֻכָּה יִשְׁנָם כֹּחַ

אשא עיני

וסגלה להציל את האדם אף לעתיד, שישמור את ראיתו כראוי, ולא יביט יותר במראות אסורות חס ושלום.

הדרגה השנייה - מהדרין, באה לרמוז שאף מי שנכשל כבר בראיה אסורה חס ושלום, על ידי ההבטה בגרות החנכה ינצל מהרהורים רעים חס ושלום, שלא יבוא לחמד זאת בלבו חס ושלום.

הדרגה השלישית - מהדרין מן המהדרין, באה לרמוז שאף מי שנכשל כבר בפגם העין רחמנא ליצלו, ואף כבר נכשל בכך שחמד זאת בלבו רחמנא ליצלו, על ידי ההבטה על גרות החנכה ינצל שלא יבוא להכשל בחטא ועוון חס ושלום.

כי גדול כחם של גרות החנכה הקדושים לקדש את האדם לזככו ולטהרו ולהגן עליו מכל חטא ועוון.

תקון על העבר ושמירה על לעתיד

וכן כתב בעל ה"בית אברהם" זיע"א (חנוכה נר ד), שבראיתם של גרות החנכה יש תקון גדול על העבר לכל פגמי העינים, וכן יש בהם אף שמירה גדולה על לעתיד, לתת כח וגבורה לאדם להתגבר על יצרו שלא יפגם יותר חס ושלום בעיניו.

והנה כתב האריז"ל (שער הכוונות דרוש א דף ז), שהחזקים טבת-שבט, הם כנגד שתי העינים, ולכן יש בהם את מצות גרות החנכה, אשר בראיתם יש תקון גדול לפגם העינים, הן על העבר, והן שמירה לעתיד - שלא יוסיף יצרו להחטיאו חס ושלום בפגם העינים, אלא יזכה מעתה לשמור את עיניו מכל משמר.

בכח ההסתכלות על גרות החנכה – זוכה לקדשת העינים כל השנה בזה

ועל פי זה אפשר לבאר את הטעם שכתבו חז"ל (שבת כא ע"ב), שזמן מצותה של הדלקת נר חנכה היא עד שתכלה רגל מן השוק, ולכאורה מדוע לא כתבו חז"ל את זמנה המדויק, אשר הוא עד סוף שקיעתה? אלא שזאת מפני שבכך רצו חז"ל לרמז ולומר שבכחה הגדול של מצות הדלקת נרות החנכה, וזאת על ידי ההסתכלות וההבטה על הנרות, זוכה האדם לקבל כח וגבורה שלא לצאת יותר לרשות הרבים שלא לצורך המכרח לו, מפני שברחובה של עיר מצויים המכשולים ביותר, ובקל עלול האדם להכשל בפגם הראיה רחמנא ליצון.

כמו שכתב בעל ה"אמרי חיים" זיע"א (פ' וישב), בשם זקנו הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א, שלפעמים עדיף לעבר על דין ולא לצאת לרשות הרבים, כי שם עלול האדם להכשל בראיות אסורות, ובכך הוא נכשל בלכתו בדרך במאות ואלפי לאוין דאורייתא של "ולא תתורו".

ובאר בעל ה"אמרי חיים" זיע"א (פר' וישב), שזה מרמז במה שכתבו חז"ל (שבת כא ע"ב), שזמן הדלקת נרות חנכה הנו עד שתכלה רגל מן השוק, ובאורו הוא שבכך רמזו חז"ל שגדול כחם של נרות החנכה הקדושים, אשר על ידם זוכה האדם לקבל כחות גדולים בנפשו שלא לצאת לרשות הרבים אלא לצורך גדול, וישקל במאזני צדק כל יציאה והליכה ברחובה של עיר, האם מכרחת היא או שמא אפשר לבטלה, מפני שהיא רק בשביל

אשׂא עיני

דְּבָרִים שֶׁל מַה בְּכִי, וְעַל יְדֵי כֹף יִזְכֶּה הָאָדָם לְקִדְשֵׁת הָעֵינִים
בְּשִׁלְמוֹת.

זֶה הַטַּעַם שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל (בראשית רבה ב ד), שֶׁעָקַר פְּגָמָם שֶׁל
הַיְּוֹנִים הָיָה בְּכֹף שֶׁהֵם רָצוּ "לְהַחֲשִׁיךְ אֶת עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל",
וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁהַיְּוֹנִים חָפְצוּ לְהַכְשִׁילָם בַּפָּגָם הָעֵינִים, שֶׁיִּלְכוּ אַחֵר
מִרְאוֹת עֵינֵיהֶם, כִּי כָּל מַהוּתָהּ שֶׁל תְּרַבּוּת יוֹן הִיְתָה לְלַכֵּת אַחֵר
הַחִיצוֹנִיּוֹת וְהַהֶבֶל וְאַחֵר תַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה הַמְדַּמּוֹת, אֲשֶׁר כָּלָם
נִקְרָאִים בְּשֵׁם תְּרַבּוּת יוֹן, כִּידוּעַ.

הַטָּבַע הֵנוּ מְכֻסָּה לְאַלְקוֹת

וּבְאֵר בַּעַל הַ"דְּבָרֵי חַיִּים" זִיע"א (חֲנוּכָה), שֶׁיִּשְׁנֹו דָּבָר נֹסֵף אֲשֶׁר
בּוֹ הַיְּוֹנִים פָּגְמוּ אֶת רְאִיתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְזֹאת בְּכֹף שֶׁהֵם חָפְצוּ
לְעַקֵּר אֶת דְּבָרֵי חֲכָמִים, וְרָצוּ שֶׁיִּלְכוּ יִשְׂרָאֵל רַק אַחֲרֵי מַה שֶׁהֵם
רוֹאִים בְּטָבַע, וְהִנֵּה עָקַר וִיסוּד כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה הִיא לְלַכֵּת רַק
אַחֲרֵי דְבָרֵיהֶם שֶׁל חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה, וְלֹא לְלַכֵּת אַחֲרֵי מַה
שֶׁמֶרְאָה הַטָּבַע, כִּי כָּל חַיּוֹתָו וְקִיּוּמוֹ שֶׁל הַטָּבַע אֵינוֹ אֶלָּא מְכֻסָּה
לְאַלְקוֹת הַמְּהִינָה וּמְקִימָתָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, אֲשֶׁר כָּל חַיּוֹתָהּ
וְהַיְּתָה הוּא רַק מְאֻתִּיּוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁבָּהֶן נִבְרָא וְנוֹצַר כָּל
הָעוֹלָם כְּלוֹ.

הַהֲבָטָה עַל גְּרוּת הַנֶּכֶד הַכֶּנָּה לִימֵי הַשּׁוֹבְבִים

וְהוֹסִיף בַּעַל הַ"עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל" מְקוֹזְנִיץ זִיע"א (חֲנוּכָה), שֶׁשְּׂמֻנַּת
יְמוֹת הַחֲנֻכָּה הֵנָּה הַכֶּנָּה לִימֵי הַשּׁוֹבְבִים הַבָּאִים מִיַּד אַחֲרֵיהֶם,

לראותם בלבד

אֲשֶׁר הֵם מֵיעֲדִים בְּעֶקֶר לְתַקּוֹן מִדַּת הַיְסוּד, וְהִכָּנָה זֹאת הִיא עַל יְדֵי הַהִסְתַּכְלוּת וְהַהִבְטָה עַל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה, אֲשֶׁר בְּכֹךָ מִתְקַנִּים אֶת כָּל פְּגָמֵי הָרְאִיָּה שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה כָּלָה.

וְלִכֵּן יָמֵי הַשׁוּבָבִי"ם הֵנָּה בְּחֹדֶשׁ טֵבֵת וּשְׁבָט, אֲשֶׁר הֵנָּה מִרְמְזִים לְעֵינַיִם דִּזְעִיר אֲנִפִּין (כְּמוּבָא בְּפִרְי עֵץ חַיִּים שֶׁעַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה פֶּרֶק ד'), וְהִהְכָּנָה לְחֻדְשִׁים אֵלּוּ הוּא עַל יְדֵי תַקּוֹן הָעֵינַיִם שֶׁיִּשְׁנֻ בְּהִבְטַח הָאָדָם וּבְהִסְתַּכְלוּתוֹ עַל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה, אֲשֶׁר עַל יָדָם מִתְקַן הָאָדָם אֶת כָּל פְּגָמֵי הָעֵינַיִם שֶׁפָּגַם בְּכָל יָמֵי חַיָּו מִיּוֹם הוּלָדוֹ וְעַד עֵתָּה, וְעַל יָדָם הוּא מְטַהֵר אֶת עֵינָיו בְּאוֹרֵם הַגָּדוֹל שֶׁל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה הַקְּדוּשִׁים, אֲשֶׁר אוֹרֵם נִמְשָׁךְ וּבָא מֵהָאוֹר הַגָּנוּז לְצִדִּיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא.

וּמוּבָא בְּסִפְרִים, שֶׁכִּיּוֹן שֶׁקִּדְשָׁתָם הַגָּדוֹלָה שֶׁל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה נִמְשָׁכָת וּבָאָה מֵהָאוֹר הַגָּנוּז לְצִדִּיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא, לִכֵּן אָף עַל פִּי שֶׁעֶקֶר קִדְשָׁתָם שֶׁל גִּירוֹת חֲנֻכָּה הֵנּוּ בְּחֻצֵי הַשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהֵם דּוֹלְקִים לְמִצּוֹתָם, אֲבָל גַּם אַחֵר כֹּךְ נִמְצְאוּת קִדְשָׁה עֲצוּמָה בְּגִירוֹת הַחֲנֻכָּה, וְזֹאת עַל יְדֵי הָרְשִׁימוֹ שֶׁל קִדְשָׁתָם הָעֲצוּמָה שֶׁל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה מֵהָאוֹר הַגָּנוּז שֶׁהָאִיר בָּהּ.

וְלִכֵּן הָיוּ נוֹהֲגִים צִדִּיקִים רַבִּים לְהִסְתַּכֵּל שְׁעוֹת רַבּוֹת עַל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה, וְכֹךְ מְסַפֵּר (נְתִיבוֹת שְׁלוֹם חֲנוּכָּה) עַל בַּעַל הַ"בֵּית אֲבִרְהָם" זִיע"א, שֶׁהָיָה מְסַתְּכֵל שְׁעוֹת רַבּוֹת עַל גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה וְכִמְעַט לֹא גָרַע עֵינָיו מֵהֶם, וְאָף לְאַחַר מִכֵּן כְּשִׁישֵׁב בְּשִׁלְחָן הַטְּהוֹר וְאָמַר דְּבָרֵי תוֹרָה לְחִסְדִּידִים שֶׁהִסְתּוֹפְפוּ בְּצֵלוֹ, הִמְשִׁיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּגִירוֹת הַחֲנֻכָּה, וְלֹא מָשׂוּ עֵינָיו מֵהִבִּיט בְּגִירוֹת הַקְּדוּשִׁים. וְכֹךְ מְסַפֵּר עַל עוֹד צִדִּיקִים רַבִּים אֲשֶׁר הָיוּ נִשְׁאָרִים זְמַן רַב לִיד גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה, כְּדִי לְהִבִּיט עַל הַגִּירוֹת הַדּוֹלְקִים וּמֵאִירִים מְאוֹר הַגָּנוּז לְצִדִּיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא, וּבְכֹךְ לְשָׂאֵב מִקִּדְשָׁתָם הָעֲצוּמָה לְכָל הַשָּׁנָה כָּלָה.

מִצְוֹת חֹדֶשׁ, שַׁבָּת וּמִילָה מְסַמְּלוֹת אֶת כַּח הָרֵאִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל

זֶה הַטַּעַם שֶׁרָצוּ הַיּוֹנִים לִמְנַע וּלְבַטֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל דּוֹקֵא מִקְיֻמָּם שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הַמִּצְוֹת, שֶׁהֵן: חֹדֶשׁ, שַׁבָּת וּמִילָה, כִּי מִצְוֹת אֵלוּ מְסַמְּלוֹת אֶת גְּדֹל כְּחָה שֶׁל קִדְשֵׁת הָרֵאִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר מִשֵּׁם נֹבַע כָּל כְּחֵם הַגְּדוֹל וּגְדֻלָּתָם הָעֲצוּמָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, וְלִכֵּן הִתְקַנְאוּ הַיּוֹנִים בְּיֻתֵּר בַּמִּצְוֹת אֵלוּ וְזָמְמוּ לְבַטֵּל אוֹתָן.

א. מִצְוֹת קְדוּשַׁת הַחֹדֶשׁ מְסַמְּלֹת אֶת הָרֵאִיָּה, מִפְּנֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים אֶת הַחֹדֶשׁ עַל יְדֵי רֵאִיָּה הַלְּבָנָה בְּלִבָּד, וְלִכֵּן בָּהּ נִפְרַ בְּיֻתֵּר גְּדֹל כַּח רֵאִיָּה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר כָּל הַחֲדָשִׁים וְהַמּוֹעֲדִים נִקְבָּעִים עַל יְדֵי רֵאִיָּה בְּלִבָּד.

ב. מִצְוֹת בְּרִית מִילָה, שֶׁהִיא קִדְשֵׁת הַבְּרִית, מְסַמְּלֹת אֶף הִיא אֶת קִדְשֵׁת הָרֵאִיָּה, מִפְּנֵי שֶׁלִּכְךָ זֹכִים יִשְׂרָאֵל רַק עַל יְדֵי קִדְשֵׁת הָרֵאִיָּה, וְכָל מַעֲלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִנֵּה בְּכָךְ שֶׁהֵם מְקַדְּשִׁים תָּמִיד אֶת רֵאִיָּה, וְעַל יְדֵי כֵךְ הֵם זֹכִים לִהְיוֹת קְדוּשִׁים מְכֹל הָעַמִּים.

כְּמוֹ כֵן, בַּעֲת הַבְּרִית מִילָה מְקַבֵּל הָאָדָם אֶת נִשְׁמָתוֹ אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ, אֲשֶׁר הִיא צוּפָה וְרוֹאָה בְּאוֹר הַגִּנוּז לְצַדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל, וְזֶה עָקֵר מַעֲלַת הָאָדָם וּגְדֻלָּתוֹ, וְעָקֵר תַּכְלִיתוֹ בַּעֲוֹלָם הַבָּא לִהְיוֹתוֹ נִהְיָה מִזִּיו הַשְּׂכִינָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חַז"ל (בְּרֻכּוֹת ח) שֶׁבַּע עוֹלָם הַבָּא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעִטְרוֹתֵיהֶם בְּרֵאשֵׁיהֶם וְהֵם נִהְיָים מִזִּיו הַשְּׂכִינָה.

ג. מִצְוֹת הַשַּׁבָּת, אֶף הִיא מְסַמְּלֹת אֶת כְּחָה הַגְּדוֹל שֶׁל הָרֵאִיָּה, וְזֹאת

לראותם בלבד

משום שהשבת היא כנגד הראייה, כמו שכתב הזהר הקדוש (תיקון^ז ותיקון ע), ובשבת חוזר ושב כח הראייה לעם ישראל, ועל ידי כך שבים ישראל לראות בנעם השם ולהתענג על זיו שכינתו כל יום השבת קדש.

ומשום כך רצו היונים לבטל את עם ישראל דוקא משלש מצוות אלו המסמלות ביותר את גדל כחה של הראייה אשר בכך כל מעלתם הגדולה של ישראל על כל האמות, מפני שעם ישראל אינם הולכים אחר חיצוניות תאוות העולם הזה המדמות, אלא הם מסתכלים תמיד רק על פנימיות אור השם יתברך, המחיה ומנהיג את כל הבריאה כלה ודבקים תמיד בהשם יתברך.

מודיע לא עשו חכמים זכר לנס המלחמה

ועל פי זה אפשר לבאר שזה הטעם שעקר תקנת חז"ל היתה לעשות זכר לגרות המנוחה, ולא תקנו חכמים שום דבר לזכר הנסים הגדולים אשר היו במלחמת המכבים שנלחמו ביונים ונצחו אותם בנסים עצומים, וזאת מפני שעקר הנס של חנכה היה בכך שנצלו ישראל מטמאת יון, אשר זממו להחשיך את עיניהם של ישראל, שיפגמו בעיניהם חס ושלום בראית טמאת הבלי העולם הזה ותאוותיו המדמות, ועל ידי הנסים של חנכה נצלו ישראל מכך וזכו לאור באור החיים. ועל ידי כך ממילא נצחו המכבים במלחמתם עם היונים.

כי כאשר ישראל שומרים את עיניהם מכל משמר, הם זוכים שיעשה להם הקדוש ברוך הוא נסים ונפלאות, כמו שכתב התרגום יונתן על הפסוק (במדבר לא מט) "ולא נפקד ממנו איש", שעל ידי

אֲשָׁא עֵינִי

שְׁשָׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם בְּמִלְחָמַת מִדְּיָן שְׁלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל
נָשׁוֹת מִדְּיָן, זָכוּ יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא נִפְקַד מֵהֶם אִישׁ, וּבְזָכוֹת כֶּן נִצְחוּ
יִשְׂרָאֵל אֶת מִדְּיָן וְלֹא אֶרֶע לְאַף אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שׁוּם נֶזֶק חָס
וְשָׁלוֹם.

נִצְחוֹן הַיּוֹנִים עַל יְדֵי קִדְשֵׁת עֵינֵיהֶם שֶׁל הַמַּכְבִּים

וְאַפְשָׁר עוֹד לִבְאֹר, שֶׁבְּזָכוֹתָהּ שֶׁל קִדְשֵׁת עֵינֵיהֶם הַגְּדוֹלָה שֶׁל
הַכְּהֻנִּים הַמַּכְבִּים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר הִצְטִינוּ בְּטִהֲרָתָם וּקְדוּשָׁתָם
הַגְּדוֹלָה, כְּמוֹ שְׁאוּמְרִים "מְסַרְתָּ טַמְאִים בְּיַד טְהוֹרִים, וּרְשָׁעִים בְּיַד
צַדִּיקִים", בְּזָכוֹת כֶּן זָכוּ הַמַּכְבִּים לִנְצַח אֶת הַיּוֹנִים בְּנִסִּים גְּדוֹלִים
וְעֲצוּמִים מֵעַל דֶּרֶךְ הַטָּבַע.

כִּי גְדוֹל כַּחוֹ שֶׁל הַשּׁוּמֵר אֶת עֵינָיו לְהִתְגַּבֵּר עַל אוֹיְבוֹ וּלְנִצְחוֹ,
וְזֹאת בְּכַחַן הָעֲצוּמִים שֶׁל עֵינָיו הַקְּדוּשׁוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי
אַלְיָהוּ מוֹוִילְנָא זצ"ל בַּעַל "סֵפֶר הַבְּרִית" (חֶלֶק א מֵאמֹר יד), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

"כִּי יֵשׁ כַּח גְּדוֹל בְּחוּשׁ הָרְאוּת. וְהִתְנַאֲוִים וְהֶאֱמוּרָאִים מִיִּסְדֵּי
הַתְּלֻמוֹד וְחֻכְמֵי הַמִּשְׁנָה, כִּיֵּן שְׁשָׁמְרוּ חוּשׁ זֶה וְלֹא פָּגְמוּ מַעוֹלָם
אֶת עֵינֵיהֶם, הִיָּה לָהֶם כַּח גְּדוֹל בְּחוּשׁ זֶה עַד שֶׁיִּכְלּוּ לְהִמִּית אֶת
הָרְשָׁעִים עַל יְדֵי הַבִּטָּה בְּלִבָּד, כְּמוֹבָא בַּחֲז"ל (שְׁבֵת לז וְעוֹד) 'נִתֵּן בּוֹ
עֵינָיו וְנַעֲשֶׂה גֵל שֶׁל עֲצָמוֹת', וְזֶה רְמוּז בַּפְּסוּק (תְּהִלִּים צא ח) "רַק
בְּעֵינֶיךָ תִּבְטֹט" - עַל הָרְשָׁעִים, וְעַל יְדֵי כֶּן "וְשָׁלַמְתָּ רְשָׁעִים תִּרְאֶה",
כְּלוּמֹר שֶׁתִּרְאֶה בְּמִפְלָתָם וְתִנָּצַל מֵהֶם". עכ"ל

וְלִכֵּן הַמַּכְבִּים הַקְּדוּשִׁים, אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת עֵינֵיהֶם מִכָּל מִשְׁמַר,
נִתְּנוּ אֶת עֵינֵיהֶם הַקְּדוּשׁוֹת בְּיוֹנִים, וּבְכֶן הִרְגוּם וְנִצְחוּם.

לראותם בלבד

מה השבח הגדול בכך שנצחו הטהורים את הטמאים

ועל פי זה אפשר לתרץ את קושית המפרשים, שהקשו מדוע תקנו חז"ל לומר בתפלה בימי חנכה: "מסרת טמאים ביד טהורים", ולכאורה מה הנס הגדול בכך שהטהור מנצח את הטמא, הרי יתכן שהטהור הנו גבור וחזק הרבה יותר מהטמא שנלחם בו, ומדוע חז"ל ציינו והדגישו זאת?

אלא הבאור לכך הוא, מפני שחז"ל רצו להשמיענו בכך, שכל הנסים הגדולים שהיו לעם ישראל במלחמתם עם היונים בחג החנכה, היו בזכות שהמכבים היו טהורים וקדושים בקדשת העינים, זאת לעמתם של היונים הטמאים, ועל ידי כך נצחו ישראל את היונים, על ידי קדשתם הגדולה והעצומה אשר בזכותה זכו ישראל לכל הנסים הגדולים בחג החנכה.

ואפשר לבאר, שמשום כך אמרו המכבים בצאתם למלחמה עם היונים את מזמור "ישב בסתר עליון" (תהילים צא), הנקרא "שיר של פגעים", כמו שכתב התשב"ץ (הו"ד בליקוטי מהרי"ח עמוד קיב), וזאת מפני שבמזמור זה מזכר הפסוק "רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה", אשר בו מרמז כחו הגדול של כל השומר את ראיתו מכל משמר לנצח את אויביו ושונאיו וכל מבקשי רעתו על ידי הבטת עיניו בלבד.

השומר את עיניו שמור מכל צרה וצוקה

ואפשר להוסיף עוד, שהטעם לכך הוא מפני שמזמור זה

נֹאמַר עַל הַשְׁמִירָה אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר וּמִגֵּן עַל הָאָדָם, וְהִנֵּה כָּתְבוּ גְדוּלֵי הַדּוֹרוֹת שֶׁלְשִׁמְיָהּ זֶה זִכָּה כָּל הַשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו מִרְאיוֹת אֲסוּרוֹת, וְהִטְעֵם לִכְךָ הוּא, מִפְּנֵי שֶׁכָּשֶׁם שֶׁהוּא שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו מִכָּל מִינֵי מִרְאֵי אֲסוּרוֹת וּמִסְתַּכֵּל בָּהֶן רַק לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִבָּד, כִּךָ בְּשֹׁכֵר זֹאת הוּא זִכָּה שֶׁאַף הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר וּמִסְתַּכֵּל רַק עָלָיו, לְהִשְׁגִּיחַ עָלָיו לְשִׁמְרוֹ וּלְהִגֵּן עָלָיו מִכָּל רָע וּמִכָּל צָרָה, וּלְנַצֵּר אוֹתוֹ תָּמִיד מִכָּל פְּגָעִים רָעִים.

וְלִכֵּן הַמַּכְבִּים אֲשֶׁר שָׁמְרוּ תָּמִיד אֶת עֵינֵיהֶם מִכָּל מִשְׁמַר, עַל יְדֵי כֹךְ הֵם זָכוּ שֶׁתִּתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם הַשְׁמִירָה הָעֲלִינָה הַשּׁוֹרָה עַל כָּל הַשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו בְּקִדְשָׁה וְטַהֲרָה, וְהֵם זָכוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁמֹר וְיִנָּצֵר עֲלֵיהֶם מִכָּל רָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִזְמוֹר זֶה הַנִּקְרָא "שִׁיר שֶׁל פְּגָעִים", וְעַל יְדֵי כֹךְ הֵם זָכוּ לְנִצָּחַ אֶת הַיּוֹנִים בְּמִלְחָמָתָם, וְזֶה הִטְעֵם שֶׁהַמַּכְבִּים אָמְרוּ בְּמִלְחָמָתָם עִם הַיּוֹנִים דּוֹקֵא אֶת מִזְמוֹר זֶה הַמְדַּבֵּר עַל גְּדֹל הַשְׁמִירָה אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אֶת עוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ וּמִגֵּן עֲלֵיהֶם מִכָּל רָע לְהִיטִיב לָהֶם כָּל הַיָּמִים.

וְאַפְשָׁר לְהוֹסִיף, שֶׁמִּשּׁוּם כֹּךְ יִשְׁנֶה סִגְלָה גְדוּלָה לְשִׁמְיָהּ כָּל הַשְּׁנָה כְּלָה, בְּאִמְרַת מִזְמוֹר "יֵשֶׁב בְּסֶתֶר" שֶׁבַע פְּעָמִים לִיד גִּירוֹת הַחֲנֻכָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַגְּרָ"ח פֶּלֶאָג'י זִיע"א (מוֹעֵד לְכָל חֵי סִימָן כִּז אוֹת יג), וְהַגְּרָ"ב אִישׁ חֵי" זִיע"א (שְׁנָה רִאשׁוֹנָה פֶּרֶשֶׁת וִישַׁב), וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁבְּמִזְמוֹר זֶה טָמוּן כָּל סוּדוֹ שֶׁל נֶס שֶׁל חֲנֻכָּה אֲשֶׁר הָיָה עַל יְדֵי קִדְשַׁת עֵינֵיהֶם הַגְּדוּלָה שֶׁל הַמַּכְבִּים הַקְּדוּשִׁים וְהַטְהוּרִים, אֲשֶׁר בְּזִכּוּתָהּ נִצְחוּ הַמַּכְבִּים אֶת אוֹיְבֵיהֶם, וּבְאִמְרַתוֹ מְעוֹרְרִים אֶנּוּ שׁוֹב אֶת כַּחוֹ הַגְּדוֹל שֶׁל נֶס הַחֲנֻכָּה אֲשֶׁר הָיָה בְּזִכּוּתָהּ שֶׁל שְׁמִירַת הָעֵינִים, וְזוֹכִים אֵף אֶנּוּ לְנִסִּים וְנִפְלְאוֹת בְּיָמֵים הָהֵם בְּזִמְן הַזֶּה.

לראותם בלבד

מדוע נהתבוננות בנרות החנכה היא סגולה לזכרון

ועל פי זה אפשר לבאר את דברי בעל ה"שפת אמת" זיע"א (פרשת מקץ), הכותב שההבטה בנרות החנכה משיבה ומשפרת את כח זכרוננו של האדם, והבאור לכך הוא על פי מה שאמרו גדולי הדורות, שכל זכרוננו של האדם תלוי בשמירת עיניו בקדשה גדולה, ורמז לכך יש בפסוק (במדבר טו לט): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם - למען תזכרו", לרמז שהזכרון של האדם תלוי בשמירת העינים, וכל השומר את עיניו זוכה לזכרון בתורה, ומשום כך על ידי ההסתכלות ונהתבוננות בנרות החנכה זוכה האדם לזכרון, וזאת מפני שהסתכלות זאת מתקנת את כל פגמי הראיה, ומזככת ומטהרת את עיניו של האדם מכל הראיות האסורות, ולכן על ידי כך הוא זוכה ממילא לזכרון התלוי בקדשת העינים.

על ידי ההסתכלות באור הנרות זוכה לאור התורה

ועל פי זה מבאר מה שהקשו המפרשים, מדוע כתבו חז"ל (שבת כג) שכל הזהיר בהדלקת נרות חנכה זוכה לבנים תלמידי חכמים, ולכאורה הרי כל ישראל זהירים בכך, ומדוע אין כלם זוכים לבנים תלמידי חכמים.

אלא הבאור לכך הוא על פי מה שכתבו וביארו הראשונים, שהטעם שהזהיר בנר זוכה לבנים תלמידי חכמים, הוא מפני

שְׁבָנוֹת שֶׁל מִצּוֹה שׁוֹרָה הָאוֹר הַגָּנוּז, כְּמוֹכָא בְּזֶהֱר הַקְדוֹשׁ, וְלִכְּן הָרָגִיל וְזֶהֱרִיר בָּהֶם זֹכָה לַתּוֹרָה אֲשֶׁר הִיא נִמְשָׁכֶת מֵהָאוֹר הַגָּנוּז, וּמִמֶּנּוּ זֶה נִמְשָׁךְ וּבָא אָף לְבָנָיו, וְלִכְּן הוּא זֹכָה לְבָנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וְאִם הוּא בֶרֶךְ הַכִּי וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אָף הוּא זֹכָה עַל יְדֵי כֹף לִהְיוֹת תַּלְמִיד חָכָם.

כִּי הִנֵּה כָּל אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת צוֹפֶה וְרוֹאֶה מִרְאֹת רוּחָנִיִּים, וְזֹאת בְּכַח נִשְׁמָתוֹ וְחֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל אֲשֶׁר בְּקֶרְבוֹ אֲשֶׁר הִיא צוֹפֶה וְרוֹאֶה בְּאוֹר הַגָּנוּז, וְכִיּוֹן שֶׁהָאָדָם פָּגַם בְּעֵינָיו וְהִחְשִׁיכָן בְּרָאיוֹת אֲסוּרוֹת, אֵינּוּ זֹכָה לִכֶּךָ, אֲבָל עַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם מִתְקַן אֶת מַה שֶּׁפָּגַם בְּעֵינָיו, עַל יְדֵי הַהִסְתַּכְלוּת בְּאוֹר הַנִּרוֹת שֶׁל חֲנֻכָּה מִמִּילָא הוּא זֹכָה שׁוֹב לְאוֹר הַגָּנוּז עַל יְדֵי נִשְׁמָתוֹ אֲשֶׁר בְּקֶרְבוֹ, וְלִכְּן הוּא זֹכָה לְאוֹר הַתּוֹרָה הַנִּמְשָׁךְ מֵהָאוֹר הַגָּנוּז.

וְכֵן בָּאֵר בַּעַל הַ"מְשֻׁנָּה שְׂכִיר" זִיע"א (מוֹעֲדִים, נֶס חֲנוּכָּה), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

הָרָגִיל בְּנֵר הַוַּיִּין לוֹ בָּנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כִּי הַהִסְתַּכְלוּת בְּנִירוֹת הַמִּצּוֹה פּוֹעֶלֶת פְּעֻלָּה גְּדוֹלָה עַל נַפְשׁ הָאָדָם, מִפְּנֵי שֶׁכַּח גְּדוֹל יֵשׁ בְּרָאִיָּה, כְּמוֹ שֶׁמֻּצֵּינוּ (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי רַמְזוֹ תַתְּקִלֹז) בְּעוֹף הַנֶּקֶרָא "רָאָה" שְׁמוּלִיד בְּרָאִיָּה, וְלִכְּן נִצְטוּנוּ מִפִּי רְבוּתֵינוּ לְרֹאוֹת וּלְעֵין בְּנִירוֹת הַחֲנֻכָּה, וְכֵן מְבָאֵר בְּ"שְׁלַחַן עֲרוּךְ" (אוֹרֵחַ חַיִּים סִימָן רַעֲא סַעִיף י') שֶׁמִּצּוֹה לְהִבִּיט בְּנִירוֹת הַשַּׁבָּת, וְהַטַּעַם לִכֶּךָ הוּא מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בְּנִירוֹת שֶׁל מִצּוֹה עֲנִין גְּדוֹל שֶׁל גְּלוּי אוֹר הַגָּנוּז, וְגְלוּי אוֹר הַתּוֹרָה. עַד כָּאֵן דְּבָרָיו.

וְכֵן כָּתַב הַרֵּה"ק רַבִּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלֵב זִיע"א (סֵפֶר הַמִּידוֹת עֵרֶךְ נִיאוּף ב יט), שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵין מִסְתַּכֵּל עַל נָשִׁים זֹכָה שֶׁזָּרְעוּ יַחְבְּרוּ פְּרוֹשִׁים עַל הַתּוֹרָה, וְלִכְּן כָּל הַזֶּהֱרִיר בְּנִירוֹת הַחֲנֻכָּה לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִבִּיט עֲלֵיהֶם בְּשַׁעֲה שֶׁהֵם דּוֹלָקִים לְמִצּוֹתָם, בְּכֶךָ הוּא מִתְקַן אֶת כָּל אֲשֶׁר פָּגַם

לראותם בלבד

בראיות אסורות, ולכן הוא זוכה ממילא לבנים תלמידי חכמים אשר יחברו פרושים על התורה.

חג החנכה – כנגד יוסף הצדיק

ומובא בספרים הקדושים, שמפני כך פרשת מקץ, אשר בה מספרת התורה על עמידתו האיתנה של יוסף הצדיק בנסיון הגדול שהיה לו עם אשת פוטיפר, הרי היא חלה בכל שנה בימות החנכה.

וכן כתב השל"ה הקדוש (פ' וישב), שחג החנכה הוא כנגד יוסף הצדיק. וזאת מפני שבמים אלו של חנכה מתעוררת זכותו העצומה וכחו הגדול של יוסף הצדיק, אשר עמד בעז ותעצומות בנסיונות הרבים שהיו לו בעניני קדשה, לתת לכל ישראל לדורות עולם כחות איתנים ועצומים לעמד בנסיונות הקדשה, ולשמר את עיניהם בקדשה ובטהרה בכל השנה כלה.

וזה הטעם שאמרו הינונים: "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל" וזאת מפני ששור מרמז על יוסף הצדיק, אשר עליו נאמר (לג ז): "בכור שורו הדר לו", וכל רצונם של הינונים היה להלחם בקדשתם וטהרתם של עם ישראל, וכן כתב בעל ה"מגלה עמקות" זיע"א, ש"מלך יון" בגימטריא "יוסף הצדיק", מפני שעקר מלחמת יון היתה בקדשתם וטהרתם של ישראל.

ובמים אלו אשר בהם נצחו המכבים הקדושים את הינונים הטמאים, מקבל כל אחד מישראל כחות חדשים לנצח את יצרו, ולזכות לקדשה וטהרה בשלמות.

אשרא עיני

וכן כתב בעל ה"שפת אמת" זיע"א (מקץ תרלה), שימות החנכה מסגלים לקבל יראת שמים לכל השנה כלה, וזה מרמז במה שכתבו חז"ל, שבעל הבית מדליק את נר חנכה מחוץ לביתו, ובכך מרמז שאפשר בימות החנכה לשאב יראת שמים אשר עליה כתבו חז"ל (שבת לא) שהיא דומה למפתחות הבית מבחוץ, אשר דרכם נכנס האדם לביתו, שזה החכמה, ולכן ימי חנכה הקדושים מסגלים לקנות ולקבל יראת השם טהורה לכל השנה כלה. ה' יזכנו, אמן.

פֶּדָק יב

מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ
חָפֵץ בִּיקְרוֹ - פִּזְרוּ

פָּרָק יב

מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶמְלֵךְ חֶפֶץ בִּיקָרוֹ - פּוּרִים

הִנֵּה כְּאִשֶּׁר אָנוּ מִתְבוֹנְנִים בְּמַהְלֵךְ הַסְּפּוּר שֶׁל מַגִּלַּת אֶסְתֵּר,
יִשְׁנֶן כְּמָה שְׂאֵלוֹת וְקוֹשִׁיּוֹת הַמַּתְעוֹרְרוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

שְׂאֵלָה ראשונה - מִדּוּעַ אַךְ וְרַק מִפְּנֵי שְׁעַם יִשְׂרָאֵל שִׁבְאוּתוֹ דּוֹר
נִהְנוּ מִסְּעוּדַת אַחֲשׁוּרוֹשׁ, נִגְזְרָה עֲלֵיהֶם גְּזֵרָה נּוֹרָאָה כָּזוֹ - לְהַשְׁמִיד
לְהַרְגֹּ וּלְאַבֵּד אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל כָּלוֹ - בְּיוֹם אֶחָד, וְהָרִי לְכַאוֹרָה
כָּל הַמֵּאֻכְלִים בְּסְעוּדָה הָיוּ כְּשֵׁרִים לְמַהְדָּרִין מִן הַמַּהְדָּרִין - כְּמוֹ
שִׁכְתְּבוּ חֲז"ל.

שְׂאֵלָה שְׁנִיָּה - כִּיצַד כְּאִשֶּׁר עִם יִשְׂרָאֵל יִשְׁבוּ עֲדִין בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה
וְנִהְנוּ מִסְּעוּדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, וְהַקְטְרוֹג עֲלֵיהֶם הָיָה נּוֹרָא וְעֵצוֹם
מֵאֵד בְּשָׁמַיִם כְּמוֹ שִׁכְתְּבוּ חֲז"ל (מַגִּילָה יב), וְהִנֵּה אָנוּ רוֹאִים שְׁעוּד
בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה הַזֶּה נִהְרָגָה וְשְׁתֵּי הַמְרָשָׁעִת עַל יְדֵי אַחֲשׁוּרוֹשׁ (וְעַל
יְדֵי כָּךְ הַתְּגַלְגַּל הַדָּבָר וְאַסְתֵּר נִקְרָאָה לְבֵית הַמֶּלֶךְ, שֶׁעַל יְדֵי כָּךְ הַתְּבַטְלָה הַגְּזֵרָה),
וְנִשְׁאֲלָת הַשְּׂאֵלָה, כִּיצַד יִתְכַּן שִׁבְתְּקָהּ הַקְטְרוֹג, בְּאַמְצֵעַ הַסְּעוּדָה,

כָּבֵד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָטַל אֶת הַגְזֵרָה וְהָרַג אֶת וְשֵׁתִי, אֲשֶׁר עַל יְדֵי כֶּף מַלְכָּה אֶסְתֵּר תַּחַת וְשֵׁתִי, וְכָל יִשְׂרָאֵל נִצְלוּ מִרַע הַגְזֵרָה הַנּוֹרָאָה, וְנִהְפָּךְ הוּא - אֲשֶׁר יִשְׁלֹטוּ הַיְּהוּדִים הַמָּה בְּשׁוֹנְאֵיהֶם, וְעָשׂוּ בְּשׁוֹנְאֵיהֶם כְּרָצוֹנָם.

שְׁאֵלָה שְׁלִישִׁית - מִדּוּעַ הֵנִס הָיָה דּוֹקָא עַל יְדֵי שְׁאֶסְתֵּר הַצַּדִּיקָה תַּלְךְ לְבֵית אַחֲשֵׁירוּשׁ, וְלֹא בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת.

שְׁאֵלָה רְבִיעִית - כִּיצַד אַחֲשֵׁירוּשׁ שֶׁהָיָה שׁוֹנֵא יִשְׂרָאֵל מִבְּהֶקֶת, כְּמוֹ שֶׁהִמְשִׁילוֹ חֲז"ל (מְגִילָה יד), לָמָּה דּוֹמִים אַחֲשֵׁירוּשׁ וְהֶמֶן? - לְתֵל שֶׁל עֶפֶר וּבוּר; בָּא הַתֵּל וְכִסָּה אֶת הַבוּר, וַיַּחֲדּוּ הָיוּ תּוֹאֲמִים כְּמִכְסָּה לְסִיר וְכִכְפָּפָה לֵיד. וְכִיצַד לִפְתָּע פִּתְאֹם נִהְפָּךְ אַחֲשֵׁירוּשׁ לְאוֹהֲבָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל? וְכֹאֲשֶׁר אֶסְתֵּר אָמְרָה לוֹ "כִּי נִמְכַּרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהָרוֹג וּלְאַבֵּד", שְׁאֵל אוֹתָהּ אַחֲשֵׁירוּשׁ מִיָּד: "מִי הוּא זֶה וְאִי זֶה הוּא אֲשֶׁר מְלֹאֵל לְבֹו לַעֲשׂוֹת כֵּן", וְאָמְרָה לוֹ אֶסְתֵּר: "אִישׁ צַר וְאוֹיֵב הֶמֶן הָרַע הַזֶּה (אֶסְתֵּר ז ו) הֲרִי הוּא וְהֶמֶן בְּיַחַד רָקְחוּ אֶת כָּל הַגְזֵרָה הַנּוֹרָאָה הַזֹּאת, וְכִיצַד לִפְתָּע הִתְנַפֵּךְ לְבָבוֹ לְהַמְלִיץ טוֹב עַל עַם יִשְׂרָאֵל.

שְׁאֵלָה חֲמִישִׁית - מִדּוּעַ אֶסְתֵּר הִמְלִיכָה הוֹסִיפָה וְאָמְרָה לְאַחֲשֵׁירוּשׁ: "וְאֵלּוֹ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכַּרְנוּ הַחֲרָשֵׁתִי כִּי אֵין הָצַר שׁוּה בְּנִזְק הַמֶּלֶךְ" (אֶסְתֵּר ז ט), וּבִשְׁבִיל מָה הָיָה לָהּ לְהוֹסִיף וּלְזַכֵּר טַעֲנָה זוֹ לְאַחֲשֵׁירוּשׁ? הֲרִי גַם גָּזַרְתָּ עֲבָדוֹת הִיא גְזֵרָה נּוֹרָאָה מְאֹד.

שְׁאֵלָה שִׁשִּׁית - בְּמָה הָיָה שׁוֹנָה הֵנִס שֶׁל פּוֹרִים מִכָּל הַנְּסִים, אֲשֶׁר בּוֹ זָכוּ יִשְׂרָאֵל לִקְבֹּל אֶת הַתּוֹרָה מִחֲדָשׁ בְּאַהֲבָה, כְּדַבְּרֵי חֲז"ל (מְגִילָה): הִדָּר קִבְלוּהָ מִרְצוֹן.

מי האיש אשר העלה חפץ ביקרו - פורים |

שאלה שביעית - במה היה כחו של מחצית השקל שנתנו ישראל - אשר לפי החשבון הגיע למאה ככרות כסף - יותר גדול מכחם של עשרת אלפים ככר כסף, שזה כפול מאה, אשר בזכות כך נצלו ישראל מהגזרה, כדברי חז"ל: קדמו שקליהם לשקליה.

שאלה שמינית - מדוע התגירו בפורים כל כך הרבה גוים, מה שלא מצינו בשאר החגים והמועדים אשר אף בהם ארעו נסים גדולים ועצומים לעם ישראל.

שאלה תשיעית - מדוע אחשורוש עשה את הסעודה בחצר גנת ביתן המלך, ולא בבית המלכות.

שאלה עשירית - מדוע זכו ישראל בפורים שנהפכה הגזרה מהפך אל הפך, כמו שכתוב: "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשנאייהם" (אסתר ט א), מה שלא מצינו בשאר החגים והמועדים.

מה היתה מזמתם הסמויה של אחשורוש והמך?

והתשובה לכל השאלות האלו נמצאת בדברי חז"ל בכמה מקומות המגלים לנו את אשר זמם המן על ישראל, ומבארים את אשר התרחש מאחורי הקלעים בסעודתו של אחשורוש הרשע, וכאשר נבין זאת, יתרכזו מאליהן כל הקושיות והתמיהות.

וכך כתבו חז"ל במדרש (מדרש רבה פרשה ז' י"ד), וזה לשונם: אמר רבי יצחק נפחא, המן הרשע בעלילה בא על ישראל. אמר המן לאחשורוש - אלקיהם של אלו שונא זמה, העמד להם זונות ועשה להם משתה, וגזר עליהם שיבואו כלם ויאכלו וישתו ויעשו

אִשָּׁא עֵינִי

כְּרִצֹנָם, שֶׁנֶּאֱמַר "לַעֲשׂוֹת כְּרִצֹן אִישׁ וְאִשָּׁה" וכו'. וּבָאֵרוּ הַמִּפְרָשִׁים, שֶׁכָּל זֹאת עָשָׂה כְּדִי לְהַכְשִׁיל אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַבִּיט בְּאוֹתָן שֶׁתַּעֲמִידָנָה שָׁם (וכן כתבו חז"ל בפרקי דרבי אליעזר פרק מ"ט). אָכְלוּ וְשָׁתוּ, וְנִתְקַלְקְלוּ וְחָטְאוּ (בחסא ראיית נשים שהיו שם - מפרשים). מִיָּד עָמַד הַשָּׁטָן וְהִלְשִׁין עֲלֵיהֶם, עֵינֵי שָׁם.

וְכֵן גַּם מִבָּאִרִים חז"ל (מגילה יב), מִדּוּעַ עָשְׂתָה וְשָׁתִי אֶת סְעוּדָתָה בְּבֵית הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אַחֲשָׁרוּשׁ וְלֹא בְּבֵית הַנָּשִׁים, אֲלֹא שֶׁוְשָׁתִי עָשְׂתָה זֹאת כְּדִי לְהַכְשִׁיל אֶת כָּל הַמִּשְׁתַּתָּפִים בַּפְּגָמִי הָעֵינִים וּבַהֲרֹרִי עֲבָרָה שֶׁיִּהְיוּ בַּפּוּמִי "בְּבֵית הַמַּלְכוּת", וְלֹא בְּבֵית הַנָּשִׁים הַצָּדִידִית, כִּי שָׁנִיָּה, גַּם אַחֲשָׁרוּשׁ וְגַם וְשָׁתִי, לְדַבֵּר עֲבָרָה הַתְּכַוֵּנוֹ - לְהַכְשִׁיל אֶת יִשְׂרָאֵל בַּפְּגָמִי הָעֵינִים בַּעֲצָתוֹ שֶׁל הָמוֹן, וְעַל יְדֵי כֵן לַעֲוֹר אֶת כַּעֲסוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, שֶׁיִּגְזֹר עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת כָּלִיָּה, רַחֲמָנָא לִיצְלוֹן.

וְכֵן מִבָּאֵר ה"בן אִישׁ חִי" זִיע"א בְּסִפְרוֹ "בֶּן אִישׁ חִיל" (דרשות לפרשת זכור), שֶׁכָּל עָצָתוֹ שֶׁל הָמוֹן הִיָּתָה לְהַכְשִׁיל אֶת יִשְׂרָאֵל בַּפְּגָם הָעֵינִים - בִּידְעוּ שְׂאֻלָּקִיהֶם שֶׁל אֵלּוּ שׁוֹנָא זְמוּה, וְעַל יְדֵי כֵן יִכָּעַס עֲלֵיהֶם.

וּבִדְאִי שֶׁלֹא חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמֶּשׁ חֵס וְשְׁלוֹם, כִּי יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הָיוּ עֲנִיִּים וְסָחוּפִים בְּגָלוֹת הַמֶּרֶה וְלֹא נִשְׂאָם לָבֶם לַחֲטָא בַּחֲטָאִים מִמֶּשׁ, חֵס וְשְׁלוֹם, אֲלֹא שֶׁנִּכְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל בַּפְּגָם הָעֵינִים וְהִסְתַּכְּלוּ בַּדְּבָרִים אֲסוּרִים וּבָאוּ לְיַדִּי הַרְהוּרִים רָעִים, וְעַל כֵּן גָּדַל הַקָּדֵף מֵאֲדָּעַל יִשְׂרָאֵל בְּשָׁמִי מְרוֹם וְנִגְזְרָה עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת כָּלִיָּה. וְעַל פִּי זֶה מִסְבִּיר ה"בן אִישׁ חִי" זִיע"א כִּמְהָ דְּבָרִים נִפְלְאִים בְּסִפּוֹר הַמִּגְלָה, עֵינֵי שָׁם.

מדוע המגלה מספרת על פסווי המטות - חור ברפס ותכלת אחוז בחבלי בוז וארגמן?

ומוסיף ה"בן איש חי" זיע"א בספרו "בניהו", שזה הטעם שהמגלה מספרת לנו איזה פסוויים היו על המטות שבבית אחשורוש, וזאת אף על פי שפסוויים אלו לא היו יקרים כל כך, ולא הראו על עשרו הגדול של אחשורוש, ואם כן לכאורה מדוע ספרה לנו המגלה את זאת? אלא הבאור הוא, מפני שהקדוש ברוך הוא רצה לרמז בפסוויים אלו לעם ישראל שיזהרו מפגם העין הגורם מעוט ההשגחה העליונה, וזאת על ידי שיראו שהפסוויים של המטות עשויים חורים חורים (כדברי חז"ל על תבת "חור"), המרמזים על מעוט ההשגחה, שהיא רק כחור קטן אשר בו הקדוש ברוך הוא מסתכל על ישראל כמצוץ מן החרכים בגלל עונותיהם, ועל ידי כך ישימו על לבם להשמור מפגמי העינים בסעודת אחשורוש.

כמו כן פסוויים אלו שהיו עשויים מבד לבן, כדברי חז"ל (מסכת מגילה), באו לרמז לכל ישראל שישמרו מעוונות וישובו בתשובה, כי הלבן מרמז על תשובת ישראל, כמו שכתבו חז"ל (מסכת יומא) על הפסוק "אם יהיו חטאיכם כשנים כשגל ילבינו".

והכרפס, שכדברי חז"ל היה כריות שהיו עשויים פסים פסים, אף הוא בא לרמז לישראל שהשתתפו בסעודתו של אחשורוש, שיזכרו את יוסף הצדיק בעל כתנת הפסים, כיצד התגבר על יצרו וכבש את תאוותו ושמר על עיניו, וזאת כדי שגם הם ישמרו כמוהו מן העברה.

ומשמים שמו בלבן של אחשוורוש שישים דברים אלו דוקא על המטות בסעודתו, וזאת כדי לרמז לישראל שישמרו מפגמי העינים, ועל ידי כך יסכלו את מזמתם של אחשוורוש והמן להכשיל את ישראל בסעודה.

כיצד זוכים ישראל לשמירה והגנה משמים?

והנה צריך להתבונן, מדוע באמת כה מחמירים בשמים בפגם הראיה, עד שעל כך בלבד נגזרה על כל ישראל גזרת כליה, רחמנא ליצלו.

אלא מבאר הרה"ק בעל ה"עטרת ישועה" זיע"א (פרשת חיי שרה) בבאור דברי חז"ל על הפסוק "ישנו עם אחד", שאמר המן לאחשוורוש "אלקיהם ישן הוא" (אסתר רבה ז' י"ז),

כי הנה הקדוש ברוך הוא משגיח תמיד על ישראל, כמו שכתוב: "הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל", אבל כאשר ישראל פוגמים בעיניהם, הם גורמים חס ושלום בחינת שנה למעלה.

וזאת מפני שהקדוש ברוך הוא מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, וכאשר הוא מסיר עיניו ממנו לפגם בהו, אף הקדוש ברוך הוא מסיר ממנו את עין השגחתו ואינו משפיע עליו את כל מה שצריך, אבל כאשר הוא שומר את עיניו, על ידי כך הוא גורם שאף הקדוש ברוך הוא ישמר עליו בכל מקום שהוא הולך - ולכן על ידי שישאל פגמו בעיניהם בסעודת אחשוורוש, הם גרמו דורמייטא ושנה למעלה (כמובא בשער הכוונות דרוש א' לפורים), ומפני כך על ידי זה נגזרה עליהם הגזרה הנוראה הזו.

מי האיש אשר העלה חפץ ביקרו - פורים |

ולכן הנס היה דוקא על ידי אסתר המלכה אשר תקנה את העינים בשלמות, ועל ידי זה בלילה ההוא נדדה שנת המלך (אסתר ו א), והתבטלה מושבת המן שרצה לגרם בחינת שנה למעלה, חס ושלום, ולכן המן בגימטריא קוץ, וגימטריא עין טוב לב טוב, כי כל מזמתו לעמד מול העין והלב ולפגמם.

מדוע עשה אחשורוש את סעודתו בחצר ביתו?

זוה הטעם שאנו רואים שאחשורוש עשה את סעודתו דוקא בחצר גנת ביתן המלך ולא בבית המלכות, מפני שמבאר בחז"ל (מגילה יב) שאחשורוש הושיב את האנשים בחצר ופתח להם שני פתחים - פתח אחד לגנה, ופתח אחד לביתן שהוא בית המלך, שנקרא ביתן על שם שיש בו הרבה בתים וחדרים, וזאת כיון שכל כונתו של אחשורוש הייתה להכשיל את עם ישראל בזנות, ולכן הוא הושיב את האנשים בחצר, ואת הנשים בתוך בית המלכות, כדי שפאשר ירצו הנשים לקום וללכת לשאף אויר צח בגנת המלך כדרך היושבים במשטה זמן רב, שדרךם לצאת לטייל תחת כפת השמים, ואז יתערבבו עם האנשים ויבואו להכשיל בזנות מתוך שכרותם. וזה כונת המגלה שמדגישה שאחשורוש עשה את הסעודה בחצר גנתו, כדי ללמדנו את כונתו שהיתה רק בכדי להכשיל את ישראל בפגמי העינים, רחמנא ליצילן.

מדוע ביום השבת התבטלה הגזרה על ישראל?

והנה הגאון רבי שלמה אלקבץ זיע"א בספרו "מנות הלוי" מבאר, שפאשר הגיע יום שבת - עם ישראל כלו יצאו מהמשטה

שֶׁל אַחֲשׁוּרוֹשׁ, מִפְּנֵי שֶׁפָּחַדוּ שֶׁמָּא יִכְשְׁלוּ שָׁם בְּחִלּוֹל שַׁבָּת
בְּסֵעוּדָה אֲשֶׁר הִיָּתָה בְּחֶצֶר גֶּנֶת בֵּיתֵן הַמֶּלֶךְ, וְנָתַן בְּקִלּוֹת לְהַכְשִׁיל
בָּהּ בְּחִלּוֹל שַׁבָּת, כְּגוֹן אִם יִפֹּל מֵאֶכָּל וּמִשְׁקָה בַּגֶּנֶה, וְעַל יְדֵי כֵּן
יָבֹאוּ לְאַסוּר תּוֹלְדֵת זֹרֵעַ אוֹ לְשֹׂאֵר חִלּוֹל שַׁבָּת, חֵס וְשָׁלוֹם.

וְעַל פִּי זֶה מִבְּאֵר מְדוּעַ כָּבֵר בְּאַמְצֵעַ הַסֵּעוּדָה שֶׁעָרָף אַחֲשׁוּרוֹשׁ
הָרָגוּ אֶת וְשֵׁתִי, כִּי עַל הַפֶּסוּק "בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בֵּינִי"
אָמְרוּ חַז"ל (מגילה יב): אוֹתוֹ יוֹם שַׁבָּת הָיָה, וְשָׂרוּ יִשְׂרָאֵל שִׁירוֹת
וְתַשְׁבְּחוֹת, וְאָז הָיָה "טוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ" - מִלְּכּוֹ שֶׁל עוֹלָם - "בֵּינִי" -
אֲשֶׁר הוּא יֵין הַקֹּדֶשׁ שֶׁל שַׁבָּת (הבא"ח). וְכָל זֹאת מִפְּנֵי שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם
שֶׁמְרוּ עַל עֵינֵיהֶם וְלֹא הָיוּ בְּסֵעוּדַת אַחֲשׁוּרוֹשׁ, וְעַל יְדֵי כֵּן דּוֹקָא
בַּיּוֹם זֶה הַתְּבַטְלָה מְעַלֵּיהֶם הַגְּזֵרָה כְּאֲשֶׁר נִהְרָגָה וְשֵׁתִי - וְעַל יְדֵי
זֶה הַתְּגַלְגָּל הַדָּבָר וּמִלְכָּה אַחֵר כֵּן אֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָּה אֲשֶׁר עַל יְדֶיהָ
הַתְּבַטְלָה הַגְּזֵרָה.

סוּדָה שֶׁל וְשֵׁתִי הִרְשָׁעָה

וְעַל פִּי זֶה מִבְּאֵר בְּעַל הַ"גֵּאוֹן יַעֲקֹב" זצ"ל, מְדוּעַ לֹא רָצְתָה
וְשֵׁתִי לָבוֹא בְּדַבֵּר הַמֶּלֶךְ, הֲרִי כָּל רְצוֹנָה הָיָה לְהַכְשִׁיל אֶת יִשְׂרָאֵל,
וּמְדוּעַ לִפְתָּע לֹא רָצְתָה לָבוֹא? אֵלֶּא שֶׁזֹּאת מִפְּנֵי שֶׁכָּל רְצוֹנָה
בְּסֵעוּדָה הָיָה לְהַכְשִׁיל אֶת יִשְׂרָאֵל, חֵס וְשָׁלוֹם, וְעַכְשָׁיו שִׁיִּשְׂרָאֵל
לֹא הָיוּ שָׁם, אָמְרָה וְשֵׁתִי מָה לִּי לָבוֹא שָׁם, וְלָכֵן כָּתוּב בַּמִּגְלָה
שֶׁהָיָה זֶה "כָּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בֵּינִי", כְּאֲשֶׁר הָיָה אַחֲשׁוּרוֹשׁ שְׂכוֹר, וְלָכֵן
לֹא בִדְעַת יְדַבֵּר וְלֹא הִתְבּוֹנֵן מָה הַתְּכָלִית מִכֵּן - שֶׁהֲרִי יִשְׂרָאֵל
אֵינָם נִמְצָאִים כָּלֵל בַּיּוֹם זֶה.

וְעַל פִּי זֶה מִבְּאֵר מְדוּעַ הִדְגִּישָׁה הַמִּגְלָה שֶׁכָּל זֶה הָיָה "בַּיּוֹם

מי האיש אשר העלה חפץ ביקרו - פורים |

השביעי כטוב לב המלך ביין", אמר להביא את ושתתי לפניו ולא באה, והרי לכאורה היתה זאת כל תכניתם לפני כן, כדי להכשיל את ישראל בפגם העין, ומדוע רק כאשר השתפר המלך בקש לקרא לושתתי לבוא? אלא הכתוב בא לבאר מדוע קרא לה בשבת כאשר ישראל לא היו שם בכלל, אלא שכל זאת מפני שהיה שתוי ביין ולא שם לבו לכה.

ומוסיף בעל ה"גאון יעקב", שלכן המגלה מאריכה ומדגישה כמה פעמים שהיה "יין מלכות רב כיד המלך", ו"כרצון איש ואיש", כי כל תכניתו של המן היתה להכשילם בפגם העין ובזנות, אשר בא על ידי רבוי שתית יין. ומטעם כך הוציא אחשוורוש את כלי בית המקדש, כיון שחשב שכלים אלו יש בהם מועט המחזיק את המרבה (כמבואר במסכת זבחים), וכל זאת כדי להכשילם שישתו הרבה יין ללא רצונם, ועל ידי כך יבואו לידי מכשול, חס ושלום.

בשבת - חוזר כח הראיה לישראל

והנה, על פי סודם של דברים מבארים כל הדברים האלו באר היטב, וזאת כיון שכל הקטרוג על ישראל היה על פגם הראיה אשר פגמו בעיניהם, והנה בשבת קדש הוא בחינת כח הראות, מפני שבו חוזר ונתקן ונשלם כח הראיה והעינים של ישראל, כמבאר בתקוני הזהר (תיקון ע), ש"שבת" הוא מלשון שי"ן בת, כיון שיש בה שלשה ראשים שזה מכון כנגד שלשת הגונים שבעין - שהם לבן אדם וירק, והבת הוא כנגד הבת עין, שהוא השחור שבעין.

ולכן בשבת חוזרת ושבה ההשגחה על ישראל אפלו כאשר

הם חוטאים, חס ושלום, ולכן בשבת קדש חוזר ונתקן כח הראות של ישראל. וזה הטעם שאמרו חז"ל (שבת קיג), שמי שנתקלקלה ראייתו על ידי פסיעה גסה הנוטלת מאור עינו של אדם, יתן עיניו בשעת קדוש בנרות ויתרפאו עיניו, (כיון שכל קלקול הראיה בגשמיות בא מפגם וקלקול הראיה ברוחניות, כמוכא בחז"ל [אליהו זוטא פרק ג], וכאשר נתקן ברוחניות - נתקן ממילא בגשמיות). ועל פי זה מבאר באר היטב מדוע דוקא בשבת התבטלה הגזרה מעל ישראל, וזאת מפני ששבת קדש הוא תקון הראיה - וממילא התבטל בשבת הקטרוג מעל ישראל על פגם העינים.

מִהֵיכָן הָיָה כָּל כַּחוֹ שֶׁל הַמֶּן

וזה הטעם שאמרו חז"ל: המן מן התורה מניין? שנאמר (בראשית ג יא): "המן העץ אשר צויתיה לבלתי אכל ממנו אכלת" - דהינו שהמן ינק את כל כחו מחטא עץ הדעת אשר עקר חטאו היה פגם הראיה, כמו שכתב האריז"ל, וכן ב"משנת חסידים" (מסכת אדם פ"ג) מובא שהמן היה משרש הנחש אשר פתה את חוה והטיל בה זיהומה, כמו שכתוב (בראשית ג ו): "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים", ולכן כל מזמתו של המן היתה להכשיל את ישראל בפגם הראיה אשר משם הוא ינק את כל כחו לקטרג על ישראל, חס ושלום.

מִדּוּעַ הֵנִס הָיָה דּוֹקָא עַל יְדֵי אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה

וזה הטעם שהנס היה דוקא על ידי אסתר המלכה, כיון שכחה היה גדול ועצום מאד בקדשת העין, כמו שכתבו חז"ל (תרגום מגילת

מי האיש אשר העלחפץ ביקרו - פורים |

אסתר ב' ז) שֶׁלֶכָן נִקְרָאָה בְּשֵׁם "אֶסְתֵּר", מְשׁוּם שֶׁהִיָּתָה שְׁבַעִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מְסֻתֶּרֶת בְּבֵית מְרֹדְכִי וְלֹא רָאָתָה פְּנֵי שׁוּם אִישׁ בְּעוֹלָם חוּץ מִמְרֹדְכִי, וְאִף אָדָם לֹא רָאָה אוֹתָהּ מֵעוֹלָם. וְלִכְּנָן כְּאֲשֶׁר הָיוּ צְרִיכִים לְבַטֵּל מֵעַל יִשְׂרָאֵל אֶת הַקְּטְרוּג שֶׁנִּגְרַם עַל יְדֵי פֶגֶם הָעֵין, הָיוּ צְרִיכִים לְהִבְיֹא צִדְקַת אֲשֶׁר מֵעוֹלָם לֹא נִכְשְׁלָה בְּדַבָּר זֶה - וְדוֹקָא עַל יְדֵי הַתְּבַטֵּל הַקְּטְרוּג הַזֶּה וְזָכוּ כָּל עַם יִשְׂרָאֵל לִנְס הַגָּדוֹל שֶׁל פּוּרִים.

כיצד אחשורוש נהפך לאוהב ישראל

ובאר בעל ה"קדשת לוי" זיע"א (דרוש לפורים), שֶׁלֶכָן כְּאֲשֶׁר אַחֲשׁוּרוּשׁ יָשָׁב עִם אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּסֻעוּדָה, נִהְפָּךְ לְבָבוֹ לְאוֹהֵב אֶת יִשְׂרָאֵל - וְשָׂאֵל "מִי הוּא זֶה וְאִי זֶה הוּא אֲשֶׁר מְלֹאזׁ לְבוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן", כִּי כְּאֲשֶׁר הִרְשָׁע רוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק, הוּא מְקַבֵּל מִקְדָּשְׁתּוֹ וְנִתְהַפֵּךְ לְבָבוֹ לְמוֹטֵב מִגִּדְּל קִדְּשֵׁת הַצַּדִּיק.

וְהִנֵּה עַד יוֹם זֶה לֹא דִּבֶּר אַחֲשׁוּרוּשׁ עִם אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה, כִּי אַחֲשׁוּרוּשׁ חָשַׁב שֶׁאֵינָנָה מַזְרַע הַמְּלוּכָה וְגִנְאִי הוּא לוֹ לְדַבֵּר עִמָּהּ, וְהָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ רַק דֶּרֶךְ מְתַרְגְּמָן, אֲבָל בְּאוֹתוֹ יוֹם גָּלְתָהּ לוֹ אֶסְתֵּר שֶׁאִף הִיא מַזְרַע שְׂאוֹל הַמֶּלֶךְ וְהִיא מַזְרַע הַמְּלוּכָה, וְלִכְּנָן דִּבֶּר עִמָּהּ, וְעַל יְדֵי שֶׁרָאָה אוֹתָהּ קִבֵּל מִקְדָּשְׁתָּהּ, וְנִתְהַפֵּךְ לְבָבוֹ לְהִיטִיב עִם יִשְׂרָאֵל וּבִטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה.

מדוע קבלו את התורה מחדש בפורים

ועל פי זה מבאר מדוע זכו ישראל דוקא בפורים לקבל את התורה מחדש, וזאת מפני שעל ידי קדשת העינים זוכה האדם

אשא עיני

לְקַנְיַן הַתּוֹרָה, הֵן לְהַבְנִה בַּתּוֹרָה - כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "גַּל עֵינִי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ", וְהֵן לְזַכְרוֹן בַּתּוֹרָה, וְרִמְזָה לָזֶה מָה שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא תַתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם וְגו' לְמַעַן תִּזְכְּרוּ", כִּי הַשּׁוֹמֵר עֵינָיו לֹא יִשְׁכַּח כָּלֵל מָה שְׁלֹמֹמֵד, וְלָכֵן רַב שֵׁשֶׁת וְרַב יוֹסֵף שֶׁהָיוּ סוּמִים, הָיוּ גְדוֹלִים בְּכַח זְכוּרָנָם יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי דוֹרָם, כַּמּוּבָא בַּחֲז"ל (עִירובֵין ס"ז זבחים צ"ו). (מחזה עיניים סימן ט).

וְכֵן כְּאֲשֶׁר פַּעַם שָׁאֲלוּ אֶת הַ"חֲזוֹן אִישׁ" זִיע"א פֶּיֶצֶד זָכָה לַגְּדֻלָּה כֹּה נוֹרָאָה בַּתּוֹרָה, הַשִּׁיב שֶׁעַל יְדֵי קִדְשַׁת הָעֵינַיִם זֻכִּים לַפְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה (שַׁעֲרֵי תוֹדָה עמוד קא).

מִדּוּעַ בַּפְּנִימִיּוֹת הַתְּגִירוֹ כֹּה חֲרִיבָה גּוֹיִם

וְכָתַב בַּעַל הַ"תַּפְּאֶרֶת שְׁלֹמֹה" זִיע"א (רמזי פורים ד"ה שושנת) שֶׁעַל פִּי זֶה מְבֹאֵר מִדּוּעַ הַתְּגִירוֹ כֹּה חֲרִיבָה גּוֹיִם בִּימֵי מֶרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְרַבִּים מֵעַמִּי הָאֶרֶץ מִתְּהַדִּים כִּי נָפַל פַּחַד הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם" (אסתר ח יד), כִּי עַל יְדֵי שֶׁרָאוּ אֶת פְּנֵי מֶרְדֵּכִי הַצַּדִּיק, נִפְלָה עֲלֵיהֶם יְרֵאת שָׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "כִּי נָפַל פַּחַד מֶרְדֵּכִי עֲלֵיהֶם" (ט א), וְלָכֵן "מֶרְדֵּכִי" גִּימָטְרִיָּא "רַעַד", כִּי מִמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ פַּחַד וְיִרְאָת שָׁמַיִם לְכָל רוֹאִיו, וְעַל יְדֵי זֶה הַתְּגִירוֹ, כִּי מִמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ פַּחַד וְרַעַד עַל כָּל הָעַמִּים.

אֶדָר - מִזֵּל דָּגִים

וַיִּבְאֵר הַרָה"ק רַבִּי נִפְתָּלִי מְרוֹפְשִׁיץ זִיע"א שֶׁזֶה הַטַּעַם שֶׁהֵיטָב הָיָה דוֹקָא בַּחֲדָשׁ אֶדָר שֶׁמִּזְלוֹ דָּגִים, כִּי הֵיטָב טַבַּע הַדָּגִים שֶׁעֵינֵיהֶם פְּתוּחוֹת תָּמִיד, וְזֶה מְרַמֵּז עַל עֵינָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהֵם פְּקוּחוֹת

מי האיש אשר העלה חפץ ביקרו - פורים |

תמיד להשגיח על ישראל להטיב להם ולהצילם מכל שונאיהם ורודפיהם, ולכן כשהמן הפיל פור ועלה לו חדש אדר שמזלו דגים, כמו שכתבו חז"ל (מגילה יג), שמח המן ואמר שאין בחדש זה שום זכות לישראל, מפני שאין בו שום חג או מועד.

והוא לא ידע שחדש זה מסמל את עקר זכותם של ישראל בכך שהם שומרים את עיניהם מהביט ברע, ועל ידי כך עיני ה' יתברך פקוחות עליהם תמיד להטיב להם מדה כנגד מדה, וזה מרמז במזל הדגים שעיניהם פתוחות תמיד, וכך גם בדגים לא שולטת עין הרע כידוע, כי על ידי שישראל שומרים על עיניהם - מדה כנגד מדה לא שולטת עליהם עין הרע, ועל ידי כך מצילים הקדוש ברוך הוא מכל צר ומשטין.

ולכן שמירת העינים היא הסגלה הטובה ביותר לאריכות ימים, כמו שכתב האבן עזרא על הפסוק (תהילים קיט לו) "העבר עיני מראות שוא בדרךך חייני" - כי על ידי שמירת העינים יזכה לאריכות ימים, וזאת כיון שרוב המתים הם מעין הרע, כמו שאמר רב: תשעים ותשעה מתים מעין הרע, ועל ידי שמירת העינים נצול מעין הרע, ולכן זוכה לאריכות ימים ושנים טובות.

והנה על ידי פגם העין גרמו ישראל לכחות הרע להתגבר, חס ושלום, ולכן אמר אחשוורוש: "ואתם כתבו על היהודים פטוב בעיניכם".

ועל פי זה אפשר לבאר, שהמן חשב שבאדר נסתלק משה, שכל כחו היה על ידי קדשת העינים - כמובא שלכן נקראים הצדיקים "עיני העדה" - כי זה עקר גדלתם וכחם, והוא לא ידע שבאדר נולד משה (מגילה יג), כי הוא לא ידע שאתפשטותיה של

מִשָּׁה רַבָּנוּ הוּא בְּכָל דּוֹר וְדוֹר בְּצַדִּיקֵי הַדּוֹר, וּבְאוֹתוֹ דּוֹר הָיָה אֶת
מִרְדְּכֵי הַצַּדִּיק שֶׁהָיָה גָדוֹל הַדּוֹר, וּבִכְחַת קִדְשָׁתוֹ הַנּוֹרָאָה הוּא הִגֵּן
עַל יִשְׂרָאֵל מִכָּל רָע.

וְהִנֵּה דָבָר זֶה נִרְמָז בְּפָסוּק "וְאַתֶּם כָּתְבוּ עַל הַיְּהוּדִים כְּטוֹב
בְּעֵינֵיכֶם", כְּמוֹ שֶׁאָמַר ה"בֵּית אֲבֵרָהֶם" מְסֻלּוֹנִים זִיע"א לְמַלְמֵד
יְלָדִים: וְאַתֶּם כָּתְבוּ עַל הַיְּהוּדִים - תַּחֲקֵק וְתַכְתֵּב בְּלִבּוֹתֵיהֶם שֶׁל
תַּלְמִידֵיךְ - כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם, שֶׁהָיוּ לָהֶם עֵינַיִם טוֹבוֹת, עַל יְדֵי
שִׁישְׁמֹרוֹ עֲלֵיהֶם בְּקִדְשָׁהּ וּבִטְהָרָה תָּמִיד.

מִדּוּעַ אֶסְתֵּר הִסְכִּימָה שִׁישְׁרָאֵל וּמִכְרוּ לְעִבָּדִים וְלִשְׁפָחוֹת

וּמוֹבָא בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים, שֶׁלֹּכֵן אֶסְתֵּר אָמְרָה: "וְאֵלּוּ לְעִבָּדִים
וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכְּרֵנוּ הַחֲרָשְׁתִּי כִּי אֵין הָצָר שׁוֹהַ בְּנִזְקַת הַמֶּלֶךְ".

כִּי מוֹבָא בְּמִדְרַשׁ שֶׁהִגְזִירָה הֵיטֵה בַּתְּחִלָּה עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ
לְעִבָּדִים, וְהָיָה כְּתוּב בְּאַגְרוֹת שֶׁשָּׁלַח אַחֲשֵׁרוּשׁ "לְעִבָּדֶם" בְּעִין ו',
אֲבָל הַסּוֹפְרִים הִתְבַּלְּבְּלוּ וְכָתְבוּ "לְאַבְדֶם" בְּאַל"ף, וְכָל זֹאת נִגְרַם
לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שִׁפְגָמוֹ בְּעֵין - בָּאָה הָעֵין וְתַקְעָה עֲצָמָה שָׁם, וְעַל
יְדֵי כֹךְ נִגְזְרָה גְזֵרַת כָּלֶיהָ עֲלֵיהֶם, חֵס וְשָׁלוֹם, וְלֹכֵן אֶסְתֵּר אָמְרָה:
"וְאֵלּוּ לְעִבָּדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכְּרֵנוּ", כְּמוֹ שֶׁהָיָה כְּתוּב בַּהֲתַחֲלָה,
"הַחֲרָשְׁתִּי".

מִדּוּעַ בְּפוֹרִים הִגְזִירָה הַתְּהַפְּכָה לְגִמְוִי

וְזֶה הַטַּעַם שֶׁדּוֹקָא בְּפוֹרִים זָכוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִגְזִירָה הַתְּהַפְּכָה -
"אֲשֶׁר יִשְׁלֹטוּ הַיְּהוּדִים הַמָּה בְּשׁוֹנְאֵיהֶם" וַיַּעֲשׂוּ בְּשׁוֹנְאֵיהֶם כְּרָצוֹנָם,

מי האיש אשר העלה חפץ ביקרו - פורים |

כי על ידי קדשת העינים, אפלו אם נגזרה על האדם גזרת מות, חס ושלום, על ידי שעוצם את עיניו מראות ברע נמשכת האות עי"ן לתוף המלה "מות", ומתהפכת לו הגזרה מהפך אל הפך - מגזרת מות, רחמנא ליצלו, לשפע של מעות ופרנסה טובה.

ולכן כאשר ישראל חזרו בתשובה, התהפכה הגזרה לגמרי, "ונהפוך הוא - אשר ישלטו היהודים המה בשנאייהם" (אמרי נועם מדז"קוב).

מדוע כל ההתחלות מפורים

ועל פי זה מבאר מובן מדוע הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א אמר (ליקו"מ עד): פעם כל ההתחלות היו מפסח, ועכשו כל ההתחלות בעבודת השם הם מפורים (כמבואר בליקוה"ל ברה"ר ד). וזאת מפני שעקר תחלת תקונו של האדם הוא לתקן את תחלת הקלקול של האדם הקדמון שהיה בחטא הראיה, כמו שכתוב "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים", וכיון שבפורים נתקן קלקול זה על ידי הכנעתו של המן, לכן בו תחלת כניסתו של האדם לדרכי עבודת ד' תברך.

ביצד כח הצדקה גבר על כפרות הכסף

וזה הטעם שאמר הקדוש ברוך הוא להמן: רשע! כבר קדמו שקליהם לשקליך. כי על ידי כח הצדקה שבא מטוב העין של ישראל, מתקנים ישראל את הפגם של קלקול העין, כמו שכתב הבעל שם טוב זיע"א, שעקר הפגם שנוצר כתוצאה מפגמי העינים הוא שהאדם נהיה רע עין ונהיה מלא צרות עין, ולכן עקר תקונו

הוא להרבות בצדקה וחסד ולהיות טוב עין, ולכן בימי הפורים מרבים במשלוח מנות ומתנות לאביונים שכל ענינם הוא טוב עין, ועל ידי זה מתקנים ישראל את כל פגמי העינים וזוכים לתקונן בשלמות.

מדיע המתיקו את נדין על ידי הזעקה גדולה ומרה

ומטעם כך המתיקו ישראל את הגזרה בכח הזעקה גדולה ומרה, כי ענין הצעקה הוא שהאדם מסתפל בעיניו להשם יתברך בלבד ובוטח רק בו, וזה עקר התקון לפגם העין, שבו הסתפל האדם בעיניו על דברים אחרים, ולכן על ידי כך נקרע רע הגזרה והתבטלה כל הגזרה לגמרי.

מתי נחלה מפלתו של המן הרשע והתבטלה הגזרה

ועל פי זה מבאר מדוע הנס היה דוקא בחצות הלילה, וכדברי המהר"ח בספרו "מחברת הקדש" (שער הפורים) - שהפסוק "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", שהוא תקפו של נס כדברי חז"ל (מגילה טז), נכתב בדיוק בחציה של המגלה, וזאת כדי לרמז שמפלתו של המן ובטול הגזרה היה בדיוק בחצות הלילה בזכות ישראל הקמים ללמוד תורה בלילה. וכן מבאר ב"לקוטי הלכות" (הלכות העושה שליו לגבות חוב א), עין שם.

והטעם לכך הוא, מפני שאחד התקונים הגדולים ביותר לפגם העין הוא לקום בלילה ולגדל שנה מעיניו כדי לעסק בתורה, כמו

מי האיש אשר העלה חפץ ביקרו - פורים |

שכתב בעל ה"ראשית חכמה" (שער הקדושה), שמפני כך דוד המלך אמר "קדמו עיני אשמרות לשים באמרתך", ולא אמר 'קדמתי אשמורות', וזאת מפני שעל ידי למוד התורה בלילות מתקנים ישראל את חטאי הראיה שהם שרש כל הצרות.

ולכן, על ידי שעם ישראל שהיו באותו הדור קמו בלילה ועסקו בתורה ותקנו בכך את כל פגמי הראיה אשר הם היו סבת כל הגזרה, על ידי כך הם בטלו את הגזרה מעל כל ישראל, ולכן הגזרה התבטלה בדיוק בשעת חצות הלילה על ידי שנדדה שנת המלך ונזכר במרדכי שלא החזיר לו טובה, ומשם החלה מפלתו של המן, כדברי חז"ל, עד שזכו ישראל לכל הנסים הגדולים של פורים.

וכתב האריז"ל, שבכל שנה בימי הפורים הקדושים מתגלים כל ההשפעות והאורות הנפלאים ומתחדשים כל הנסים שהיו בימים ההם בזמן הזה, ועל ידם יכול כל אחד מישראל לזכות לקדשת העינים בשלמות כמו שזכו ישראל בימים ההם בזמן הזה, ועל ידי כך לזכות לכל הישועות, ברוחניות ובגשמיות, אמן.

פֶּדָק יג
עֲצוֹת וּסְגֻלוֹת
לְשִׁמְיַרְת הָעֵינַיִם

פרק יג

עצות וסגולות לשמירת העינים

בפרק זה נכתוב כמה עצות וסגולות נפלאות, אשר אמרו וכתבו גדולי הדורות זיע"א לזכות לשמירת עיניו בשלמות, וכמו שאמר הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל (אור יחזקאל - מידות), שהעינים הנן המפסיד הגדול והעקרי ביותר שיש לאדם בחייו, כי על ידן הוא יכול לבוא לידי עברה ועוון, רחמנא ליצלו, ולכן חייב האדם לטבס עצות ודרכים כיצד ומה היא הדרך להנצל מיד יצרו ולהתגבר עליו, ולזכות לשמירת העינים בשלמות.

עצה ראשונה – הרגל נעשה טבע

כתב בעל 'החננו' (מצוה שפז), שהדרך לזכות לשמור את העינים היא על ידי ההרגל שירגיל האדם את עצמו לכה, וכאשר ירגיל האדם את עצמו לשמור את עיניו, יהיה קל לו מאד הדבר, כי כאשר יתגבר פעם אחת לכבש את יצרו, יהיה לו קל לעשות זאת תמיד, כמו שאמרו חז"ל (אבות פד מה): "עברה גוררת עברה, ומצוה גוררת מצוה".

אֵשָׁא עֵינֵי

וּמוֹסִיף בַּעַל "הַחֲנוּף": מִשָּׁל לָמָּה הִדְבֵּר דּוֹמָה, לְשִׁכּוּרִים הַרְגִּילִים לְשִׁתּוֹת יַיִן כָּל הַיּוֹם, וְלָכֵן לֹא תִשָּׁבַע נַפְשָׁם לַעֲוֹלָם מִשִּׁתֵּית הַיַּיִן, וַיִּתְּאוּ לָכֶן תַּמִּיד תַּאֲוָה גְּדוֹלָה מְאֹד, אֲבָל אִם יִשְׁתּוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן כּוֹס אֶחָד שֶׁל מַיִם, מִיָּד תִּפּוּג כָּל תַּאֲוָתָם הַגְּדוֹלָה לַיַּיִן, וְתִשְׁקֹט נַפְשָׁם בְּשִׁתִּיהָ זֹ. כֹּה כָּאֲשֶׁר יִרְגִּיל הָאָדָם עֲצָמוֹ לְשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו, יִהְיֶה שְׂמִיחַ בְּחִלְקוֹ כָּל הַיּוֹם, וַיְבִין שֶׁאֵין בְּכֹךְ כָּל תּוֹעֵלַת כָּלָל.

מִרְעִיבוֹ שִׁבַּע

וְכֵן בָּאֵר בַּעַל הַ"עֲקֵדָת יִצְחָק" זִיע"א (פֶּרֶשֶׁת תּוֹלְדוֹת שַׁעַר כֵּב) אֶת דְּבָרֵי חֲז"ל (סוֹכָה נב), "אֵיבֵר קֶטֶן יֵשׁ בָּאָדָם - מִשְׁבִּיעוֹ רָעֵב, מִרְעִיבוֹ שִׁבַּע", שִׁכְנוֹנֵת דְּבָרֵי חֲז"ל אֵלּוּ הֵיא עַל אֵיבֵר הָעֵין וְהַלֵּב, אֲשֶׁר כִּי הָעֵין הֵנוּ אֵיבֵר קֶטֶן הַמַּחֲזִיק בְּתוֹכוֹ אֶת כָּל תַּאֲוֹת הָעוֹלָם, כִּי עֵין רוֹאָה וְלֵב חוֹמֵד, וְלָכֵן הַמִּשְׁבִּיעוֹ בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִיַּצְלוּ, הוּא מְלַמֵּדוֹ לְהִתְאוֹת עוֹד וְעוֹד, וְלָכֵן אֵינוֹ שִׁבַּע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כז כ): "שְׂאוּל וְאַבְדָּה לֹא תִשְׁבַּעְנָה וְעֵינֵי הָאָדָם לֹא תִשְׁבַּעְנָה". אֲבָל כָּל הַמִּרְעִיב אֶת עֲצָמוֹ וְשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו בְּקִדְשָׁה וְטַהֲרָה, זֹכֶה שְׂמֵתִקְצָרִים וּבְטָלִים כָּל תַּאֲוֹתָיו לְגִמְרִי, וְשׁוֹב אֵינוֹ חִפֵּץ כָּלָל בְּכֹךְ, וְהוּא נֹצֵל מִיָּד יִצְרוֹ.

עֲצָה שְׁנִיָּה - מְקוֹמוֹת שְׁמוּדִים

כָּתַב הַגָּאוֹן הַרֵב בֶּן צִיּוֹן אָבֶא שְׂאוּל זצ"ל (אוֹר לְצִיּוֹן, שַׁעַר הַמִּצְוֹת), שֶׁהָעֲצָה הָרִאשׁוֹנָה וְהַחֲשׁוּבָה בְּיוֹתֵר לְזִכּוֹת לְשִׁמִּירַת הָעֵינַיִם, הִיא שְׁלֹא לָלֶכֶת לְמְקוֹמוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם הַמִּכָּשׁוֹל מְצוּי, כְּגוֹן חֲנִיּוֹת בְּשַׁעוֹת לַחֵץ שֶׁל עֲרֵבִי שֶׁבֶת וְחַג וְכְדוֹמָה, וְכָל מִי שֶׁהוֹלֵךְ לְמְקוֹמוֹת

עצות וסגולות לשמירת העינים

אלו שבהם המכשולות מצויים, הנו שוגג קרוב למזיד, מפני שאף אם ישמור עיניו בשלמות - אם יכול ללכת למקום אחר, כגון שיכול ללכת לחנות שקטה יותר, קראוהו חז"ל 'רשע'. ומדה טובה מרבה - מי שבוחר ללכת למקום בו יוכל לשמור עיניו, יזכה בנדיאי שיקרא צדיק במרום.

עצה שניה - מדת הסקרנות

כתב הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א (נועם הלבבות, מאמור שמירת עיניים), שהעקר הגדול ביותר לזכות לשמירת העינים, הוא לעבד בדרך על מדת הסקרנות, ולא לחפץ לדעת כל מה שקורה ברחוב, ועל ידי כך בנדיאי יזכה להנצל מפגם הראייה. כי יש לדעת שהיצר מנסה בכל כחו להכשיל את האדם בפגם העינים, על ידי שהוא מגביר באדם את מדת הסקרנות בלכתו בדרך, שרוצה לדעת כל מי שהולך ברחוב וכל מי שעבר בו וכדומה, ועל ידי זה הוא נכשל במראות אסורות המצויים ברחובה של עיר, חס ושלום. אבל כאשר האדם כובש את מדת הסקרנות, יזכה ממילא לשמור את עיניו בשלמות.

עצה שלישית - שכרו העצום והנורא

העצה היא להתבונן תמיד בגדל השכר העצום והגדול בזה ובבא של השומר עיניו, שמבטח לו שיזכה להצלחה מפלגת בתורה. (בו איש חי פ' בא), ולקבלת כל תפלותיו. (שומר אמונים), ולפרנסה בשפע. (עטרת ישועה, פורים), ולאריכות ימים ושנים. (אבן עזרא, תהלים קיט), ויגדל את כל בניו בלי צער, וינצלו מפגעי הזמן. (רבי אורי מסטרליסק,

אשׂא עיני

אמרי קודש לח), וְיִהְיוּ זֵרְעוֹ תַלְמִידֵי חֲכָמִים. (ספר המידות ערך ניאוף - אות ס), וַיִּזְכֶּה עַל יְדֵי כֹף לְשִׁמְרָה עֲלִיוֹנָה. (תפארת שלמה, בלק), וְהוּא בְּדוּק וּמְנֻסָּה שְׁיִיטָב לוֹ בַּעוֹלָם הַזֶּה וּבַעוֹלָם הַבָּא. (הגר"ח פלאגי, תוכחת חיים פ' ואתחנן), וַיִּזְכֶּה שְׁיִרְאָה בְּעֵינָיו אֶת הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה. (טהרת הקודש).

עצה רביעית - יהלומים יקרים

אמר הרה"ק מצאנז-קלויזנבורג זצ"ל (לפיד אש עמוד תקעג) עצה לבחור: תדמה בנפשך כאלו אבדת יהלום יקר ועיניך משוטטות בארץ לחפשו, האם יתכן שתגביה עיניך מהקרקע?!

עצה חמישית - הנאותיו של האדם קצובות בראש השנה

הנה העצה לזכות לקדשת העינים, היא על ידי שיזכר שכל הנאותיו קצובות לו משמים, כמו שבאר הגה"ק מקאזיגלוב זצ"ל בספרו "ארץ צבי" (פרשת ויצא) את דברי חז"ל (ביצה ט"ז) "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה", ש'מזונותיו' אין פרושו שנקצב לאדם כמה לחם יאכל באותה שנה מראש השנה עד ראש השנה, אלא 'מזונותיו' פרושו 'הנאותיו', וכל הנאותיו של האדם קצובות לו בדיוק, וכל מה שנהנה באסור חס ושלום מאיזה דבר, הוא מפסיד את הנאותו שנגזרה לו בראש השנה להנות בהתר, כי אי אפשר לגנוב מהמקום, להנות בהנאה שלא נקצבה לו מראש השנה.

וחוץ מכך, הוא עוד יענש על מה שעבר על אסור תורה. נמצא שמפסיד בכפלים - גם מפסיד להנות מה שנקצב לו בהתר, וגם

עצות וסגולות לשמירת העינים

ענוש יענש על זה שגנב הנאות שלא נקצבו לו ועבר על מה שכתבה תורה.

וכן כתב הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל (קריינא דאיגרתא), וזה לשונו: כי בהתגברו ועומד בנסיון, נתקדש שם שמים מאד וזכותו עצום מאד, וגם בעולם הזה יראה נעם ברב הימים. גם צריך לדעת כי כל הנאות שהאדם נמנע מהם מפני כבוד שמים, משתלם לו ממקום אחר בהתר במשך הזמן. עד כאן לשונו.

מדוע מיד לאחר שהפסיק לדבר פוליטיקה נפקד בבן זכר

וכן היה אומר תמיד הרה"ק רבי שלמה מזזיעהל זיע"א (יסוד צדיק), שיש לדעת שהנאותיו של האדם קצובות, וכאשר האדם נהנה באסור, בכך הוא מפסיד את ההנאות אשר נקצבו לו במרום להנות בהתר.

וכך היה מעשה כאשר פנה להרה"ק רבי שלמה מזזיעהל זיע"א אברך אשר לא נפקד בבנים שנים רבות, ובקש את ברכתו לזכות לזרע של קימא, אמר לו הרבי שיקבל על עצמו להפסיק לשוחח בענייני פוליטיקה, ולפקדון השנה הוא נפקד בבן זכר. אבי הבן כבד את הרבי בסנדקאות, וכאשר הרבי יצא מהברית, שאלו אבי הבן, מדוע מיד לאחר שהפסיק לדבר פוליטיקה נפקד בבן זכר. הסביר לו הרבי שהנאותיו של האדם קצובות בעולם, ובשוחחו בענייני פוליטיקה הוא כה נהנה, עד שבכך נגמרו כל הנאותיו, ולכן מיד כאשר הוא הפסיק לדבר פוליטיקה, הוא נפקד בבן זכר.

ספור נפלא על כך ארע עם נכדתו של הרה"ק רבי משלמה

מזויעהל זיע"א, כאָשר היא חלתה במחלה קשה, רחמנא ליצלן, ובקשה מזקנה שייעתיר בעדה לרפואה שלמה, והורה לה הרבי, שתקבל על עצמה שלשה דברים לכל ימי חייה: א. לא לנשק אף פעם את צאצאיה. ב. לא ללכת בשום פעם לשמחות של צאצאיה. ג. לא ללכת אף פעם עם תכשיטים. וכאשר היא תקבל על עצמה שלא להנות מדברים אלו, היא תבריא מחליה. ואכן, היא קבלה על עצמה את שלשת הדברים האלו, והיא הבריאה מחליה.

עצה ששית - בקדש פנימה

כתבו בעל ה"ראשית חכמה" זיע"א (שער הקדושה פרק ח אות יח), ובעל ה"נעם אלימלך" זיע"א (צעטיל קטן אות ה), שהעצה לזכות לשמירת העינים ברחובה של עיר, היא שירגיל האדם את עצמו שלא ירים את עיניו ולא יסתכל ללא צורך, אף בהיותו בביתו, וכך יתרגל לשמור תמיד את עיניו, וההרגל נעשה טבע, ועל ידי שיתרגל לכך בביתו, שלא ירים את עיניו סתם כך ללא צורך יותר ממרחק של ארבע אמות, שהוא כשני מטר, יזכה לשמור את עיניו אף בהיותו בשוקים וברחובות.

וכן כתב בעל ה"נתיבות שלום" זיע"א (שובבי"ם עמוד יט), שעל האדם להרגיל את עצמו כבר מצעירותו שלא ירים את עיניו סתם כך ללא חשבון וללא ענין חשוב, בכדי שלא יהיו עיניו מפקרות להביט סתם כך ללא חשבון, וזאת מפני שטבעו של האדם שהוא רוצה להביט תמיד לכל האפק כלו, ואינו חפץ להיות מגבל ומגדר, אבל כאשר מרגיל האדם את עצמו להרים את עיניו ולהסתכל אך ורק כאשר ישנו צורך לכך, ההרגל נעשה טבע, ושוב יקל הדבר

עצות וסגולות לשמירת העינים

הזה עליו ויזכה לשמור את עיניו תמיד. וכתב הגאון רבי חיים נאה זצ"ל בספרו "קצות השלחן", שצריך האדם ללכת ברחוב של עיר, כשעיניו רואות את כפות רגליו.

מדה טובה מרבה

אמר הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זיע"א (קונטרס רמח אותיות אות פג), על פי דברי חז"ל (מסכת פאה פ"ח מ"ט), שכתבו שכל העושה עצמו סומא או חגר, אינו מת מן הזקנה עד שיהא כף. ומדה טובה מרבה - שכאשר האדם עושה עצמו חגר, שאינו הולך למקום שאינו צריך ומכרח ללכת אליו, וכן כאשר עושה עצמו סומא ואינו מביט למקום שיש בו סכנה רוחנית להכשל שם בראיות אסורות חס ושלום, מבטח לו שיהא כחגר או סומא בחייו ברוחניות, ואינו מת מן הזקנה עד שיהא כף. כלומר, שמבטח לו שהקדוש ברוך הוא יעזרהו שיזכה בחייו למדרגה כזו שהוא לא חפץ כלל בדברים אלו כלל, ולא יצטרך להכריח ולכפות את עצמו לכך.

וכן כתב הרא"ש (נדרים לב), וזה לשונו: כשאדם מתגבר על יצרו, סוף שהקדוש ברוך הוא מוסרו בידו.

עצה שביעית - החלונות נועדו להאיר את הבית ולא להחשיך

אחת העצות לזכות לשמירת העינים, היא להרגיל את עצמו שלא להסתכל בחלונות ביתו הפונים לרשות הרבים ללא צורך גדול לכך, כמו שהיה חוזר על כך תמיד הרה"ק רבי יחיאל ממוש זיע"א (בית דלי עמוד יא), שהחלונות נועדו להאיר את הבית ולא

להחשיכו, וכשאדם מסתכל בחלונות ללא צורך, הרי הם מחשיכים את אור נשמתו, שזה הפך המטרה שלשמה הם נבנו ונוצרו, מפני שעלול האדם להפשל על ידי כך בראיות אסורות, רחמנא ליצון. וכך הוא בעצמו היה נוהג, שלא הסתכל מעולם בחלונות ביתו אשר היו פונים לרשות הרבים.

מוטב שתעמד בחוץ ותביט פנימה

וכן ספר הרה"ק רבי חיים מרדכי מנדבורנא זיע"א (רזא דעובדא שער האותיות עמוד קא), שכאשר זקנו הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א הבחין פעם ביהודי המביט בחלון הפונה לרשות הרבים, הוכיחו ואמר לו: המביט בחלון דומה הוא לאדם הנוטל חרב חדה וכורת לעצמו את ראשו, פי בכך מכרית הוא את כל קומתו הרוחנית.

והוסיף עוד ואמר לו: אתה חותך את נשמתך בסכין, ואם תשאל על פלוני שנוהג כך, הרי הוא כבר בבחינת גברא קטילא (אדם הרוג), והוא כבר הסיר את נשמתו מעל ראשו.

וכך גם כאשר הבחין פעם הרבי ביהודי העומד ליד חלון בית המדרש ומסתכל בעדו החוצה לרשות הרבים, פנה אליו ואמר לו: במקום שתעמד בתוך בית המדרש ותביט החוצה, מוטב כבר שתעמד מחוץ לבית המדרש ועיניך יביטו פנימה לחזות בנעם ה' בתוך הבית מדרש.

וכך אמר הרה"ק רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זיע"א ליהודי אחד שהסתכל בחלון לרחובה של עיר: הרי כשסתכלים בחלון חותכים את הנשמה כמו עם סכינים ממש.

עצות וסגולות לשמירת העינים

וכן אמר הסבא מקלם, הגה"צ רבי שמחה זיסל זיע"א (כתבי סבא מקלם פרטי מידת המתינות), שהעצה היא לא להביט בחלונות שלא לצורך. ומעשה היה שראה את אחד התלמידים אשר הסיט תוך כדי למודו את החלון להסתכל בעדו לרשות הרבים, הגיב ואמר בחריפות רבה: מתלמיד כזה שאין בכחו לשלט בסקרנותו, אין לקוות כבר מאומה.

וכן היה מעשה עם הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זיע"א, כאשר ראה בחור מסתכל מבעד לחלון באמצע הסדר, פנה אליו ואמר לו: הרי בקלם אמרו שראיה אחת גם יכולה להזיק. והוסיף בקול בוכים: אוי! הרי יכולים להנזק.

ואכן, היו צדיקים רבים שהיו לומדים כשחלונות ביתם מוגפים לחלוטין, כמו שמספר על הגר"א מוילנא זיע"א שהיה נוהג לשבת כל היום ולעסוק בתורה בחדר שחלונותיו סגורים.

וכן היה נוהג גם מוהרנ"ת זיע"א, שהיה יושב כל היום ועוסק בתורה בחדר שחלונותיו סגורים ומוגפים כשהוא אומר: עדיף פחות הסתכלות אחת בעולם הזה.

וכן היה נוהג הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א.

ובודאי שאין אנו צריכים לנהג בהנהגה גבוהה זו, אשר היא למעלה מכוחותינו ומדרגתנו, אבל מכך אנו לומדים את חרדתם הגדולה של רבותינו הקדושים מפל ראיה אסורה והדומה לה.

עצה שמינית – אם בחקתי תלכו

אחת העצות אותה המליצו גדולי הדורות לזכות על ידה

אשא עיני

לשמירת העינים, היא לחשב בדברי תורה בצאתו לדרך, וזאת על ידי שישנן האדם את תלמודו לפני צאתו לדרך, עד שיהיו הדברים חקוקים בזכרוננו ויוכל ולשוב ולשנותם בדרך.

ואכן, צדיקים רבים המליצו לתלמידיהם לשנן איזו מסכת גמרא או מסכת משניות עד שיידעו אותה בעל פה, וזאת כדי שיוכלו תמיד לשננה בלכתם בדרך.

וכן אמרו הגר"א זיע"א (פאת השולחן הקדמה), ובעל ה"שומר אמונים" זיע"א (טהרת הקודש דף תסג).

ויש לזכר שלמוד זה הנו חיוב מדאורייתא, ללמוד תורה אף בלכתו בדרך, כמו שכתוב (דברים ו ז): "ודברת בם וכו' ובלכתך בדרך".

ועוד הוסיפו צדיקים, שכדאי להכין איזו קושיה בלמוד, כגון במסכת ב"ה הוא עוסק, או בפרשת השבוע, לפני צאתו לדרך, וזאת בכדי שבלכתו בדרך יהיה מחוץ עסוק וטרוד כיצד לתרץ קושיה זו.

הצד השוה שבהם הוא, שכאשר הבור ריק אין בו מים - נחשים ועקרבים יש בו, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות איסור"ב) שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב הפנוי מהחכמה, אבל כאשר לבו של האדם מלא וגדוש בדברי חכמה, אין תאוות עולם הזה המדמות וכל הבליי נתפסים בלבו כלל.

ובסגולתה של התורה הקדושה להגן על האדם מכל חטא ועוון בכח קדושתה העצומה, כי התורה הקדושה מגנא ומצלא, ועל ידי שיעסק בה בלכתו ברחובה של עיר, ינצל מהיצר הרע המבקש להמיתו. (עלי שור ח"ב עמוד רסב)

עצות וסגולות לשמירת העינים

ועל כן המליצו צדיקים את הפסוק: "אם בחקתי תלכו". כלומר, כאשר אתה עסוק בדברי תורה, אתה יכול לצאת וללכת לבטח לדרכך, כי בודאי תהיה שמור ומוגן מכל מרעין בישין המצויים ברשות הרבים, ותזכה לשמירת העינים בשלמות.

עצה תשיעית – בראתי תורה תבלין בענינה של אותה מצוה

הנה כתבו חז"ל שעקר התרופה כנגד היצר המפתה את האדם לחטא, רחמנא ליצלן, הוא למוד התורה הקדושה, כמו שאמרו (קידושין ל): בראתי יצר הרע - בראתי תורה תבלין.

והדרך לזכות להנצל מהיצר הרע על ידי למוד התורה בענינה של אותה מצוה, וזאת על פי מה שבארו המפרשים את דברי חז"ל (ערכיו טז), שכתבו שמי שנכשל בלשון הרע, תקנתו להנצל להבא מחטא לשון הרע הוא על ידי שיעסק בתורה, ובאורו - על ידי שיעסק בתורה בהלכות לשון הרע וגדריה. וזאת מפני שסגלתה של התורה להציל את האדם מהחטא, היא על ידי שעוסק בהלכותיה ועניניה של אותה עברה ואותו חטא שנכשל בו, ועל ידי כך מבטח לאדם שכחה הגדול של התורה הקדושה תגן עליו ותציל אותו להבא מיד יצרו שלא יפשל, חס ושלום, באותו חטא ועוון.

וכתב ה"חפץ חיים" (שמירת הלשון שער התבונה פרק טז), שלומדים זאת מדברי חז"ל על הפסוק (במדבר טו לט) "וראיכם אותו וזכרתם", ודרשו חז"ל: זכירה מביאה לידי עשייה. ללמדנו שעל ידי שהוא לומד את ההלכה עם כל פרטי דיניה וחוזר עליה כמה פעמים

עד שהיא נחקקת בזכרוננו, מְסִירִים מִמֶּנּוּ אֶת הַיָּצָר מֵעוֹן זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ חֲז"ל (במדבר רבה נשא), וְזֶה לְשׁוֹנָם: אִם יִגְעַת הַרְבֵּה בְּדַבְרֵיהֶם, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסִיר יָצָר הָרַע מִמּוֹךְ.

וְכֵן כָּתַב הַגַּה"צ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִסְלָנְט זִיע"א בְּ"אַגְרַת הַמוֹסָר" (אור ישראל), שֶׁהַלְמוּד בְּהִלְכוֹת הַשְּׂיִכוֹת לַפְּרָטִי דִּינֵי הָעֵבֶרָה וְכָל סְעִיפָהּ יַחַד עִם הַלְמוּד בְּדַבְרֵי חֲז"ל בְּאַגְדוֹת וּמִדְּרָשִׁים הַמְדַּבְּרִים עַל כֶּף, עוֹשִׂים קִנְיָן חֶזֶק בְּנַפְשׁ הָאָדָם שֶׁתְּהִיָּה הָעֵבֶרָה מְרַחֶקֶת מִמֶּנּוּ בְּטֵבַע, וְאַפְלוּ מִי שֶׁהִתְרַגַּל, רַחֲמָנָא לִיַּצֵּלן, בַּעֲבֵרָה מְסִימַת עַד שְׁנַעֲשִׂית לוֹ בְּטֵבַע, רַחֲמָנָא לִיַּצֵּלן - עַל יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה בְּכָל הָעֲנִינִים הַשְּׂיִכִּים לְאוֹתוֹ דָּבָר, הַתּוֹרָה תַּחֲלִיף אֶת טֵבַעוֹ לְטֵבַע קָדוֹשׁ אֲשֶׁר יִירָא לַעֲבֹר עַל רְצוֹן הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. לְכֵן כָּל הַרוֹצֵה לְזַכּוֹת לְשִׁמְרַת עֵינָיו בְּקִדְשָׁהּ, יַעֲסֹק בְּדַבְרֵי חֲז"ל וּדְבָרֵיהֶם שֶׁל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת רַאשׁוֹנִים כְּמִלְאָכִים הָעוֹסְקִים בְּכֶף, וְכֵן בְּסִפְרִים שֶׁלְקָטוּ זֹאת, וְעַל יְדֵי כֶּף יִזְכֶּה לְשִׁמּוֹר אֶת עֵינָיו.

עֲצָה עֲשִׂירִית - תּוֹרָה מְגִנָּה וּמַצִּילָה

מוֹבָא בְּסִפְרִים, שְׂאֲחַת הָעֲצוֹת לְזַכּוֹת לְשִׁמְרַת הָעֵינִים הִיא לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה לִפְנֵי צֵאתוֹ לַדֶּרֶךְ, כִּי עַל יְדֵי עֲסֹק הַתּוֹרָה מִקְבֵּל הָאָדָם כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל יָצָרוֹ, וְזוֹכֶה לְנִצָּחוֹ. וְהִיוּ חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֵׂה שְׁלֵא הִיוּ יוֹצְאִים לַדֶּרֶךְ לִפְנֵי לְמוּד שֶׁל כֶּמָּה שְׁעוֹת רְצוּפוֹת, וְזֹאת כְּדֵי שֶׁלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה יִגַּן עֲלֵיהֶם בְּצֵאתָם לְרֻחוֹבָה שֶׁל עִיר.

כְּמוֹ כֵּן יִשְׁנֶה מַעֲלָה מִיַּחֲדָת בְּלְמוּד סִפְרֵי גְדוּלֵי הַדּוֹרוֹת, רַאשׁוֹנִים כְּמִלְאָכִים הַמְזַכְכִּים אֶת הַנֶּשְׁמָה, כְּגוֹן סִפְרֵי הַזֶּהָר הַקְדוֹשׁ

עצות וסגולות לשמירת העינים

המזכר את הנשמה, ובסגלתו להגביר את כחה של הקדשה ולהחליש את כח הטמאה, ולעזור לאדם להתגבר על יצרו. ורבים העידו שקבלו על עצמם ללמד את ספר "אור החיים" הקדוש בכל יום במשך רבע שעה, והועיל להם מאד לשמור את עיניהם בקדשה.

וכן אמר הרה"ק רבי יואל מסאטמור זיע"א לאברך סוחר שהיה צריך להסתובב לצורך מסחרו ברחובות מנהטן המלאים נסיונות, ופנה אל הרבי לקבל את ברכת קדשו שלא יזיק לו הדבר, אמר לו הרבי, שבכל יום לפני יציאתו למסחר, ילמד דף גמרא, ודבר זה יהיה לו שמירה לכל היום. (זכר צדיק לברכה ח"ב)

עצת התפלה – על מה הבטיח יעקב אבינו שיעשר את כל ממונו

הנה כתבו חז"ל (בראשית רבה ע, ד) על הפסוק (בראשית כח כ-כא): "וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרכי הנה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש, ושבתי בשלום אל בית אבי", שפונת יעקב אבינו כשהתפלל שיבוא בשלום מהדרך היתה על כך שינצל מעבודת כוכבים, משפיכות דמים, מלשון הרע ומגלוי עריות בדרך.

ובאר בעל ה"יפה תאר" על המדרש, שבדאי אין הפרוש שיעקב פחד פן ילכד בתועבות האלו ממשי, אשר גם הקל שבקלים נזהר מהם, אלא פונתו היתה להתפלל שינצל מאבק לשון הרע, וכן מפגם העינים בדרך, ויבוא בקדשה וטהרה לבית אביו.

ועל כך יעקב אבינו נדר נדר גדול, שאם יזכה לבוא בשלום

לבית אביו וינצל מפגם העינים בדרך - "וכל אשר תתן לי, עשר אעשרנו לך".

וכאן אנו רואים את גדל חרדתו העצומה של יעקב אבינו, בחיר האבות, מפגם העינים, עד שנדר על כך נדר גדול ועצום, שיעשר תמיד את כל ממונו ובלבד שינצל מפגם העינים בלכתו בדרך, ויזכה לקדשת העינים בשלמות, אשר בכך תלוי הכל.

ומי לנו גדול מדוד המלך עליו השלום, שהתפלל ובקש מהשם יתברך שיזכה לשמירת העינים בשלמות, כמו שכתוב (תהילים קיט לז): "העבר עיני מראות שוא בדרךך חייני", וכן "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך" (שם קלו).

על מה התפלל האמורא בסיום כל תפלה

וכן אנו מוצאים בדברי חז"ל, שתקנו נסח מיחד לזכות לשמור את העינים בקדשה וטהרה, כמו שמובא בדברי חז"ל (כתב יד דקדוקי סופרים ברכות יז), וזה לשונם:

ההוא תלמידא בתר דמסיים צלותא, אמר הכי [כלומר, שהיה אמורא אחד שתמיד לאחר שהיה מסיים את תפלת השמונה עשרה, היה מתפלל כך]:

"אלקי, עצם עיני מראות ברע, ואזני מלשמוע דמים, ולבי מהרהר בדבר רע, וכליותי מלחשב עברה ועון, והדרך רגלי אל מצותיך ואל צדקותיך, ויפנו רחמיך עלי להיות מן הנשארים הנותרים הכתובים לחיים בירושלים".

ומכך שאותו אמורא היה מתפלל בסיומה של כל תפלה על שמירת העינים והלב מכל חטא ועון, אנו לומדים על החיוב להתפלל על כך בכל יום ויום.

עצות וסגולות לשמירת העינים

וכן כתב בעל הסמ"ג (עשה טז), שצריך להתפלל בכל בקר:
"הנה היום אהיה עבד נאמן לאדון הכל, ואזהר בכל היום מפעם
ושקר וקנאה ותחרות, ומלהסתכל בנשים, ואמחל כל מה שעשו לי
וכל מה שיעשו לי".

רחובה של עיר – גיא צלמות ומקום מסכן

וכן כתב הגר"א מוילנא זיע"א, שבכל יום בבקר, לאחר שרוחץ
את עיניו, יתפלל האדם שלא יסתכלו עיניו בעברה, רק בתורה.
וכן כתב הגאון רבי חיים מוולאז'ין זיע"א (כתר ראש עג), שצריך
להתפלל בכל יום בבקר השכם, או קדם לכתו בדרך, על שמירת
העינים.

וזה נסח התפלה:

"רבנו של עולם, הנני הולך בגיא צלמות ומקום מסכן, הושיעני
מיצר הרע, מחטאים ועוונות, ובפרט מעברה פלונית וכו".

חבט היחיד

והנה, כל הפח להנצל מהיצר הרע הוא רק על ידי התפלה
ותחנונים על כף, כמו שמבאר המהר"ל זיע"א (נתיב כח היצר הרע פרק
ד), שהאדם הרי הוא כשבוי ביד יצרו, שהוא מלך זקן וכסיל, וישנו
כלל שאין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורים, אלא הוא צריך
אחר שיוציאו מבית כלאו אשר הוא אסור שם, ולכן רק על ידי
שהאדם מתפלל ומתחנן לפני בוראו שינצל מיד יצרו המבקש

להמיתו, הקדוש ברוך הוא מוציא אותו מבית האסורים, והוא זוכה להנצל מיד יצרו ולנצחו.

וכן כתב הגה"ק רבי אלעזר אזכרי זיע"א בעל "החרדים" זיע"א (מצוות התשובה פ"ג), וזה לשונו: בכל יום אדם חייב להתפלל שיצילהו ה' מיצר הרע.

עצה אחת עשרה – הבטחה מיחדת

הרה"ק רבי יואל מִסַּאטְמֶר זיע"א (ישראל קדושים חב עמוד מה) אָמַר שִׁישְׁנָה סְגָלָה וְהַבְטָחָה נִפְלְאָה לְזִכּוֹת לְשִׁמְרַת הָעֵינַיִם בְּשִׁלְמוֹת, בְּשִׁמוֹ שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי צְבִי הִירֶשׁ מְלִיֶּסְקָא זיע"א, וְהִיא - פֶּאֶשֶׁר הָאָדָם נִזְהָר וּמִשְׁתַּדֵּל לְצִאת לְרְחוּבָה שֶׁל עִיר אֲשֶׁר בָּהּ מְצוּיִים הַמְכָּשׁוּלוֹת בְּיוֹתֵר אֶף וְרַק פֶּאֶשֶׁר הֵנוּ מְכָרְחֵךְ לָכֵן, כְּגוֹן לִלְכֹּת לְלַמֵּד אוֹ לְהִתְפַּלֵּל אוֹ לְצַרְכֵי פְרִנָּסַת בֵּיתוֹ, מִי שְׁנוֹהֵג כֵּן מְבַטֵּחַ לוֹ שִׁיזְכֶּה לְשִׁמְרָה מִיַּחְדָּת מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא יִכָּשֶׁל בְּרָאיָה אֲסוּרָה בְּלִכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ, (כִּל שְׁאִינוּ מְסַתְּפִל בְּשֵׁאֵט נֶפֶשׁ), אֲבָל כֶּאֱשֶׁר הָאָדָם יוֹצֵא לְרְחוּבָה שֶׁל עִיר אֶף פֶּאֶשֶׁר אִינוּ מְכָרְחֵךְ לָכֵן, הוּא מְאַבֵּד שִׁמְרָה מִיַּחְדָּת זֹאת, וְאֵף פֶּאֶשֶׁר הוּא יוֹצֵא מִצַּד הַהִכָּרַח, הוּא צָרִיךְ שִׁמְרָה וְהַקְפָּדָה מִיַּחְדָּת שֶׁלֹּא יָבוֹא לְהִכָּשֶׁל בְּרָאיוֹת אֲסוּרוֹת, חֵס וְשָׁלוֹם.

עצה שתיים עשרה – שמירת הדבור – סגולה לשמירת העינים

כתב בעל ה"טוב עין" זצ"ל (אות קכז) עצה נפלאה לשמירת העינים, והיא על ידי שמירת הדבור מדבורים אסורים, חס ושלום, מפני שכאשר שומר האדם את דבורו מדבורים אסורים, יוכל

עצות וסגולות לשמירת העינים

בקלות לזכות אף לשמור את עיניו מראיות אסורות. וזה רמז בפסוק (תהלים לד יג-יד) **"מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב, נצר לשונה מרע"**, ובו מרמז ואומר דוד המלך עליו השלום, שכל החפץ לזכות לראות בעיניו רק דברים וטובים וקדושים ולא להכשל בראיות אסורות, חס ושלום, עצתו היא - **"נצר לשונה מרע"**.

כי גלו חז"ל (נדרים מא) שהדבור והעין קשורים המה בנימים נסתרים, ומשום כך **"קשה הדבור לעין"**, והנה זה בין בגשמיות ובין ברוחניות, ולכן כאשר האדם נכשל בדבורים אסורים, חס ושלום, הוא יבוא להכשל אף בראיות אסורות, חס ושלום, וכן כאשר הוא נכשל בפגם העין, הוא יבוא להכשל אף בפגם הדבור בדבורים אסורים, חס ושלום.

רמז נוסף יש לך גם בפסוק (תהלים לו ג) **"כי החליק אליו בעיניו"**, כלומר כאשר יצרו של האדם מפתהו שיפגם בעיניו בראיות אסורות, רחמנא ליצולן, **"למצא עונו לשנא"**, זאת כדי שיוכל אחר כך להכשילו בחטאים, רחמנא ליצולן. וממשיך הפסוק: **"דברי פיו און ומרמה"**, כלומר שעל ידי כך יבוא להכשל אף בדבורים אסורים, מפני שעל ידי פגם העין בא האדם לידי פגם הדבור. וכן להפך - על ידי שפוגם בדבורו בדבורים אסורים, יבוא להכשל בפגם העין, כי העין והדבור קשורים האחד לחברו. ולכן כל החפץ לשמור את עיניו מפגם העין ולזכות לשמירת העינים בשלמות, ישמור את דבורו מכל משמר מדבורים אסורים ופגומים, ועל ידי כך יזכה שישמרוהו מן השמים מראיות אסורות ויזכה לקדשת העינים בשלמות.

עצה שלש עשרה – והנה כהל ממוזלי

עצה נפלאה לקדשת העינים אמר בקדשו בעל ה"ארון עדות" זיע"א (א) ארון עדות פ' בחוקתי, והיא שכאשר האדם הולך ברחובה של עיר, ילך כשראשו כפוף וידמה לעצמו כאלו כהל וקיר גדול נצב מולו ואינו רואה מאומה ממה שאחורי הכהל, וזה מרמז בפסוק (ויקרא כו ג) "אם בחקתי תלכו". תלכו אותיות כהל, לרמז שכאשר חפץ האדם ללכת על פי חקי התורה ולזכות לשמור את עיניו בשלמות בלכתו ברחובה של עיר, ידמה לנפשו כאלו כהל וקיר גדול נצב ממול עיניו בלכתו בדרך ויאנו רואה מאומה, ולכן אינו מרים את עיניו לחפש ולראות מאומה בלכתו בדרך.

עצה ארבע עשרה – לזכר שכל כחו לראות הוא רק מהשם יתברך

עצה פלאית ביותר אשר סגלתה עצומה לזכות לשמירת העינים ולהתגבר על היצר אשר מפתהו לפגם בעיניו, רחמנא ליצלן, גלו גדולי הצדיקים, וכחה עצום ורב לבטל את כל כחם של הסטרא אחרא והקלפות המפתים את האדם לפגם בעיניו, חס ושלום, ועל יד כך ממילא יזכה האדם לשמור את עיניו ממראות אסורות בתכלית השלמות.

וזאת על ידי שיזכיר האדם לעצמו בכל עת ורגע, שכל הכח והיכלת שיש לו לראות בעיניו, הוא רק מאתו יתברך, אשר בכל עת ורגע ממש משפיע את כחו וחיותו באיבריו של האדם, שיוכל לראות בעיניו ולשמע באזניו, ובלי חיותו והשגחתו יתברך בכל

עצות וסגולות לשמירת העינים

רגע לא יוכל כלל לראות ולהסתכל בשתי עיניו.

ועל ידי שיזכר האדם את הדבר הזה, הוא מכרית ומבער את כל כחם של החיצונים והקלפות, ועל ידי כך מפסיק את כל כחם וחיותם ומבטלם לגמרי מהעולם, ועל ידי זה ממילא מתבטלת כל תאוותו של האדם לזון את עיניו חס ושלום בראיות אסורות, רחמנא ליצלן.

וזאת מפני שכל תאוותו וחשקו של האדם לפגם בעיניו, רחמנא ליצלן וחס ושלום, היא באה מפתוי והתגברות הקלפות והחיצונים, אשר הם המפתים את האדם לפגם בעיניו, חס ושלום, אבל גלו הצדיקים שכאשר זוכר האדם שכל כחו הוא רק מבוראו, הוא מכניעם ומכריתם מהעולם לגמרי, וממילא בטל כל כחם.

חכמת הטוב על כח הראיה

כמו כן על ידי שיזכר זאת, יתעורר האדם להפיר טובה להשם יתברך על מתנתה המפלאה של הראיה, ועל ידי כך, יבוש ויכלם לחטא בעינים שנתן לו השם ולמרד בהן נגד רצונו יתברך, אשר הוא נותן לו בכל עת ובכל רגע את הכח לראות בהן, וכיצד יפגם בהן נגדו יתברך.

ועצה מפלאה זאת מרמזת בפסוק (דברים טז יח) "שפטים ושטרים תתן לה בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לה", ופרושו הוא, שהדרך שעל ידה יוכל האדם להיות השופט והשוטר של עצמו ולשלט על יצרו ולהתגבר עליו, היא על ידי שיזכר "אשר ה' אלקיך נתן לה" - כלומר שכל כחו וחיותו הוא רק מהשם יתברך לבדו, כמו שכתוב (דברי הימים א כט יד): "כי מומך הכל ומידך נתנו

לך", ובלי השם יתברך אשר משפיע לו בכל עת ורגע את חיותו וכחו, היו כל איבריו מתבטלים לגמרי, ועל ידי שיזכור זאת יזכה לנצח את יצרו.

זה הטעם שצווי חז"ל לקיים בכל עת ורגע את מצוות "שויתי ה' לנגדי תמיד", וזאת כדי שיזכור האדם בכל עת שכל חיותו וכחו בכל חושיו ואיבריו הוא רק מהשם יתברך, כי אם האדם ישכח זאת, הוא עלול לבוא לכל רע ברוחניות וגשמיות, מפני שעל ידי כך יכולים לשלט עליו הקלפות והחיצונים, חס ושלום.

אין עוד מלבדו

וכתבו עוד צדיקים, שרמז נוסף נפלא מאד יש לעצה זאת בפסוק (דברים כ א) "כי תצא למלחמה על איבה, וראית סוס ורכב עם רב ממך", ופרש רש"י: **בעיניך הוא רב, אבל בעיני אינו רב.** ובאורו הוא, שכאשר יוצא האדם למלחמת היצר, והוא רואה סוס ורכב ועם רב, אשר הם מרמזים על כחות היצר גדולים ועצומים המפתים את האדם לחטא, חס ושלום, הדרך והעצה להתגבר עליהם היא על ידי שיזכור האדם שהנם יונקים את כל כחם מהסטרא אחרא והקלפות אשר ברא האדם בעצמו בחטאיו ובעוונותיו, רחמנא ליצלן. וכל כחם של הסטרא אחרא והקלפות הוא מפני שנדמה לאדם שהעינים הן שלו וזה מכחו וחיותו, כמו שכתוב (ישעיה נא יג): **"ותשכח ה' עשך"**.

וזה באור דברי רש"י הקדוש **"בעיניך הוא רב"**, כלומר על ידי שאתה שוכח שכל הכח לראות הוא רק מהשם יתברך, אלא אתה חושב שהן עיניך, על ידי כך כחם רב וגדול לשלט ולהתגבר עליך,

עצות וסגולות לשמירת העינים

כי על ידי כך האדם נותן לכחות הקלפה כחות וחיות. אבל כאשר יזכר האדם שכל איבריו ועיניו הם עיני ה', והשם יתברך משפיע ונותן להם בכל רגע את כל כחן לראות, הנה על ידי שיזכר זאת האדם, הוא מכרית ומבטל את כל כחן ומבטלן מהעולם לגמרי, ועל ידי כך ממילא מתבטל כל כחו של יצרו הרע.

וזה מרמז בדברי רש"י "אבל בעיני אינו רב", כי על ידי שזוכר האדם שכל כחו לראות זה רק מהשם יתברך, וזה עיניו של השם יתברך, אין כחן רב לשלט עליו כלל, כי על ידי שזוכר זאת, הוא מכרית ומבטל את כל כחות החיצונים אשר הוא בעצמו ברא בעוונותיו, ומבטלם לגמרי מהעולם.

וזה עצה מפלאה מאד להציל את האדם מיד יצרו הרע, המבקש בכל יום להמיתו מיתת עולם על ידי פגם העינים, רחמנא ליצלן, ועל ידי שיזכר האדם בכל עת שכל חיותו וכחו הוא רק מהשם יתברך, יזכה להתגבר על יצרו הרע ולהנצל ממנו, ועל ידי כך יזכה לשמירת העינים בשלמות (אמרי נועם, פרשת שופטים, תפארת שמואל פרשת שופטים).

עצה חמש עשרה – הקונס עצמו – יזכה לשמירה מיוחדת מהשמים

כתב הרה"ק רבי צבי מדינוב זיע"א בעל ה"אגרא דכלה" (פרי שופטים), שהעצה לזכות לשמירת העינים, היא על ידי שיקנס האדם את עצמו בכל פעם שהוא נכשל להביט בדבר שאינו הגון, חס ושלום. כגון שיקנס עצמו לתת איזה סכום מכספו לצדקה לפי יכולתו, או שיקנס עצמו באיזה סגוף קטן, כגון מניעת מאכל

כל שהוא אשר ערב לחכו באותו היום, וכדומה.

ומבטיח בעל ה"אגרא דכלה", שכל העושה זאת וקונס את עצמו בכל פעם שהוא נכשל בראיה אסורה, חס ושלום, על ידי כך יזכה שהשם יתברך ירחם עליו, ויזכה לעלות ולהתעלות מדרגה לדרגה בקדשת העינים בשלמות, עד שיזכה למדרגה גבוהה כזו, אשר זכו אליה גדולי הצדיקים, והיא שהשם יתברך ימסר את חוש הראיה בידו ויזכה שעיניו לא יראו אלא רק מה שנוגע ומועיל לעבודת השם יתברך, ומה שאינו הגון לא יוכל לראותו בעיניו, כמו שהבטיח הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו עליו השלום שעיניו יהיו מסורות בידו לראות בהן רק דברים קדושים, כמו שכתבו חז"ל. (נדרים לב)

וזה מרמז בפסוק (דברים טז יח) "שפטים ושטרים תתן לה בכל שעריך", כלומר שצריך האדם לשם שופטים לכל שערי גופו, שהם שתי העינים, ושתי האזנים, האף והפה, וישפט את עצמו במה להסתכל ובמה לא להסתכל, וישם שוטר, כלומר שיקנס את עצמו כאשר נכשל ועבר על דברי השם יתברך באיזה שער, חס ושלום, ועל ידי כך יזכה להבטחת השם: "אשר השם אלקיך נתן לה לשבטך", כלומר שיזכהו השם יתברך להתעלות מדרגה לדרגה עד שיזכה שיתן לו השם יתברך במתנה שלא יראה בעיניו דבר שאינו הגון וכשר אשר אינו לרצונו יתברך, ולא ישמע באזניו דבר שאינו הגון לרצונו יתברך.

ומעיד בעל ה"אגרא דכלה", וזה לשונו: וכן ראינו צדיקים רבים שהיו בדורנו שלא היו יכולים לראות ולא לשמע דבר שאינו לרצונו יתברך, אלא היו שומעים רק דברים קדושים אשר חפץ

עצות וסגולות לשמירת העינים

בהם השם יתברך, והיו רואים בעיניהם רק דברים קדושים, ואת שְׂאֵר הדברים לא היו רואים כלל.

וכל אחד יכול לזכות לכה, וזאת על ידי שיקנס את עצמו ויהיה השופט והשומר של עצמו אם בא חס ושלום איזה מכשול לידו, ועל ידי כך יזכה שישמרו אותו בשמירה מיוחדת מן השמים, ויזכו אותו למדרגה המפלגת והעצומה הזאת. עד כאן דבריו הקדושים.

עצה שיש עשרה – שמירת המצוות בהדרגה להתעלות

הנה כאשר האדם זוכה לשמר את עיניו, הוא מקים בכל פעם שהוא יוצא לרחובה של עיר מאות מצוות עשה דאורייתא של "ולא תתורו" ושל "לא תנאף" ושל ו"נשמרת מכל דבר רע". כמו כן הוא מקים בכך מאות מצוות עשה של "קדשים תהיו", ולכן עליו לשמח מאד בכך בשמחה עצומה ונשגבה מאד, ועל ידי כך יזכה להתעלות תמיד בשמירת עיניו מכל משמר, כמו שהתבטא ואמר הרה"ק רבי אהרן מקרלין בעל ה"בית אהרן" זיע"א (פרי ישע אהרן עמוד רפז): מה הפלא שאברכים אינם מתעלים כאשר אינם מחשיבים את מעשיהם הטובים ואינם מיקרים את דבריהם הטובים?

והוסיף הרבי ואמר: הרי כאשר אנחנו יוצאים לרחובה של עיר ואנו שומרים על עינינו ולא מסתכלים על דברים אסורים, כשאנו חוזרים הביתה אנחנו שרים ומזמרים ומשבחים להשם יתברך "הודו להשם כי טוב כי לעולם חסדו", ושרים ומזמרים "ארוממך השם כי דליתני". (יש בקרלין ניגון מיוחד על כך, כידוע).

אֲשָׁא עֵינִי

וּמִכָּף אָנוּ לִוְמָדִים שְׁעַל יְדֵי שְׁהָאָדָם שׁוֹמֵחַ בְּכָף שֶׁהוּא זֹכָה לְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו בְּקִדְשָׁהּ וּמִיָּקָר אֶת מָה שֶׁהוּא זֹכָה לְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו, הוּא זֹכָה לְהַמְשִׁיךְ וּלְהַתְעַלּוֹת בְּמִסְלָה הָעוֹלָה בֵּית קָל.

וַיִּשְׁמַח הָאָדָם שֶׁהִקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לוֹ בְּכָל יוֹם אַפְשָׁרוֹת לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ אֲשֶׁר בְּשִׁבְלָהּ יֵרֵד לְעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֶה־הַקִּדְוֶשׁ (ויקרא טו ע"ב, פיקודי רסג) שְׁעַל זֶה עָקָר הַתְגַּבְּרוּתוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע לְהַכְשִׁיל אֶת הָאָדָם, וְזֶה עָקָר הַנִּסְיוֹן שֶׁל הָאָדָם בְּעוֹלָם (שיחות הר"ן סימן קטו).

וְאָמְרוּ צְדִיקִים זִיע"א, שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁהָאָדָם זֹכָה לְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו, זֶה נִחְשָׁב לוֹ כְּמוֹ שְׁשִׁים תַּעֲנִיּוֹת.

וּמַעֲלֹת רַבּוֹת וְעֲצוּמוֹת נֶאֱמָרוּ עַל כָּל הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו כְּמִרְאֹת אֲסוּרוֹת, וּמֵהֵן שֶׁזֹּכָה וּמִקְבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה (ויקרא רבה כג יג), וְלָכֵן כָּל תַּפְלוּתָיו בְּאוֹתוֹ רָגַע מִתְקַבְּלוֹת (שומר אמונים), וּבְכָף הוּא מַכְנִיעַ אֶת כָּל כּוֹחוֹת הַסֵּטְרָא אַחֲרָא וְחִילוּתֶיהָ, וְלָכֵן שְׁמוֹתֶיהָ שֶׁל ס"מ וְנוֹקְבָהּ בְּגִימְטְרִיא רֵאִית עֵינַיִם (החיד"א ראש דוד פר' אמור), וְאֵין לְסֵטְרָא אַחֲרָא וְחִילוּתֶיהָ שׁוּם שְׁלִיטָה עָלָיו כָּלֵל (תפארת שלמה פר' מסעי).

וְעַל יְדֵי כֵּף הוּא נִקְרָא קְדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁוּ חַז"ל (ויקרא רבה פרק כד ג) שֶׁהִטְעַם שְׁאֵלִישָׁע נִקְרָא "אִישׁ קְדוֹשׁ", כִּי לֹא הִבִּיט עַל הָאִשָּׁה הַשּׁוֹנֵמִית, וְעוֹד הִרְבֵּה מַעֲלֹת גְּדוּלוֹת וְעֲצוּמוֹת אֲשֶׁר זֹכָה כָּל הַשּׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו, הֵן בְּרוּחָנִיּוֹת וְהֵן וּבְגִשְׁמִיּוֹת.

מִדּוּעַ כֹּה שִׂמַּח הָרַב לִיְבוּבִיץ

וְעַל הָאָדָם לְשֹׁמֵחַ בְּכָל פַּעַם שֶׁהוּא זֹכָה לְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו בְּכָף

עצות וסגולות לשמירת העינים

שהוא זוכה לקיים את מצות "ולא תתורו", שהוא לאו דאורייתא, כמו שהיה ספור עם הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, שכאשר הוא התגורר באמריקה בנו לו בית חדש בקמניץ, מול ביתו של כמר, שהתנוסס מעליו צלב, ולא שמו לב לכה. יום אחד הוא קרא לתלמידו הגאון רבי משה ברנשטיין, ראש ישיבת קמניץ בירושלים, וספר לו בשמחה: הנה היום הזדמן לי לקרא ספור שהוא הצלת חיים בעבורי. היום קראתי מעשה על ה"חתם סופר" שנסע עם רבו הרה"ק רבי נתן אדלר זיע"א ביום משלג לדרך רחוקה, ובאמצע הדרך העגלון הגוי רתם לעגלה סוס ושור יחדו, ובאותו רגע קפץ רבי נתן אדלר מהעגלה והתחיל לרקד ולשמוח באמרו: הנה זכיתי פעם ראשונה בחיי לקיים את מצות "לא תחרש בשור ובחמור יחדו" (דברים כב י). סיים רבי ברוך בער ואמר: לפי זה אמרתי לנפשי, כמה עלי לשמוח בכל יום שמזדמן לי לקיים בכל רגע את מצות "ולא תתורו", שלא להסתכל על העבודה זרה הנמצאת מול עיני (הרב הדומה למלאך עמוד 247).

וכאשר יבין האדם את גדל ומעלת דבר זה, ישמח בכך, ויודה להשם יתברך שזכה אותו במעלות עצומות ונשגבות אלו, ועל ידי זה יזכה לשמור את עיניו בשלמות תמיד.

עצה שבע עשרה – ציינו הקדוש של יוסף הצדיק

אמרו צדיקים זיע"א, שסגלה נפלאה לזכות לשמירת העינים היא להתפלל על כך בציינו הקדוש של יוסף הצדיק אשר בעיר שכם, כי יוסף הצדיק הצטין ביותר בכך שעמד בגבורה בכל הנסיגות העצומים שהיו לו בשמירת העינים עד שזכה להיות

מרכבה לספירת היסוד עד סוף כל הדורות, ולכן בצינו הקדוש אפשר לפעל גדולות ונצורות, ובפרט בעיני קדשת היסוד והעינים.

הפלת "העבר עיני" ארבע שעות

ספר הגאון רבי נח חפץ זצ"ל, שפעם אחת נסע עם הגאון הצדיק רבי שמואל שפירא זיע"א, לצינו הקדוש של יוסף הצדיק, ורבי שמואל שפירא חזר שם על הפסוק "העבר עיני מראות שוא בדרכי חיי" במשך ארבע שעות רצופות! כשהוא מתחנן שוב ושוב שיזכה לשמור את עיניו בקדשה וטהרה.

ואכן, זכה הצדיק רבי שמואל שפירא זיע"א לשמור את עיניו מכל משמר, וספורים רבים ישנם על כך כידוע.

ספר הגה"צ רבי בן ציון גרוסמן שליט"א, שפעם אחת נסע רבי שמואל שפירא זיע"א לצינו של יוסף הצדיק אשר בשכם, וכל הדרך ישב רבי שמואל שפירא כשעיניו עצומות. כשהגיעו לו הנסעים לפקח את עיניו ולהתבשם מיופי הבריאה ומפלאי הבורא, השיב ואמר בחלחלה גדולה:

הרי תוף כדי ההסתכלות הזאת עלולה לפל חלילה פצצה אחת שתהרס את כל הנשמה, פצצה רוחנית שהנפש לא תשכח לעולם! (ספר השרף עמוד 245).

עצה שמונה עשרה – צינו הקדוש של התנא רבי מתאי בן חורש

כתב האריז"ל, שבצינו של הצדיק אפשר לקבל ממדותיו

עצות וסגולות לשמירת העינים

וממדרגותיו הגדולות של הצדיק, וזאת על ידי התפלה והבקשה על כף במקום קדוש זה.

ואמרו צדיקים זיע"א, שמשום כך סגלה נפלאה לזכות לקדשת העינים, היא להתפלל על כך בציונו הקדוש של התנא האלקי רבי מתאיא בן חרש זיע"א, אשר מסר את נפשו על שמירת העינים כאשר נסה היצר הרע להכשילו בפגם העינים, וכשראה זאת לקח שני מסמרים של אש ושם אותם בעיניו, ועל ידי כך התעור בשני עיניו, וזאת כדי שלא יכשל חס ושלום בראיה אסורה, ואף על פי ששלח לו הקדוש ברוך הוא את מלאך רפאל שיורפא את עיניו, לא הסכים שיורפא אותו, משום שהיה ירא לנפשו שמא יכשל חס ושלום בפגם העינים, עד שהבטיחו הקדוש ברוך הוא ואמר לו: "אני ערב שלא ישלט בך יצר הרע", וכששמע כך הסכים שיורפא אותו המלאך רפאל.

מיד בא המלאך רפאל ורפא את עיניו, והוא שב לראות בשתי עיניו. ומשום כך בציונו הקדוש של צדיק קדוש ונשגב זה אשר מסר את נפשו על קדשת הראיה, אפשר לפעל בתפלתו שיסיעוהו מן השמים לזכות לשמור את עיניו בשלמות.

וכתב בעל ה"שומר אמונים" זיע"א, שעקר מעלת האדם היא רק בשמירת עיניו בקדשה גדולה, ולומדים זאת מכך שאף על פי שרבי מתאיא בן חרש היה תלמידו של רבי אליעזר הגדול, וכהן כראש בית דין, וכן היה ראש הישיבה הגדולה ביותר בדורו, כמו שכתב הרמב"ם, ואף על פי כן שבחוהו חז"ל שנקרא "איש קדוש", רק משום שעמד בסיון הגדול שהיה לו בשמירת העינים, וזאת ללמדנו שבכך הוא עקר מעלתו של האדם בעולם הזה ובעולם הבא.

עֲצֵה תַשֶּׁע עֲשֵׂהָ – אֵל תַּתִּירוֹ אֶת הַקָּשָׁר

אחת העצות העקריות לזכות לשמירת העינים, היא לא לפל מקף שהאדם נכשל ונופל לפעמים, אלא תמיד יתחיל מהתחלה לשמור את עיניו מפל משמר, כמו שפרש החוזה מלובלין זיע"א את הפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", שהנה הפסוק "ולא תתורו" נכתב בתורה חסר ו', "ולא תתרו", ופרשו הוא גם מלשון התרה. כלומר, אל תתיר את עצמך מהקשר והרצון לעבודת השם, וגם לאחר המכשול בלבבך או בעיניך, תשאיר מקשר לקדוש ברוך הוא ותתחיל לעבדו בכל פעם מהתחלה. ולכן תמיד שהאדם נזכר בכך, יתחיל מההתחלה לשמור את עיניו בכל כחו.

והוסיף עוד הרה"ק רבי שלמה דוד יהושע מסלונים זיע"א בספרו "זכרון קדוש", שהסימן על חיל טוב הוא, שכאשר באמצע המלחמה הוא נופל מהסוס ונשברות עצמותיו וכלו זב דם, ואף על פי כן הוא מיד קופץ שוב על הסוס וממשיך להלחם במלחמה, וזה הנקרא חיל מצטין הנבחר לקבל אות הצטינות.

והוסיפו עוד צדיקים, שעל ידי שהאדם ממשיך במלחמה אפלו לאחר הירידה והנפילה, בכך הוא מתקן את כל העבר בשלמות ממש, וזאת מפני שכאשר האדם חוזר לעבודתו אפלו לאחר הנפילה, הוא מראה בכך שאפלו אחרי ירידה כזו אינו קשור כלל לסטרא אחרא, אלא הוא קשור רק לקדשה ועבודת השם.

וכך היה מעשה עם הגה"צ רבי יעקב ישראל קניבסקי זיע"א, ה"סטיפלר", שפעם נגש אליו בחור ואמר לו שהוא שבור ורצוץ

עצות וסגולות לשמירת העינים

ומיֵאֵשׁ לַגִּמְרִי וְאִינוּ יָכוֹל לִלְמֹד מִפְּנֵי שְׁנִכְשֵׁל בְּפָגַם הָעֵינַיִם. שְׁאֵל אוֹתוֹ הַ"סְטִיפְלֵר": הֲאֵם אַתָּה גַּם מִנְצַח לַפְּעָמִים? אָמַר לוֹ הַבַּחוּר שְׁאֵכֵן כֵּן, פְּעָמִים רַבּוֹת אֲנִי גַּם מִנְצַח אֶת יִצְרִי. הַ"סְטִיפְלֵר" קָם לְכַבּוֹדוֹ מְלֹא קוֹמָתוֹ, וְאָמַר לוֹ: קִיַּמְתָּ מִצְוֹת עֲשֵׂה דְאוֹרִיתָא שֶׁל "וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם", וְצִרִיךְ לָקוּם לְכַבּוֹדְךָ! וְהוֹסִיף לוֹ הַ"סְטִיפְלֵר": תִּדְעַ לָךְ שֶׁבְּכָל פֶּעַם שְׁאַתָּה שׁוֹמֵר אֶת הָעֵינַיִם, אַתָּה מִתְקַן אֶת מָה שֶׁפָּגַמְתָּ כְּבָר בַּעֲבֹר בְּעֵינַיִם.

עצה עשרים – הסתכלות על הציצית תועלת גדולה

סגלה נפלאה להנצל מפגם העינים, הוא להסתכל בעת נסיון בציציותיו, כמו שנאמר (במדבר טו לט): "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', ולא תתורו אחרי לבבכם אחרי עיניכם".

וכתב האריז"ל (שער הכוונות פרשת ציצית), שההסתכלות בציצית גורמת לאדם לראת שמים ותועלת גדולה לנשמה, ועל ידה ינצל שלא יזדמן חטא לידו, וכמו שספרו חז"ל (מנחות סד) מעשה שארע אף לאדם השקוע בחטא, אשר בזכותה של מצות הציצית נמנע מלחטא ושב בתשובה שלמה.

וכתב ה"חפץ חיים" זיע"א (שמירת הלשון פ"ג), שכיון שסגלתה של ראית הציצית היא להזדרז במצוות השם ושלא יתור אחרי עיניו, לכן נכון וראוי לכל אדם להסתכל בציציותיו כמה פעמים ביום, ובפרט כאשר עולה בלבו של האדם איזו מחשבה שאינה טהורה, או איזה פעם, יסתכל בציציותיו, ומיד יפקע ממנו היצר הרע המפתהו ויזכה להנצל ממנו. וכן כתב בעל ה"בני יששכר" זיע"א (הנהגות ישרות אות כה).

וְהִנֵּה, בְּהִסְתַּכְלוּת עַל הַצִּיצִית, מְקִיִּם הָאָדָם מִצּוֹת עֲשֵׂה דְאוֹרֵיתָא בְּכָל פֶּעַם וּפֶעַם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּעַל הַ"פֶּלֶא יוֹעֵץ" (כִּלְלוֹת ב), שֶׁכֶּאֱשֶׁר הָאָדָם מִסְתַּכֵּל בְּצִיצִית כְּדִי לִזְכֹּר אֶת כָּל מִצְוֹת הַשֵּׁם, הוּא מְקִיִּם בְּכָף מִצּוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר צִוְּתָה אוֹתָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בְּצִיצִית כְּדִי לִזְכֹּר אֶת כָּל הַמִּצְוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר טו לט): "וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וַיִּזְכְּרֶתֶם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'".

הַבְטָחַת הַתּוֹרָה – סִגְלַת הַצִּיצִית

כָּתַב הָאֱלֹשִׁיף הַקָּדוֹשׁ (תּוֹרַת מֹשֶׁה פֶּר' שִׁלַּח), שֶׁכֶּאֱשֶׁר הָאָדָם מִסְתַּכֵּל בְּצִיצִית וְעַל יְדֵי כָף הוּא נִזְכֵּר בְּכָל הַמִּצְוֹת וּמִקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְקִיּוֹן וְלַעֲשׂוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר טו לט): "וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וַיִּזְכְּרֶתֶם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'", עַל יְדֵי הַקִּבְלָה הַזֹּאת שֶׁהוּא מִקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוֹת, נִחָשֵׁב לוֹ כְּאִלּוּ הוּא כָּבֵר קִיָּם אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם", כִּי מִחֲשָׁבָה טוֹבָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה, וְלִכְן מְבַטֵּחַ לוֹ שֶׁעַל יְדֵי כָף יִנָּצַל מִכָּל רָאִיָּה אֲסוּרָה, וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי הַהִסְתַּכְלוּת בְּצִיצִית, יַחַד עִם הַקִּבְלָה אֲשֶׁר קִבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְקִיָּם אֶת כָּל מִצְוֹת הַשֵּׁם, שׁוֹרָה קִדְשָׁה גְדוֹלָה וַעֲצוּמָה בְּעֵינָיו - אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַצִּיצִית, וּבִלְבוֹ - שִׁזְכֹּר אֶת כָּל הַמִּצְוֹת וּקִבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְקִיּוֹן וְלַעֲשׂוֹתוֹ, וְעַל יְדֵי קִדְשָׁה נּוֹרָאָה זוֹ הַשׁוֹרָה בְּעֵינָיו וּבִלְבוֹ, מִבְטִיחָה לוֹ הַתּוֹרָה שֶׁהוּא יִזְכֶּה שְׁלֵא תִשְׁלַט עוֹד הִטְמָאָה בִּלְבוֹ וּבְעֵינָיו, אֲשֶׁר בָּהֶם עָקַר כַּח הַפְּתוּי וְהַמְכָּשׁוּל לְבּוֹא לְהַכְשִׁילוֹ בְּרָאיוֹת אֲסוּרוֹת, חֵס וְשָׁלוֹם, אֱלֹא יִתְקַיֵּם בּוֹ הַמִּשְׁךְ הַפְּסוּק - "וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם". וְעַל יְדֵי כָף מְבַטֵּחַ לוֹ שֶׁבּוֹדָאֵי יִזְכֶּה לְשִׁמּוֹר אֶת עֵינָיו בְּקִדְשָׁה גְדוֹלָה.

עצות וסגולות לשמירת העינים

וכן באר הרה"ק בעל ה"בית ישראל" מגור זיע"א (פ' שלח תשטז) את הפסוק (במדבר טו לט): "וראי־תם אתו וזכרתם את כל מצות ה', ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ופרשו הוא, כאשר האדם מקים את תחלת הפסוק "וראי־תם אתו" ומסתכל רק על ציצית ודברים קדושים כמוהו, מבטיחה לו התורה שיזכה לשמירה מיחדת מן השמים, שיתקיים בו המשך הפסוק - "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", כי השם יתברך ישמרהו בשמירה מיחדת שלא יתור אחרי לבבו ואחרי עיניו ולא יבוא להכשל בראיות אסורות, חס ושלום.

ההסתכלות בציצית מסירה את החשך הגדול

דבר נפלא כתב בעל "קב הישר" זיע"א (פרק כח):

קבלה בידי, שעל ידי ההסתכלות בציצית מסיר אדם את החשך אשר עליו אמר ירמיהו (איכה ג ב): "אותי נהג וילך חשך ולא אור", וכאשר מסתכל בציציותיו יכון לבטל זאת, ובזה הוא מבטל את החשך הגדול אשר מפסיק ומפריד בינינו ובין השכינה הקדושה.

וכן יעשה את מצות ציצית כתקונה, ועל ידי כך יקבל את השפעתה הגדולה להנצל מן החטא, ולכן יכון בעת לבישתו את הציצית: א. כדי לקיים את מצות ה' שצוה אותנו בתורתו הקדושה לשם ציצית בבגדינו. ב. יכון שעל ידי הציצית יזכר את כל מצוות ה' לעשותן, כמוכא בשלחן ערוך (סימן ח).

וכן ישתדל לכון באמירת פרשת ציצית בקריאת שמע (מודרש שמואל על מסכת אבות).

אשא עיני

כמו כן יהדר האדם במצות ציצית, הן ללבש ציצית מהדדרת המציצת כהלכתה, אשר על ידה הוא מקים את מצות לבישת ציצית לכתחלה.

וכן יזהר שתהא עשיתה על ידי אנשים יראים ושלמים, ועל ידי כך יזכה שתגן עליו מצות הציצית להצילו מן החטא.

סגלה לדפואת העינים לספר את חוטי הציצית

כאשר המשפיע הגה"צ רבי שמואל אהרן לידר זצ"ל היה קרוב לגיל שמונים ושמונה, החל לחוש בעיניו ונגש לבית החולים על מנת לערוך בדיקות בעיניו. לאחר סדרת בדיקות מקיפות, הסיקו הרופאים כי עיניו של הרב לידר נחלשות בקצב מהיר וכי יש סכנה לתפקודן, ולכן הצע לו לעבר טפול רפואי שיבריא אותן וישיב לו את חוש הראיה כמקדם. כששמע זאת הרב לידר, הוא פסק נחרצות: "לא! בשום פנים ואפן אינני מסכים לעבר טפול ראייה שכזו!". "מדוע?", שאלו הרופאים ובני המשפחה, "הרי הטפול הזה מסגל להחזיר את ראיתך?".

השיב להם ר' שמואל ואמר: "הרי זו הזדמנות ומתנה משמים! כי כאשר העינים שלי לא יראו, בכך לא אכשל בשמירתן! היש ברכה גדולה מזו?... וכי רוצים לקחת ממני את הברכה הזו כעת?!". הכל היו המומים לשמע כיצד אדם ישיש המתקרב לגיל שמונים ושמונה שמח ומאשר שראיתו נחלשה עד למאד רק מפני שקעת לא יוכל להפשל בשמירת עיניו. בני משפחתו אמנם התפעלו מגדלותו ורוממותו, אך סרבו להסכים עם מצבו. סוף כל סוף לא פשוט לחיות כאדם קצר ראייה.

עצות וסגולות לשמירת העינים

בצר להם, הם פנו אל רבה של העיר בני-ברק, הגאון רבי משה לייב לנדא זצ"ל, וספרו לו את כל המתרחש. הרב לנדא זצ"ל מהר אל ביתו של הרב לידר ואמר לו: "אני פוסק לך כי חובת ההשתדלות מחיבת אותך לעבר את הטפול". כדי להוסיף ולשכנעו, צידו הרב לנדא בסגלה נפלאה: "תספור מדי יום את חוטי הציצית, חוט אחר חוט, שמונה בכל כנף, ובסך הכל שלשים ושנים חוטים, כי זו סגלה לבריאות העינים". הרב לידר החל לעשות סגלה זו, ובכל יום היה סופר את חוטי הציצית אחד לאחד. למים העיד הרב לידר, כי מאותה תקופה שהחל לספור את הציציות, ראיתו שבה והתחזקה לאין ערוך ללא כל טפול רפואי. (פניני פרשת השבוע)

עצה עשרים ואחת – למה נבראה המדרכה

כאשר החלו לעשות את המדרכות בצדי הכביש, אמר בעל ה"אהבת ישראל" מויז'ניץ זיע"א (נפשות חסידיו עמוד קעא), שכל המדרכה נעשתה רק כדי שילכו יראי ה' על הכביש, ולא על המדרכה, ועל ידי כך ינצלו מפגם העינים.

ומעשה היה באחד מגדולי ישראל זצ"ל שהלך בצדי הכביש, וכאשר העיר לו מאן דהוא שיש סכנה בדבר, ענה ואמר לו: במדרכה הסכנה הרבה יותר גדולה.

והנה בודאי כאשר יש סכנה גדולה בכך, כגון בכביש סואן, אסור לאדם לסכן את עצמו וללכת על הכביש, אבל בדרך כלל, בכבישי העיר, ברב המקומות אין הכביש כה סואן ויכול

אשא עיני

הָאָדָם לְהִזָּהֵר בְּכֹךְ וּלְלַכֵּת בְּצַדִּי הַכְּבִישׁ, וְעַל יְדֵי כֹךְ יִנָּצַל מִפָּגַם הָעֵינִים.

וְאָמְרוּ צַדִּיקִים, שְׁמַדְבְּרֵי חַז"ל (ברכות סא) שִׁכְתְּבוּ שִׁי'לֶךְ אָדָם אַחֲרֵי אָרִי וְלֹא אַחֲרֵי אִשָּׁה, אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ סִכְנָה עֲצוּמָה שְׁמָא הָאָרִיָּה יִסְתַּבֵּב אֵלָיו וְיִמִּית אוֹתוֹ, אָנוּ לוֹמְדִים אֶת חֻמְרָתוֹ שֶׁל פָּגַם הָעֵינִים.

וּכְאֲשֶׁר הַכְּבִישׁ סוֹאֵן וַיִּשְׁנֶה סִכְנָה לְלַכֵּת עַל הַכְּבִישׁ, הָעֵצָה הִיא לְלַכֵּת בְּצַדִּי הַמְדַּרְכָּה, סִמוּךְ לַכְּבִישׁ, כְּמוֹ שֶׁהִיא נוֹהֵג תָּמִיד הֵרֵה"ק רַבִּי אֶהְרֹן רֵאטָה זִיע"א בַּעַל "הַשּׁוֹמֵר אֱמוּנִים" לְלַכֵּת בְּצַדִּי הַמְדַּרְכָּה.

וְהִיא רְגִיל לומר תָּמִיד מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבּוֹ הַקָּדוֹשׁ הֵרֵה"ק רַבִּי יִשְׁשָׁכָר דָּב מִבְּעֵלְזָא זִיע"א, שְׁאִסּוֹר לְלַכֵּת עַל הַמְדַּרְכָּה עֲצוּמָה, בָּהֶם הַמְכַּשּׁוּלוֹת מִצּוּיִים, כִּי זֶה אֲבִיזְרִיָּהוּ דְגִלּוֹי עֲרִיזוֹת, וְכֵן אִסּוֹר לְלַכֵּת עַל הַכְּבִישׁ כִּי זֶה סִכְנָה וּבִגְדָר שְׁפִיכוֹת דָּמִים, וְלִכֵּן הָעֵצָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר הִיא לְלַכֵּת בְּצַדִּי הַמְדַּרְכָּה.

עצה עשרים ושתים – בזכות יוסף הצדיק

עֵצָה וּסְגָלָה נִפְלְאָה לְשִׁמְרֵת הָעֵינִים, כָּתַב הֵרֵה"ק רַבִּי פִּנְחָס מִפְּיִלֶץ בַּעַל הַ"שְּׁפָתַי צַדִּיק" זִיע"א (במדבר אות יז) בְּשֵׁם זִקְנוֹ בַּעַל הַ"חֲדוּשֵׁי הָרִי"ם" זִיע"א, שֶׁכָּל הַרוּצָה לַעֲצֹם עֵינָיו מִרְאוֹת בָּרַע, יִסְמֹךְ עַל זְכוּתוֹ הַגְּדוֹלָה וְהָעֲצוּמָה שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, אֲשֶׁר שָׁמַר אֶת עֵינָיו בְּמִסְרֵי נֶפֶשׁ וְלֹא הִבִּיט מִיָּמִיו בְּמִרְאוֹת אִסּוּרוֹת, וְעַל יְדֵי כֹךְ, בְּזִכּוֹתוֹ שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, יִזְכֶּה אֵף הוּא לְשִׁמּוֹר אֶת עֵינָיו בְּשִׁלְמוֹת, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְכָל הַרוּצָה לַעֲצֹם עֵינָיו מִרְאוֹת בָּרַע, יִסְמֹךְ

עצות וסגולות לשמירת העינים

בזכות יוסף הצדיק יסוד עולם. ולכן בעת נסיון ובמקום אשר בו מצויים המכשולים, יזכיר האדם בפיו את זכותו הגדולה של יוסף ויאמר: "בזכות יוסף הצדיק", ויסמוך על כחו הגדול שבזכותו אף הוא ינצל מפגם העין, ועל ידי כך יזכה אף הוא להנצל מפגם העין ויזכה לשמירת העינים בשלמות.

עצה עשרים ושלוש – מדוע נהג הרב תמיד עם משקפי שמש

אחת העצות לשמירת העינים, היא ללכת עם משקפי שמש אשר בתוכם יש מדבקה שחורה, אשר אינה נראית לעיני כל רואיו, החושבים לתמם שהוא הולך עם משקפי שמש להגן על עיניו, ובאמת הוא מגן על עיניו מסכנה היותר גדולה.

וכך המליץ הגה"צ רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל ה"סטיפלר", לגאון רבי אליהו מן שליט"א אשר היה צריך לנסע מבני-ברק לפתח-תקוה למסור שם שעור בישיבה, ושאל את ה"סטיפלר" מה לעשות, כיון שהדרך מלאה מכשולים, והשיב לו ה"סטיפלר": "זה לא משתלם לך כל הדבר". ולאחר מכן אמר לו ה"סטיפלר": "אני אתן לך עצה, תקח משקפי שמש וצבע אותם בלורד שחור ותשאיר מקום רק מה שחייב לראיה ההכרחית" (קדושת החיים עמוד תעד).

וכך היה נוהג הגה"צ רבי בנימין זאב חשין זצ"ל, שהיה הולך עם משקפי שמש, וספרו בניו שהבחינו שהיו המשקפים צבועים מתוכם בצבע שחור, המכסה את ראיתם, וזאת כדי שלא יבוא להכשל בראיתו (שאו מרום עיניכם עמוד כה, ועין הנחל עמוד קפג).

כְּמוֹ כֵּן מִי שֵׁשׁ לוֹ מִסְפֵּר גְּבוּהָ בְּמִשְׁקָפִים, עֲצָתוֹ הִיא שִׁוְרִיד
אֶת הַמִּשְׁקָפִים בְּלָכְתוֹ בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, וְכֵן יִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִפָּגַם
הָעֵינַיִם. וְכֵתֵב הַגָּאוֹן רַבִּי דָּוִד שְׁמוּאֵלִי שְׁלִיט"א (קדושת העיניים),
שֶׁסִּפֵּר לוֹ יְהוּדִי שֶׁהוּא זֹכֵר שֶׁכֶּן הָיָה נוֹהֵג הַגָּאוֹן רַבִּי עוֹבַדְיָה יוֹסֵף
זצ"ל כְּאֲשֶׁר כֵּהֵן כְּרֵבָה שֶׁל תַּל-אֲבִיב וְהַתְּגוּרֹר בְּתַל-אֲבִיב, שֶׁהָיָה
מוֹרִיד אֶת הַמִּשְׁקָפִים בְּלָכְתוֹ בְּרַחוּבוֹתֶיהָ.

וּמַעֲשֵׂה הָיָה שֶׁבָּא אַחַד ל"חֲזוֹן אִישׁ" זִיע"א, וְאָמַר לוֹ שֶׁהֵנוּ
מִתְבַּיֵּשׁ לְהוֹרִיד אֶת מִשְׁקָפֵינוּ בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, כִּי יִשְׁנֵם הָאוֹמְרִים
כִּי הִנֵּהגָה מְשֻׁנָּה הִיא, וְאֵין זֶה דְּרָפָה שֶׁל תּוֹרָה, עֲנֵה ה"חֲזוֹן אִישׁ"
וְאָמַר לוֹ: "הֵם הַמְּשֻׁנִּים". (פֶּאֶר הַדּוֹר)

עֲצָה עֲשׂוּרִים וְאַרְבַּע – מִדּוּעַ הָרַב בִּקְשָׁה מִהַעֲמוּדִים לָזֶזֶז

הַגַּה"צ רַבִּי גְּדַל אֵיזֶנְר זצ"ל, מְשַׁגֵּיחַ בִּישִׁיבַת "חֲדוּשֵׁי הָרִ"ם",
אָמַר שֶׁהַעֲצָה לְזַכּוֹת לְשִׁמּוֹר אֶת עֵינָיו, הִיא שְׁלֵא לְחַשֵּׁב מִכֶּן יוֹתֵר
מִדִּי בְּלָכְתוֹ בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, אֲלֵא שְׂמֹחוֹ יִהְיֶה עֶסוֹק בְּדַבָּרִים
אַחֲרִים, כִּי כְּאֲשֶׁר הָאָדָם רוֹצֵה בְּכָל כַּחוֹ לְהַשְׁמִיר מִכֶּן, מִדְּמָה הוּא
עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁהוּא נִכְשָׁל. מְשַׁל לְאָדָם הַמִּפְחֵד מְאֹד לְרֹאוֹת
חֲתוּלִים, וְרַק מְשׁוּם כֶּן הוּא רוֹאֶה כָּל חֲתוּל הַעוֹבֵר בְּרַחוּב, אֲבָל
כְּאֲשֶׁר מֹחוֹ עֶסוֹק בְּדַבָּרִים אַחֲרִים וְאֵינוֹ חוֹשֵׁב עַל כֶּן, אֵינוֹ רוֹאֶה
מֵאוּמָה.

וּמַעֲשֵׂה הָיָה בְּרַב אַחַד שֶׁהֵלֵךְ מִחוּץ לְאוּלָם כְּשֶׁעֵינָיו מְשֻׁפְּלוֹת
כְּלָפֵי מָטָה, וְהָיוּ שָׁם עֲמוּדִים מְקֻשְּׁטִים, וְצִעַק לָהֶם לִפְנוֹת אֶת
הַדֶּרֶךְ, כִּי חָשַׁב שֶׁזֶה נָשִׁים הָעוֹמְדוֹת שָׁם וּמְפָרִיעוֹת בְּדֶרֶכָּו.

עצות וסגולות לשמירת העינים

עמד שם הרה"ק מאנטניא זיע"א ואמר לו: במקום שתחשב על העמודים שהם נשים, מוטב שתחשב על הנשים שהם כעמודים.

עצה עשרים וחמש אין אדם שומע לי ומפסיד

אחת העצות הגדולות לזכות לשמירת העינים, היא לזכר תמיד את דברי חז"ל (דברים רבה פ' ראה אות ה): "אמר הקדוש ברוך הוא, אין אדם שומע לי ומפסיד". ולכן כאשר מזדמן לאדם איזה רוח כל שהוא, והוא יודע שהוא עלול להכשל בדרך בפגם העינים, או שמציעים לו איזו עבודה במקום אשר בו הוא עלול להכשל בפגם העינים וכדומה, ידע בברור שכל זה אינו אלא נסיון משמים בשבילו, ואם יעמד בו ולא ילך לשם, ירויח בכפלים, ביישר ובקלות, כי "אין אדם שומע לי ומפסיד".

והנה נפסק בשלחן ערוך, שהאדם צריך לתת את כל ממונו ובלבד שלא יעבר על דבר אחד מהתורה, ואפלו בשביל לא תעשה אחד מחיב האדם לתת את כל רכושו בכדי שלא יעבר עליו ולא יכשל בו.

ולכן, כיצד ידמה אדם שהוא יכול להרויח איזה רוח כלשהו אם יכשל בפגם העינים? הרי אפלו בשביל פעם אחת שלא יכשל הוא חיב לתת את כל ממונו, וקל וחמר שמחייב לתת זאת בשביל הרבה פעמים שלא יכשל בהן לעבר על לאו של "ולא תתורו", ולפעמים במקומות אלו מצוי לעבר הרבה פעמים על לאו זה.

וכתב החיד"א זיע"א, שלפעמים מפתה היצר את האדם שיקנה במקום זול ויחסך כסף, וזאת אף על פי שבמקום זה עלול האדם

לְהַכְשִׁל בְּפָגַם הָעֵינַיִם, או שִׁמְפָּתָה אוֹתוֹ יִצְרוּ שִׁיעֵבֶד בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
בוּ הוּא עָלוּל לְהַכְשִׁל בְּפָגַם הָעֵינַיִם, וְהָאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא אֵכָן חֶסֶד
וְהַרְוִיחַ סָכּוּם כֶּסֶף גָּדוֹל בְּמָקוֹם זֶה, אָבֵל יֵשׁ לְדַעַת שֶׁכֶּסֶף זֶה לֹא
יִשָּׂאֵר בִּידוֹ, וּלְאַחַר כֵּמָה שָׁנִים הוּא יוֹצִיא כָּל מָה שֶׁחֶסֶד עַל אִיזוֹ
הוֹצָאָה כֶּסֶפִּית גְּדוֹלָה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ, כִּי כֶסֶף שֶׁלֹא בָּא בְּכִשְׁרוֹת אִינוֹ
נִשָּׂאֵר אֲצֵל הָאָדָם.

וְהִנֵּה הָאָדָם חוֹשֵׁב לַעֲצֹמוֹ אֵיזָה נֶס שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֶּסֶף מִכָּל מָה
שֶׁהוּא חֶסֶד בְּמָקוֹם זֶה, וְכֵן יֵשׁ לוֹ מֵהִיכָן לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַהוֹצָאָה
הַכֶּסֶפִּית הַגְּדוֹלָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְאִינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁאֵם הִיָּה שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו,
הִיָּה נֶצֶל מִכָּל זֶה וּמִכָּל הָעֲגָמַת נֶפֶשׁ הַכְּרוּכָה בָּכָּה, כִּי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא רוֹצֵה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַכֶּסֶף שֶׁבָּא אֵלָיו שֶׁלֹא בְּכִשְׁרוֹת,
וְזֶה לְטוֹבָתוֹ, כִּי אִם יִתְעַרֵּב כֶּסֶף זֶה בְּכֶסֶף אֲחֵר, גַּם הוּא יֵאבֵד. עַד
כָּאן דְּבַרֵּי הַחֵיד"א.

וְגַם אִם מִפְתָּהוּ יִצְרוּ שִׁילָךְ אֶפְלוֹ אִם זֹאת בְּשִׁבִּיל אֵיזָה דְּבַר
רוֹחֲנִי, אָבֵל אִם יוֹדֵעַ הָאָדָם שֶׁהוּא עָלוּל לְהַכְשִׁל בַּדֶּרֶךְ בְּשִׁמְרִית
עֵינָיו, יָדַע שֶׁכָּל זֶה הוּא אֶךְ וְרַק עֲצַת הַיֵּצֶר הַחָפֵץ לְהַכְשִׁילוֹ, וַיֵּצֵא
שִׁכְרוֹ בְּהַפְסְדוֹ הַגָּדוֹל, כִּי הָאָדָם בָּא לְעוֹלָם רַק בְּשִׁבִּיל לַעֲמֹד
בְּנִסְיוֹן הַקְדָּשָׁה, כְּמוֹבָא בְּזֶהֱרַר הַקְדוֹשׁ (פִּיקוּדֵי רִסֵּד).

וְהִנֵּה מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל כָּל אָדָם קְצוּבִים לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה (בִּיצֵה טז),
וּמִי שֶׁמֵּאֲמִין בָּכָּה בּוֹדָאִי לֹא יַעֲבֹר עַל שׁוּם חֲטָא וְעוֹוֹן בְּשִׁבִּיל
פְּרִנָּסָתוֹ, אוּ בְשִׁבִּיל אֵיזָה רוּחַ שֶׁל מִמּוֹן, מִפְּנֵי שִׁיּוּדֵעַ בְּבִרְוֹר שֶׁלֹא
יִרְוִיחַ מִכָּה מְאֻמָּה.

כִּי כָּל חוֹבָתוֹ שֶׁל הָאָדָם הִנֵּה רַק לַעֲשׂוֹת הַשְׁתַּדְּלוּת לְפִרְנָסָתוֹ,
וְלֹא יִתְכַּן שֶׁתַּחֲבִיבֵהוּ הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹת הַשְׁתַּדְּלוּת אֲשֶׁר עַל יְדָהּ הוּא

עצות וסגולות לשמירת העינים

יעבר על התורה, ובדאי שאין זה רצון השם יתברך. ודבר זה הוא בדוק ומנסה אצל הרבה אנשים, שספרו כיצד כל כספם שהרויחו במקומות לא טובים נלקח מהם מכל מיני הוצאות לא צפויות שהיו להם, ואלו כל אלו אשר עמדו בנסיון של שמירת העינים, כגון שלא הלכו למקום עבודה אשר בו הם עלולים להכשל בפגם העינים, ראו בעיניהם כיצד מיד לאחר מכן הם מצאו מקום עבודה הרבה יותר טוב עם תנאים יותר נוחים, אשר בו הם אף הרויחו הרבה יותר.

עצה עשרים ושש – ראית דברים טמאים ממשיכה טמאה על העינים

כתב בעל ה"קב הישר" זיע"א (קב הישר פרק ב), שפאשר מסתכל האדם על דברים טמאים בהתבוננות ממשכת ומשביע את עיניו בהסתכלותו עליהם, כגון כאשר הוא מסתכל על חיות טמאות או על אנשים רשעים, בכך הוא שואב את הטמאה לעיניו, וכל הטמאה הזו נכנסת אליו ושורה על עיניו, ועל ידי כך הוא מתאנה לראות עוד דברים טמאים, ועל ידי זה הוא נכשל אחר כך אף בפגם העינים, להסתכל על מראות אסורות.

ובדאי שאין מדבר על ראיה בעלמא, אלא על הסתכלות והתבוננות ממשכת, ולכן יזהר האדם שלא להתבונן ולהסתכל על כל מיני חיות טמאות, כגון על כלבים או חתולים וכדומה, ועל ידי זה יזכה לקדשת העינים.

וכן כאשר האדם מסתכל במראה, שורה עליו רוח טמאה נוראה, אשר היא קשורה בו תמיד, כמו שכתב הזהר הקדוש

אשא עיני

(פרשת פיקודי דף רסז), שִׁכְפִי גִדְל גְּאוֹתוֹ בְּהִסְתַּכְלוּתוֹ בַּמֶּרְאֶה, כֹּךְ גִּדְל רוּחַ הַטְּמָאָה הַנוֹרָאָה הַשּׁוֹרָה עָלָיו כֹּךְ אֲשֶׁר הוּא מְסַתֵּפֵל בַּמֶּרְאֶה, וְהִיא אֲשֶׁר מְכַשִּׁילָה אוֹתוֹ אַחֵר כֹּךְ בַּפְּגָמִי הָעֵינַיִם, רַחֲמָנָא לִיצְלוֹן.

וְכֵן נִפְסַק בְּשִׁלְחוֹן עֲרוּף, שְׁאֲסוּר לְאִישׁ לְהִסְתַּפֵּל בַּמֶּרְאֶה מִשּׁוּם "לֹא יִלְבַּשׁ גָּבֵר" (דברים כב ה), וְהֶרֶם"א הִתִּיר בְּמָקוֹם שֶׁדֶּרֶךְ הָאֲנָשִׁים לְהִסְתַּפֵּל גַּם כֵּן בַּמֶּרְאֶה, אוֹ כְּשֶׁמְסַתֵּפֵל לְצֶרֶךְ רְפוּאָה וְכַדּוּמָה (יורה דעה סימן קנו סעיף ב, וכן סימן קפב ס"ו).

וּמַעֲשֶׂה הָיָה שֶׁנִּכְנַס אִיזָה אָדָם לְהִרְהַר"ק רַבִּי שְׁלֹמֹה מְזוּיעָה לִזֵּע"א וּבִקְשׁוֹ שֶׁיִּבְרַכְנוּ לְרְפוּאָה שְׁלֵמָה כִּיּוֹן שֶׁפָּנִיו לֹא נִרְאוּת טוֹב, וְכִשְׁשָׁאָלוּ הָרַבִּי כִּי־צַד הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא נִרְאָה בְּפָנָיו לֹא טוֹב, הִשִּׁיב לוֹ, כִּי רָאִיתִי זֹאת בַּמֶּרְאֶה. עֲנָה וְאָמַר לוֹ הָרַבִּי: "הֲרִי אֲסוּר לְהִסְתַּפֵּל בַּמֶּרְאֶה. מֵהַיּוֹם וְהִלָּאָה אֵל תְּסַתֵּפֵל בַּמֶּרְאֶה, וּבִזְכוּת כֹּךְ תִּהְיֶה בְּרִיא" (צדיק יסוד עולם ח"ב עמוד 176).

וְאָמַר הִרְהַר"ק רַבִּי מֵאִיר מְקַרְעֵטְשְׁנִיף זִיע"א (רזא דעובדא עמוד קנו), שְׁאֲפָלוּ אִם יֵשׁ לְאָדָם צֶלֶם אֱלֹקִים הֲכִי יָפָה, כֹּךְ אֲשֶׁר הוּא מְסַתֵּפֵל בַּמֶּרְאֶה חוֹלְפֶת וְעוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ קִדְשָׁה אֱלֹקִית זֹאת.

עצה עשרים ושבע – כָּל אָדָם חָזוּ בּוֹ

יִתְרַגֵּל לְלַכֵּת בְּרוּחוּבָה שֶׁל עִיר וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמִּצְוִיִּים הַמְּכַשּׁוּלוֹת כְּשֶׁרָאשׁוּ וְעֵינָיו לְמַטָּה, וְעַל יְדֵי כֹךְ יִנְצֵל מִכָּל מִינֵי מִרְאוֹת אֲסוּרוֹת, וְהֵנָּה בְּמָקוֹם שֶׁהַמְּכַשּׁוּלוֹת מִצְוִיִּים יִשְׁנוּ חַיִּיב עַל פִּי הַהִלָּכָה לְלַכֵּת כֹּךְ, כִּמּוֹ שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה פִּינְשֵׁטִין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סימן מ), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

עצות וסגולות לשמירת העינים

"וַיֵּשׁ חַיִּיב עַל כָּל אָדָם לְהַבִּיט כְּפִי הָאָפֶשֶׁר לְמִטָּה כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּשׁוּק וְכוּ', וְכֵן בְּכָל מְקוֹם שֶׁפּוֹגַע בְּנָשִׁים". עד כאן לשונו.

וְכָתֵב הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ רַבִּי יַעֲקֹב אַבּוּחֶצִירָא זִיע"א (גנזי המלך אות לא), שֶׁרָמַז נִפְלֵא לְכָךְ יֵשׁ בַּפֶּסוּק שֶׁאָמַר אִיּוֹב (אִיּוֹב לו כה): **"כָּל אָדָם חָזוּ בוֹ, אֲנוֹשׁ יִבִּיט מֵרְחוֹק"**. וְהִנֵּה בְּכָךְ יִשְׁנֹו רָמַז לְמַעַלַת הַהוֹלֵךְ וּרְאִשׁוֹ כְּלָפֵי מִטָּה, בְּכַדִּי שֶׁלֹא יָבוֹא לְהַכְשֵׁל בְּמִרְאוֹת אֲסוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִיצְלָן, כִּי בְּשֵׁם **"אָדָם"** קְרוִי הָאָדָם הַחֲשׁוֹב, וְהֵנוּ הַשֵּׁם שֶׁל הָאָדָם הַמְּבַחֵר בְּאַנְשִׁים, כְּמוֹבָא בְּזֵהֵר הַקָּדוֹשׁ (ח"ג מח.), וְכֵן בְּגִמְרָא (בבא מציעא קיד ע"ב), כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חַז"ל: **"אַתֶּם קְרוּיִים אָדָם, וְאִין אַמּוֹת הָעוֹלָם קְרוּיִים אָדָם"**, וְאֵלּוּ **"אֲנוֹשׁ"** הוּא שֵׁם הָאָדָם הַפְּחוֹת בְּיוֹתֵר בְּאַנְשִׁים. וְעַל כֵּן מְרַמֵּז אִיּוֹב: **"כָּל אָדָם"**, כְּלוֹמֵר הָאָדָם אֲשֶׁר הֵנוּ הַמְּבַחֵר בְּאַנְשִׁים בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, **"חָזוּ בוֹ"**. כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, אַחֲרֵים רוֹאִים אוֹתוֹ, אֲבָל הוּא אֵינוֹ מְבַחֵן בָּהֶם כִּי הוּא שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו, וְלִכֵּן הוּא הוֹלֵךְ כְּשֶׁרֹאֲשׁוֹ וְעֵינָיו כְּלָפֵי מִטָּה, וּמִשׁוֹם כֵּן אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַבְּרִיּוֹת הַמִּתְהַלְכוֹת בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, וְרַק הֵם רוֹאִים אוֹתוֹ, וְאֵלּוּ **"אֲנוֹשׁ"**, שֶׁזֶה מְרַמֵּז עַל הָאָדָם הַפְּחוֹת בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, **"יִבִּיט מֵרְחוֹק"**, הוּא מְבִיט לְמֵרְחוֹק כִּי הוּא הוֹלֵךְ כְּשֶׁרֹאֲשׁוֹ לְמַעַלָּה וְאֵינוֹ שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו כְּרֹאוֹי.

מדיע הרב בקש מתלמידו גמיות

וּמַעֲשֶׂה הָיָה עִם הַגָּאוֹן רַבִּי יִצְחָק הוּסְטֵר זצ"ל, שֶׁפָּנָה לְתַלְמִידוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁהֵנוּ זְקוּק לְגִמְיּוֹת רַבּוֹת, וְלִכֵּן שְׂוִיאֵיל בְּלִכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ לְחַפֵּשׁ לוֹ כְּמָה שְׂוִיֹתֵר גִּמְיּוֹת. לְאַחַר תְּקוּפָה מְסִימָת בָּא הַתַּלְמִיד וְהִבִּיא לָרֵב כְּמוֹת נִכְבְּדַת שֶׁל גִּמְיּוֹת שֶׁמְצָאָן בְּרַחוּב. עָנָה הַרֵב הוּסְטֵר וְאָמַר לוֹ: תִּדַּע לָךְ שְׂאִינִי זְקוּק לְגִמְיּוֹת אֵלּוּ כָּלֵל, וְאִם הֵייתִי

זָקוּק לָהֶן, הִיִּיתִי נִכְנָס לַחֲנוּת וְרוֹכֵשׁ אוֹתָן, אֲלֹא שֶׁהִבְחַנְתִּי שְׂאִינִךְ
שׁוֹמֵר עַל עֵינֶיךָ כְּרֹאֵי, אֲלֹא אֶתָּה הוֹלֵךְ וְעֵינֶיךָ מְשׁוֹטְטוֹת לְכָל רוּחַ,
וְרָצִיתִי שֶׁתִּתְּרַגֵּל לָלֶכֶת כְּשֶׁרָאשְׁךָ לְמִטָּה, וְזֶה הַטַּעַם שֶׁפָּנִיתִי אֵלֶיךָ
וּבִקְשָׁתִי שֶׁתִּמְצָא לִי גְמִיזוֹת הַמְצוּיּוֹת בְּאַרְץ, וְכֵן תִּתְּרַגֵּל בְּמִשְׁךָ
תְּקוּפָה לָלֶכֶת כְּשֶׁרָאשְׁךָ נוֹטָה כָּלִפִּי מִטָּה, וְעַל יְדֵי כֵן תִּתְּרַגֵּל
לְשׁוֹמֵר אֶת עֵינֶיךָ.

וְכֵן אָמַר הַרֵה"ק רַבִּי אֶהֱרֹן מִבְּעֶלְזָא זִיע"א לְאַחַד שֶׁבִּקֵּשׁ מִמּוֹנוֹ
סִגְלָה לְשִׁמְרִת עֵינָיִם, שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁיִּשְׁנֶן חוֹתְמוֹת שֶׁל כְּסוּי
בוֹרוֹת שׁוֹנִיִּם, יִקְפִּיד לְקַרֵּא אוֹתָם (וְעַל יְדֵי כֵן יִתְּרַגֵּל לָלֶכֶת כְּשֶׁרָאשׁוֹ לְמִטָּה
וּלְשׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו) (חיי עולם נטע עמוד קמא).

עֲצָה עֲשׂוּיִם וְשִׁמּוּזָה – מְלַחֶמֶת קֹדֶשׁ

כָּתַב הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁמוֹת דָּף רסג), שֶׁבִּגְיָהֶנָם יִשְׁנִם שְׁבַע
הִיכָלוֹת, וּבְהִיכָל הָרִאשׁוֹן יִשְׁנוּ מִמְּנָה אֶחָד, אֲשֶׁר עֲשׂוֹת אֶלְפִי
מִלְּאָכִי חֲבֵלָה עוֹמְדִים תַּחַת רְשׁוֹתָו, וְכָל תַּפְקִידָם הוּא לְפִתּוֹת אֶת
הָאֶדָם לְהִסְתַּכֵּל בָּמָה שְׁלֹא צָרִיךְ, וְכֹאֲשֶׁר הָאֶדָם הוֹלֵךְ בְּרָחוּב, כָּלָם
הוֹלְכִים לְפָנָיו וּמְכַרְיָחִים אוֹתוֹ לְהִטּוֹת אֶת עֵינָיו וּלְהִסְתַּכֵּל בָּמָה
שֶׁאִסּוּר לְרֹאוֹת. עַד כָּאן דְּבָרָיו.

וְכֵן אָמַר הַרֵה"ק רַבִּי מְנַחֵם מִנְדֵּל מְקַאצֵּק זִיע"א (עמוד האמת
אמוד קצח), שֶׁכֹּאֲשֶׁר הָאֶדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ, עוֹמְדִים לִידוֹ אֶלְפִי מִלְּאָכִי
חֲבֵלָה, אֲשֶׁר מְנַסִּים בְּכָל כָּחַם לְפִתּוֹתוֹ שִׁסְתַּכֵּל בָּמָה שֶׁאִסּוּרָה
תּוֹרָה, וּבִכְחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד לְנַצְחָם, וְכֹאֲשֶׁר הָאֶדָם מְנַצָּחַם יִשְׁנָה
נַחַת רוּחַ עֲצוּמָה לְהִשָּׁם יִתְּבַרֵךְ, כִּי־צַד בָּשָׂר וְדָם לוֹחֵם עִם אֶלְפִי
מִלְּאָכִי חֲבֵלָה וּמְנַצָּחָם.

עצות וסגולות לשמירת העינים

והוסיף בעל ה"שומר אמונים" זיע"א, שכלן כֹּאֲשֶׁר הָאָדָם הוֹלֵךְ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים וּלְפֶתַע הוּא מָרִים אֶת עֵינָיו, בּוֹדָאי יֵשׁ שֵׁם אֵיזָה מְרָאָה אֲסוּר שְׁמֹפְנֵי כֶּף גֶּרֶם לוֹ הַיֵּצֵר הָרַע לְהָרִים אֶת עֵינָיו בְּכַדִּי לְהַכְשִׁילוֹ בְּרָאִיָּה אֲסוּרָה, רַחֲמָנָא לִיצְלֵן.

ולכן כֹּאֲשֶׁר יוֹצֵא הָאָדָם לְרַחוּבָה שֶׁל עִיר, עָלָיו לַדַּעַת שֶׁעֲכָשׁוּ הוּא יוֹצֵא לְמַלְחָמָה נּוֹרָאָה עִם הַיֵּצֵר הָרַע וְכָל חִלּוּתָיו, אֲשֶׁר חֲפָצִים בְּכָל כָּחַם לְהַכְרִיחוֹ לְהִסְתַּכֵּל בָּמָה שְׁאֲסָרָה תּוֹרָה, רַחֲמָנָא לִיצְלֵן, וְלִכֵּן עָלָיו לְבּוֹא מוֹכֵן לְמַלְחָמָה בְּכָל כָּחוֹ, וְרַק כֶּף יִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִיָּד יֵצֵרוֹ, כִּי אִם לֹא יִתְכַוֵּן כְּרָאוּי, בּוֹדָאי יִפֹּל שְׂדוּד בְּיַד יֵצֵרוֹ בְּאֵין עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ, חֵס וְשְׁלוֹם.

דרכי המלחמה

ולכן לִפְנֵי שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא לְדֶרֶךְ, יַעֲסֹק בְּכָל דְּרָכֵי הַמַּלְחָמָה, וְכֶף יִזְכֶּה לְהִנָּצֵל: א. יִשְׁתַּדֵּל אִם יוּכַל לְלַמֵּד אֵיזָה סֵפֶר מוֹסֵר, וּבִפְרָט יִשְׁתַּדֵּל לְלַמֵּד עַל חֲשִׁיבוּתָהּ הָעֲצוּמָה שֶׁל שְׁמִירַת הָעֵינַיִם. וְכֵן נִהְגָה הַגָּאוֹן מוֹיִלְנָא זִיע"א לְלַמֵּד סֵפֶר מוֹסֵר לִפְנֵי צֵאתוֹ לְדֶרֶךְ. ב. יִקְדִּים תַּפְלָה לְצִרָה, וְיִתְפַּלֵּל לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיִּזְכֶּה לְשָׁמֹר אֶת עֵינָיו מִכָּל מְשֻׁמֶר, כָּמוֹ שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים מוֹוֹלָאז'יִן זִיע"א. ג. יִשְׁתַּדֵּל לְהַכִּין אֵיזָה דְּבַר תּוֹרָה לְחֹשֵׁב בּוֹ בְּלִכְתּוֹ בְּדֶרֶךְ, כִּי תּוֹרָה מְגַנָּא וּמִצְלָא. ד. יִהְיֶה מוֹכֵן לְמַלְחָמָה חֲזָקָה עִם כָּל כַּחוֹת הַסְּטְרָא אַחֲרָא, אֲשֶׁר נִלְחָמִים בְּכָל כָּחַם לְהַכְשִׁיל אֶת הָאָדָם בְּרָאוּת אֲסוּרוֹת, וְלִכֵּן לֹא יִסִּיחַ אֶת דַּעְתּוֹ אֶפְלוּ לְזָמֵן מוֹעֵט מִהַשְׁמִירָה בְּשִׁהוּתוֹ בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, וְכָמוֹ שֶׁהָיָה אוֹמֵר הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִיהוּ לופְיָאן זִיע"א מִשְׁגִּיחַ בִּישִׁיבַת "כֶּפֶר חֲסִידִים" בְּשִׁיחוּתָיו (לב אליהו ח"ג עמוד קמח), שִׁישׁ לְזָכֹר בְּכָל עֵת שֶׁהוּא יוֹצֵא לְדֶרֶךְ, שְׁמֵלֶאךֶן הַמּוֹת נִמְצָא בְּרַחוּבָה

שֶׁל עִיר, וְהָאָדָם עָלול לְהַכְשִׁיל בְּפָגֶם הָעֵינִים, רַחֲמָנָא לִיצְלוּ, וְלִכְנוּ
אֵין לְהַתְעַכֵּב בּוֹ לֹא צָרָךְ כָּלֵל. וְעַל יְדֵי שִׁיעָשָׂה הָאָדָם כָּל דְּבָרִים
אֱלוֹ, בּוֹדָאי יִזְכֶּה לְהַתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וּלְנַצְחוֹ. וְיִזְכֶּה לְקַדְּשָׁה וְטַהֲרָה
בְּשִׁלְמוּת. ה' יִזְכֶּנִי, אָמֵן.

עצה עשרים ותשע – מחשבות שמהות

עצה נפלאה לשמירת העינים ברחובה של עיר, אמר הגאון רבי
ראובן שרפאני זצ"ל, מראשי ישיבת "יקרי ירושלים", והיא לחשב
בלכתו בדרך על איזו חוויה נעימה אשר היתה לו בעבר, או על
איזה דבר אשר נהנה ושמח ממנו מאד בעבר, ויעמיק מחשבתו
בכך בלכתו בדרך וכך ינצל מפגם העינים, מפני שלפעמים קשה
לו לאדם לחשב בדברי תורה בלכתו בדרך, אבל קל מאד להניח
למחשבה להתעסק עם דבר כזה אשר האדם נהנה ושמח ממנו
בעבר, ועל ידי כך יוכל לעבר בשלום ובקדושה את ההליכה
ברחובה של עיר.

עצה שלשים – קניית ההרגל

הגאון רבי ראובן שרפאני זצ"ל מראשי ישיבת "יקרי ירושלים"
(דרש בחכמה פרק א), בדרשתו לבחורי הישיבה אמר, שישנם פאלו
שיש להם מלחמה גדולה ועצומה מאד על שמירת העינים, והם
מרגישים שאין להם שליטה על יצרם בדבר זה, רחמנא ליצלו, כי
הם נכשלים בכך בכל עת, ואפלו שהם מנסים להלחם בכך בכל
כחם במסירות נפש, אינם מצליחים לשמור על עיניהם בשלמות,
ומפני כך הם שבורים מאד מאד, כי הם מרגישים שהמלחמה על

עצות וסגולות לשמירת העינים

כָּךְ אֲבוּדָה אֶצְלָם מֵרֹאשׁ וְאֵין לָהֶם סְכוּי שִׁינְצִיחוּ לְהַשְׁמִיר מִזֶּה וּלְשֹׁמֵר אֶת עֵינֵיהֶם כְּמוֹ שְׁחִיבָה הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְיִשְׁנֵם כְּאֵלוֹ שִׁמְפָּנִי כָּךְ מְרַגִּישִׁים שֶׁהֵם דְּחוּיִים מֵהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ חֲלִילָה.

כְּמוֹ כֵּן הַדְּבָר מִצּוֹי לַפְּעָמִים אֶצֶל כָּל אָדָם בְּצִעְרֵירוֹתוֹ וּבִרְאשִׁית דְּרָכּוֹ, כְּאֲשֶׁר הוּא מִתְחִיל לְהִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְשֹׁמֵר אֶת הָעֵינַיִם בְּרֻחוּבָה שֶׁל עִיר, וּלְפְעָמִים קָשָׁה לוֹ לְהוֹרִיד אֶת רֹאשׁוֹ וּלְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו בְּשִׁלְמוֹת בְּכָל עֵת כְּמוֹ שְׁחִיבָה תּוֹרָה.

וְהַסְבָּה לָכֵךְ הִיא רַק מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם לֹא הִרְגִּיל לָכֵךְ, וְלִכֵּן כִּדִּי לְהַצְלִיחַ לְשֹׁמֵר עַל עֵינָיו, יֹאמֶר לְעַצְמוֹ בְּלִכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ: אֲנִי אוֹרִיד אֶת רֹאשִׁי וְאֶשְׁמֹר עֵינִי רַק בְּעֶשֶׂר הַדְּקוֹת הַקְּרוֹבוֹת וְלֹא יוֹתֵר! אוֹ יֹאמֶר לְעַצְמוֹ: רַק בְּדִרְכֵי בַּדֶּרֶךְ הַלּוֹךְ אֶשְׁמֹר עַל עֵינִי, וְלֹא בְּחִזּוֹר. וְעַל יְדֵי כֵךְ יִרְאֶה שֶׁהוּא מַצְלִיחַ לְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו בְּקִלּוֹת לֵלֵא כָּל קִשִּׁי. וְאַחֵר כֵּךְ כְּאֲשֶׁר הוּא מִתְרַגֵּל לָכֵךְ, יֹאמֶר לְעַצְמוֹ: אֶשְׁמֹר עֵינִי רַק בְּעֶשְׂרִים הַדְּקוֹת הַקְּרוֹבוֹת. וְאַחֵר כֵּךְ יוֹסִיף לְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו עוֹד וְעוֹד, וּבְכָל תְּקוּפָה יַגְדִּיל אֶת הַסִּיגִים וְהַגְדָּרִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ, עַד שֶׁבִּסּוּף יִזְכֶּה לְנִצָּחַ אֶת כָּל הַמַּעֲרָכָה וְיִזְכֶּה לְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו בְּלִכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ בְּשִׁלְמוֹת תָּמִיד, כִּי עַל יְדֵי כֵךְ הוּא מִתְרַגֵּל לְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו עַד שֶׁהוּא זֹכֶה לְקִנּוּת זֹאת בְּשִׁלְמוֹת. (וּבְדִבְרֵי אֵין כָּלל בְּרוּר, אֲלֵא זֶה תִּלּוּי אֶצֶל כָּל אֶחָד לִפִּי הִרְגְּלִי וּלְפִי תְּכוּנַת נַפְשׁוֹ, וְעַלִּיו לְהִרְגִּיל עַצְמוֹ לְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו, עַד שֶׁבְּהִמְשֵׁךְ הַזְּמַן הִרְגִּיל יִהְיֶה אֶצְלוֹ לְטַבֵּעַ.)

הַסְדָּקִים בְּעֶמְרִיךְ

וַיֵּשׁ לְדַעַת כִּי חוּבָתוֹ שֶׁל הָאָדָם לְשֹׁמֵר אֶת עֵינָיו בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת, וְלֹא שְׁמִירָה לְחֻצָּאִין, חֵס וְשְׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרֵ"ק

אשא עיני

רבי נחמן מברסלב זיע"א (ליקומו קכ"ח) על מה שכתבו חז"ל (יומא סט) שחכמים כחלו את עיניו של היצר הרע ובכך סתמו את עיניו. שבאורו הוא, שלפעמים ישנם אנשים שיש להם קצת יראת שמים ולכן הם משפילים את עיניהם ואינם מסתכלים על נשים, אבל אף על פי כן הם גונבים את עיניהם כלאחר יד ומסתכלים קצת מהצד, שאף דבר זה אסור, וזה מפני שחכמים רק סתמו את עיני היצר, ולא עקרו את עיניו לגמרי.

וכן מספר על הרה"ק רבי חיים הירש מקריניק זצ"ל (בית דלי עמוד מו), שלפני פטירתו כשהתאספו תלמידיו לידו, אמר לכל אחד מה הוא צריך לתקן בדרכיו, ולאחד התלמידים שהיה נוסע לפטרבורג לרגל מסחרו, אמר הרבי: "הסדקים הם בעכריה, כי כאשר אתה בא לפטרבורג אינך מסתכל להדיא, חס ושלוש, אבל הנך משאיר חורים וסדקים, וסדקים אלו פוגמים אותך מאד".

וכן כתב בעל ה"פרדס רמונים" (יור"ד סימן קצה בשפתי חכם סק"כ): "לא חלקו בין הסתכלות בערוה בין שעה מועטת לזמן מרבה", וכן פסק בעל "ערוך השלחן" (או"ח סימן ס"ה), שהמסתכל על נשים אפלו רגע אחד עובר על הלאו של "ולא תתורו".

עצה שלשים ואחת – חברת הטוב על העינים

כתב הגה"ק רבי אלעזר אזכרי זיע"א בעל ה"חרדים" (פרק סו אות קנה) משל נפלא על שמירת העינים:

משל לאחד שנתן לחברו אלף עבדים במתנה כי מצא חן בעיניו, ואחר כך בקש ממנו: "אנא, תן לי בחזרה שנים מהם",

עצות וסגולות לשמירת העינים

שְׂבֹדָאֵי לֹא יִסְרֹב לְהַחֲזִיר לוֹ אוֹתָם. כִּן גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָתַן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד רַמ"ח אֵיבָרִים שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְצָרְכּוֹ, וְאַחֵר כִּן בִּקְשׁ מִמֶּנּוּ שִׁיתֵּן לוֹ שְׁנַיִם מֵהֶם, שְׂזָה הַלֵּב וְהַעֲיִנִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כג כו): "תִּנְהַ בְּנֵי לִבְךָ לִי, וְעֵינֶיךָ דְּרָכֵי תִצְרֶנָּה". אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִבְקֵשׁ שֶׁנִּשְׁמָרִם בִּקְדֻשָּׁה וּבִטְהָרָה, וּבִשְׂבֹדָאֵי שֶׁכָּל אֶחָד מֵחַיִּב לְהַחֲזִירָם לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַחֵר שֶׁשְׁמָרִם בִּקְדֻשָּׁה גְּדוּלָּה.

וְאָמְרוּ צַדִּיקִים זִיע"א, שְׂזָה מְרֻמָּז בַּפְּסוּק (במדבר טו לט) "וְלֹא תִתּוּרוּ - אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם". כְּלוּמָר - אַל תִּטְעוּ לַחֲשֹׁב שֶׁהַלֵּב הֵנוּ שְׁלָכֶם, וְהַעֲיִנִּים הֵנוּ שְׁלָכֶם, וְלִכֵּן יֵשׁ לָכֶם רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת בָּהֶם כְּרָצוֹנְכֶם, כִּי זֹה הַטְּעוּת הַגְּדוּלָּה בְּיוֹתֵר, כִּי הַעֲיִנִּים וְהַלֵּב הֵנּוּ שְׂיָכִים רַק לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא מִבְקֵשׁ מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל שִׁיחֲזִיר לוֹ אוֹתָם בִּקְדֻשָּׁה וּבִטְהָרָה גְּדוּלָּה, וְהוּא עֲתִיד לִקְחַת אוֹתָם בַּחֲזָרָה מִתִּי שִׁירָצָה.

מדוע ויתר הצבור על מיליוני דולרים

סְפּוּר נִזְרָא מְאֹד אֶרֶץ בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית לְאַחֲרוֹנָה, כְּאֲשֶׁר אֶרְגָּנוּ עָרֵב הַצֵּלָה לְמַעַן עֲזָרָה לְחֹלִים בְּהַשְׁתַּתְּפוּת צָבוּר רַב, וְלִקְרֹאת סִיּוּם הָאֲרוּעַ, יוֹשֵׁב רֹאשׁ הַמַּעֲמָד סִפֵּר לְצָבוּר הַגָּדוֹל עַל יְהוּדֵי צָעִיר אֲשֶׁר הִתְעוֹר לְאַחֲרוֹנָה בְּשִׁתִּי עֵינָיו, וּמִשְׁפַּחְתּוֹ מוֹכְנִים לַעֲשׂוֹת הַכֹּל, וְאֵף לְתָרֵם מִלִּיּוֹן דּוֹלָר בְּמִזְמָן לְכָל מִי שֶׁמוֹכֵן לְמִסֹּר אֶפְלוֹ עֵין אַחַת לְמַעַן הָעוֹר, אֲשֶׁר יִשְׁתַּלְּלוּ לוֹ אוֹתָהּ וְהוּא יוֹכֵל לְרֹאוֹת בָּהּ. הָאֵם יֵשׁ אִיזָה אֶחָד מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל שְׂאוּלֵי מוֹכֵן לְמִסֹּר מַעֲצָמוֹ עֵין אַחַת עָבוּר הָעוֹר תְּמוּרַת סָכּוּם עָצוּם כָּזֶה? אֵף לְהַפְתָּעוֹתוֹ - אֵין קוֹל וְאֵין עוֹנָה. אֵף אֶחָד מִהַצָּבוּר לֹא הָיָה מוֹכֵן לָכֶּה. הוּא הֶעֱלָה אֶת הַסָּכּוּם עוֹד וְעוֹד, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְסָכּוּם שֶׁל כְּמָה עֲשָׂרוֹת

מִיִּלְיוֹנֵי דוֹלָר בְּמִזְמָן לְכָל מִי שְׁמוּכָן לְתָרֵם עֵין אַחַת לְעוֹר, וְאַף עַל פִּי כֵן אֵף אֶחָד מֵהַקְהָל הָרַב לֹא הִסְכִּים לְתֵת לוֹ אֶת עֵינוֹ. לְאַחֵר מִכֵּן הָעוֹר בְּעֶצְמוֹ עָלָה לְבִימָה בְּכַדִּי לְעוֹרֵר אֶת הַקְהָל לְרַחֵם עָלָיו וּלְתָרֵם לוֹ עֵין אַחַת - אֵף כָּל זֹאת לֹא הוֹעִיל מְאוּמָה, וְאַף עַל פִּי שְׁכָל הַצָּבוּר הַקְדוֹשׁ רַחֲמוֹ עָלָיו מְאֹד וְרָצוּ לְתֵת לוֹ כֶּסֶף רַב וְסִיוֵעַ בְּכָל מָה שְׁאִפְשָׁר, אֵף אֶת הָעֵינַיִם אֵף אֶחָד לֹא הִסְכִּים לְתֵת לוֹ.

כְּאַשֶׁר רָאָה זֹאת יוֹשֵׁב רֹאשׁ הַמַּעֲמָד, קָרָא וְאָמַר לַצָּבוּר: הִנֵּה תִרְאוּ כִּי־צַד יֵשׁ לְכָל אֶחָד הַזְדַּמְנוֹת נִפְלְאָה לְקַבֵּל בְּרָגַע אֶחָד כָּמָה עֲשָׂרוֹת מִיִּלְיוֹנֵי דוֹלָרִים בְּמִזְמָן, לַחֲיוֹת בְּכָבוֹד וּבְעֶשֶׂר גְּדוֹל וְאַף לַחֲתוֹת אֶת כָּל יִלְדָיו בְּכָבוֹד, וְאַף עַל פִּי כֵן אֵף אֶחָד אֵינוֹ מוּכָן לְוִתֵּר אֶפְלוֹ עַל עֵין אַחַת שְׁלוֹ, כִּי כָל אֶחָד יוֹדֵעַ שֶׁהָעֵינַיִם הֵנּוּ מִתְּנָה גְדוֹלָה מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֵין דּוּמָה וְאֵין עֶרֶךְ לָהּ, וְאֵין תַּחֲלִיף לָכֵן בְּכָל סָכּוּם בְּעוֹלָם. בּוֹאוּ נִתְעוֹרֵר מִכָּף לְהַכִּיר טוֹבָה לַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מִתְּנַת הָעֵינַיִם אֲשֶׁר הוּא נָתַן לָנוּ, שֶׁהִיא מִתְּנָה יְקָרָה זֹו שֶׁקִּבְּלָנוּ אוֹתָהּ חֲנָם אֵין כֶּסֶף, וְנִשְׁמַר עַל עֵינֵינוּ מִכָּל מִשְׁמַר, וּבִכְךָ לֹא נִצָּעַר אֶת הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מִתְּנָה יְקָרָה זֹו, חֵס וְשָׁלוֹם, אֲלֹא נִגָּרֵם לוֹ נַחַת רוּחַ וְשִׁמְחָה בְּמִתְּנָה יְקָרָה זֹו, אֲשֶׁר אֵין עֶרֶךְ בְּעוֹלָם אֲלֵיהָ.

וְלִכֵּן הָעֶצֶה בְּעֵת נִסְיוֹן הִיא לְהַתְּבוֹנֵן בְּמִתְּנָה יְקָרָה זֹו שֶׁל הָעֵינַיִם, אֲשֶׁר קִבְּלָנוּ אוֹתָן מִהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּלְהוֹדוֹת לַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלֶיהֶן וְלֹאמֹר: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי מוֹדֶה לָךְ בְּכָל לְבִי עַל הָעֵינַיִם הַיְקָרוֹת שֶׁנָּתַתְּ לִי, אֲשֶׁר הֵן מִתְּנָה יְקָרָה מְאֹד שֶׁאֵין עֶרֶךְ בְּעוֹלָם אֲלֵיהָ, וְאַשֶׁר אֲנִישִׁים מוּכְנִים לְשַׁלֵּם עָלֶיהָ כָּל סָכּוּם שֶׁבְּעוֹלָם, וְהִנֵּנִי נוֹתֵן לָךְ בַּחֲזָרָה מִתְּנָה זֹו, וְהִנֵּנִי שׁוֹמֵר אֶת עֵינִי בְּקִדְשָׁה גְדוֹלָה, כְּדִי שִׁיְהִיָּה לָךְ נַחַת רוּחַ מֵעֵינֵי הַקְדוֹשׁוֹת. אֲנֵא, בּוֹרָא עוֹלָם, קַח מִמֶּנִּי

עצות וסגולות לשמירת העינים

מתנה זו באהבה". וכאשר יתעורר האדם במחשבות אלו, ישמור את עיניו מכל משמר, וזאת מתוך הכרת הטוב גדולה על המתנה הגדולה שנתן לו הקדוש ברוך הוא.

עצה שלשים ושתים – זריזות בדרך

אמר הגאון רבי ראובן שראבני זצ"ל מראשי ישיבת "ישיבת ירושלים" בעיר הקדש ירושלים (דרש בחכמה פרק ג), שהעצה לזכות לשמירת העינים, היא להתרגל ללכת בזריזות בדרך, ולא ללכת ברחובה של עיר בהליכה אטית כאשר עיניו משוטטות לכל עבר ומסתכלות על כל הבא לעין, כי כאשר הולכים בצורה כזו, בודאי נתקלים בדברים אסורים המצויים ברשות הרבים, רחמנא ליצלן, אלא יש ללכת ברחובה של עיר במהירות ובזריזות כאשר הממהר למקום חפצו, וכך יזכה ממילא להנצל מכל מיני מראות אסורות המצויים בדרכים.

סגולות נפלאות לשמירת העינים שאו מרום עיניכם

כתבו חז"ל (תנא דבי אליהו זוטא פרק כא), שעל ידי שירים האדם את עיניו ויסתכל לשמים ויתבונן במעשי ה' שברא את השמים ואת הארץ, כמו שכתוב (תהלים ח ד): "כי אראה שמיך מעשה אצבעתיך ירח וכוכבים אשר פונתה", יזכה ליראת שמים.

וכן כתב האריז"ל (שער רוח הקודש דף יא), שסגולה נפלאה להרבה ענינים להסתכל בכל עת ורגע על השמים, ודבר זה מחכים את האדם ונותן לו יראת שמים וקדושה גדולה, וכמו שהיה אצל נבוכדנצר שהרים עיניו לשמים ודעתו שבה אליו (דניאל ד לא).

והוא סגלה עצומה להמתקת הדינים מעל האדם (ספר המידות, המתקת דין אות כה).

אמירות מסגרות

כתב הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א (ספר המידות ערך הרהורים אות יג) לומר כשיצא לשוק את הפסוק (ישעיה לג ז): "הן אראלם צעקו חצה מלאכי שלום מר יבקיון", ועל ידי זה ינצל מפגם העין.

עצה נפלאה לזכות לשמירת העינים, לחזר בלכתו בדרך על הפסוק (תהילים קיט לו) "העבר עיני מראות שוא בדרך חייני". (חלקת יהושע מאמר שישי עמוד קצו)

הגאון הצדיק רבי חיים ברים זיע"א היה מיעץ לתלמידיו, שכאשר הם צריכים בעל כרחם לעבר במקומות הצריכים שמירה יתרה מפגם העינים, אמרו את מזמור "ישב בסתר עליון" (תהילים צא), הנקרא בחז"ל "שיר של פגעים", וסגלתו עצומה להנצל מפגם העינים במקום שמצויים בו המכשולים.

והעידו כמה מתלמידיו שראו בכך גדולות ונצורות, וכאשר אמרו זאת, ראו בחוש כיצד הם זוכים לשמירה עליונה ממרום (שנות חיים עמוד 454).

כתב האריז"ל סגלה נפלאה למי שיצרו מסיתו לאיזו עברה, לומר בפיו כמה פעמים את הפסוק בתורה אשר מזהיר מאותו עוון, ועל ידי כך ינצל מהיצר וישתנה רצונו לטוב.

וכן אמר הבעל שם טוב זיע"א, שסגלה להנצל מכל חטא ועוון לומר את הפסוק בתורה המזהיר מאותו עוון עם טעמי המקרא, מתוך יראת ה' ואהבתו, ועל ידי כך ינצל מאותו עוון.

עצות וסגלות לשמירת העינים

ובאר הרה"ק רבי צדוק מלובלין זיע"א (צדקת הצדיק אות צח), כִּי בְּכָל פְּסוּק בַּתּוֹרָה יֵשׁ כַּח וְחִיּוּת שֶׁל אוֹתוֹ עֲנִין שְׁנֵאֵמַר בּוֹ, וְלִכְּנֹס סִגְלָתוֹ לְשָׁנוֹת אֶת רְצוֹנוֹ לְטוֹב.

וְאָמְרוּ צְדִיקִים, וְכֵן כָּתַב בַּעַל הַ"נֶּעֱם אֱלִימֶלֶךְ" זיע"א (צעטיל קטן אות ז), שֶׁסִּגְלָה לְהַנְצִיל מִפְּגָם הָעֵינִים הִיא לֹאמֹר אֶת הַפְּסוּק (במדבר טו לט): "וְהָיָה לָכֶם לְצִיצַת וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם", אֲשֶׁר בְּסִגְלָתוֹ לְקַרֵּר אֶת אֵשׁ הַיֵּצֵר הַמְּסִיתוֹ וּמִפְּתָהוּ לִפְגָּם בְּעֵינָיו, רַחֲמָנָא לִיְצַלֵּן.

וְכֵן אָמַר הרה"ק רבי מנחם מַנְדֵּל מְרִימָנוֹב זיע"א (מנחם ציון - מצורע), שֶׁסִּגְלָה לְהַנְצִיל מִהֲרֵהוּרִים רָעִים לְקַרֵּא אֶת פֶּרֶשֶׁת קִדְּשִׁים עִם כָּל שְׂרָשֵׁי הַמִּצְוֹת הַכְּתוּבוֹת שָׁם, וְיִקְבַּל עָלָיו לְקִיּוֹן, וְעַל יָדֵי כֹּךְ יִנְצַל מִיָּצֵר.

קִבְּלָה מִרְבֵּי יְהוּדָה הַחֲסִיד זיע"א שֶׁסִּגְלָה גְדוֹלָה לְהַנְצִיל מִרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת בְּלִכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ, לֹאמֹר לִפְנֵי צֵאתוֹ אֶת כָּל אוֹת הַבְּמִזְמוֹר קִיט (לג-מ), הַמִּתְחִיל "הוֹרֵנִי ה' דֶּרֶכְךָ" וְכו', וְעַל יָדֵי כֹּךְ יִנְצַל מִרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת בַּדֶּרֶךְ (אוֹר צְדִיקִים ס"א אוֹת כ).

רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְט

כָּתַב הַחִיד"א זיע"א (דבש לפי מערכת ק אוֹת לט) בְּשֵׁם גּוּרֵי הָאָרֶץ"ל, שֶׁאִם רָאָה הָאָדָם אִיזוֹ אִשָּׁה לֹא כֹנֶנָה, מִיָּד יִירָק, וְעַל יָדֵי כֹּךְ יִנְצַל מִהֲרֵהוּרִים רָעִים.

וְאָמַר הַגַּה"ק רְבִי אֱלִיהוּ מִנֵּי זיע"א, שֶׁרְמֵז נִפְלָא לְכֹךְ יֵשׁ בַּפְּסוּק

אשא עיני

(תהילים צא) "רק בעיניך תביט", לרמז שאם האדם נכשל בעיניו ללא כוונה באיזו ראייה לא טובה, יירק, ועל ידי כך ינצל ממחשבות רעות, רחמנא ליצלן.

כתב הרה"ק רבי אלימלך מליזנסק זיע"א (צעטיל קטן אות ז), שאם ראה אדם איזה דבר לא טוב ללא כוונה, יאמר תכף מיד את הפסוק: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם", ועל ידי כך ינצל מהרהורים רעים, רחמנא ליצלן.

אמרו צדיקים, שאם האדם נכשל בראייה אסורה, סגלה לטהרת המחשבה שיטבל במקוה טהרה, ואם אינו יכול, יטל את ידיו שלש פעמים לסרוגין, וכן יעביר ידו על מצחו שלש פעמים, ויאמר בכל פעם את הפסוק: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה".

והוסיף הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א (אגרא דפרקא אות קד), שאם האדם נכשל באיזו הסתכלות לא טובה ויצרו בו ער בקרבו, העצה לך היא לנדר איזה סכום לצדקה, ועל ידי כך יחליש את כחו של היצר וינצל ממנו.

כתב הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א (ספר המידות ערך הרהורים אות ג): סגלה להנצל מהרהורים רעים, להסתכל לצד מזרח.

ה' יזכנו לשמור את עינינו בקדשה ובטהרה, ותחזינה עינינו בשוב ה' לציון ברחמים, אמן.

שֶׁדֶר הַתְּפִלָּה

תְּפִלָּה נִפְלְאוֹת
לְשִׁמּוּרַת הָעֵינַיִם

שער התפלה

תפלה גפלאה לשמירת העינים

יְהי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מֶלֶךְ
רַחֲמִים, שֶׁתִּרְחַם עָלֵינוּ וְתַעֲזָרֵנוּ וְתוֹשִׁיעֵנוּ מִהֲרָה שְׁנֵתְחִיל
מַעֲתָה לְקֹדֶשׁ אֶת שִׁבְעַת הַנְּרוֹת הַמְּאִירִין אֶל מוֹל פְּנֵי
הַמְּנוּרָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהֵם הָעֵינַיִם וְהָאָזְנִים וְהַפֶּה וְהַחֲטָם.
וְתַזְכֵּנִי לְקֹדֶשׁ אֶת פִּי שֶׁלֹּא יֵצֵא דְבַר שֶׁקֶר מִפִּי לְעוֹלָם, וְלֹא
שׁוֹם דְּבוּר הַפּוֹגֵם אֶת הַפֶּה, חֵם וְשָׁלוֹם, רַק כָּל דְּבוּרֵי יְהוָה
דְּבָרֵי אֱמֶת תָּמִיד בִּקְדֻשָּׁה וּבִטְהָרָה. וְאַזְכֶּה לְקֹדֶשׁ אֶת פִּי
בַּתּוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּבְכָל מִינֵי דְבוּרִים הַמְּקַדְּשִׁין אֶת הַפֶּה,
וְתַזְכֵּנִי לְקֹדֶשׁ אֶת עֵינַי וְתַעֲזָרֵנִי לְהַעֲצִים אֶת עֵינֵי מִרְאוֹת
בָּרַע, וְתַהֲיֶה בְּעֶזְרִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִּי שׁוֹם הַסִּתְּפוֹלוֹת עַל שׁוֹם
דְּבַר שֶׁבְּעוֹלָם הָזֶה כָּלֵל. וּבִפְרָט תַּעֲזָרֵנִי וְתַצִּילֵנִי וְתַמְלִטֵנִי,
שֶׁלֹּא אֶסְתַּכֵּל, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל שׁוֹם דְּבַר הַמְּבִיא לִידֵי
הֲרָהוּר, חֵם וְשָׁלוֹם. חוֹם וְחֲנֻנִי וְרַחֵם עָלַי וְהַצִּילֵנִי, וּמַלְט
נַפְשִׁי מֵעַתָּה מִפְּנֵם הָרָאוֹת, וְלֹא אֶתּוֹר אַחֵר לְבָבִי וְאַחֵר

עיני, "העבר עיני מראות שוא בדרכיך חייני".

וכל מה שפגמתי עד הנה בשבעת הנרות האלו עלייך
עוונותי ופגמי המרבם, שחטאתי עויתי ופשעתי לפניך
ופגמתי בפי ובעיני ובאזני ובחטמי מנעורי עד היום הזה,
בשווג ובמזיד, באנס ובוצון, על כלם תמחל ותסלח לי
מלא רחמים, חנון המרבה לסלח, ותתקן ברחמיך כל
הפגמים האלו ולא יהיה נשאר מהם שום רשם כלל, כי
אתה ידעת, כי אין בנו כח לתקן הפגמים האלו, כי הרבינו
לפשע ולפגם בהם. כי מי יוכל לשער ולהעריך ולספר כל
החטאים והפגמים באמרי פינו מיום היותינו על האדמה
עד היום הזה, וכמה שקרים יצאו מפי כמעט בכל יום ויום,
וכמו כן שאר חטאים ופגמים גדולים שפגמתי באמרי פי,
בדבורי לשון הרע ורכילות ולצנות ודברים בטלים בלי
שעור וערך ומספר, ובפרט רבוי ועצם הפגמים המרבם
והגדולים שפגמתי בעיני, מי יוכל לשערם ולספרם מי
יוכל לפרטם בפה. ונמנע ממני אפלו להתודות עליהם,
מכל שכן לעשות תקונים הרבה בפי רבוי הפגמים האלה
לתקנם. כי עדין לא עבר עלי יום אחד מימי שלא פגמתי
בו בעיני בשווג ובמזיד, באנס ובוצון. ואתה לבד יודע
עד היכן מגיע פגם העינים אשר כל התורה כלה תלויה
בהם. אזי לי וי לי. מה אמר מה אדבר. אם אמרתי אספרה
כמו אפס קצה מפגם העינים שפגמתי בכל יום ויום יכלה

תפלה נפלאה לשמירת העינים

הזמן והמה לא יכלו. "אספרם מחול ירבין" ואם אתה בעצמך לא תעשה למענה, חס ושלום, ותתקן כל הפגמים העצומים האלה ברחמיה, אין בידינו לתקן פגם אחד מהם, מפל שכן כלם. "אם עונות תשמור יה, אדני מי יעמד. כי עמך הסליחה למען תזרא".

ותזבני לקדש את עיני מעתה שלא אסתכל עוד במה שאסור להסתכל, מפל שכן שלא אסתכל שום הסתכלות המביא לידי הרהור חס ושלום. ואזכה לידע בכל עת איך להתנהג בזה, לבל יתגברו ההרהורים חס ושלום יותר על ידי הפחד ביותר, ועל ידי נענוע הראש ועצימת העינים יותר מהמדה, באשר נגלה לפניך כל זה. רק אזכה לשכל אמתי לידע איך להתנהג בעיני בקדשה ובטהרה באמת ברצונך הטוב, באפן שאזכה להנצל ולהשמור מפל דבר רע. ותקדש את עיני מעתה באמת בחסדיך העצומים, ותזבני לקדש ולטהר את כל הארבע יסודות בקדשה גדולה. ואזכה להוסיף בכל פעם קדשה על קדשה, עד שאזכה להיות כלו טוב, עד אשר לא יזיק עוד לעיני שום הסתכלות בעולם כלל. ואפלו אם אראה בעיני מה שאראה, לא יגיע לדעתי ומחי שום צד הרהור ומחשבה חיצונה כלל, ולא יבלבל שום ראיה והסתכלות את דעתי כלל, רק אזכה להיות דבוק בקדשתך תמיד.

ותעזרני לתקן פגם העיני. ולא אתור אחר לבבי ואחר

עיני. ותשמור את עיני תמיד מכל מיני פגם ותצילני מפגם הראות, ותקדש את עיני תמיד. ולא אסתכל עוד בשום דבר הפוגם את הראות, רק אזהה להסתכל בעיני בתורתך, ולהסתכל על צדיקך האמתיים. ועל כל הדברים המקדשין את העינים, עד שיהיו עיני קדושים וטהורים תמיד באמת לאמתו. ואזהה לתקן מהרה את כל הפגמים שפגמתי בעיני. ותעזרני ברחמיך ותשמרני מקלקול חוש הראות חס ושלום, ולא יכהו מאור עיני לעולם. "וגם עד זקנה ושיבה אל תעזבני". ותשמור את אור עיני תמיד, למען אזהה להגות בתורתך יומם ולילה, ולגדד שגה מעיני. ולא יגיע לי על ידי זה שום הזק ומחוש לעיני. ויהיו עיני מאירות כשמש וכיורח:

מלא רחמים טוב לכל טוב ומטיב, טוב ומטיב לרעים ולטובים, טוב באמת תמיד, הטוב פי לא כלו רחמיך והמרחם פי לא תמו חסדיך, רחם עלינו ברחמיך הרבים והצילנו מרע עין מכל הבחינות. הן שלא יהיה לנו שום עין רעה כלל, הן שלא ישלט בנו שום עין רעה משום אדם ומשום נברא שבעולם. ותביט עלי בעינך הטוב בעינא חדא דרחמי ותמשיך ותשפיע עלי טוב עין. ותשמרני ותצילני שלא יהיה עיני רעה כלל בגדלת חברי ובגדלת כל העולם כלו.

ותצילני מפגם הראות ותשמרני תמיד שלא אסתכל

תפלה נפלאה לשמירת העינים

בשום דבר המביא לידי הרהורים חס ושלום. ולא בשום דבר הפוגם את העינים. "העבר עיני מראות שוא בדרכך חייני". הצילני מעין נואפת. "שמרה נפשי והצילני אל אבוש כי חסיתי בך". וכל מה שהטאתי עויתי ופשעתי לפניה ופגמתי בעיני בשוגג ובמזיד באנס וברצון, והרע בעיניך עשיתי מנעורי עד היום הזה, על הכל תמחל ותכפר ותסלח לי, אלוה סליחות חנון המרבה לסלח. ותזכני מעתה להיות טוב עין בכל הבחינות במקדשה ובטהרה גדולה כרצונך הטוב באמת: ותזכני לקדש את עיני ותעזרני להעצים את עיני מראות ברע, ותהיה בעזרי שלא יהיה לי שום הסתכלות על שום דבר שבעולם הזה בכל. ובפרט תעזרני ותצילני ותמלטני, שלא אסתכל, חס ושלום, על שום דבר המביא לידי הרהור, חס ושלום. חוס וחנני ורחם עלי והצילני, ומלט נפשי מעתה מפגם הראות, ולא אתור אחר לבבי ואחר עיני, "העבר עיני מראות שוא בדרכיך חייני", יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניה יהיה צורי וגואלי":

(ליקוטי תפילות)

נח' נשמת אדם

לעילוי נשמת

הודי היקרים

אבי מורי

הרב מאיר ב"ד יוסף זצ"ל

נלב"ע כ"א אב תשע"ז

ואימי מורתי

מרת אסתר בת ר' אברהם זצ"ה

נלב"ע י' ניסן תשע"ז

ת.נ.צ.ב.ה.